Historisch Jaarboek 1993 Vlaardingen

HISTORISCH JAARBOEK VLAARDINGEN 1993

Afbeelding voorkant boek:
Het Volksgebouw aan de Schiedamseweg, getekend door A. Termijn in 1973.

Afbeelding achterkant boek:
Drie glas-in-loodramen in de "nieuwe" hal van het stadhuis gemaakt door de Haarlemmer Willem Bogtman (ca. 1954).
Centraal daarin staat graaf Floris V, die het charter met de stadsrechten aan Vlaardingers overhandigt (1273). De andere ramen geven een beeld van het leven van de Vlaardingers in de dertiende eeuw.

Deze uitgave kwam tot stand
dankzij financiële medewerking
van de Gemeente Vlaardingen

HISTORISCH JAARBOEK VLAARDINGEN 1993

een produktie van de
Historische Vereniging Vlaardingen

met medewerking van het
Stadsarchief Vlaardingen

zeventiende jaargang

Zetwerk:
Drukkerij Stout, Vlaardingen

Reprodukties en druk:
Drukkerij Stout, Vlaardingen

Cip-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Historisch

Historisch Jaarboek Vlaardingen / Historische Vereniging Vlaardingen -1 (1977) - E - Vlaardingen:
Historische Vereniging Vlaardingen
ISSN 0169-3964
Verschijnt jaarlijks
Zeventiende jaargang. 1993 / met medew. van het Stadsarchief Vlaardingen. - ill.
ISBN 90-71731-11-1
SISO zhol 938.1 UDC 949.2*3130(058) NUGI 480
trefw.: Vlaardingen, geschiedenis, jaarboeken.

INHOUD

Pagina 7 - 8	Archeologische werkgroep Helinium
Pagina 9 - 10	Historische Vereniging Vlaardingen
Pagina 11 - 12	Stadsarchief Vlaardingen
Pagina 13 - 14	Streekmuseum Jan Anderson
Pagina 15 - 16	Visserijmuseum
Pagina 17 - 37	Kroniek van Vlaardingen 1942
Pagina 39 - 70	Kroniek van Vlaardingen 1992
Pagina 71 - 87	Het Volksgebouw, van blauwe tot rode schuur, door H. van der Lee
Pagina 88 - 103	Slagersknechten in Vlaardingen, door J. van Hees
Pagina 104 - 124	De Middeleeuwse stadsrechten van Vlaardingen I, door P.J. Westerdijk

I. INLEIDING.
Aanleiding - Tijdbegrenzing middeleeuwen - Stadsrechten en Terminologie.

II. DE OUDSTE OVERGELEVERDE STADSRECHTEN VAN 1273. (Pag. 108)

III. DE LATERE BEVESTIGINGEN, VERMEERDERINGEN EN AANVULLING VAN DE VLAARDINGSE STADSRECHTEN.
1327 - 1346 - 1407 - 1413 - 1446 - 1448. (Pag. 112).

IV. ONDERLINGE VERGELIJKING EN ANALYSE DER VLAARDINGSE STADSRECHTVERLENINGEN.
1. Het stadsrecht van 1273.
De overlevering van de oorkonde van 1273.
De opbouw van de tekst + analyse I. en II. (Pag. 116)
(Vervolg hfst. 4 en hfst. 5 worden gepubliceerd in JB 1994).

AUTEURSRECHTEN AFBEELDINGEN (voor zover bekend) of voor publicatie afgestaan:

R. Dijkstra, Vlaardingen Kroniek 1992	pag. 10
A. Wapenaar, Vlaardingen	pag. 16, 74
P.D. de Vries, Vlaardingen	pag. 79
Collectie Van der Lee, Vlaardingen	pag. 72, 78, 82,87
Collectie Nat. Coöp. Museum, Schiedam	pag. 71, 74, 77
Stadsarchief Vlaardingen, Kroniek 1942	pag. 12, 75, 84, 104, 106, 109
Collectie Jan Anderson	pag. 14
M.A. Struijs	pag. 38
Collectie J. v. Hees	pag. 23, 88, 90-100
Stadsarchief Schiedam	pag. 101
A.P. van Duffelen	achterzijde
A. Collier-van den Berg	pag. 68

OVER ONZE AUTEURS:

Herman van der Lee (74), geboren te Vlaardingen is van 1935 tot 1965 werkzaam geweest bij de Coöperatieve Bakkerij en Verbruiksvereniging "De Voorlooper" u.a. te Vlaardingen. Van 1965 tot 1984 bij de gefuseerde coöperaties in het Waterweggebied.
Vanaf 1977 is hij als vrijwilliger verbonden aan het mede door hem geïnitieerde Nationaal Coöperatie Museum te Schiedam, tevens Stichtingsbestuurder.
Bestuurder van de Stichting Volksgebouw Vlaardingen, waarvan 19 jaar als penningmeester (1953 - 1972).

Jan van Hees (47) werkt sinds 1967 in het onderwijs: eerst in Vlaardingen en later in Rotterdam. Hij is bestuurslid van de Historische Vereniging en eindredakteur van deze publicatie.

Paul J. Westerdijk (51) behaalde na afronding van de Akademie voor Beeldende Kunsten (Rotterdam) de akte M.O.-Geschiedenis (Amsterdam). Momenteel is hij als docent geschiedenis werkzaam bij de C.S.G. "Henegouwerplein" te Rotterdam. Hij publiceerde artikelen en studies over Vlaardingen en omgeving, o.a. over de ridderhofstad "Holy" en de middeleeuwse handelsactiviteiten, en legde met pen en penseel "stad en land" vast.

ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP HELINIUM

Eind december 1992 telde de afdeling Helinium van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.) 60 leden en 45 donateurs, die het verenigingsorgaan "Terra Nigra" ontvangen. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 3 maart 1992 trad mevrouw B. Erlings-Roos af als secretaris, in welke functie zij werd opgevolgd door de heer M.A. Struijs. Mevrouw I. Weerdestein-van Dam nam wederom zitting in het bestuur als bibliothecaris, de functie die door de bestuursmutatie vrij was gekomen.
Het bestuur bestond aldus uit: J.P. ter Brugge, voorzitter, M.A. Struijs, secretaris, J.M. Moree, penningmeester, I. Weerdestein-van Dam, bibliothecaris en J.J. van der Donck, lid.
Het bestuur kwam tijdens de zittingsperiode 9 maal bijeen en was door mevrouw Weerdestein en dhr. Ter Brugge vertegenwoordigd op de A.W.N.-afgevaardigdendag (7 november) en de regionale vergadering van werkgroepen in Zuid-Holland (8 oktober).

Activiteiten

In het verenigingsjaar werd een vijftal lezingen georganiseerd: A.J. Guiran van het Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam een lezing over het spoortunnelonderzoek in Rotterdam, dhr. P. van der Kroft een lezing over de recente Vlaardingencultuurvondsten in de Vlaardingse Westwijk, dhr. O. Goubitz, verbonden aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, vertelde op 15 september over zijn werk als conservator van lederen en houten voorwerpen uit archeologische context, prof.dr. H.E. Henkes sloot het lezingenseizoen af met een verslag over zijn onderzoek naar bot(-resten) en door mensenhanden vervaardigde gebruiksvoorwerpen uit het mesolithicum, die hij op de Maasvlakte heeft gevonden.
Ook leden van Helinium, met name de heren Moree en Ter Brugge, verzorgden lezingen over diverse aspecten van de Vlaardingse archeologie, onder andere voor de Vlaardingse Gemeenteraad.
Op 6 juni 1992 werd in het Hollandiagebouw aan de Oosthavenkade het door Helinium georganiseerde en goed bezochte symposium "Amateurarcheologie in Zuid-Holland" gehouden.
Een klein aantal Helinium-leden nam deel aan een door Helinium georganiseerde excursie naar Zeeland en Zuid-Holland. De tocht voerde onder andere langs Goedereede, Middelburg, Souburg en Veere. Het Helinium-lid mevr. H.D.M. Schreurs-Verwer gaf een zeer boeiende rondleiding door het nieuwe paviljoen van het museum Boymans-Van Beuningen, waar de archeologische collectie Van Beuningen-De Vriese, bestaande uit in Nederland gevonden middeleeuwse gebruiksvoorwerpen, is geexposeerd.
Een representatief aantal vondsten van de opgraving "Hogewerf" bij het Liesveldviaduct werd vanaf oktober tentoongesteld.

Op de bovenste verdieping van de Vlaardingse Vroom en Dreesmannvestiging was Helinium van november 1992 tot januari 1993, tijdens de manifestatie "Beroering in de Bovenkamer", vertegenwoordigd met een levensgrote kijkdoos, waar men van boven af in een opgraving kon kijken. Tijdens de Nationale Monumentendag op 12 september richtte Helinium in het Hollandiagebouw een informatiestand en enkele vitrines in. De opgestelde maquette van Vlaardingen aan het einde van de middeleeuwen trok veel belangstelling.

De viering van het 25-jarig jubileum van de Historische Vereniging Vlaardingen, met een "muziekdag" rondom de Markt, bood in mei de gelegenheid de Vlaardingse archeologie middels een ingerichte kraam onder de aandacht van het publiek te brengen.

Opgravingen

Van april tot juli werd door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek een opgraving verricht op het terrein van de "Hogewerf", terzijde van het Liesveldviaduct, langs de Markgraaflaan en Schepenstraat. Enkele vrijwilligers, leden van Helinium, verleenden assistentie in het veld. De voorzitter fungeerde als wetenschappelijk assistent. Een in opdracht van het Recreatieschap Midden-Delfland getrokken sloot door een middeleeuwse terp, een bestuurlijke vergissing, bood de gelegenheid

de opbouw van dit landschappelijk karakteristieke element te bestuderen. In de gemeente Maasland waren leden van Helinium actief met het verrichten van grondboringen rondom de plaatselijke kerkheuvel. De vele boringen leverden een verhelderend inzicht in de opbouw van deze terp door de tijd heen.
De tijdelijk benoemde stadsarcheoloog van Vlaardingen werd assistentie verleend bij het uitvoeren van stratigrafisch onderzoek op een inheems-Romeinse vindplaats bij de Samuel Esmeijerstraat, terwijl in de Aalkeet Binnenpolder (het "puinstortterrein") in navolging van eerder onderzoek 37 boringen werden verricht.

Nieuwe werkruimte

De verbouwing van de nieuwe werkruimte in boerderij Hoogstad, Westlandseweg 254, zal naar verwachting in 1993 plaats vinden. Op zolder zal het archeologisch-historisch museum Hoogstad gevestigd worden. Voor enerzijds de exploitatie van de nieuwe werkruimte en het museum en anderzijds ter stimulering van archeologisch en bouwhistorisch onderzoek is de Stichting Archeologie en Bouwhistorie opgericht.

Stadsarcheologen

In 1992-1993 werden de penningmeester en de voorzitter van Helinium voor een jaar benoemd als stadsarcheoloog van respectievelijk Schiedam en Vlaardingen.

Terra Nigra

De gewijzigde uitvoering van het verenigingsorgaan Terra Nigra bleek door de leden en donateurs zeer gewaardeerd te worden. In het verslagjaar verschenen 6 nummers (nummers 121-126) met een totaal van 112 pagina's, waarin gevarieerde hoeveelheden onderwerpen aan de orde kwamen, zoals de grafzerken-inventarisatie in de Grote Kerk, het bronstijdskelet dat in de Krabbeplas is gevonden en "vondsten uit het verleden", een rubriek waarin interessante vondsten besproken worden. Door de opname van advertenties konden de hogere drukkosten bestreden worden.

Verheugend was het toenemend aantal donateurs, die als tegenprestatie Terra Nigra ontvangen. Met name leden van de Historische Vereniging Vlaardingen besloten donateur te worden.

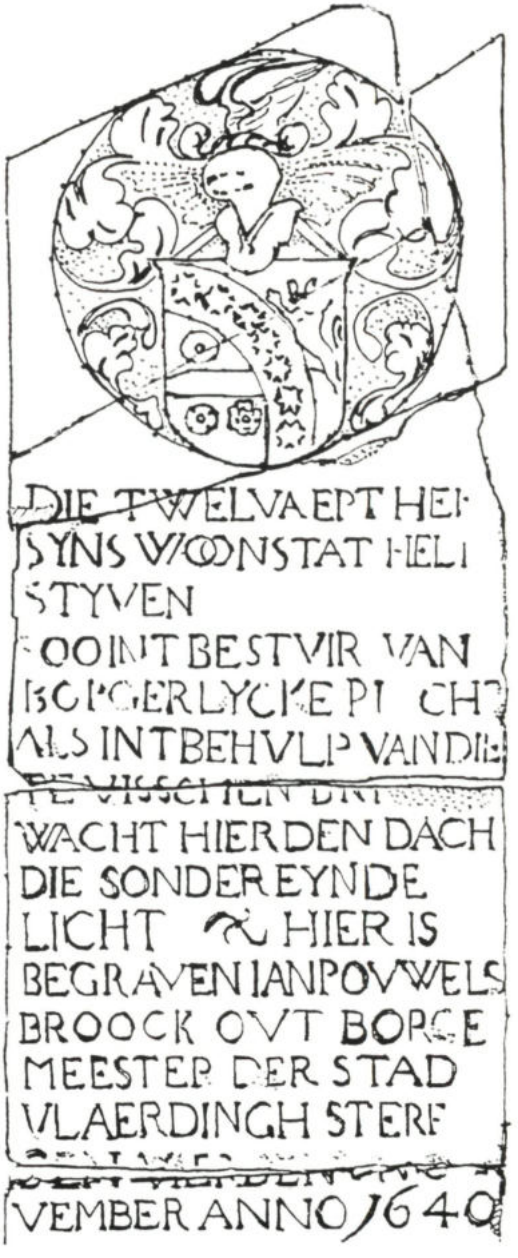

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

1992 was het jaar waarin onze vereniging haar 25-jarig jubileum vierde. Op 25 januari 1967 vond de oprichting van de Historische Vereniging Vlaardingen plaats en wat is er in die afgelopen jaren niet allemaal tot stand gebracht.
Er verschenen Historische Jaarboeken en Tijd-Schriften. Grote inspanningen werden verricht op het gebied van de bescherming en restauratie van gebouwen en voorwerpen van historische waarde. Lezingenprogramma's en excursies. Kortom te veel om op te noemen.
De festiviteiten gingen van start op 25 januari met een jubileumreceptie die door circa 800 leden werd bezocht. Eén van de hoogtepunten was het aanbieden van de eerste twee monumenten-tekstborden bestemd voor het Stadhuis en het Streekmuseum. De borden, die in ontvangst werden genomen door burgemeester A.A.J.M. van Lier en de heer J. Anderson, vormden een symbolisch model voor nog 50 andere borden en vier grotere tekstpanelen. Tezamen vormen zij het jubileumgeschenk van onze vereniging aan de Vlaardingse gemeenschap.
Een tweede aktiviteit was de Vlaardingse Muziek- en Historiedag op 23 mei. Vlaardingse artiesten, maar ook musici van buiten de stad (of oud-stadgenoten) waren die dag aanwezig om hun composities of die van andere Vlaardingers ten gehore te brengen.
De Vlaardingse bejaarden werden op 13 juni uitgenodigd om met een oude stadsbus een tocht door een groot deel van Vlaardingen te maken.
Het zilveren jubileum werd afgesloten met een breed opgezette manifestatie tijdens de Open Monumentendag op 12 september. Het programma omvatte onder meer stadsrondritten, rondvaarten door de Oude Haven, een veiling en het aanbieden van de 50 tekstborden aan het gemeentebestuur en aan de bewoners van de betrokken panden. De vier panelen, gewijd aan het Stadhuis, de Grote Kerk, de Haven en de Markt, worden in het voorjaar van 1993 geplaatst.

Dat het jubileumprogramma mede heeft bijgedragen tot een grotere bekendheid van onze vereniging moge blijken uit de toename van het ledenbestand tot 1140.

De algemene ledenvergadering werd gehouden op 25 februari in een zaal van de Bethelkerk. Er werd afscheid genomen van de heer L.A. Kalden en de heer D. van Os, die om persoonlijke redenen niet langer deel konden uitmaken van het bestuur. De twee kandidaten voor de bestaande vacatures, de heer J. van Hees en de heer E. van Rongen, werden gekozen tot leden van het bestuur.

Het Tijd-Schrift kwam tweemaal uit. In nummer 47 een bijdrage over de geschiedenis van het Vlaardingse bibliotheekwezen, aandacht voor het Vissersmonument en een artikel over de annexatie van Vlaardinger-Ambacht in 1941.
De uitgave 48 was een 'dik' nummer, met als noviteit het Drie-Luik: een thema waarin drie verhalen in opeenvolgende oorlogssituaties centraal staan. Verder een vervolg van de jeugdherinneringen van de heer P. Borsboom, een herinnering aan het Ambacht van de jaren 40, een vervolg op het artikel over de annexatie van Vlaardinger-Ambacht en de tekst van het jubileumgedicht.

In 1992 werden vier Restauratiepenningen uitgereikt aan personen, die hun pand of openbaar object historisch verantwoord hebben verbouwd of voorbeeldig hebben onderhouden. Een speciale commissie, de Commissie Stad en Monument, houdt zich binnen de vereniging onder meer bezig met het beoordelen van de opgeknapte panden of objecten. Desgewenst geeft deze commissie advies bij verbouwingsaktiviteiten.
De uitreiking van de Restauratiepenningen 1992 vond plaats op 10 december in het Stadhuis. Burgemeester L.W. Stam overhandigde namens onze vereniging de penningen aan de eigenaren van de beloonde objecten: het pand van de firma Storm (Westhavenkade 37), de Kroningslantaarn (Stationsplein), het pand van Mol & Partners (Oosthavenkade 11) en het huis van de familie Van der Heiden (Schiedamseweg 93).

Het lezingenprogramma bood een ruime keuze aan onderwerpen.
Na de algemene ledenvergadering vertelde de heer D. van Os het een en ander over scheepsram-

pen met Vlaardingse vissersvaartuigen.
Het ontstaan van dit gebied - in het grotere geheel van het Hoogheemraadschap van Delfland - werd belicht door de heer N.P.H.J. Roorda van IJsinga. De heren M.A. Struijs en J.P. ter Brugge vertelden over Het Hof en Haar Ambachtsheren. Ter voorbereiding op de jaarlijkse grote excursie gaf de heer P.J. van der Heijden een lezing over de geschiedenis van de stad 's-Hertogenbosch.
De geschiedenis van de touwslagerijen in Vlaardingen werd behandeld door de heer M. Thurmer.
Het openbaar vervoer in en rond Vlaardingen vormde het thema van de heer J.C. van Hartingsveldt. Het jaar werd afgesloten door de heer J. Anderson met het onderwerp Vlaardingen-Volksfeesten het hele jaar rond.

De voorjaarsexcursie ging naar 's-Hertogenbosch. Luisterend, wandelend en varend werd kennis gemaakt met deze prachtige stad.
De buurgemeente Schiedam was het doel van de najaarsexcursie. Centraal stonden de Singelkerk en de brandersmolen 'De Nieuwe Palmboom'.

De presentatie van het Historisch Jaarboek Vlaardingen 1992 vond plaats op 5 november 1992 in het Stadhuis. Het eerste exemplaar ontving onze nieuwe burgemeester, de heer L.W. Stam, uit handen van voorzitter W.C. den Breems.
Het hoofdartikel richt de schijnwerper op één van de mede-oprichters van de vereniging, de heer H.K. van Minnen.
Andere bijdragen handelen over het Vlaardingse kloosterleven in de middeleeuwen en een analyse van de onfortuinlijke thuisreis van de Vl. 11. De Kronieken van 1941 en 1991, alsmede de gebruikelijke jaarverslagen sluiten de uitgave af.

Tot slot willen wij de vele leden danken voor hun inzet in het afgelopen jaar, waar wij in het bijzonder denken aan de aktiviteiten rond het zilveren jubileum.

STADSARCHIEF VLAARDINGEN

Het jaar 1992 was voor het Stadsarchief Vlaardingen het laatste als zelfstandige eenheid binnen de gemeentelijke organisatie. Dit jaar werd dan ook gekenmerkt door een rode draad, die als gemeentelijk 'Organisatie-Ontwikkelingsproces' de geschiedenis zal ingaan. Met ingang van 1 januari 1993 zal het Stadsarchief gaan fungeren als afdeling van de Dienst Welzijn. Verband houdende met de wettelijke taken werd het verslagjaar gekenmerkt door de bemoeienis van de stadsarchivaris met de reorganisatie op het gebied van de documentaire informatievoorziening, de zorgen voor het toekomstig beheer van de semi-statische en dynamische archieven bij de nieuwe diensten en de voortgang van de verschillende archiefselectieprojecten.
Verheugend was het feit, dat de start van de uitbreiding van het archiefgebouw weer dichterbij kwam. In augustus kon een tweede voorontwerp door de architect van het Bedrijf Gemeentewerken gepresenteerd worden, waarmee de Welstandscommissie in principe accoord kon gaan. Het definitieve bouwontwerp en de begroting konden in december aan het College van Burgemeester en Wethouders gepresenteerd worden. Op 6 januari 1993 gaf de Gemeenteraad het groene licht voor de uitbreiding.
Met het Gemeentelijk Automatiseringscentrum vond overleg plaats over automatiserings-toekomstplannen, waarbij onder andere de spoedige aansluiting op het gemeentelijk netwerk ter sprake kwam, alsmede een automatiseringsplan voor het Stadsarchief op middellange termijn. Vrijwel alle processen binnen het Stadsarchief verlopen inmiddels op geautomatiseerde wijze. Zo kunnen de vele inventarisatie- en indiceringsprojecten niet meer zonder de computer.
De volgende nieuwe archieven werden verworven: Gemeentelijke Reinigings- en Ontsmettingsdienst en het Marktwezen, 1948-1970; Gemeentelijk Woningbedrijf, 1941-1978; Belangencommissie Eksterlaanflats, 1971-1992; Buurtcentrum 't Nieuwelant, 1970-1985; Conferentie van den Heiligen Joannes den Dooper van de Vereeniging van den Heiligen Vincentius à Paulo, 1846-1861; Pacifistisch Socialistische Partij, afdeling Vlaardingen, 1965-1987; R.K. Armbestuur van de Parochie van St. Joannes de Dooper, 1835-1971; Spaarbank, later Bondsspaarbank Vlaardingen, 1823-1986.
Er werd in 1992 voortgegaan met het inbrengen van titelbeschrijvingen van tijdschriftartikelen in het geautomatiseerde bibliotheekcatalogus-programma. Bij het afsluiten van het jaar waren inmiddels ca. 1500 verschillende titelbeschrijvingen uitgeprint op etiketten en gereed gemaakt voor raadpleging in de studiezaal.
Inclusief 700 persfoto's en 170 straatfoto's, waarvan rond 1955 prentbriefkaarten werden gemaakt, konden voor de Topografisch-Historische Atlas in totaal maar liefst 3.500 foto's verworven worden! De verzameling werd verder verrijkt met een tiental tekeningen en aquarellen van de hand van de 23-jarige Vlaardingse kunstenaar Leen Zuydgeest, van Cor Maarleveld, van A. van der Beek en van Kim Liang.
In 1992 bezochten 740 belangstellenden de studiezaal (in 1991: 814), die in totaal 2.545 bezoeken aflegden (in 1991: 2.631). Dat betekende dat de studiezaal een gemiddelde bezetting van 65,4% kende. Op de donderdagavonden passeerden 319 bezoekers de drempel (in 1991: 318), een gemiddelde van 8 per avond. Het Vlaardingse Stadsarchief blijft enigszins de landelijke tendens volgen: een stabilisering van het aantal bezoekers en bezoeken. Duidelijk is wel, dat de jaren waarin 'Open Dagen' worden georganiseerd, méér bezoekers 'opleveren' dan andere.
Ook op het educatieve vlak waren de medewerkers van het Stadsarchief weer aktief. Op 23 november opende de heer H.A. Horsten, directeur van de Vrije Academie in het Stadsarchief de expositie van werk van Leen Zuydgeest, onder de titel 'Leen tekende.....'. Naast de door Zuydgeest in opdracht van het Stadsarchief vervaardigde tekeningen, exposeerde hij eigen werk op het gebied van science fiction, fantasie en dieren. Ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van 'Het Huis met de Lindeboom', waarin het Visserijmuseum is gevestigd, werd in mei in dat gebouw én in het kader van de tentoonstelling 'Vlaring meer dan haring', een expositie over de geschiedenis van dit pand ingericht.
Medewerking werd voorts verleend aan de expositie van Vlaardingse musici in de hal van het oude Stadhuis ter gelegenheid van de door de Historische Vereniging georganiseerde Muziekdag op 23 mei.

Uit de collectie persfoto's die zich in de Topografisch-Historische Atlas bevindt, werd ter gelegenheid van het afscheid van burgemeester Van Lier in juni een mobiele expositie ingericht onder de titel 'Tien jaar (burgemeester) Van Lier hier'. Deze expositie werd op 17 juni door burgemeester Van Lier in de hal van het secretariegebouw geopend en stond vervolgens in de hal van het Politiebureau, in het Bejaardencentrum 'De Valkenhof' en het Zonnehuis om tot slot weer terug te keren naar het Stadhuis, ter gelegenheid van de afscheidsreceptie van de heer Van Lier.
Verder werkte het Stadsarchief met foto's mee aan de in het najaar gehouden manifestatie 'Beroering in de bovenkamer' in het warenhuis Vroom en Dreesmann.

Andere memorabele zaken zijn nog de cursus paleografie in samenwerking met de Volksuniversiteit Vlaardingen, de aktieve deelname aan de VVV-cursussen 'Ken Uw Stad', de lezingen en publikaties en het ludieke optreden van de stadsarchivaris als 'Commissaris der Houwelixen Saecken' in het kader van een middeleeuwenproject van de Vlaardingse basisschool 'Het Mozaïek'.
Dit alles kon weer geschieden dankzij de tomeloze inzet van het personeel en van de vele vrijwilligers die het Stadsarchief getrouw ondersteunen.

J.A.C. Mathijssen,
stadsarchivaris.

Interieur van één van de acht huisjes in het Van Leydenshofje aan het Veerplein (gesloopt 1958/59)

STREEKMUSEUM JAN ANDERSON

In het verslagjaar werden, zoals op veel plaatsen, voorbereidingen getroffen om de watersnoodramp van februari 1953 te herdenken. Direct al op zondag kwamen Minister-President W. Drees en de Minister van Waterstaat Algera naar Vlaardingen om zich van de schade op de hoogte te laten stellen. En hoewel die in de miljoenen liep bleek dat later in geen verhouding te staan tot de ramp in Zeeland en op de Zuidhollandse eilanden. Aan deze ramp is in de Vlaardingse geschiedschrijving weinig of geen aandacht besteed. Het leek ons goed na 40 jaar hieraan toch een tentoonstelling te wijden.
In januari 1993 zal de burgemeester van Vlaardingen, de heer L.W. Stam, de tentoonstelling openen.

Door de zeer beperkte openingstijden krijgt slechts een klein deel van de geïnteresseerden de gelegenheid een bezoek aan het streekmuseum te brengen. Toch werden er in 1992 2905 gasten geboekt. Daarnaast werd het museum bezocht door 17 groepen en vonden 6 bruidsparen het een aantrekkelijke entourage voor hun bruidsfoto's.

De zeer aanzienlijke bibliotheek werd met 380 banden uitgebreid. Daaronder vier publicaties over aardewerk uit Bergen op Zoom, Gennep, Maastricht en Werra (Duitsland). Verder publicaties over zilver uit Leeuwarden, Gorkum, Maastricht en Nijmegen. Publicaties over volksdevotie, klederdracht en tin, catalogi van tentoonstellingen over tabakscultuur, rijwielplaatjes en rariteitencollecties. Als bijzonder item het kinderboek "Geschenk voor de jeugd", uit 1784.

Ook de prentencollectie werd belangrijk uitgebreid met niet minder dan 1068 stuks. Van Peter Dumas de voormalige Stadsboerderij Kortedijk, de kaaswinkel van Vellekoop op de Hoogstraat, de bakkerij van Piet Brouwer aan de Westhavenplaats en van Paul Westerdijk de pentekeningen afbraak van de Billitonflat en de restauratie van de toren van de Grote Kerk. En verder een aquarel van Karel de Groot "Aanlegplaats aan de Vaart". Toegevoegd werden ook voorbeeldbladen van de aardewerkfabriek Goedewagen van onder meer een haringbordje, oude vloeibladen, ex libris en bordspelen en, ter illustratie van woelige tijden, een brief uit 1782 van een "Waere patriot te Rotterdam", uit recenter tijden 400 brieven van de gebroeders Roodenburg vanuit Duitsland naar Vlaardingen gedurende de bezettingsjaren.

Van 204 schenkers of verkopers ontvingen wij 1138 voorwerpen. Om er enkele te noemen: voor de drogisterij-afdeling een emaille bord van Draaisma levertraan en een houten scheerkist. Voor de 2e WO-collectie een jeugdstormfluit en een beschilderd houten theeblad. Voor de Vlaardingse collectie bekers, medailles, kransen en vaantjes van de voormalige wandelsportvereniging Flardingha.
Nog meer: de scheepsvlag van de logger Flevo III, haringschaaltje met de afbeelding van de Visbank, haringplankje met een voorstelling van een haring, de glazenwasserswagen met ladders, schranken en een puts van Figee, een plunjezak van een zeeman, een scheepskachel van De Zeeuw. Maar ook: straatnaamborden Fuikstraat en Hofsingel. Een houten grafkruis van begraafplaats Emaus, een houten reclamebord voor trouwkoetsverhuur van Hozeman in de Waalstraat, een scheepsmodel Vlaardingen 195.

Door 8 restaurateurs werden 18 voorwerpen weer in goede staat gebracht. Daaronder de dakversiering van de Zustersschool aan de Hoflaan, een Chamberlaintegel uit 1936 en een mutsendoos.
Ook buiten het streekmuseum werd aan de weg getimmerd. In de Grote Kerk werden, tijdens de actie Kerkbalans, weegschalen en balansen geëxposeerd, het Gemeentemuseum van Maassluis kreeg materiaal voor de historische afdeling en over de Olympische Spelen 1928 en 1936. In Rozenburg was een grote tentoonstelling over het Oranjehuis. In Gorkum over paasgebruiken en rookgenot. In Schiedam en Maasland over ondergoed en bovenkleding. En in het Visserijmuseum: "Vlaring meer dan Haring". Tenslotte in het Ziekenfondsgebouw van Utrecht: drogisterij en geboortegebruiken en in het oude stadhuis het Tolbord Vlaardingen.

Ook in het verslagjaar kwam het museum regelmatig in de publiciteit. Op de t.v. in een programma

over de Geuzen en in een programma over Vaartland in Vlaardingen. Er werd vijf dagen meegewerkt aan het programma "De weg naar Kralingen". In het A.D. een artikel over roken in Nederland, in het Brabants Dagblad over verzamelen en in het Eindhovens Dagblad over volksliedjes.
Een nuttig jaar.

W.C. den Breems (voorzitter H.V.V.) reikt de eerste monument-borden uit aan burgemeester Van Lier en Jan Anderson.

VISSERIJMUSEUM

Met drie tentoonstellingsprojekten, Vis-à-Vis, Vlaring meer dan Haring en Veilig Bedrijf?, profileerde het museum zich in 1992 zowel in- als extern. Financiële steun van het Ministerie van WVC en de Europese Gemeenschap waren voor het museum geheel nieuwe financieringsbronnen. Samenwerking met het bedrijfsleven maakte de realisatie van plannen mogelijk die tot voor kort als niet haalbaar werden beschouwd. Hiertoe behoorde onder andere de presentatie van het Visserijmuseum op de vakbeurs VIS '92 in september.
Naast deze positieve zaken kende 1992 ook dieptepunten. De dood van op vijf na alle vissen in het zeeaquarium op zondag 10 mei was landelijk nieuws. Rumoer rond de vele veranderingen binnen het museum was voor de lokale pers een aantrekkelijk onderwerp.

Medio juni werd naar aanleiding van de dood van de vissen begonnen aan een totale vernieuwing van de filterinstallatie van het zeeaquarium. Co-sponsor bouwbedrijf Van der Waal te Vlaardingen nam de sloop en bouwkundige renovatie van de filterkelder voor zijn rekening. Het Schiedam Vlaardingen Fonds financierde de vernieuwing en uitbreiding van de technische installatie. Een omvangrijk karwei dat in eigen beheer werd uitgevoerd. Vlak voor Kerstmis zwommen de eerste nieuwe vissen weer in het aquarium.

Aktiviteiten

Exposities:
Drie zeer uiteenlopende tijdelijke exposities kenmerkten het tentoonstellingsprogramma. Bioloog Midas Dekkers opende op 30 januari voor een gehoor van circa 250 personen de eerste tentoonstelling in de reeks "Vis-à-Vis". "Vis-à-Vis" was een experimenteel projekt van ontwerper Arthur Meijer en initiator Jan de Graaf. Een aantal hedendaagse fotografen verbeeldde op eigen wijze de verschillende vissensoorten. Fotograaf Hannes Wallrafen opende de reeks met de zalm. Gina Kranendonk volgde in de zomer met de crustacea, de kreeft, krab en garnaal. Het Ministerie van WVC verstrekte voor dit projekt een basissubsidie.

In samenwerking met de Vereniging Vrienden, het Stadsarchief Vlaardingen en het Streekmuseum Jan Anderson werd "Vlaring meer dan Haring" samengesteld. Een expositie over het veranderde stadsbeeld van Vlaardingen in de jaren 1930-1960. Archiefmedewerker M. Struijs verzorgde een gedetailleerde mini-expositie over de geschiedenis van het pand waarin het museum sinds 1971 gehuisvest is. Dit werd in 1742 gebouwd door koopman-reder-touwslager-baljuw Abraham van der Linden. Vandaar deze tentoonstelling "250 Jaar Huis met de Lindeboom".

Op 21 oktober opende Minister B. de Vries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de expositie "Veilig Bedrijf?" over de veiligheid en arbeidsomstandigheden op de hedendaagse boomkorvisserij. Een samenwerkingsprojekt met de TU Delft - Vakgroep Veiligheidskunde en het Rijks Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO) te IJmuiden.

Extern

Bezoekers:
In 1992 bezochten in totaal 19.161 personen het Visserijmuseum. Alhoewel ruim duizend meer dan in 1991 toch enigszins teleurstellend. Het streven was er op gericht de 20.000 te passeren. De dramatisch slechte zomermaanden juli (416 bezoekers) en augustus (880 bezoekers) zijn daar de oorzaak van. De reden voor deze tijdelijke terugval - een landelijke trend - moet gezocht worden in het schitterende vakantieweer in kombinatie met het feit dat Vlaardingen door het (zomer)toerisme nog niet is ontdekt.

Collectie

De collectie realia, schilderijen, prenten en tekeningen van het Visserijmuseum bevindt zich reeds een aantal jaren in een statische toestand. Zowel kwalitatief als kwantitatief. Tot 1991 wegens een absoluut gebrek aan financiële middelen, vanaf die tijd als gevolg van beleidskeuzes om eerst de tentoonstellings- en werkruimten te renoveren. Ten aanzien van de collectie is een pas op de plaats gemaakt.
Door schenking werd toch een respektabel aantal

aanwinsten verkregen. Tot de meest opvallende behoort het kaartsysteem van het visserijregister over de periode ca. 1890 - 1975 van het Ministerie van Landbouw en Visserij.
In overleg met het Stadsarchief Vlaardingen kreeg het museum een deel van de zogenaamde stadhuiscollectie in beheer. Dit betreft schilderijen, vlaggen en enkele vaandels die betrekking hebben op de visserij.

Stichting Exploitatie Museumkade

Op 21 maart ging de in 1991 opgerichte Stichting Exploitatie Museumkade (S.E.M., in de volksmond de "Kraanstichting") van start met een sponsoraktie teneinde ruim een half miljoen gulden te werven voor de realisatie van een museaal ingerichte kade voor het Visserijmuseum.
Namens het museum heeft direkteur F. Loomeijer zitting in het S.E.M.-bestuur. Mevrouw D. Horbach verzorgt de administratie en het secretariaat.
In opdracht van de S.E.M. bouwde molenbouwer R. Batenburg van de Stichting Restauratie Werkplaats Schiedam een konstruktiemodel waarna op basis van historisch bestek, archieffoto's en het model, het definitieve bestek geschreven werd.
Het eerste aktiejaar werd afgesloten met ruim twee ton in kas en uitzicht op ruim anderhalve ton. Naar verwachting zal het meest in het oog springende onderdeel van de kade, de replica van de Vlaardingse stadskraan, medio 1994 gebouwd kunnen worden.

Minister B. de Vries schreef op 21 oktober 1992 geschiedenis door bij het van boord gaan van de garnalenkotter SL 16 zijn schoen in de haven te verliezen.

KRONIEK VAN VLAARDINGEN 1942.

Door Matthijs A. Struijs.

Januari

1 De bevolking van Vlaardingen bestaat uit 38.932 personen. 19.258 mannen en 19.674 vrouwen.

Over het gehele jaar 1942: Op de eerste pagina van de Nieuwe Vlaardingsche Courant een rubriek getiteld "De Oorlog", met omkaderd "Duitschland strijdt voor Europa" en "Met Duitschland voor een vrij Nederland".

Er is een begin gemaakt met de distributie van kaarsen.

De verschillende omroepbladen worden vanwege de papierschaarste samengevoegd tot één programmablad onder de titel "Luistergids van den Nederlandschen Omroep". Kosten: 2 gulden per halfjaar of 10 cent per week.

In het Luxortheater draait de komische film "De verdwenen minnaar", met Theo Lingen in de hoofdrol, alsmede de film "Trenck de Pandoer", met Hans Albers en Sybille Schmitz.

De dienst van de Gemeentelijke Ziekenauto is door de Gemeente Vlaardingen opgedragen aan C. van Roon's Autobedrijf, 2e Van Leijden Gaelstraat 18, telefoon 143.

Tot voorzitter van de Commissie tot Wering van Schoolverzuim gekozen de heer P. Droppert en tot secretaris de heer A. Gagestein, in opvolging van de heer E.J. Visser, die voor de commissie bedankte.

2 Bij een groentehandel worden wegens prijsopdrijving 400 kg appelen in beslag genomen. Hij verkocht minderwaardige goudreinetten en bellefleurs voor 49 cent per kilo, terwijl de normale prijs 27 cent per kilo bedraagt, tegen een inkoopsprijs van 20 cent.

Lok de lorrenboer, 2 januari

Wegens prijsopdrijving circa 1.000 paar schoenen in beslag genomen bij magazijn Hector op de Hoogstraat.

De commissaris van Politie maakt bekend dat de bepalingen ten aanzien van het houden van duiven, ook gelden voor huisduiven (koer- en lachduiven). Ook houders van deze duiven dienen lid te zijn van de Nederlandsche Bond van Sierduivenfokkers-Vereenigingen en er voor te zorgen dat deze dieren geringd worden.
Een lijst van deze duiven dient in drievoud aan de burgemeester te worden overgelegd.

Lompenhandel Ph. Lok, Kortedijk 96, koopt buiten de officiële ophaaldienst om lompen, metalen en konijnevellen op. Tevens: "Oude versleeten grammofoonplaten voor 1 gulden per kilo, uitgezonderd Columbiaplaten".

3 Aan het Politiebureau op de Markt worden in beslag genomen appelen verkocht tegen 20 cent per kilo. Al om 6 uur 's morgens staan de eerste kopers voor de deur van het Politiebureau en om 10 uur staat er een file van 'duizenden' liefhebbers, tot voorbij apotheek Backer aan de Hoogstraat! Omdat al een partij appelen aan het ziekenhuis en andere instellingen was afgeleverd, was de oorspronkelijke voorraad van 2.000 kilo danig geslonken, zodat per klant slechts één kilo verkrijgbaar was. Na een kwartier was de voorraad dan ook geheel uitverkocht.De opbrengst was wellicht net voldoende om een nieuwe ruit voor het Politiebureau te kunnen bekostigen, want die sneuvelde in het gedrang.

Verduisteren: Vanaf 5.39 uur n.m. tot 9.50 uur v.m.

5 Gevonden bomscherven dienen onmiddellijk te worden ingeleverd bij het Hoofd van de Luchtbeschermingsdienst.

J.H. van Linden van den Heuvell gekozen tot lid van het Hoofdbestuur van de Volksbond tegen Drankmisbruik.

Een beroep voor de Raad van State, ingesteld door de N.V. Vlaardingsche Auto Omnibus Maatschappij (V.A.O.M.) en de Eerste Vlaardingsche Auto-Garage (E.V.A.G.), tegen de beschikking haar autobusdiensten naar Maassluis en Schiedam per 1 januari 1941 te staken wegens besparing van motorbrandstof en ten gunste van de R.E.T., toegewezen.
De autodiensten worden echter niet hervat, omdat de Commissie Vergunningen Personenvervoer de diensten direct weer opnieuw verbiedt, nu op grond van 'rationeel vervoer'. De exploitatie blijft opgedragen aan de R.E.T.

7 In het Handelsregister ingeschreven de Eerste Vlaardingsche Electrische Brood-, Koek- en Banketfabriek Jan Smelik C.V., Maasstraat 42, 44, 46.

9 J. Groeneveld is 45 jaar in dienst bij de N.V. "Hollandia". Om gezondheidsredenen gaat hij met pensioen.

12 Het pand Schiedamseweg 16 van oud-notaris P.C.W. baron van der Feltz, dat al geruime tijd leeg staat, is aangekocht door de gemeente Vlaardingen en zal vermoedelijk worden gesloopt.

Schiedamseweg 16 (r), 12 januari

Elke woensdagavond is er in het Volksgebouw aan de Schiedamseweg gelegenheid tot het volgen van Jiu-Jitsu-lessen.

13 De Vlaardingsche IJsclub heeft haar ijsbaan voor het publiek opengesteld. Mooi ijs.

P.L. Elbers is 25 jaar onderwijzer bij de Rooms Katholieke Jongensschool Sint Jozef aan de Maassluissedijk, waarvan 6 jaar als hoofd van deze school.

14 Piet Bakker, die op 5 januari een jongen uit de Oude Haven redde, blijkt sedert 1928 al 3 kinderen en een bejaarde man van de verdrinkingsdood te hebben gered en verdient, volgens de berichtgever, een onderscheiding van het Carnegieheldenfonds.

15 In verband met de papierschaarste dienen drukkers vanaf heden voor elke drukwerkorder een vergunning aan te vragen.

A.J. van Gameren (st. vierde van links), 15 januari

A.J. van Gameren is 25 jaar als plantsoenarbeider in dienst van de Gemeentelijke Plantsoenendienst.

16 Dameshoeden-Magazijn C. Weerheim deelt per advertentie mede dat zij van 1 februari tot 15 september geen vilten hoeden mag verkopen.

De burgemeester besluit de in aanleg zijnde weg, lopende van de Havenstraat naar de Cronjéstraat, de naam te geven van "Verbindingsweg" [nu Korte Hoogstraat].

De zuidelijke bergplaats onder het viaduct aan de Binnensingel wordt door de gemeente Vlaardingen voor twee jaar en voor 108 gulden per jaar verhuurd aan groentenhandelaar B. van Noort, terwijl de noordelijke bergplaats voor twee jaar wordt verhuurd aan groentenhandelaar W. Dekker voor 86 gulden per jaar.

17 In het pand Markt 57 geopend Westerdijk's Keer- en Reparatie-inrichting, voorheen gevestigd in de Tulpstraat in voormalig Vlaardinger-Ambacht.

19 Veertig liter zoetemelk en twintig liter taptemelk gingen verloren door het te dicht bij de spoorbaan op het ENCK-terrein plaatsen van een paard-en-wagen: de wagen werd aangereden door een passerende losse locomotief.

23 De Nieuwe Vlaardingsche Courant geeft aanwijzingen voor het zelf kweken van tabaksplanten.

24 Op 82-jarige leeftijd is overleden Pieter Gerardus Hoorn, oud-magazijnmeester van Gemeentewerken Vlaardingen.

26 De Spaarbank aan de Schiedamseweg is op maandag en dinsdag gesloten om brandstof te besparen.

Met circa 4.500 anderen rijden drie Vlaardingers de Elfstedentocht in Friesland uit: Van Soest, gymnastiekonderwijzer, Jb. van Toor Jzn en politie-inspecteur Weidema. Aan de tocht werd ook deelgenomen door een zoon van burgemeester Siezen uit Eindhoven.

Herinnerd wordt aan de eerder afgekondigde plaatselijke verordening, waarbij bewoners van

16 januari

panden verplicht worden gesteld tot het ruimen van sneeuw op de openbare voetpaden langs hun panden gelegen.

28 Alom wordt geklaagd over de geringe hoeveelheid (6 of 7 mud tot 1 februari) huisbrandkolen die in deze koude winter op de distributiebonnen verkrijgbaar is gesteld.

30 Om brandstof te besparen wordt het gehele autobusnet van de R.E.T. op zondag stilgelegd.

J.G. Kolkman beëindigt zijn vaste medewerking aan de Nieuwe Vlaardingsche Courant wegens benoeming tot propagandaleider bij de Commissie ter Bevordering van het Vischgebruik in Nederland, met standplaats IJmuiden.

In totaal zijn 90 processen-verbaal opgemaakt wegens het niet wegruimen van sneeuw van de voetpaden.

31 De Arbeiders-Muziekvereeniging "Voorwaarts" geeft een winter-uitvoering in de Harmonie, met medewerking van de Toneelvereeniging "Sunlight".

Februari

2 Vanwege de heersende koude, gemiddeld 14 graden vorst, wordt de geldigheidsduur van de distributiebonnen voor brandstoffen verlengd van 31 januari tot en met 30 april.

Gewaarschuwd wordt voor het eten van rauwe wortels: zij kunnen darmverstoppingen veroorzaken ter lengte van 40 centimeter!

Om de bodemproductie van voedsel op te voeren dienen gronden in parken, plantsoenen en langs wegen en kanalen daarvoor in gebruik te worden genomen.

De agent van politie L. Seekles is 25 jaar bij de Vlaardingse Politie.

3 Een paard-en-wagen, beladen met elders ge-

16 januari

ruimde sneeuw, die gelost moest worden in de Oude Haven, glijdt van de kant in die haven. Met behulp van omstanders kon het span weer op de kant worden gebracht. Het paard loopt slechts enkele schrammen op.

4 Voor direct gevraagd: Bekwaam chauffeur, goed op de hoogte met turfgeneratoren.

6 Het Ziekenhuis van de Vereeniging voor Ziekenverpleging aan de Hofsingel wordt door het departement van Sociale Zaken gerangschikt onder de grote algemene ziekenhuizen.
Dit is van belang voor de daar werkende leerlingverpleegsters, daar zij hun opleiding voor diploma A nu geheel in dit ziekenhuis kunnen voltooien.
Te koop aangeboden: Tikker met leuning.

10 In het Concentratiekamp Weimar, Buchenwald is op 30-jarige leeftijd overleden Sacharias Moerman, in leven wonende Eendrachtstraat 50.

11 Diefstallen alom: een fiets, melk, diverse geldbedragen, dozen margarine... en 15 knotwilgen uit een weiland aan de Broekweg! De dief daarvan werd wel betrapt, maar toen waren de bomen al omgezaagd.

Te Waterlandkerkje, waar hij burgemeester was, op 38-jarige leeftijd overleden de oud-Vlaardinger Herman de Haan [zoon van wijlen wethouder Andries de Haan].

Om een scherpere controle op de distributiebonnen mogelijk te maken, worden inlegvellen ingevoerd, die bonnen bevatten welke door de distributieambtenaar bij het uitreiken van distributiebescheiden zullen worden afgescheurd.

12 Door het Departement van Landbouw en Visscherij zijn de verkoopprijzen van haring en haringproducten aan consumenten als volgt vastgesteld:
Pekel- of steurharing 15 cent;
Gekookte of gestoomde bokking 17 cent;
Gemarineerde haring 18 cent;
Rolmops, uit één gehele haring bestaande, 19 cent.

14 J. van der Gaag is 25 jaar in dienst van

de Gemeente Vlaardingen. Hij was 7 jaar werkzaam op het kantoor van de Licht- en Waterbedrijven, 5 jaar directeur van het Broodbureau in de Eerste Wereldoorlog, 2 jaar op het kantoor van de Gemeenteontvanger en 11 jaar bij het voormalige Burgerlijk Armbestuur en bij Maatschappelijk Hulpbetoon.

Aanmeldingen van vrijwilligers voor de Nederlandschen Arbeidsdienst kunnen nog steeds plaats hebben bij de Keuringsraden te Den Haag en Rotterdam.

16 In januari 1942 besomden drie Vlaardingse stoomloggers in 30 reizen 65.525 gulden met de trawlvisserij en twee motorloggers in 8 reizen 14.562 gulden.

In de Babberspolder zijn nog enige nieuwbouwwoningen beschikbaar in de huurprijzen 3 gulden 85 cent, 4 gulden 35 cent, 4 gulden 45 cent en 4 gulden 65 cent.

De rechercheurs Landzaad en Van der Knaap van de Vlaardingse Politie slagen er in acht rijwieldieven en 21 gestolen rijwielen op te sporen. Eén van de dieven vertelde de politie zelf dat hij in Maassluis een fiets had gestolen. Commentaar van de krant hierop: "Het zou de taak van de Politie vergemakkelijken, wanneer meerdere dieven dit deden".

18 Enkele Vlaardingse bakkers doen aangifte van het bij hen inleveren van valse distributiebonnen.

De Commissaris van Politie maakt bekend dat aardappelschillen, groenteafval en beenderen uitsluitend aan de daarvoor aangewezen personen van de ophaaldienst moeten worden meegegeven. Het is verboden deze afvallen aan anderen af te geven.

Opgeheven is de Lichtdrukkerij "Orion", Asterstraat 9.

23 In de schuilkelder van de Luchtbeschermingsdienst achter het Stadhuis aan de Waalstraat, kunnen Vitamine-D tabletten voor kinderen worden afgehaald.

Adriaan van Minnen, secretaris van het Centraal Bestuur van de Christelijke Jongemannen Vereeniging "Liefde en Vrede", wordt gehuldigd wegens zijn 25-jarig lidmaatschap van deze organisatie.

25 De politie slaagt er in een complot van rijwieldieven en helers op te sporen, die zich aan verduistering van meer dan 100 rijwielen te Vlaardingen en Schiedam hebben schuldig gemaakt.

Gedurende de maand Februari worden géén distributiebonnen voor rijwielbanden verstrekt.

Van de 39-jarige Vlaardinger Jan van der Zwan moet worden aangenomen dat hij in de golven van de Noordzee de dood heeft gevonden, nu de stoomtreiler "Beatrice" IJM 118, waarop hij bemanningslid is, te lang uitblijft.

27 Zogenaamde 'zelfverzorgers', zoals huisslachters, aardappeltelers en kinderen van melkveehouders, dienen onmiddellijk nadat zij hun distributiebonkaarten hebben ontvangen, de vlees-, respectievelijk melkkaarten wederom in te leveren aan loket 1 van het Distributiekantoor, Kortestraat 1.

28 Het Dameskoor "Vivezza", directeur mevrouw Katharina Verhoeff-Torn, viert haar 25-jarige bestaan met een concert in de Harmonie door de Christelijke Harmonie Vereeniging "Sursum Corda" en met medewerking van "Vivezza" zelf en van het Meisjeskoor "Jong Leven".

Maart

1 Aan de Hoofdcommies ter Secretarie, chef afdeling Bevolking, L. Knoop eervol ontslag verleend wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. In zijn plaats is B. Maat Jr benoemd tot chef van de afdeling Bevolking en Burgerlijke Stand.

De salon van dameskapster Nel Visser, Sweelinckstraat 41, wegens huwelijk opgeheven.

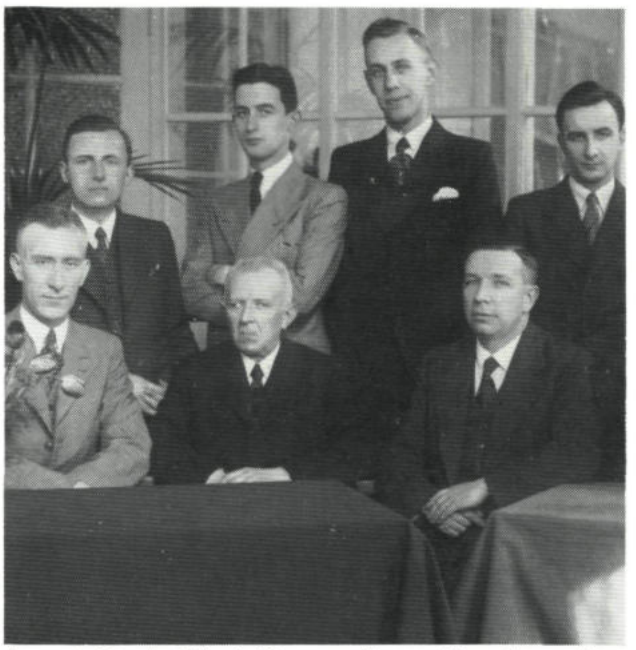

1 maart, zittend midden L. Knoop, rechts naast hem zijn opvolger. Verder links Van Oosten en staande v.l.n.r. Loomans, Boer, Van Gent en Hitzemann

4 50 jaar geleden werd opgericht de afdeling Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht van de Volksbond tegen Drankmisbruik.

Uitvoering in de Harmonie van het Mannenkoor "De Lofstem", in samenwerking met de "Protestantse Jongeren Groep". De baten van dit concert zijn bestemd voor de Hollandsche Militaire Gewonden.

6 W. de Jong te Schiedam verkrijgt voorlopige Hinderwetvergunning voor het oprichten van een Accufabriek in het perceel Maasstraat 41.

Advertentie:
"Griep ?? Voorkom dit!
Laat U 2x per maand knippen.
C. van der Veer, Kortedijk 34".

9 40 jaar geleden overleed Ary van West, die zijn nalatenschap vermaakte aan het door hem bij testament in het leven geroepen [en anno 1993 nog steeds bestaande] "Weldadigheidsstichting van Ary van West".

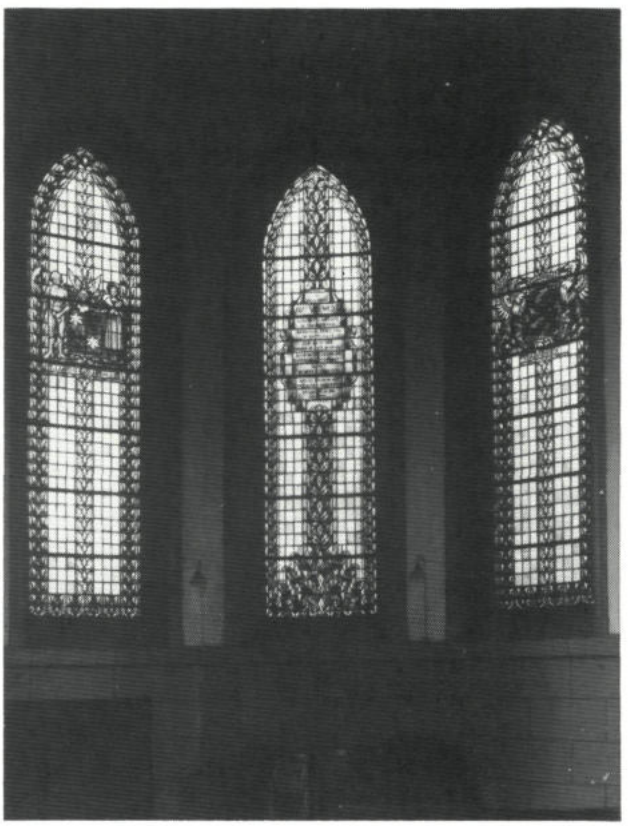

De zgn. Van West-ramen, 9 maart

Mevrouw J. Qualm aan de Universiteit van Amsterdam tot arts bevorderd.

In de Harmonie viert Willy Derby zijn 25-jarig jubileum als artiest. Wegens grote belangstelling wordt de avond op 27 maart herhaald.

14 Het Vlaardings Dubbelmannenkwartet herhaalt 10 zangnummers van het jubileum-repertoire in de hal van het Ziekenhuis aan de Hofsingel, een geste die door de patiënten en het verplegend personeel zeer op prijs wordt gesteld.

15 In het Evangelisatie Lokaal "Emaus" eerste godsdienstoefening vanwege de Luthersche Kerk.

C. Baas, afslager in het afslaglokaal van het Handelsgebouw, is 40 jaar in dienst van de Vereeniging ter Bevordering van Visscherij, Handel en Nijverheid.

16 Aan de verzoeken om politieassistentie bij grote toeloop van klanten op winkels kan slechts beperkt worden voldaan. Winkeliers wordt aangeraden enige honderden nummers in voorraad te houden, die aan de klanten kunnen worden uitgereikt.

Rijwielen 'op de bon'. Nieuwe fietsen worden zonder banden geleverd. Oude fietsen moeten worden ingeleverd.

20 Bij mejuffrouw L.M.-v.D. zijn 91 paren klompen in beslag genomen wegens te hoge verkoopprijs.

20 maart

Door de N.V. Hollandia is een afdeling Huishoudelijke Voorlichting opgericht o.l.v. mevrouw C.P. de Goederen-Koopman. De afdeling verzorgt onder meer kookcursussen van 4 weken achter elkaar één middag.

Bij de Corsetten-, Bustehouders- en Bandagefabriek L. Verhoeven, Goudschesingel 18 in Babberspolder, voormalig Vlaardinger-Ambacht, kunnen zonder 'punten' (distributiebonnen) corsetten worden gerepareerd, vermaakt en vernauwd.

24 Op de leeftijd van 76 jaar is overleden Dirk van Rijn, in leven onder meer voorzitter van de Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs, bestuurlid van de A.R. Kiesvereeniging en ouderling van de Gereformeerde Kerk van Vlaardingen.

25 Een dienstbode beboet met 1 gulden 50 cent of 1 dag hechtenis, wegens het niet haaks oversteken van een straat, wat een overtreding is van de nieuwe verkeersvoorschriften voor voetgangers.

Omdat per 1 april 1942 alle Kamers van Koophandel in Nederland worden ontbonden, houdt de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor de Beneden-Maas te Vlaardingen in het Handelsgebouw haar laatste vergadering.

27 maart, B.W. Bussemaker

26 Ds J.H(essels) Mulder in één dienst bevestigd en ingetreden in de Oosterkerk aan de Schiedamseweg, waarmee de vierde predikantsplaats van de Gereformeerde Kerk van Vlaardingen is vervuld.

27 Gevestigd te Vlaardingen, Schiedamseweg 107: B.W. Bussemaker, arts.

Het levensmiddelenbedrijf van M. van der Caay, Markgraaflaan A [nu nummer 137], overgedaan aan R. van der Velden.

30 De bakkerij en winkel van G. van Keulen, Kuiperstraat 40, na ruim 40 jaar overgedragen aan C.L. van den Berg.

Laatste vergadering van de Kamer van Koophandel in het Handelsgebouw op 25 maart. Zittend vlnr: B.G. Hoogendam, C.H. Buschmann, J.H. van Linden van den Heuvell (voorzitter), Mr. J.C. Wittkampf (secretaris) en A. van Minnen (adjunct-secretaris).
Verder staande: Ir. C. Houtman, I.Th.M. Nolet, N.W. Conijn, W.A. Hoek, R.J. Kleipool, P.D.N. Jonckheer, I.J. Hoogendijk, J. Poortman, Mr. L. Trouw, C.J.V. Janse, A.J. Vredebregt, G.A. Buters, A. van IJperen, W. Noordegraaf, F.C. Weiland, P. Don, G.Th.J. Boezeman en P.S.C. van Kralingen.

April

1 Timmerman P. Versteeve neemt de zaak van wijlen zijn vader A.J. Versteeve, Markt 18, over.

De burgemeester brengt ter kennis dat de verkoopprijs van alle voor verkoop in aanmerking komende gronden van het Grondbedrijf met ingang van heden is bepaald op 25 maal de erfpachtprijs.

Advertentie:
Ontvangen: nieuwe soorten vroolijke voordrachten voor alle feesten. Broekmans Boekhandel, Hoogstraat 155.

M.Ph. de Korte is 50 jaar in dienst van de N.V. "Hollandia".

3 Advertentie:
Ter gelegenheid van de heropening van het geheel gerestaureerde Café-Restaurant "De Kroon", Hoogstraat 21 (tegenover de Katholieke Kerk) op Goeden Vrijdagmiddag: "De Kroon" spant de Kroon: Gezellig-intiem optreden van de "Verhoekx Band".

7 De motortrawllogger "Clara" Scheveningen 130, de ex-"Marie", Vlaardingen 49, is als eerste Nederlandse vissersvaartuig uitgerust met een gasgenerator.

9 P. Verhart is 50 jaar in dienst van de N.V. "Hollandia".

10 Mejuffrouw Zwolsman, klerk op het Politiebureau te Vlaardingen, is geslaagd voor het examen adspirant-inspectrice van politie.

De N.V. Biscuit-, Banket-, Chocolade- en Suikerwerkfabriek "De Valk", 1e Van Leijden Gaelstraat, is in liquidatie.

15 Alle 410 semi-permanente woningen in de Babberspolder zijn verhuurd.

18 In de Harmonie middagvoorstelling van het Haagsche Jeugdtoneel met het stuk "Dik Trom" naar het boek van C.J. Kievit.

20 De viswinkelier K. Fillekes, Hoogstraat 226, heeft zijn vishandel overgedaan aan P.A. Tieleman.

21 Het Volksbond-Koffiehuis, Oosthavenkade 10, na verbouwing heropend.

24 Bij de Radio-Beurs, Paterstraat 22, verkrijgbaar een grammofoonplaat met "Lilli Marleen" in het Hollands en in het Duits.

28 Werkloze mannen en ongehuwde vrouwen tussen 18 en 40 jaar dienen zich te melden bij het gewestelijk arbeidsbureau, want: "Nederlandsche arbeider! Je behoeft niet werkloos te zijn. In Duitschland is allerlei werk voor je. Je wordt goed betaald, je hebt dezelfde rechten als de Duitsche arbeiders en kan in het onderhoud van je gezin voorzien. Meldt je daarom voor werk in Duitschland aan bij het Arbeidsbureau!".

10 april

Mei

1 Verschenen is het jongensboek "De jagers van de Noordzee", geschreven door de Vlaardinger G. van Teylingen.

De Gemeentelijke Woningdienst treedt in werking. Deze dienst is belast met A. Bouw-en woningtoezicht; onbewoonbaarverklaring van woningen; uitvoering hinderwet; toezicht zuiverheid woningen; samenstelling bouwstatistiek.
B. Uitbreidingsplannen; saneringsplannen; rooilijnen; erfpachtuitgiften; landmeten; taxaties; onteigeningen; voorbereiding grond- en huizenaankoop. Directeur van de nieuwe dienst is Ir. J.M. Deutekom; hoofdopzichter is P. Wapenaar en opzichter 1e klasse L.T. Velthuizen. De dienst is gevestigd Markt 45.

Alle volkstuinders moeten vóór 11 mei worden ingeschreven bij de Landbouw-Crisis-Organisatie.

4 De commissaris-generaal van de openbare veiligheid Rauter geeft order dat een Jood die zich in het openbaar vertoont een Jodenster moet dragen, bestaande uit een zwart getekende zespuntige ster uit gele stof ter grootte van een handpalm met het zwarte opschrift "Jood". Deze moet zichtbaar en vast opgenaaid op de linkerkant ter borsthoogte van het kledingstuk gedragen worden.

8 De tijdstippen voor het afhalen van correspondentie op zondag aan het postkantoor zijn gewijzigd.

Bij de rijwielhandel firma W. Boer, Hoogstraat 151, zijn rijwiel-identiteitskaarten verkrijgbaar, met behulp waarvan het opsporen van de talloze gestolen fietsen gemakkelijker wordt.

11 Om half twee (vóór of na de middag ?) wordt het Vlaardingse telefoonnet, bestaande uit 993 aansluitingen, geautomatiseerd.

De motorlogger "Flevo I", VL 132, van de Rederij P.H. van Abshoven, brengt te IJmuiden een steur aan die 77 kilogram weegt en 500 gulden opbrengt.

13 De Vlaardinger C.J. Vink wordt te Haarlem tot priester gewijd.

De Maatschappij Stoomschip "Vrede" N.V. wordt ontbonden.

15 Met 323 punten behaalt het Dameskoor "Viva Melodia" onder leiding van mej. Jo Mulder, de eerste prijs in de afdeling uitmuntendheid in een nationale zangwedstrijd te Amsterdam.

17 Tabak, sigaren, cigarillos, sigaretten, chocoladeartikelen en suikerwerken gaan 'op de bon'. Men moet een keuze maken tussen de ontvangst van distributiebonnen voor tabaksartikelen of voor versnaperingen.

18 Om complotten tegen de veiligheid van de bezettende macht te voorkomen, heeft die macht zich genoodzaakt gezien voorzorgsmaatregelen te nemen: "460 personen die vroeger in het openbare leven stonden en van wie aan te nemen is, dat zij met de aanstichters van de tegen de bezettende macht gerichte kuiperijen sympathiseren, zijn als gijzelaars in arrest gesteld". (Zie ook 27 juli).

20 De Gereformeerde Oudersvereeniging viert haar 25-jarig jubileum met een herdenkingsbijeenkomst in de Oosterkerk aan de Schiedamseweg.

18-22 Deze week werden op het stadhuis 27 paren getrouwd, waarvan alleen al op woensdag 22, een aantal dat nooit te voren werd bereikt.

27 Voor kinderen van 0-13 jaar geven reserve-distributiebonnen recht op het kopen van 400 gram sinaasappelen, voor zover die bij de winkeliers voorradig zijn.

29 Er is weer thee te koop: 40 gram per rantsoen.

Juni

1 In het Handelsregister ingeschreven de Vlaardingsche Melk Centrale (V.M.C.). Vennoten: D. Broek, N. Dijkshoorn, C. van der Ende en de N.V. Stoomzuivelfabriek "Emous".

4 Te Bussum is overleden de in Vlaardingen geboren Johanna Adriana Schippers, weduwe van Prof. Dr. Herman Bavinck. Zij zal bij haar man worden begraven op de Algemene Begraafplaats aan het Emaus te Vlaardingen.

5 In Arnold Hoogvlietstraat 41 wordt geopend de Waterstokerij van T. Dekker.

10 Een Vlaardinger klaagt in de krant over de weelderige begroeiing met onkruid van de stenen schuilkelder op de Westhavenkade.

De Dames-Hockeyvereeniging "Pollux" constateert een toenemende belangstelling van heren voor het hockey en besluit daarom ook een heren-afdeling op te richten.

De restauratie van het Handelsgebouw wederom voor een jaar verhuurd aan mejuffrouw J. van der Struijs voor 300 gulden.

10 juni

12 De groothandel in boter en kaas van A. Hoogendijk, Willem Beukelsznstraat 40, overgedragen aan H. van Hamersvelt, die de zaak voortzet onder de naam Zuid-Hollandsche Zuivelhandel voorheen A. Hoogendijk.

De Commissaris van Politie roept sollicitanten op naar de betrekking van tijdelijk portier aan het politiebureau. Vereisten: minstens 21 jaar, kennis van de Duitsche taal en machineschrijven. Salaris: ongehuwden 1.050 gulden, gehuwden 1.365 gulden per jaar, plus 6% duurtetoeslag.

19 Mejuffrouw C.M.C. Rietveld is 25 jaar in dienst bij de firma Blum & Van Hattum in damesmode.

In verband met de overgang van de oude aardappeloogst naar de nieuwe oogst, wordt het aardappelenrantsoen belangrijk verminderd. Als compensatie is een distributiebon aangewezen die recht geeft op het kopen van 250 gram gort of gortmout.

26 F. van Dorp is 50 jaar in dienst van de N.V. Hollandia.

Na 50 jaar is de uitgave van het Geïllustreerde Zondagsblad (een uitgave van de Nieuwe Vlaardingsche Courant) stopgezet wegens papierbezuiniging.

30 De N.V. Stoomvisscherij "Flevo IV" wordt ontbonden.

Juli

1 J. Spanjersberg, onderwijzer aan de Da Costaschool, is 40 jaar onderwijzer.

De Nederlandsch Hervormde Diaconessenarbeid bestaat 50 jaar en viert dit feit met een receptie in het Diaconiehuis aan de Emmastraat en met een kerkdienst.

3 Drie jongens tussen 16 en 18 jaar steken een aan de Trekkade gelegen machinegeweernest in brand, waardoor dit nest gedeeltelijk verbrand is.
De Duitse overheid verbiedt naar aanleiding hier-

van alle verkeer in de Vlaardingsche Vaart, op de Trekkade en Broekkade, totdat de daders, die per fiets met grote snelheid in de richting van Vlaardingen verdwenen, zijn aangehouden.

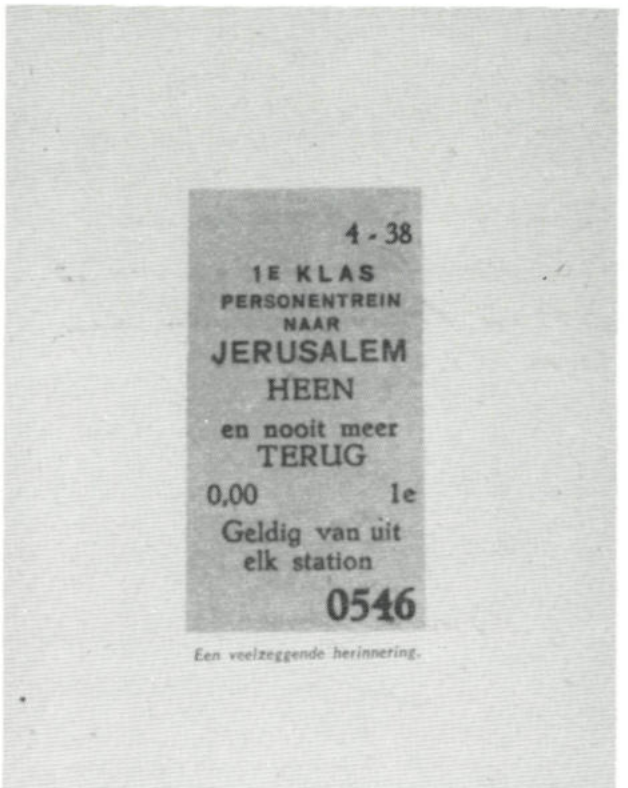

Een veelzeggende herinnering.

Uit het Nat. Socialistisch Jaarboek 1942, 6 juli

6 Gepubliceerd wordt een tweede beschikking van de commissaris-generaal voor de openbare veiligheid Rauter, betreffende het optreden van Joden in het openbaar, waaruit blijkt dat Joden zich van 20 uur tot 6 uur binnen hun woningen moeten ophouden; dat ze zich niet mogen ophouden in woningen, winkels, kapperszaken, spoorwegemplacementen en allerlei andere inrichtingen van niet-Joden; dat hen het gebruik van alle openbare en particuliere vervoermiddelen wordt verboden, tenzij in het bezit van een vergunning, waarbij zij in die gevallen plaats moeten nemen in de laagste klasse of de rook-afdeling van het vervoermiddel en daar slechts mogen instappen als er voldoende plaats is voor niet-Joodse reizigers.
Op overtreding staat een hechtenis van ten hoogste zes maanden en een boete van 1.000 gulden en aan dezelfde straf zijn onderhevig zij die ontduiking van deze bepalingen in de hand werken, mogelijk maken of er hun medewerking aan verlenen.
Tegelijkertijd wordt een instructie gepubliceerd waarin een lijst met beroepen, waarin Joden niet werkzaam mogen zijn. Dit alles ingaande op de dag van de afkondiging, 30 juni 1942.

8 Naar aanleiding van vragen daarover en ter voorkoming van misverstand wordt er van bevoegde Duitse zijde uitdrukkelijk op gewezen dat het aan Joden volstrekt verboden is woningen van niet-Joden te betreden.

15 Kapper Jac. Dunweg, Oosthavenkade 4, behaalt bij een kapwedstrijd van de Nederlandsche Kappersbond de eerste prijs in de afdeling Herenkappen.

De Commissaris van Politie wijst erop dat een ieder zijn of haar persoonsbewijs steeds bij zich moet hebben en dat op vordering van de politie moet tonen.

16 De op 11 oktober 1940 door het bombardement op de Hoogstraat vernielde panden van slager P. van der Valk Dzn en de corsettenwinkel van Gezusters De Rave, worden heropend.

22 De Vlaardingsche Vaart en de Broek- en Trekkade weer vrijgegeven voor het verkeer. Het gemeentebestuur wordt verantwoordelijk gesteld voor eventuele volgende onregelmatigheden.
NB. Zie ook het bericht van 3 juli.

De Duitsche Weermacht vordert herenfietsen.

24 De kruiersbaas P. Eijgenraam is 60 jaar in dienst bij de haringhandel firma G. Hoogerwerf, wat een zeldzaam jubileum is.

De Ortskommandant klaagt tegen de Commissaris van Politie over het onvoldoende verduisteren in sommige delen van de gemeente en over het omdraaien van wegwijzers, die door de Duitsche Weermacht zijn aangebracht. Verkeersborden bij

Station Centrum waren zó omgedraaid, dat zij in plaats van naar Rotterdam, richting Hoek van Holland wezen. Bij herhaling zullen drastische maatregelen worden genomen, die de gehele bevolking zouden kunnen treffen.

27 De namen van de op 18 mei gevangen gezette gijzelaars worden bekend gemaakt. Uit Vlaardingen zijn dit: J. Buis, koopman (wethouder); G.D. Birnie, arts; J. van der Gaag, ambtenaar; W. Hubeek, predikant; A. Hoogerwerf, bedrijfsleider; C.H. de Jong, secretaris; J. Kolpa, directeur Gemeentewerken; Van der Plas, fabrikant; F. Werner, hoofd Luchtbeschermingsdienst.

29/30 Bevestiging en intrede van Ds H. Ligtenberg van Kampen tot predikant bij de Gereformeerde Gemeente Westnieuwland.

Ds. H. Ligtenberg, 29/30 juli

Augustus

1 Het inwonersaantal van Vlaardingen nadert de 40.000: op dit moment 39.848.

7 De prijzen van sigaretten worden hoger. Een pakje van 30 cent zal omstreeks 75 cent gaan kosten. De kwaliteit van sigaren zal minder worden, omdat ook de beste sigaren zullen worden bijgemengd met 10% hop.

Op 21-jarige leeftijd in Duitsland overleden Johannes Nuijt, vroeger wonende Oranjestraat 5.

De 18-jarige M.K., inpakster van beroep, wordt door de Kantonrechter beboet met 1 gulden 50 cent omdat zij op de Hoogstraat, op een tijd dat dit niet mocht, had stilgestaan.

8 Advertenties van gebruikte goederen dienen voortaan de prijs daarvan en de naam en het adres van de aanbieder te bevatten.

10 Het aantal geiten in Vlaardingen is aanmerkelijk toegenomen. Alleen al langs de Maassluissedijk, tussen de Zuidbuurtseweg en de eerste stadsbebouwing langs die dijk grazen er 48.

Naar aanleiding van een aanslag op een spoortrein van de Duitsche Weermacht in Rotterdam, dreigt de Höhere S.S. en Polizeiführer en Commissaris-Generaal voor de veiligheid S.S. Grüpenführer en Luitenant-Generaal der Politie Rauter, deze aanslag te verhalen op een aantal gijzelaars "die met hun leven voor dergelijke daden van sabotage borg staan", indien de daders van die aanslag zich niet voor 14 augustus melden.

14 H. van Diggele is 25 jaar Brandmeester bij de Vlaardingsche Vrijwillige Brandweer.

Advertentie:
Zonder bon en zolang de voorraad strekt zijn bij "Het Wapen van Dussen", Waalstraat 12 te koop:
"Gevoerde klompschoenen (werkschoenen met houten zool) 1e soort 4,75. 2e soort 4,25".

15 J.P. Hofmeester is 50 jaar in dienst van de N.V. Hollandia.

Omdat de daders van de aanslag in Rotterdam zich niet hebben gemeld worden vijf gijzelaars doodgeschoten.

Het Wapen van Dussen (neemt niemand ertussen!), 14 augustus

N.B. Zie ook de berichten van 18 mei en 10 augustus.

16 Intrede van Ds P.M. Lucas, vervanger voor (de gegijzelde) Ds Hubeek, bij de Remonstrants Gereformeerde Gemeente, Hoflaan.

17 Bij De Fotohandel v/h Boonen, Callenburgstraat 38, worden pasfoto's opgenomen volgens DIN-normen (Deutsche Industrie Normen).

24 In opdracht van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche Gebied moeten de duivenhouders hun duiven doden en de poten, waaraan de ring is bevestigd bij de politie inleveren.
Uitzondering: duiven die wegens haar bijzondere fokwaarde zijn vrijgesteld en lachduiven, die in afzonderlijke kooien worden gehouden.

26 De firma Lieve & Co. verkrijgt vergunning voor het oprichten van een maalderij in het perceel Kortedijk 16.

31 Gebleken is dat sedert mei 1942 1.350 pakjes kunsthoning, ter waarde van 800 gulden zijn ontvreemd uit de fabriek van de N.V. Hollandia. Zes mannen zijn in verband hiermee aangehouden.

September

12 Het Atelier Kerklaan wordt na verplaatsing van Stationstraat 138 naar Westhavenplaats 17/1, heropend.

Stoffenwinkel Kerklaan, Westhavenplaats hoek Blokmakerssteeg, 12 september

14 De burgemeester maakt als Plaatselijk Luchtbeschermingsleider bekend dat de zolders van alle gebouwen moeten worden opgeruimd, zodanig dat licht brandbare voorwerpen daarvan worden verwijderd. Tevens dient in elk pand en op elke

verdieping voldoende zand en water aanwezig te zijn, alsmede hulpmiddelen zoals een schop en een hark, ter bestrijding van een begin van brand. Het zand wordt tegen 10 cent per emmer beschikbaar gesteld door de Luchtbeschermingsdienst.

Het publiek wordt opgeroepen vóór 20 september de nog in hun bezit zijnde, maar sedert 6 maart 1942 buiten omloop gestelde munten in te wisselen, want binnenkort zal het in bezit hebben van deze munten strafbaar worden gesteld.

15 Geopend is het Wol- en Kousenhuis van L. van den Broek, Hoogstraat 165, voorheen Westhavenplaats 28.

16 Tot hoofd van School I, Cornelis Houtmanstraat, is benoemd de heer P. Vis, hoofd ener school te Melissant.

P. Vis, 16 september

25 september (foto ca. 1960)

18 De motorlogger Flevo I, VL 132, wordt te Rotterdam voorzien van een gasgenerator.

19 De Jeugdstorm uit Vlaardingen, Schiedam en Rotterdam maakt met trommelslagers en hoornblazers een propagandatocht door Vlaardingen. Aan deze tocht wordt ook deelgenomen door groepen van de W.A. [Weer Afdeling van de Nationaal Socialistische Beweging N.S.B.) uit deze gemeenten en door enkele meisjes van de Arbeidsdienst te Vlaardingen.

23 De Coöperatieve Stoomzuivelfabriek "Emous" bevindt zich in faillissement.

25 N. Verboon herdenkt het feit dat hij 50 jaar geleden zijn magazijn van parfumerieën, toiletartikelen en lederwaren begon. Ter gelegenheid hiervan wordt de geheel verbouwde winkel aan de Westhavenplaats heropend.

G.P. Hoogerwerf, kuipersbaas bij Betz & Van Heyst's Handelmaatschappij, is 50 jaar bij deze firma in dienst.

27 Na 35 jaar voorzitter te zijn geweest van de C.J.V. "Liefde & Vrede" legt C. de Jong om gezondheidsredenen die functie neer. Onder zijn leiding groeide de Knaapen- en Jongelingsvereeniging van 70 leden uit tot een grote jeugdorganisatie met circa 1.000 leden, met diverse afdelingen. Ter gelegenheid van zijn afscheid wordt hem een 93 centimeter brede foto aangeboden, waarop het merendeel van de leden van "Liefde & Vrede" is afgebeeld.
NB. Voor deze foto, die in het Hof werd gemaakt, werd door de Duitse bezetter ontheffing van het samenscholingsverbod verleend.

27 september, detail met links A. van Minnen

Oktober

1 Lijstcollecte voor Winterhulp Nederland. Opbrengst 735 gulden en 95 cent.

2 Ter uitbreiding van het Hofsingel Ziekenhuis koopt de Vereeniging voor Ziekenhuisverpleging aan de panden Hofsingel 52, 53, 54 en 55. In deze panden zal beneden de polikliniek en boven het zusterhuis worden gevestigd. Het aantal bedden in het ziekenhuis kan hierdoor worden vermeerderd met 25.

7 In het Handelsgebouw gratis inenting van kinderen tegen diphterie.

9 In het Balkengat (gelegen tussen de Galgkade en de Nieuwe Maas) vangt een visser in zijn schakel een klein exemplaar Wolhandkrab. [Een krab die hier niet voorkwam, maar vermoedelijk door Chinese bemanningsleden van schepen hier werd ingevoerd].

10 Geopend in Hoogstraat 195 de Behangerij en Stoffeerderij J. de Ligt.

De afdeling Vlaardingen van de Stichting "Winterhulp Nederland" geeft in zaal Excelsior, Oosthavenkade 10, een éénpansmaaltijd. 172 personen namen voor 50 cent per persoon hieraan deel. De opbrengst komt ten goede aan het Winterhulpwerk.

12 Aan de Rijksuniversiteit is J. van der Schaar cum laude geslaagd voor het doctoraal-examen Nederlandse taal en letterkunde.

De straatjeugd vangt op de Hoflaan een loslopende koe en brengt die in optocht en met gezang naar het politiebureau op de Markt. De wachtdoende agent wordt daar in zijn rust gestoord en rent met getrokken gummistok het bureau uit en tegen de koe op.

21 Advertentie:
"Door middel van dit blad doen wij de groeten uit Frankrijk toekomen aan alle vrienden, vriendinnen en bekenden.
Adri en Gerard Buddenböhmer, Wim Borsboom, Siem Klop, Cor van Veelen, Piet van der Graaf, Jan Seij, Tinus Smit.
Zij die wenschen te corresponderen met deze personen, schrijven aan dit adres: Aan den Heer...., Arbeidspost No. 13426 D.O. Lager "Westf-Duitschland".

"Het Ouderhuis.

Het Buitenland riep hem tot arbeid,
Vroeg zijn werkkracht en zijn hand,
Hij nam afscheid van de zijnen
En vertrok naar 't vreemde land.
Het eenigste wat hem daar deerde
Hem soms drukte als een kruis,
- Waar hij nimmer aan gedacht had -
Was 't gemis aan 't ouderhuis.
't Is de harde les van 't leven,
Opgelegd door de ontbering,
Die ons leidt langs kronkelwegen
Tot den dank en de waardeering.
Nu beseft hij eerst de liefde,
Die hem schonk zijn ouderpaar,
Vader - Moeder met hun zorgen,
Stonden altijd voor hem klaar.
's Avonds na gedanen arbeid
Denkt hij steeds aan 't ouderhuis,
En zijn grootste vreugde uit zich:
Jongens, 'k heb een brief van thuis!
Telkens wordt die brief herlezen,
Telkens weer van vooraf aan,
En in de oogen van dien jongen
Blikkert vaak een stille traan.
Legt hij daarna zich ter ruste,
Bidt hij tot den Albehoeder:
Spaar o God mijn ouderhuis,
Spaar mijn vader en mijn moeder.

L.van der Plaat".

23 De Stations-assistent W. van Luijk verlaat na 37 jaar de Nederlandse Spoorwegen te Vlaardingen.

25 In een bijzondere dienst in de Nieuwe Kerk aan de Binnensingel spreekt Ds N.O. Steenbeek van Willige Langerak over "Hoe kan God het toelaten ?" en Ds M.Groenenberg van Vlaardingen over "Welke toekomst gaan wij tegemoet ?".

De kerk is overvol.

26 Advertentie:
"Jongeman, werkzaam in het buitenland, wenscht gaarne correspondentie met net meisje, leeftijd 20-24 jaar. Brieven met foto aan: Johan, Feldpost 13426H, Arbeiderspost".

Door de burgemeester van Schiedam, Dr. D.G. Draaijer is officieel geopend het Slachthuis te Schiedam van de Keuringskring Schiedam, waartoe ook Vlaardingen behoort.

28 Politie-inval in het café van C.O., waar 10 personen zich bezig bleken te houden met het Hazardspel en waarbij aanzienlijke bedragen verloren of gewonnen worden. Zo had één persoon die avond omstreeks 30 gulden gewonnen [!].

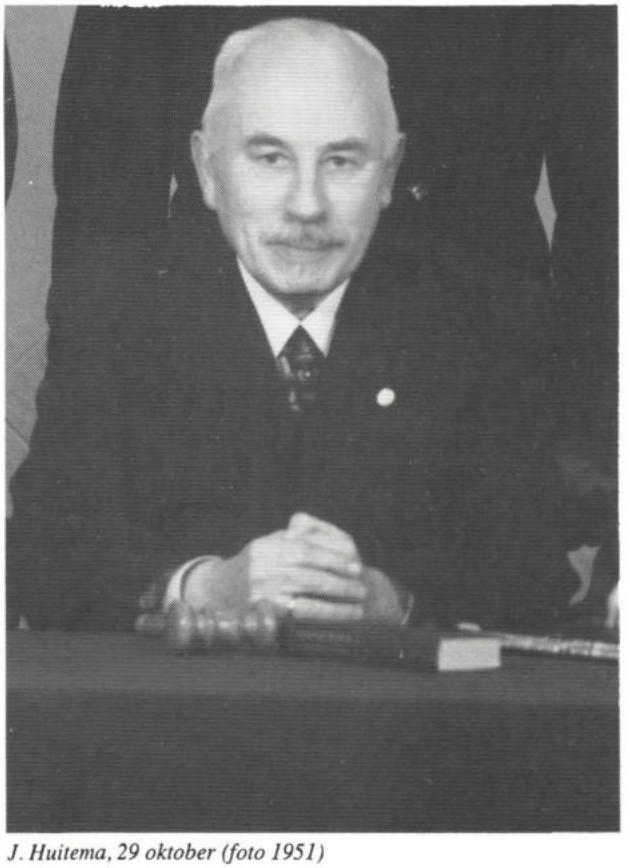

J. Huitema, 29 oktober (foto 1951)

29 Jac. Huitema. hoofd van de Da Costaschool, gaat met pensioen. Hij kwam in 1914 in Vlaardingen als hoofd van de Hofjesstraatschool. In 1922 hoofd van de toen nieuwe Da Costaschool. Voorts was hij bestuurslid van de Christelijke Geheelonthoudersvereeniging, voorzitter van bouwvereeniging "Patrimonium's Woningen", leraar van de Nijverheids-Avondschool en ouderling van de Hervormde Gemeente.

30 Advertentie:
"Te koop aangeboden: Z.g.a.n.D.sch.m.st.h.m.37. (?) Boslaan 9".

Het sportterrein van de voormalige gemeente Vlaardinger-Ambacht wordt verkocht aan A. Sprij, meubelfabrikant.

November

1 De botenverhuurder Pieter Willem Vermaas huurt voor ten hoogste 10 jaar het aan de gemeente Vlaardingen toebehorende eilandje in de Vlaardingsche Vaart, voor 1 gulden en 50 cent per week.

1/2 De klok wordt om 3 uur een uur teruggezet.

4 In het openbaar wordt door notaris H.P. Dolk in zaal "Concordia" verkocht "een café met tuin en erf, Schiedamschedijk 1", voor 10.875 gulden.

8 De banketbakkerij van G.J. de Jong, Hoogstraat 153, bestaat 50 jaar.

11 In Burgemeester de Bordesplein 8 met een expositie van moderne kunst geopend de Kunsthandel "'t Palet".

14 Dag van de Nederlandsche Politie. Bij wijze van demonstratie van haar dienende taak in de maatschappij, collecteert het Vlaardingsche Politiecorps voor "Winterhulp Nederland", richt in het Handelsgebouw een hutspotmaaltijd met het nodige vermaak aan voor ruim 200 behoeftige kinderen en houdt een kameraadschapsavond in de recreatiezaal van B. Sprij's Meubelfabriek aan de Westhavenkade.

16 Advertentie:
"Te koop eikenhouten winkelinventaris van de bakkerswinkel D.A. Hendriksen, Dayer 6".

17 Op de leeftijd van 50 jaar is te Den Haag overleden de directeur van Rijkswaterstaat en oud-gouverneur-secretaris van Suriname, de oud-Vlaardinger Mr. Pieter Kikkert.

18 Door de werking van de Vestigingsverordening, waarbij men een vergunning moet hebben om zich in Vlaardingen of elders te vestigen, duurt het bereiken van het aantal van 40.000 inwoners langer dan was verwacht, want het aantal vertrokken personen is groter dan het aantal vestigingen.

20 Adriaan van Minnen wordt benoemd tot voorzitter van de C.J.V. "Liefde & Vrede", in opvolging van de afgetreden C. de Jong. (zie 27 sept.)

25 Er is een begin gemaakt met de inbeslagneming van luidklokken: "een onvermijdelijke oorlogsmaatregel", waardoor geen rekening kan worden gehouden met speciale wensen van de eigenaars. [Het materiaal van de klokken is bestemd voor de kanonnenfabricage].

27 In de Nieuwe Vlaardingsche Courant start "oom Jan" een rubriek "Voor de kinderen".

Het Ziekenhuis aan de Hofsingel vraagt per advertentie te koop: "overcomplete waschkommen en- kommetjes".

28 Dr A.L. Erkelens, sedert 1912 in Vlaardingen, is 40 jaar geleden gepromoveerd tot Doctor in de Medicijnen en is 41 jaar arts.

30 J. Nuijt is veertig jaar in dienst van de firma A. Verboon.

De 40.000e inwoonster van Vlaardingen is geboren: Gerarda Catharina, dochter van L.F. van Veen en D. Bredius, 2e Van Leijden Gaelstraat 204, tweede kind in dat gezin.
De burgemeester overhandigt de vader een spaarbankboekje met een inleg van 40 gulden, terwijl de Spaarbank hetzelfde bedrag schenkt.

"De veertigduizendste.

Welkom, kleine wereldburger,
Welkom, kleine ukkepuk,
Bij je entree in het leven
Heb je dadelijk geluk.
Nauw'lijks ben je ingeschreven
Of de vlaggen gaan in top,
En de eerste dag van 't leven,
Ga je reeds de foto op.

Nauw' heb jij je ogen open,
Of je speelt al reeds een rol,
Jij maakt, zonder het te weten,
Onze veertigduizend vol.
Vele mensen geven jou het
Een of andere cadeau,
Terwijl Spaarbank en gemeente
Zorgen voor een banksaldo.

Onbewust van alle zorgen,
Kijk je nog het leven in.
En het is, voor jou gelukkig
Al een prachtig mooi begin.
Bij het vele goede bied ik
Mijn bescheiden wensen aan.
'k Hoop het in je gehele leven
Minstens even goed zal gaan.

J. van IJperen".

December

7 Vanaf heden is automatisch telefoneren mogelijk tussen het district Rotterdam en het district Utrecht.

25/26 Kerstmis wordt gevierd zónder klokgelui, zónder muziek en zang van het Leger des Heils op straat, zónder vrolijk licht uit de kerkramen. (zie 25 nov.)

30 In de Nieuwe Vlaardingsche Courant verschijnt een aantal advertenties, waarin in Duitsland werkzame mannen hun relaties een gelukkig, voorspoedig en beter 1943 toewensen, "en voegen daarbij de wensch dat 1943 het jaar van den "vrede" zal zijn".

Aan familie, vrienden en kennissen een gelukkig 1943 toegewenscht door
JO VAN DER BRUGGE,
Gemeenschapslager 2,
Berlin Charlottenburg
5585 6 Wandalenaulee(Duitschland)

Aan al onze kennissen **een Gelukkig 1943** gewenscht door:

C. v. d. Vlies.	J. Barg.
A. v. d. Struis.	J. J. v. Oossanen.
W. Goedknegt.	G. Janse.
D. Drooge.	R. B. Pak.
A. v. Kralingen.	L. v. d. Ende.

Hamburg-Finkenwärder Vorland I
Duitschland. 5604 8

Aan alle familieleden, vrienden en bekenden een gelukkig en voorspoedig 1943 toegewenscht door:

D. van der Slikke.	N. Bergwerf.
A. van Roon.	M. Schepen.
J. Wapenaar.	D. L. Baauw.
H. van Vliet.	C. de Bruyn.

Hollandsch lager
Mach. fabr. Esslingen
Esslingen - Mettingen
5605 11 Duitschland.

Aan mijn Familie, Vrienden en Kennissen een Gelukkig Nieuwjaar!
5590 JACOB DON,
6 Am. Juliusturm 42-46,
Hollandsch Lager, West, Kamer 86,
Berlln-Spandau (Duitschland)

advertentiepagina, 30 december

IN MEMORIAM HUIG H. DE KONING

In het begin van 1993 overleed te Velp op 77-jarige leeftijd de heer Huig H. de Koning.

Zijn naam zegt u wellicht weinig of niets, maar Huig de Koning heeft toch een zeer belangrijk aandeel gehad in de geschiedschrijving van Vlaardingen en zijn werk wordt van jaar tot jaar nog steeds voortgezet in dit Historisch Jaarboek!

U weet waarschijnlijk dat de publikatie van de jaarkronieken in het Historisch Jaarboek Vlaardingen een voortzetting is van de publicaties van de kronieken zoals Drukkerij Van Dooren deze vanaf 1955 tot en met 1971 als relatiegeschenk heeft uitgegeven. Die kronieken waren samengesteld uit door de toenmalige gemeentearchivaris geselecteerde berichten uit de veel uitvoeriger kronieken die de archiefdienst maandelijks samenstelde en uitgaf ten behoeve van burgemeester en wethouders, gemeenteraadsleden, afdelingschefs en diensthoofden.

Welnu, het was Huig de Koning die, in aansluiting op een al bestaande serie kronieken, deze vanaf 1954 tot en met 1979 verzorgde. Daarnaast verzorgde de heer De Koning ook de oude kronieken van 1904 tot en met 1921 in typeschrift en die van 1926 tot en met 1929, waarvan een selectie in de eerste vier Historische Jaarboeken werd gepubliceerd.

De heer De Koning gebruikte, evenals nu, voor de moderne kronieken alle verschijnende dag- en weekbladen, verslagen, mededelingen, personeels-, verenigings- en kerkbladen en andere periodiek verschijnende documentatie betreffende Vlaardingen.

Voor de oude kronieken was ook hij voornamelijk aangewezen op de Nieuwe Vlaardingsche Courant, aangevuld met de gemeenteverslagen en de raadsnotulen.

Huig de Koning kwam op 1 april 1954 op het Stadsarchief te werken in de rang van adjunct-commies. Behalve met het schrijven van de kronieken, hield hij zich daar ook bezig met de financiële administratie, het indiceren van de kranten op persoons- en zaaknamen en de registratie van de lopende jaargangen kranten en tijdschriften. Hij had zich overigens voorbereid op een carrière bij het Gemeentelijk Woningbedrijf, maar door ziekte werd hij aan het eind van de veertiger jaren volledig en blijvend doof, terwijl hij daarna nog slechts tot halve dagen werken in staat was.

Bij de archiefdienst werd hij een zeer geziene medewerker met een hoge plichtsbetrachting en, ondanks zijn handicap, begiftigd met een flinke dosis humor. Zijn volslagen doofheid had voor wat zijn werk betreft overigens wel een voordeel, want hij kon er als geen ander zéér geconcentreerd mee bezig zijn!

En wat zijn plichtsbetrachting betreft: in 1979 is hij zeven maanden ziek thuis geweest. Daardoor was het werk aan de kronieken 1929

en 1979 blijven liggen en er was toen niemand beschikbaar om dit werk van hem over te nemen. Het goed inwerken van een opvolger zou minstens een half jaar vergen.
Eenmaal weer hersteld wilde De Koning afmaken waar hij was blijven steken. Hij weigerde gebruik te maken van de toen mogelijk geworden vervroegde uittreding en offerde zelfs 32 vakantiedagen op om de twee kronieken nog vóór zijn pensioendatum, 1 april 1980, gereed te krijgen, zodat in het Historisch Jaarboek 1980 toch nog de selectie kon verschijnen!
Gelukkig is door de gemeente Vlaardingen één en ander wel financieel gecompenseerd, maar het tekent de man!

Met zijn kronieken heeft Huig de Koning een goede ingang gemaakt op de moderne geschiedenis van Vlaardingen, waarvan door velen gebruik wordt gemaakt.
Binnen het Stadsarchief zijn er nog slechts enkelen die de heer De Koning als collega hebben meegemaakt, maar door zijn werk denkt de gehele 'bemanning' met dankbaarheid aan hem terug.

Dat hij, bevrijd van de last van zijn doofheid, in vrede mag rusten.

Stadsarchief Vlaardingen, M.A.S.

Huig de Koning (1980)

KRONIEK VAN VLAARDINGEN 1992

door Marianne van Papeveld-Hörst

Januari

1 Het inwonersaantal in Vlaardingen is na twintig jaar weer gestegen. Het aantal inwoners is 73.905. Dat zijn 174 meer dan aan het begin van het vorige jaar.

Het PTT-postagentschap in de V & D-vestiging definitief gesloten.

De fusie tussen de GEWB Vlaardingen en de Gemeentebedrijven Maassluis is een feit. Zij gaan verder onder de naam N.V. Nutsbedrijf Vlaardingen/ Maassluis.

2 Nieuwjaarsreceptie op het stadhuis. Presentatie van de eerste echte Vlaardingse alcohol-vrije mix 'Prikkebijtertje' naar een recept van Marika van Toor. Muzikale omlijsting door het Haegsch Salon Quartet.

3 Als er nu gemeenteraadsverkiezingen gehouden zouden worden zou de PvdA opnieuw 2 zetels verliezen. CDA en D66 zouden beide winst boeken. Dat blijkt uit een enquête gehouden door Omroep Vlaardingen in samenwerking met het Christelijk Economisch College Beneden Maas.

6 Presentatie van de Nota Volkshuisvestingsplan, van het bureau Companen BV uit Arnhem in opdracht van het stadsbestuur. Hieruit blijkt dat de bebouwing van de Broekpolder onontkoombaar is, wil de gemeente blijven uitkomen op een inwonertal tussen de 73.000 en 75.000.

Tijdens de traditionele nieuwjaarsrede maakt korpschef A. Spel bekend dat de politiekorpsen Vlaardingen, Maassluis en Hoek van Holland nog dit jaar één district gaan vormen.

De brandweer moest vorig jaar 585 maal uitrukken. 228 keer voor brand, 166 keer voor technische hulpverlening en 191 keer voor loos alarm. Bij de branden vielen één dode en 5 gewonden. De totale brandschade bedroeg ruim 3 miljoen gulden. Deze cijfers maakt brandweercommandant Van Es bekend tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst.

8 De Vlaardingse schildersbedrijven zijn verontwaardigd dat de gemeente het winterschilderwerk heeft uitbesteed aan niet-Vlaardingse bedrijven. Volgens de ondernemers is er in een vorig college afgesproken dat de gemeente haar werk voor zover mogelijk zou gunnen aan plaatselijke schildersbedrijven.

De verhuizing van de kermis naar het terrein tegenover de GEWB aan de Hoflaan krijgt de instemming van de gemeenteraad. Er wordt 250.000 gulden uitgetrokken om de grond voor vijf jaar geschikt te maken voor kermis en andere evenementen.

9 Vlaardingen verwacht dit jaar een nieuwe burgemeester. Per 1 september komt er een eind aan de ambtsperiode van de huidige burgemeester A.A.J.M. van Lier. Het echtpaar Van Lier blijft in Vlaardingen wonen.

De Schiedamse Sint Willibrordusstichting en de Stichting Katholiek Onderwijs Vlaardingen zijn deze week opgegaan in een nieuwe Stichting Interstedelijk Katholiek Onderwijs. Bij de fusie zijn 13 scholen met gezamenlijk 2.200 leerlingen betrokken.

De trouwzaal en de raadzaal in het stadhuis worden opgeknapt. Voorgesteld is o.a. alle stoelen en tafels, wandbespanning en stoffering te vervangen. Hiervoor is een investering nodig van bijna een half miljoen gulden.

10 Geopend in Galerie Artoteek een groepstentoonstelling met recent werk van de Vlaardingse beeldend kunstenaars Maryoke, Peter Dumas, Sandra Gallo en Elly Zwaanswijk.

Bewoners van de Staverenhoeve zijn het niet eens met de plannen van de gemeente om de blokspeelplaats aldaar op te heffen. Daarnaast verwijten zij de gemeente dat de kinderen geen inspraak hebben gehad.

11 Het gemeentebestuur tekent beroep aan tegen de vergunningen die de provincie Zuid-Holland en het Hoogheemraadschap Delfland willen verlenen voor een afvalberg langs de Maassluissedijk. Vlaardingen heeft zich van meet aan verzet tegen de berging van verontreinigd bedrijfsafval.

13 De campagne van de gemeente waarin aan alle Vlaardingers werd gevraagd hun kerstbomen in te leveren is een groot succes geworden. Leverde de vorige aktie ongeveer 700 bomen op, dit jaar werden 3.700 bomen door de Plantsoenendienst versnipperd. Winnaar van de daaraan verbonden wedstrijd wordt Kristiaan van der Gaag.

14 Leden van de zwemverenigingen WIK en Viking 60 geven toestemming voor een fusie. Met de fusie ontstaat een vereniging van ca 700 leden. Hiermee hopen de twee clubs sterker de onzekere toekomst in te gaan.

Gemeente en projectontwikkelaar MultiVastgoed bereiken overeenstemming over de uiteindelijke vormgeving van het nieuwe Liesveld. Het laatste knelpunt was de inpassing van 350 bewaakte parkeerplaatsen. Er is definitief afgestapt van de kostbare bouw van een drie verdiepingen tellende garage aan de Joubertstraat.

15 In het kader van het thema 'Een nieuwe wereld ontdekken' start het Platform Ander Vlaardingen aktiviteiten die het hele jaar door gehouden worden. Doel is het overbrengen van kennis over andere culturen. Amnesty International houdt in de Burgerzaal een informatie-avond onder het motto 'Tussen het zwaard en de muur'.

16 Op de lokatie Ammanstraat geeft wethouder T. van der Steen samen met P. Hameetman, voorzitter van de bewonersgroep, het officiële startsein voor de renovatie van 140 Brederowoningen in de Babberspolder.

Het gemeentebestuur zal in het vervolg de inwoners door middel van informatieborden informeren over de verschillende projecten waar op de straten, wegen en pleinen aan gewerkt wordt. Het eerste bord is onthuld ter gelegenheid van de reconstructie van de Lepelaarsingel.

Bij de voorgenomen verdubbeling van de Beneluxtunnel moet meteen een metrotunnel worden gebouwd. Dat is het belangrijkste advies van een ambtelijke werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeenten Schiedam, Vlaardingen, Rotterdam, de Rijksverkeersinspectie en Rijkswaterstaat. Kosten van deze metrolijn inclusief combinatietunnel ruim 800 miljoen gulden.

Steeds meer Vlaardingers storen zich aan de milieuoverlast, zo blijkt uit het Milieubelevings-onderzoek Zuid-Holland 1990. Het aantal mensen dat zich in sterke mate ergert aan de luchtverontreiniging is weer terug op het peil van 1972 toen Rijnmond saneringsgebied was.

17 Neemt het aantal verkeersongevallen binnen de bebouwde kom in Vlaardingen, mede als gevolg van het Verkeerscirculatieplan, af, op rijksweg 20 is het aantal ongelukken in 1989 gestegen tot 51. Het jaar daarvoor was dat nog 45.

18 In de Lijndraaier receptie ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van Van Dijk's Amusementsorkest.

19 Warjo van Galen wint het Nederlands Kampioenschap Degenschermen.

20 Start van de 'Bibliotheek aan huis'. De wethouders A. Kool en K. van der Windt bezorgen de eerste boeken bij mevrouw Van der Heide aan de Sperwerlaan.

22 Er mag gebouwd worden aan de Vlaardingse Vaart. De Raad van State verklaart het schorsingsverzoek van twee bewoners van de zogenaamde Goudkust, gelegen achter de bouwplaats, ongegrond.

23 De leden van de Industriële Kring Vlaardingen hebben 8.000 gulden bijeengebracht voor het bouwfonds van de Oude-Havenkraan die men tegenover het Visserijmuseum wil plaatsen. De kraan die vroeger op de Westhavenplaats, tegenover de Kraansteeg stond, moet het aangezicht van het museum verfraaien.

24 Het ANC-lid Buni Sigwaele neemt in de Burgerzaal van het stadhuis de opbrengst van de aktie die de werkgroep Vlaardingen Tegen Apartheid het afgelopen jaar heeft gehouden in ontvangst. De opbrengst is 3.000 gulden.

25 De Historische Vereniging Vlaardingen viert het 25-jarig bestaan. Het jubileumjaar wordt ingeleid met een receptie en een Open Dag voor leden en genodigden. (zie ook 29 juni).

26 Twee duikers van de brandweer redden twee jeugdige Vlaardingse schaatsers uit een wak in de Surfplas tussen Rijksweg 20 en de Zuidbuurt. Na mond-op-mond beademing wordt een slachtoffer overgebracht naar het ziekenhuis. Hij is inmiddels buiten levensgevaar. De andere jongen kan na behandeling weer naar huis.

27 Bij de afdeling Voorlichting, de bibliotheken en de VVV is de Verkeerskaart 'Zuid-Holland, bewust op weg in uw provincie' gratis af te halen. Punten om op het openbaar vervoer over te stappen krijgen op de kaart extra aandacht. Hetzelfde geldt voor fietspaden en carpoollokaties.

28 Er is eindelijk een bestemming gevonden voor de kap van de vuurtoren Willem II, die in maart 1988 naar Vlaardingen werd gehaald. De plannen verkeren nog in een pril stadium maar als alles goed gaat komt de vuurtorenkap nabij de Prinses Julianabrug.

De recreatieve route van't Hof naar't Hoofd lijkt voor de gemeente op een financieel debâcle uit te draaien. De provincie Zuid-Holland weigert jaarlijks een ton in dit project te steken wanneer de gemeente zelf de hand op de knip houdt. Er wordt thans een plan ontwikkeld waarmee de subsidie alsnog kan worden binnengehaald.

29 In de Burgerzaal van het stadhuis overhandiging van het boek 'Lager Kinzing, twee jaar gedwongen arbeid in nazi-Duitsland' aan burgemeester Van Lier. Het boek is een initiatief van Aart Pontier en Karel Braet.
De Stichting Geuzenverzet 1940-1945 heeft het deze week opgenomen voor de Roemeense bisschop László Tökés, die in 1991 uit handen van minister Lubbers de Geuzenpenning kreeg. De bisschop is nu door een volkstribunaal ter dood veroordeeld. In een brief aan de huidige Roemeense president wordt gevraagd om de veiligheid van bisschop Tökés en zijn gezin te waarborgen.

30 De AV Fortuna weigert de betaling van de extra huurverhoging als gevolg van de gemeentelijke bezuiniging op de sportsector. Al bijna vier jaar tobben Fortuna en de gemeente met blaasvorming op de kunststof atletiekbaan aan de Marathonweg. Op advies van TNO doet de arbitragecommissie voor de bouw binnenkort hierover een uitspraak.

31 Zangeres Rita Young en het kinderkoor The Young Stars hebben in de Rotterdamse Prime-Time studio een CD opgenomen met 12 Nederlandstalige nummers. De songs zijn speciaal voor haar geschreven door producer Jack van der Lee.

De politie van Vlaardingen en Goedereede en de Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond onderzoeken de illegale afvoer van 420 kubieke meter licht tot matig vervuilde grond uit Vlaardingen. In plaats van in een erkend depot kwam de grond terecht op een recreatieterrein in Ouddorp.

Februari

2 Overleden op de leeftijd van bijna 101 jaar G.H.J. Buters-Vollering.

2-7 mrt Een delegatie uit de Tsjechoslowaakse gemeente Moravska Trebova begint in Vlaardingen aan een stage-periode in Nederland. Doel is de Oosteuropese deelnemers kennis te laten maken met gemeenteorganisatie en -management in Nederland. Vier weken worden binnen Vlaardingen ingevuld.

3 De aankondiging dat de gemeente uitgebreid gaat controleren op het bezit van honden heeft al succes gehad. Zo'n 300 hondebezitters hebben zich 'spontaan' gemeld om de verplichte hondenbelasting te betalen. 2.800 hondebezitters betaalden de belasting al. Er wordt aangenomen dat er nog een kleine duizend hondebezitters zijn

die hun belasting niet betalen.

4 Vlaardingen heeft er een bezienswaardigheid bij. In de Broekpolder vermaken zich sinds enkele weken vogelliefhebbers met een uit Siberië afkomstige notekraker. Zelfs een gezelschap vogelaars uit Engeland is voor deze vogel naar Vlaardingen afgereisd.

5 'Bouwen in de Broekpolder is niet nodig' zo luidt een notitie waarmee de gemeenteraadsfraktie van de PvdA reageert op het pas verschenen ontwerp-Volkshuisvestingsplan. De sociaal-democraten menen dat Vlaardingen voldoende draagvlak zal behouden door de binnenstad af te bouwen en zwakke wijken te revitaliseren.

De gemeenteraad gaat akkoord met het ontwerp-Milieu Beleids Plan. In een eerste fase worden de milieuproblemen geïnventariseerd. Daarna volgt de opstelling van een Milieu Prioriteiten Programma en tenslotte een Milieu Uitvoeringsplan Vlaardingen.

6 Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap zal de gemeente Vlaardingen waarschijnlijk niet meer confronteren met oude rechten ten aanzien van de Joodse begraafplaats aan de Schiedamseweg. Het bestuur van de NIK zal binnenkort hierover een beslissing nemen.

7 In de Gemeentebibliotheek aan de Waalstraat Open Dag van het Gilde Nieuwe Waterweg. Het Gilde heeft als doelstelling het bemiddelen van kennisoverdracht van ouderen boven 50 jaar aan iedereen die daarvan gebruik wil maken.

De vervuilde grond die twee weken geleden illegaal van Vlaardingen naar Ouddorp werd getransporteerd is door een aannemer uit Rucphen doorverkocht aan een handelaar uit Sommelsdijk. Tegen de daders is proces-verbaal opgemaakt. De politie wil geen bijzonderheden verschaffen over de identiteit.

8 Niet minder dan 1.400 mensen bezoeken de gisteren geopende nieuwe discotheek Carrousel aan de Koningin Wilhelminahaven 1. De discotheek is gevestigd in het voormalige pand van de Doggermaatschappij Hoogendijk. Eigenaren Roos en Henk Boekel.

10 Het bestuur van het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap heeft deze week besloten om het initiatief te nemen voor overleg met de gemeente over de toekomst van de Joodse Begraafplaats aan de Schiedamseweg.

In de Bondsspaarbank Galery aan de Schiedamseweg 12 exposeert de van oorsprong Vlaardingse kunstenaar O.C. Hooymeijer zijn laatste schilderijen en tekeningen. Tot 25 april.

11 Bewoners van het woonwagencentrum in Holy-Noord verzetten zich tegen de nieuw aangelegde weg langs hun centrum. Zij vrezen voor het leven van hun kinderen. Van de gemeente krijgen de bewoners de toezegging dat op korte termijn maatregelen worden genomen.

12 Bij kunstmestfabriek Hydro Agri verdwijnen nog dit jaar 200 van de 450 banen. De verlieslijdende kunstmestfabriek stopt met de mengmestproduktie, omdat daar nauwelijks nog vraag naar is.

13 In navolging van andere gemeenten wil men ook in Vlaardingen de integratie van 'nieuwkomers' vergemakkelijken. Het Plaatselijk Educatief Centrum PEC is verzocht in overleg met de afdeling Welzijn een projectplan op te stellen. In 1990 vestigden zich in Vlaardingen 160 nieuwkomers uit verschillende landen.

De politie 'oogst' 4.200 hennepplanten op een zolder van een woning aan de Oosthavenkade. Er zijn drie Rotterdammers aangehouden. Het drietal wordt ervan verdacht sinds vorig jaar hennepplanten te bewerken voor de handel.

De aktiegroep 'Moreel Geweten Vlaardingen' roept in een advertentie op het zedelijke verval in de stad tegen te gaan. Dit naar aanleiding van de mannen strip-tease show in een café aan de Westhavenkade.

14 Het centrum trekt de laatste paar jaar meer bezoekers, maar ze kopen minder. Die conclusie trekt het Bureau voor Ruimtelijk Marktonderzoek

STRABO na onder meer een passantenonderzoek. Eerder onderzoek in 1989 toonde nog een daling van het aantal bezoekers.

Tweehonderd politiemensen hebben op hetzelfde tijdstip invallen gedaan op 31 adressen in de Randstad, waaronder Vlaardingen. Hiermee heeft de politie de grootste criminele organisatie op het gebied van chemische drugs opgerold die ooit in ons land aktief is geweest.

Door een systematische aanpak van de herinrichting van woongebieden, kan de gemeente binnen een periode van 10 tot 15 jaar in alle verblijfsgebieden in de stad een maximumsnelheidsregime van 30 km per uur realiseren. Dat staat in de nota '30 km gebieden in Vlaardingen'.

17 Het college van B en W komt tegemoet aan de wens van de Vlaardingse middenstand om enkele zondagen geopend te zijn. Dit jaar mogen de winkeliers op 20 en 30 april, 18 oktober en 20 december open zijn.

20 De fraktie van Burgerbelangen heeft eenmalig een bedrag van 1.500 gulden beschikbaar gesteld aan de zwemvereniging VZC. Daarmee reageert de raadsfraktie op klachten van zwemtrainer Chris Aartsen in de richting van de gemeente, die de deuren van het Kolpabad alleen vroeg wil openen als voor ieder trainend lid een duur jaarabonnement gekocht wordt.

21 Uit angst voor vrijgekomen asbestresten zijn in allerijl bij het bejaardencentrum Drieën-Huysen de sloopwerkzaamheden aan plafonds stilgelegd. Totdat het onderzoeksresultaat bekend is, wordt de centrale hal luchtdicht afgesloten.

22 In het verzorgingstehuis Drieën-Huysen worden 16 bewoners van de benedenverdieping alsnog geëvacueerd in verband met aanwezigheid van asbest in het gebouw.

Ed Wittekoek, voorzitter van de wielerclub De Coureur, lost het eerste startschot op het nieuwe wielerparcours in het Lickebaertgebied.

voor een boompje'. Wie tegen betaling van een gulden meedoet aan een tocht van 5 of 10 km krijgt een kaart met een stempel. Drie stempels geven recht op een boom. Rond half november wordt de wandelaar uitgenodigd dat boompje te planten.

24 Voor negen blinden en slechtzienden gaat de gemeente de belangrijkste routes markeren. Dat gebeurt o.a. met rubbertegels en rateltikkers bij de oversteekplaatsen. De routes komen in het centrum, de Westwijk, Oostwijk en Babberspolder. De routes zijn met belanghebbenden doorgesproken.

25 Het college van B en W vraagt 29.000 gulden aan de gemeenteraad voor restauratie van de stadhuisleeuwen.

26 De slogan van oud-voorlichter Jan Maneij 'Afval. Dat gooi je niet weg. Dat leg je apart', is het motto waaronder half mei op twee plaatsen gestart wordt met de gescheiden inzameling van afval.
De katholieke Paulusschool wordt wegens te weinig leerlingen met ingang van het komende schooljaar samengevoegd met de St. Willibrordusschool aan de Afrol.

Voor de tweede keer binnen drie jaar wordt een eerste paal geslagen voor een uitbreiding van leslokalen voor de Ericaschool aan de Delftseveerweg. Vanwege het stijgende aantal leerlingen wil de instelling voor speciaal onderwijs voor het nieuwe schooljaar hebben uitgebreid.

Peet van der Hoeven, 27 februari

27 Officiële opening van kunsthandel Peet van der Hoeven aan de Markt door burgemeester Van Lier.

Het ontwerp van de Vlaardingse kunstenaar Leen Droppert 'Hommage aan de visserij uit de periode van hoekers, buizen en zeilloggers' gekozen voor een beeld op de Maasboulevard.

In het stadhuis sluit de 'commissaris der Houwelixen Saecken' stadsarchivaris J.A.C. Mathijssen een middeleeuws huwelijk ter afsluiting van een geschiedenisproject van de basisschool Het Mozaïek.

Een oude echtvereniging, 27 februari

Het befaamde plaatselijke clowns-duo Bassie en Adriaan maakt zeer succesvolle tijden door. Deze week zijn zij met hun programma doorgedrongen op de tiende plaats in de t.v. top tien.

29/1 mrt In het Streekmuseum Jan Anderson vertoning van een videofilm van de Vlaardingse fotograaf en filmer Dries de Voogd. Deze filmde kort na de oorlog veel mensen en gebeurtenissen in Vlaardingen. Overweldigende belangstelling.

Maart

3 De volkstuinders op de Moerman-terreinen aan de Burgemeester Heusdenslaan mogen tot 1 september op hun terrein blijven. Daarna wordt daar door de gemeente de lokatie Hoogstad gecreëerd.

4 De gemeente werkt aan een uniek automatiseringsproject waarbij gegevens van de dienst Bouw- en Woningtoezicht worden gekoppeld aan informatie uit het kadaster. Het project kost 730.000 gulden. Hiervan betaalt het Ministerie van Economische Zaken vanwege het unieke karakter 230.000 gulden.

De bakker zie ik dagelijks verbleken; de groenteboer stopt druiven in mijn tas, door heel de stad met stomheid nagekeken, zou ik verdomd graag willen weten wat er was. 5 maart.

5 Levi Weemoedt (I. van Wijk) verlaat Vlaardingen. Hij verhuist met zijn gezin naar Assen.

De verkoop van de molen Aeolus door de gemeente aan de molenaar N. Boekestijn is rond. Er is sprake van een symbolische overname. Bij het bedrijf werken vier mensen in loondienst. Er wordt geleverd aan onder meer de groothandel, reformhuizen en winkels in heel Nederland en een gedeelte van België.

7 Jubileumfeest ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de voetbalvereniging DVO'23 (Door Vrienden Opgericht). Aan de basis van DVO stonden de slager Leen Steenhoek en schoenmaker Janus Hopman.

7/8 Vlaardings badminton kampioenschap. Bij de heren prolongeert de drievoudig kampioen Ronald Bello zijn titel. Bij de dames moet tweevoudig kampioene Eunice Bakker haar titel afstaan aan Helène van der Dungen.

9 De plaatselijke werkgroep van de Consumentenbond wil een duidelijker bewijzering naar Vlaardingen op de A20. De huidige aanduiding bij de twee op- en afritten vindt de werkgroep volstrekt onvoldoende en bovendien verwarrend.

Gedwongen door ruimtegebrek gaat de Kerk van de Nazarener in het najaar verhuizen naar een nieuw te bouwen onderkomen aan de Zwanensingel. Het kerkgebouw aan de Emmastraat wordt vermoedelijk verkocht aan de Turkse Culturele en Sociale Stichting.

Het echtpaar Cornelis van Dijk - Maaike Hamerslag 65 jaar getrouwd.

10 Nu minister Maij van Verkeer en Waterstaat heeft besloten alsnog een Milieu Effect Rapportage toe te passen op de aanleg van Rijksweg A4, pleit wethouder Van Ardenne ervoor om zo snel mogelijk te beginnen met de aanleg van een tramlijn op het dijklichaam van de geplande rijksweg.

Overleden op 67-jarige leeftijd in zijn woonplaats Volkel, C. Lambrechts, voormalig huisarts te Vlaardingen.

11 Officiële beëdiging van de nieuwe gemeentesecretaris mevr. ir. Th.A.A. Miltenburg-Kraakman. Zij zal per 1 april de heer A. van Beuzekom opvolgen, die gebruik maakt van de VUT.

12 De historische toren uit 1745 van de Grote Kerk wordt vanaf de omloop totaal gerenoveerd. Voor de renovatie van met name het lood- en zinkwerk is een bedrag van ca 200.000 gulden beschikbaar.

Vlaardingen gaat als eerste Nederlandse gemeente gebruik maken van zwavelarme dieselolie voor het gemeentelijk wagenpark. Het gebruik hiervan is 15 cent per liter duurder maar dat weegt niet op tegen de voordelen voor het milieu.

Presentatie van de officiële plannen voor het bedrijvenpark dat tussen het voormalig bedrijfsterrein van Cincinnati aan de Mr. L.A. Kesperweg en de Nieuwe Waterweg gaat verrijzen door R.J. van Bruggen directeur van bouwbedrijf Van der Waal.

Kroonprins Willem-Alexander bij de uitreiking van de Geuzenpenning, 13 maart

13 In de Grote Kerk uitreiking van de Geuzenpenning aan de Anne Frankstichting. In aanwezigheid van onder meer Kroonprins Willem Alexander ontvangt voorzitter mevr M.H.M.F. Gardenier uit handen van minister d'Ancona van WVC de onderscheiding.

In de Stadsgehoorzaal jubileumvoorstelling ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van Hedy's Modern Balletcentre aan de Binnensingel.

14 Op de Westhavenkade voor het Visserijmuseum wordt in de komende jaren de historische houten stadskraan herbouwd. Dat zegt J. Madern, voorzitter van de stichting Exploitatie Museumkade, die inmiddels meer dan de helft van de benodigde half miljoen gulden heeft verzameld. In 1994 zal de kraan gereed zijn.

Het geplande optreden van de striptease-groep The London Knights op Goede Vrijdag in discotheek My Way aan de Oosthavenkade blijft de gemoederen van christelijk Vlaardingen bezig houden. Als er geen wettelijke mogelijkheden zijn zal de burgemeester worden verzocht het geplande optreden geen doorgang te laten vinden.

17 Het eerste kievitsei gevonden in de polder richting Schipluiden door B. Dijkstra en J. Velda.

18 Officiële introductie van de Stichting Schiedam Vlaardingen Fonds. Een nieuw fonds dat is voortgekomen uit de voormalige Stichting Bondsspaarbank Schiedam Vlaardingen en dat donaties verstrekt in de sociaal- maatschappelijke sfeer.

19 Wethouder A.M.A. van Ardenne verplaatst samen met Deltahotel-directeur Roel Rol een negental bomen. Hiermee wordt het startsein gegeven van de eerste fase van de aanleg van het routeplan Van 't Hof naar 't Hoofd.

Opnieuw is Vlaardingen geconfronteerd met een asbest-affaire. Ditmaal is geconstateerd dat het kankerverwekkend materiaal bij sloopwerkzaamheden in de Babberspolder vrij is gekomen.

Het Gewestelijk Arbeids Bureau heeft tussen 1 september 1941 en 1 oktober 1943 bijna 6.500 mannen naar Duitsland gestuurd om voor de nazi's te werken. Dat heeft oud-brandweerman Cees Verhulst ontdekt in rapporten van het GAB uit de bezettingsjaren. De gegevens dienen oud-boekhandelaar Aart Pontier voor een artikel over dwangarbeid voor de Historische Vereniging Vlaardingen.

20 B en W hebben opdracht gegeven tot het ontwerpen van een werkrooster voor de milieuambtenaren. Zij vinden dat de ambtenaren alle uren van de dag bereikbaar moeten zijn, en daarom buiten de diensturen piketdiensten moeten draaien.

Burgemeester Van Lier verricht de officiële opening van het eerste 'wijnconcert' in de boerderij van Louise Holland en Jook Aarts in de Zuidbuurt. Jos Vranken en Leon Baks spelen werken van o.a. Mozart, Chopin en Rachmaninov.

21 De Westhavenkade staat in het teken van vernieuwingen van het Visserijmuseum. De hele middag wordt in en rond de Oude Haven met een historisch feest de herbouw van de oude, houten stadskraan gevierd.

Omroep Vlaardingen besteedt aandacht aan diverse manifestaties in het kader van de nationale antiracismedag. Opening van de uitzending door Ineke Nieuwstraten van de plaatselijke afdeling van Amnesty International.

23 De gymnastiekgebouwen krijgen een telefoonaansluiting. Het college van B en W besluit hiertoe om het mogelijk te maken dat er snel kan worden gehandeld als zich ongelukken voordoen.

Onder het motto 'Gelijke rechten, ja ja..'start de gemeente een aktie om vooroordelen over het voortrekken van minderheden weg te nemen. Met advertenties in huis-aan-huisbladen en met posters wordt geprobeerd dat doel te bereiken. De aktie kost 20.000 gulden.

24 De commissie Stadsontwikkeling houdt een besloten vergadering met als belangrijkste onderwerp een onderzoek naar de eventuele bebouwing van de Broekpolder. Raadslid Cor de Jong van de

SGP/GVP/RPF-combinatie vindt dit merkwaardig en stelt schriftelijke vragen aan het college.

Mr. D.J. van der Heiden is de nieuwe voorzitter van het algemeen bestuur van de Stichting Visserijmuseum. Hij is dr.ir. L.H. Ruiter opgevolgd. Van der Heiden is directielid bij Smit Tak BV.

25 Landelijke Boomfeestdag. Leerlingen van de basisscholen De Beukenhof, Jan Ligthart, De Regenboog en De Doorloper planten linden aan de Anthony Knottenbeltsingel en de Spoorsingel.

Binnenkort start de sloop van de Prinses Julianabrug. De nieuwe oeververbinding, die alleen door langzaam verkeer kan worden gebruikt, wordt een gewone basculebrug. Het is de bedoeling dat het werk op 1 juli 1993 klaar is.

26 De rederij W. Kwakkelstein gaat de IJmuidense vestiging verkopen aan Parlevliet en Van der Plas. De Katwijkse rederij krijgt hierdoor de beschikking over één van de grootste hektrawlers van Europa, de VL 70 Astrid, het laatste onder Vlaardingse vlag varende vissersschip. De 45 bemanningsleden komen in dienst bij de koper.

27 De kinderopvang in Vlaardingen krijgt na de verbouwing van twee leeggekomen scholen aan de Kraanvogellaan en de Teldersstraat, 36 nieuwe plaatsen voor hele-dagopvang. Daarnaast komen er 38 plaatsen voor de buitenschoolse kinderopvang.

30 Radiohuis Van der Bend BV verhuist naar een nieuw bedrijfspand aan de Van Beethovensingel 128.

Officiële opening van de 'woningruilbeurs' bij de sector huisvesting van het stadhuis door wethouder A. Kool. De beurs, 'een groot bord' waarop men zijn woning te ruil aan kan bieden, wordt gestart om woningzoekenden te assisteren en te aktiveren bij het zelf zoeken naar een andere huisvesting.

31 In het stadhuis afscheidsreceptie van A. van Beuzekom, gemeentesecretaris sinds 1988. Hij wordt benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau.

Gemeentesecretaris A. van Beuzekom, 31 maart

April

1 Eerste gemeenteraadsvergadering in de gerenoveerde raadzaal. Onwennig nemen de leden van de raad plaats in de nieuwe banken die achter elkaar zijn opgesteld. Meer dan 30 jaar heeft de gemeenteraad aan een U-vormige tafel vergaderd.

Overleden op 56-jarige leeftijd Maarten Vermeer, onder meer raadslid voor het CDA sinds 1980.

De Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodem-onderzoek krijgt toestemming om opgravingen te verrichten aan de voet van het Liesveldviaduct. Bij proefopgravingen heeft de archeologische vereniging Helinium aanwijzingen gevonden, dat de grafelijke vestiging 'Den Hoge Werff' van meer dan tien eeuwen geleden mogelijk kan worden blootgelegd.

2 De provincie Zuid-Holland onderzoekt in het kader van de Interimwet Bodemsanering de landschapsheuvel in het park Holywood op de hoek Olmendreef/Amsterdamlaan. De heuvel is ontstaan door stortactiviteiten van met name straat- en sloop-

puin in de periode 1960-65.

3 Het gemeentebestuur heeft bij het ministerie van Binnenlandse Zaken geprotesteerd tegen een overeenkomst met Amsterdam, waardoor de stad 675 miljoen gulden krijgt ten behoeve van de tekorten op stadsvernieuwingsaktiviteiten. Vlaardingen krijgt hierdoor 200.000 gulden minder uit het Gemeentefonds.

4 In de Triton-zaal van het Deltahotel 'Nieuwe Salon' onder het motto 'Vlaardings Parfum. Een lente-avond over het Milieu' met Dick van der Lugt en Liesbeth van der Kruit. Gasten gemeenteraadslid Remi Poppe en Hans van der Vlist, gedeputeerde milieuzaken Provincie Zuid-Holland. Gasten: Levi Weemoedt en Hans Dorresteijn.

In de Grote Kerk gezamenlijk concert van het mannenkoor Orpheus en het J.E. Purkyne universiteitskoor uit Tsjecho-Slowakije. In 1990 bracht Orpheus een bezoek aan dat land.

Officiële opening van het nieuwe onderkomen van de postduivenvereniging De Adelaar aan de Claudius Civilislaan.

Machinefabriek Houdijk aan Trawlerweg viert het 70-jarig bestaan met een boottocht voor personeelsleden en genodigden. Oprichter Wijnand Houdijk begon het bedrijf als scheepsreparatiebedrijf in de Maasstraat.

6 Presentatie Voorjaarsnota. Forse tegenvallers o.a. door hogere VUT-kosten, bestemmingsplannen; niet begrote investering tijdelijk onderkomen GGD. Meevallers:achtergebleven investeringen, waardoor de rentelasten minder hoog zijn; hogere legesinkomsten van paspoorten en toeristenkaarten door het openstellen van de Europese grenzen.

6-11 Week van de Winkel. In Triangel op donderdag gezamenlijk ontbijt van alle medewerkers van het Winkelhart van Vlaardingen en de winkeliers-verenigingen van de binnenstad. In winkelcentrum De Loper assisteert wethouder A.M.A. van Ardenne in het filiaal van Cency.

7 In de Grote Kerk uitvoering van de Johannes Passion van Johann Sebastian Bach door Gloria Toonkunst onder leiding van Aad van der Hoeven. Muzikale begeleiding door het Randstedelijk Begeleidings Orkest.

De VZC-zwemmers Stefan Aartsen en Martijn van den Maagdenburg hebben eervolle uitnodigingen gekregen om met de nationale ploeg deel te nemen aan internationale wedstrijden.

Brandweercommandant J.W. van Es gaat het Vlaardingse korps per 1 juli verlaten. Hij zal de brandweer in Alkmaar gaan leiden, evenals het regionale brandweerkorps aldaar.

De Dinsdag Ochtend Wandelaars DOW vieren hun 10-jarig bestaan. Ca. 80 wandelaars zetten het oprichtersechtpaar Corrie en Jaap Poot in het zonnetje.

8 Wethouder T. van der Steen slaat de eerste paal voor de bouw van 18 halfvrijstaande villa's en 38 luxe appartementen in het plan De Vaart.

9 Het dioxinegehalte in de koemelk uit het Lickebaertgebied ligt nog altijd boven de wettelijke norm van 6 picogram. Dit heeft onderzoek over het derde kwartaal van 1991 uitgewezen. Bij vijf bedrijven varieerden de dioxinegehalten per gram melkvet van 5,1 tot 8 picogram (juli), 4,3 tot 7 (augustus) en 6,4 tot 8,3 in september.

11 Open huis ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van het gebouw Triangel aan de Fransenstraat. Triangel werd in 1962 in gebruik genomen nadat in 1959 het oude gebouw 'Liefde en Vrede' aan de Gedempte Biersloot werd gesloopt.

13 Vooruitlopend op de start van de donateursaktie van Omroep Vlaardingen overhandigt P. Pouwer, algemeen directeur van de Rabobank, een cheque van 1.000 gulden aan de voorzitter van de lokale omroep L. Maas.

14 De Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond is in samenwerking met bureau Oranjewoud een uitgebreid onderzoek begonnen naar de omvang

van de bodemverontreiniging in het Oranjepark. Het onderzoek maakt deel uit van het totale saneringsproject Hoflaan.

16 De gemeente maakt bekend dat het trainingsveld van de voetbalvereniging Zwaluwen aan de Zwaluwenlaan niet meer gebruikt mag worden. Volgens een bodemonderzoek is de toplaag te zwaar vervuild met koper, zink, lood en arseen.

Het echtpaar R. Skála - A. Kober 65-jaar getrouwd. Het echtpaar trouwde 1927 in Augsburg.

Brand in de supermarkt van Bas van der Heiden aan de Afrol. Door de grote rookontwikkeling moeten bewoners van de woningen boven de winkel hun huizen verlaten. De schade aan het bedrijf is aanzienlijk. Er wordt onderzoek ingesteld naar de oorzaak van de brand.

Overleden op 100-jarige leeftijd Dirkje van Brandwijk-Menneking.

20 Overleden op 70-jarige leeftijd oud-wethouder Andries Pieter Weeda. Hij was bijna 10 jaar lid van de gemeenteraad voor de PCG (later CDA), waarvan het grootste deel als wethouder.

Dries Weeda, 20 april

21 Het college van B en W besluit meer koopwoningen in de Babberspolder te bouwen dan oorspronkelijk was gepland. Nieuw is voorts dat de gemeente zelf de bouwplannen voor de koopwoningen gaat ontwikkelen. Men denkt zo tot scherpere prijzen te komen.

23 Het Gemeentelijk Woningbedrijf mag geen tropisch hardhout gebruiken bij de bouw van 78 woningen in de Babberspolder. De consequentie van de maatregel is dat de bouwkosten ca. honderdduizend gulden hoger uitkomen.

24 Burgemeester Van Lier opent het nieuwe kermisterrein aan de Hoflaan.

Officiële opening van het nieuwe donorcentrum Vlaardingen van de Rode Kruis Bloedbank aan de Galgkade door schrijver/acteur Chiem van Houweninge. De grotere ruimte moet het mogelijk maken het aantal bloeddonors uit te breiden van 7.000 naar 10.000.

24-26 Officiële opening van het nieuwe parcours en clubgebouw van de wielerclub De Coureur met driedaagse wedstrijden. Prominente gast is Jan Jansen, voormalig wereldkampioen en winnaar van de Tour de France.

25 Het Nachtwachtgilde uit Berg en Ter Blijt brengt een bezoek aan Vlaardingen. Willem van Ruytenburch, ambachtsheer van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht van 1627 tot 1652, één van de schutters op 'De Nachtwacht', zal burgemeester Van Lier de komende maanden vergezellen op zijn afscheidstoernee door de stad.

26 In de St. Willibrorduskerk aan het Erasmusplein neemt pater Heinz Baart na bijna 10 jaar afscheid van de katholieke gemeenschap.

De Vlaardingse schaatser/wielrenner Ruud Christoffers plotseling overleden aan een hartstilstand. Hij werd 30 jaar.

27 Begonnen de sloop van drukkerij Bothé aan de Oosthavenkade 84. Het pand, waarin vroeger de rivierpolitie gehuisvest was, is het laatste obstakel

Afscheid pastoor Heinz Baart, 26 april

voor het maken van een aansluiting van de nieuwe Deltabrug met het nog aan te leggen deel van de zuidelijke randweg.

27-31 aug. In de expositieruimte van de Bondsspaarbank aan de Schiedamseweg tentoonstelling van schilderijen en voorstudies van de Vlaardingse kunstenares Marjon Hoogendijk.

28 In de Stadsgehoorzaal première van de musical 'Stampei in de Abdij' ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van de Stadsgehoorzaal. Voor de musical tekenen o.a.de tekstschrijvers Joop Vos en Chris Bezooijen, componist Dick Borst, regisseur Eric van der Ende en het Vlaardings Musicalgezelschap.

Het Milieu Alarmteam van de Socialistiese Partij ontdekt asbestvezel in losgekomen mos van de golfplaten op schuurtjes in de Indische Buurt. Er wordt aangedrongen op verwijdering van de golfplaten.

29 In Amsterdam uitreiking van de Yad Vashem-onderscheiding door de ambassadeur van Israël

Stampei in de Abdij! 28 april

M.N. Bavly aan 29 Nederlanders die tijdens de Tweede Wereldoorlog joodse medeburgers hebben helpen overleven. De heer en mevrouw Alberts en een dochter krijgen deze onderscheiding postuum. De heer G.W. Alberts was in de oorlogsjaren predikant in Vlaardingen.

Groen Links neemt afscheid van raadslid Arnold van Kalken. Overeenkomstig eerder met zijn partij gemaakte afspraken maakt hij plaats voor Ben van der Velde.

30 Koninginnedag met o.a. op de Markt oud-Hollandse aubade met Wieteke van Dort en de RET-harmonie. In de historische hal van het stadhuis tentoonstelling uit de collectie van het Streekmuseum Jan Anderson. Grote belangstelling voor een optocht van old-timers. Michel de Maat wint de Havenloop in een tijd van 22.07 minuten.

Mei

1 Dag van de Arbeid. Ochtendbijeenkomst op De Hoogkamer. Oud-wethouder A. Maarleveld spreekt over de 1-meileuzen van een halve eeuw geleden en hoe die heden ten dage overkomen. In De Harmonie spreekt staatssecretaris Piet Dankert tijdens de avondbijeenkomst.

Buurthuis Oost aan de Oosterstraat 86 neemt met een groot feest afscheid van de Oostwijk. Het buurthuis moet de deuren sluiten vanwege gemeentelijke bezuinigingen.

Bij het spelen op het baanvak Hoek van Holland-Rotterdam ter hoogte van de Romi is een dertienjarig meisje door een trein meegezogen en gedood.

2 Het showcorps Jong Avalance behaalt tijdens het 21e drumband festival te Maassluis een eerste prijs.

4 Televisie-uitzending van een documentaire over het Geuzenverzet door de NCRV.

De beeldende kunstenaars Peter Dumas en Wilma Kuil hebben tijdens een vierdaagse tentoonstelling ca. 400 belangstellenden ontvangen in hun 'huis met luiken' op het Moermanterrein. De tentoonstelling bestond uit 28 werken van Peter Dumas.

5 Bevrijdingsdag. Sportieve aktiviteiten rond de Surfplassen. Fietspuzzeltocht georganiseerd door de VVV, vuurwerk achter het kermisterrein aan de Hoflaan. De regionale avondmarkt rond de Haven met 120 kramen trekt duizenden bezoekers.

De Veerdienst Rijnmond draait boven verwachting. Het veer tussen Vlaardingen en Pernis heeft de eerste drie maanden van dit jaar meer passagiers vervoerd dan verwacht. Dit maakt curator mr G.H. Gispen bekend die vorig jaar een ondernemingsplan voor de failliete boedel lanceerde.

6 Gedurende de maand mei brengt het carillon van de Grote Kerk composities ten gehore van stadsgenoten. Het carillonspel kan gezien worden als een prelude op de Vlaardingse Muziekdag.

7 Het advertentieblad de WeekendKrant staakt de verschijning. Deze week is het nummer al niet meer verschenen.

De gemeenteraad betuigt adhesie aan een motie van de gemeente Rozenburg waarin wordt aangedrongen op maatregelen ter vergroting van de veiligheid in het Europoort/Botlekgebied. Dit naar aanleiding van de ramp bij DSM Chemicals in december vorig jaar.

8 De Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs viert het 125-jarig bestaan met o.a. een schoolreis voor 2.800 leerlingen van 13 scholen. Met 63 bussen vertrekken de leerlingen naar De Efteling. Ter gelegenheid van het jubileum verschijnt het boek 'Van Hofjesstraat tot Kruidenpad' van K.W. van Netten.

Eerste avondwandeling door het historisch centrum van Vlaardingen onder begeleiding van het Service Team Vlaardingen, een groep mensen die afgelopen tijd de VVV-cursus 'Ken uw stad' hebben gevolgd en zich in willen zetten voor het organiseren van cultuur-historische activiteiten.

9 De Christelijke Harmonie Vereniging Sursum

Corda viert het 90-jarig bestaan met een jubileumconcert en een receptie in de Stadsgehoorzaal.

Ruim 300 scouts uit Vlaardingen, Schiedam en Maassluis hebben de afgelopen nacht doorgebracht in het Oranjepark. De overnachting was een onderdeel van de jaarlijkse districtswedstrijden van de Scouting Rijnmond met als thema de legende van de Kattenbeker.

De wethouders Van Ardenne en Van der Windt geven het startsein voor een grote reinigingsaktie in de industriewijk Groot Vettenoord. In het kader van een grote opknapbeurt van dit gebied wordt op vier zaterdagen de boel grondig schoongemaakt.

11 Begonnen met de ontmanteling van de Stadsgehoorzaal. De meest in het oog springende verandering die de Stadsgehoorzaal deze zomer ondergaat is de verandering van de gevel. De entree komt in een nieuwe glaspui in het midden van het complex.

Een aantal Vlaardingse scholen voor speciaal onderwijs blijft vandaag op slot. De Kleutertuin, de Prof. Kohnstamm- en Prof. I.C. van Houteschool komen in aktie tegen de plannen van staatssecretaris Wallage van onderwijs. Deze streeft ernaar dat scholen voor speciaal onderwijs en basisscholen worden samengevoegd.

12 De Filippijnse toneelgroep FCAN afkomstig uit Bacolod, de Vlaardingse zusterstad geeft een voorstelling van het toneelstuk 'De lange weg' in de Nieuwe Oosterkerk aan de Schiedamseweg.

In het Visserijmuseum opent mr. J.J. Heusdens, zoon van oud-burgemeester Heusdens, de tentoonstelling 'Vlaring...meer dan haring'. De uitvoering is in handen genomen door het Stadsarchief, het Visserijmuseum en het Streekmuseum Jan Anderson.

Na een spannende partij tegen Ron Bolderheij verovert Ton Burgerhout de Vlaardingse damtitel. Hij neemt de titel over van Gerrit van Maastrigt.

13 In de oude plantenkas in het Hof is het milieu- en natuurcentrum 't Hof ingericht. Het centrum verzorgt de natuurlessen voor 41 basisscholen en probeert meer en meer de Vlaardingse bevolking aan te trekken.

14 Invoering van de gescheiden inzameling van afval gaat voorlopig voor iedereen 43,80 gulden per jaar extra kosten. De tariefsverhoging gaat per 1 juli in. Dat geld is nodig om apart groente-, fruit- en tuinafval in te halen en de inrichting van een kringloopstation.

Het Rosarium bij het Holy-Ziekenhuis helemaal geruimd. Het onderhoud van een rosarium in zijn oude vorm is zeer kostbaar en trok de laatste jaren weinig bezoekers. De historische poort blijft waarschijnlijk wel staan.

Rijkswaterstaat wil de op- en afritten van Rijksweg 20 nabij de Holysingel verwijderen als Rijksweg 19 tussen Delft en de Beneluxtunnel wordt aangelegd. Volgens deze instantie komen er anders teveel op- en afritten. Voor de gemeente is deze ingreep niet acceptabel.

16 Natuurmonumenten organiseert de eerste vaarexcursie van het zomerseizoen door de Vlietlanden.

Twee Vlaardingse bedrijven hebben hun financiële steun toegezegd aan het Visserijmuseum. Het museum werd deze week getroffen door de raadselachtige dood van zo'n tachtig zeevissen.

De voetbalvereniging CION dringt via een 0-0 gelijkspel tegen stadsgenoot HSC voor het eerst in het 41-jarig bestaan door tot de KNVB.

18 B en W hebben onlangs hun keuze gemaakt over het definitieve ontwerp voor het nieuwe Liesveld. Op en langs het viaduct zullen de komende twee jaar een overdekte winkelboulevard, drie woontorens, een centrumparkje, een parkeergarage, een lunchroom en twee woningcomplexen worden verwezenlijkt.

19 De voetbalvereniging Zwaluwen VI kan binnenkort veel geld verwachten. Uit het testament van de gebroeders Jaap en Wim Roodenburg, die

zich meer dan zestig jaar inzetten voor de jeugdclub, is gebleken dat zij hun totale vermogen hebben geschonken aan 'hun club'. Na aftrek van de kosten resteert 425.000 gulden.

De laatste Roodenburg bedenkt Zwaluwen, 19 mei

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam zal voor in totaal 22,2 miljoen gulden de Vulcaanterminal van de Koninklijke Frans Swarttouw kopen. Het gaat om water, kademuur en terreingedeelten. Per jaar zal gemiddeld 3,2 miljoen gulden aan zeehavengeld binnenkomen.

In plaats van 12.000 gulden kan de gemeente voortaan jaarlijks 148.000 gulden aan reclameopbrengsten ontvangen. Dit als gevolg van een overeenkomst met het bedrijf Mediamax dat straks naast reclame in abri's ook vitrines en billboards in de stad mag plaatsen.

20 De gemeente heeft de Tilburgse kunstenares Christien Nijland opdracht gegeven tien penningen te leveren met daarop een tafereel uit de geschiedenis van Vlaardingen. 'De Penning van de stad Vlaardingen' wordt in het najaar ingevoerd en is bestemd voor mensen die grote verdienste voor de stad hebben gehad.

22 Deskundigen van het ministerie van Landbouw, van de Universiteit Wageningen en erkende entomologen hebben hun bewondering uitgesproken over het natuurbeleid dat in Vlaardingen wordt gevoerd. Het onder leiding van G. Davidse door de plantsoenendienst ingezette ecologisch groenbeheer trekt nationale belangstelling.

23 Vlaardingse Muziekdag, een evenement ter gelegenheid van het jubileum van de Historische Vereniging Vlaardingen. (zie 29 juni)

In de Burgerzaal van het stadhuis uitreiking van de cultuurprijs d'Akerboom aan Johanna Harmina Gerdina (Jo) Mulder door burgemeester Van Lier. De dirigente heeft zich tussen 1929 en 1983 verdienstelijk gemaakt met het dirigeren van tal van kinderkoren in Vlaardingen.

In het Kolpabad Nationale Kampioenschappen voor mensen met een verstandelijk handicap. Het is de tweede keer dat het sportevenement in Nederland wordt gehouden.

24 Een dag boordevol recreatieve activiteiten onder het motto 'Vlaardingen Natuurlijk' georganiseerd door de VVV Vlaardingen, het Recreatieschap Midden-Delfland en het recent geopende natuur- en milieucentrum 't Hof.

25 De St. Willibrordusschool aan de Afrol viert het 70-jarig bestaan.

26 Negen projectontwikkelaars, waaronder twee Vlaardingse, hebben zich bij de gemeente gemeld als gegadigde voor het Weeshuis. De bedoeling is dat binnenkort besloten wordt welke projectontwikkelaar het Weeshuis mag kopen.

30 Vlaardings Voetbal Gala. Scott Wulferdingen van HSC uitgeroepen tot voetballer van het jaar van de zaterdagcompetitie. Jack den Herder van Fortuna verovert dezelfde titel in het zondagvoetbal.

Juni

1 Het echtpaar J.H.P. Tuijtel - E. Keuzenkamp 65 jaar getrouwd.

De gemeente krijgt 87.548 gulden subsidie van de provincie voor kunst. De provincie wil er onder meer mee bereiken dat meer aandacht wordt besteed aan beeldende kunstaktiviteiten bij o.a. stadsvernieuwingsprojecten. Het geld wordt de komende drie jaar uitgekeerd.

Het tankopslagbedrijf Matex verandert van naam. De nieuwe naam is Van Ommeren Tank Terminal Vlaardingen.

2 In het kader van het project 'Over leven in het centrum' besteden kinderen van groep zeven en acht van vier basisscholen aandacht aan het besturen van de stad. Wethouder J. Ranshuijsen legt in de Bavinckschool uit hoe de gemeente in elkaar steekt.

3 Henk van den Berg terug in de gemeenteraad. Hij is opvolger van het kort geleden overleden CDA-raadslid M. Vermeer.

4 De aanslagen voor onroerend-goedbelasting komen dit jaar bij velen extra hard aan. Vooral eigenaren van huizen, winkels en bedrijven worden geconfronteerd met een verhoging van 50 procent.

6 Bommelding in de Lijnbaanhallen tijdens een Turks bruiloftsfeest. Na onderzoek door politie en brandweer kon het feest voortgezet worden.

8 Grote belangstelling op het Westerhoofd en de Maasboulevard tijdens het passeren van Queen Elizabeth II, het grootste passagiersschip ter wereld. Het is voor het eerst sinds dertien jaar dat een passagiersschip van een dergelijke grootte Rotterdam aandoet.

9 De gemeentepolitie neemt binnenkort afscheid van korpschef A. Spel. Hij wordt hoofd Politiële Bedrijfsvoering en tevens plaatsvervangend korpschef in de politieregio Midden- en West-Brabant.

Passage Queen Elizabeth II, 8 juni

10 In de gemeentebibliotheek aan de Waalstraat presentatie van de negen plannen voor aanpassing en gebruik van het Weeshuis door wethouder Van der Steen. Nog deze maand maakt het college een keuze uit de voorstellen. Het inmiddels uitgebracht advies van de werkgroep Stad en Monument van de Historische Vereniging Vlaardingen zal bij de keuze worden betrokken.

11 Bij het Engineeringsbedrijf Fontijne Holland BV aan de Industrieweg is onlangs de eerste paal geslagen voor een uitbreiding van ruim 1.300 vierkante meter.

12 Coby Piek organiseert met de boot Aura unieke rondvaarten. Zanger Albert de Bruin laat zijn klassieke stem de komende twee maanden over de Vlietlanden horen.

14 Vlaardings snookerkampioenschap. In een spannende finale verslaat Bo Speijer zijn tegenspeler Fred Auad op de laatste zwarte bal.

15 Het echtpaar G.J. Starrenburg - M. van Haften 65 jaar getrouwd.

16 Jaarverslag VVV 1991. Gemeld wordt een toenemend aantal bezoekers (16.675 tegen 11.706 in 1990), evenals een groeiend aanbod van toenemende toeristische aktiviteiten. Ook is er een begin gemaakt met de promotie van de stad.

De veerpont tussen de Noordvliet en het Bommeer vaart weer. De vaste pontbaas is herstellende van een ziekte. Het werk wordt tijdelijk overgenomen door vrijwilligers.

17 Het huisvesten van de 'Moermantuinders' op de voormalige voetbalvelden aan de Marathonweg gaat de gemeente ruim 330.000 gulden kosten. Vanwege de hoge aanlegkosten is het niet mogelijk de tuinders een kostendekkende huur in rekening te brengen.

In bejaardencentrum De Meerpaal feliciteert de Industriebond FNV het 93-jarige vakbondslid H. Bens met het 75-jarige lidmaatschap.

Een gevallen ster, 17 juni

Wethouder Kees van der Windt onthult in het winkelcentrum De Loper het beeld 'Een gevallen ster voor Vlaardingen' van kunstenares Dicky Brand.

18 Het Oranjepark is verontreinigd met cyanide afkomstig van de gasfabriek die eertijds aan de Hoflaan stond. De vervuiling zit in het grondwater op een diepte van 2 à 3 meter. Om die redenen acht de Milieudienst DCRM geen direct gevaar aanwezig voor de volksgezondheid.

Het skelet dat vorig jaar werd ontdekt bij de surfplas dateert uit ca 1300 voor Christus. Dat heeft onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen uitgewezen. In het gehele westnederlandse veengebied waren tot nu toe geen sporen van bewoning bekend uit de periode tussen ca 2000 en 600 v.C.

19 Geopend de noodvestiging van de GGD Nieuwe Waterweg Noord in het Cincinnati-gebouw aan de Mr. L.A. Kesperweg.

21 De 12-jarige VZC-zwemmer Renée Snoek wint tijdens de landelijke Speedo-finale in Drachten drie zilveren en 1 bronzen medaille.

22/26 Feestweek in de Pax Christischool aan de Reigerlaan ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de school. Pax Christi is de oudste school van Holy-Zuid.

23 Jan Anderson is gekozen tot de Vlaardingse ondernemer 1992. De prijs (5.000 gulden) is bestemd voor de geplande uitbreiding van het Streekmuseum aan de Kethelweg.

24 Het gebouw met 39 seniorenwoningen op het voormalige Hollandiaterrein aan de Koningstraat krijgt de naam C.H. Hummelinckflat. Constant Hendrik Hummelinck was de oprichter en directeur van de Hollandsche fabriek voor Melkprodukten 'Hollandia'.

25 Addie de Jong, stadsbeiaardier van Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Voorschoten wordt te Schiedam gehuldigd voor een kwart eeuw musiceren in overheidsdienst.

26 De Vlaardingse Openbare Scholengemeenschap en de Lagere Technische School Vlaardingen gaan fuseren. Daarmee ontstaat een brede scholengemeenschap en wordt voldaan aan de voorwaarden van het ministerie van Onderwijs om meer nevenvestigingen te hebben.

26/27 Bij info-centrum van Eurowoningen aan de Albert Schweitzersingel waken 's nachts 25 kandidaat-kopers in afwachting van de verkoop van 37 huizen in 'De Tuin'. Zij krijgen van de verkoper de verzekering dat hun 'woningnood' is opgelost.

29 De Historische Vereniging Vlaardingen gaat binnenkort vijftig borden in de stad plaatsen op specifieke gebouwen. Op de borden komt informatie over het betreffende pand te staan. Het is een cadeau van de vereniging aan de stad in verband met het 25-jarig jubileum van HVV.

30 Op aandringen van de gemeente moet het ministerie van Landbouw een partij met dioxine verontreinigd hooi uit de Lickebaert verwijderen. Het hooi werd door het ministerie aangekocht van boeren uit het Lickebaertgebied.

Juli

1 In het Deltahotel symposium onder het motto 'Vlaardingen en de regio'. Sprekers zijn o.a. de Rotterdamse havenwethouder drs R.M. Smit en prof. dr R.J. in't Veld, hoogleraar bestuurskunde. Het symposium wordt de scheidende burgemeester Van Lier aangeboden door de Industriële Kring Vlaardingen.

Het Stadsarchief Vlaardingen is onlangs in het bezit gekomen van het archief van de R.K. Armenraad van de parochie van St. Joannes de Dooper. Het beslaat de periode van 1811 tot 1967.

3 De Vlaardingse judoka Mark Huizinga heeft tijdens een internationaal toernooi in Berlijn een gouden medaille behaald in de klasse tot 78 kilogram. Hierdoor kan hij worden uitgezonden naar de wereldkampioenschappen voor junioren, die in oktober in Argentinië worden gehouden.

F. Sam-Sin, directeur van de openbare basisschool Jan Ligthart benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Hij verlaat het onderwijs na ruim 40 jaar in dienst te zijn geweest.

4 In het Nieuwlandpark Vlaardings Zomerfestival georganiseerd door de Vereniging Oecumenische Jeugd. Optreden van o.a. René Froger, Corry Konings, Wally Preyl, Martin Eden en Rita Young. Ca. 15.000 bezoekers.

Feestelijke opening van het nieuwe clubgebouw van kanovereniging Natsec aan de Watersportweg 40.

Receptie in het Scoutcentrum Broekpolder ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Scoutinggroep Willem de Zwijger.

Tijdens een orgelconcert in de Rotterdamse St. Laurenskerk ontvangt Aad van der Hoeven, o.a. dirigent van COV Gloria Toonkunst, een onderscheiding van de Franse Société Académique Arts Sciences Lettres in Parijs voor zijn verdienste voor de Franse orgelcultuur.

4/29 aug Geopend in het Hollandiagebouw het 'Zomer-museum'. Tegelijkertijd is er een expositie met foto's en kaarten uit de geschiedenis van het Hof, georganiseerd door de Vrije Academie, Streekmuseum Jan Anderson en het Stadsarchief.

5 In het tennispark Soenda aan de Claudius Civilislaan viert de tennisvereniging MAAS het veertigjarig bestaan met een lustrumdubbeltoernooi.

7 De wijk Holy getroffen door een grote stroomstoring. Het Holy-Ziekenhuis en het Zonnehuis schakelen over op een noodstroomvoorziening. Bij het Nutsbedrijf en de politie staat de telefoon roodgloeiend.

P. Runsink uit Haarlemmermeer benoemd tot commandant van de brandweer.

Burger Belangen is gestart met een Advies- en Begeleidings Service, een telefonische hulpdienst waar mensen met vragen en problemen terecht

kunnen. Ook klachten over de gemeente en gemeentelijke instellingen kunnen worden gemeld.

8 Eerste kindergemeenteraadsvergadering onder leiding van burgemeester Van Lier met 36 leerlingen van vier basisscholen uit de binnenstad.

Een delegatie van het gemeentebestuur brengt een kennismakingsbezoek aan de nieuwe burgemeester L.W. Stam, lid van de PvdA, sinds 1982 burgemeester van Schagen. De nieuwe burgemeester is unaniem voorgedragen door de vertrouwenscommissie.

9 Onder het politiepersoneel heerst grote onrust over de totstandkoming van het regiokorps Rotterdam-Rijnmond. Vooral de opvolging van de vertrekkende korpschef roept vragen op, nu het gerucht in omloop is dat de twee kandidaten niet uit vrije wil hebben gesolliciteerd.

Stankoverlast in Vlaardingen door een uitslaande brand bij het chemisch bedrijf Elf Atochem Rotterdam BV in het Botlekgebied.

13 Het echtpaar M. Roozendaal-C. den Boer 65 jaar getrouwd.

14 De aanmoedigingsprijs Verkeersveiligheid is toegekend aan de gemeente. Uit ruim tachtig inzendingen is het plan, waarin de Vlaardingse aanpak tot 1994 wordt geschetst, door het Provinciaal Orgaan Verkeersveiligheid Zuid-Holland tot een van de winnaars gekozen.

17 Dr. ir. Ch. F. Hendriks, bekend als presentator en bestuurder bij Omroep Vlaardingen, is benoemd tot hoogleraar materiaalkunde aan de Faculteit der Civiele Techniek, vakgroep mechanica en constructies van de TU Delft.

18 Met de overname van het controle- en laboratoriumbedrijf Saybolt aan de Stoomloggerweg door de directie en een groep banken komt een einde aan een bijna honderd jaar oude familie-traditie. De Amerikaanse eigenaar, de familie McCape, heeft zich laten uitkopen.

De Trekkade is over de gehele breedte illegaal doorgegraven. Het is niet ondenkbeeldig, wanneer men iets dieper had gegraven, dat het water uit de Vaart naar de lager gelegen Holywijk was gestroomd.

21 De gemeente zal moeten meewerken aan de totstandkoming van een grote vuilstortplaats in het recreatiegebied Lickebaert, direct ten westen van de stad. Minister Alders van VROM heeft besloten tot die dwang. De stortplaats is bedoeld voor bouw-, sloop- en bedrijfsafval en voor verontreinigde grond.

De Foppenpolder wordt binnenkort weer Foppenplas. Het is de eerste keer dat een ooit drooggelegde polder weer onder water komt te staan. Dit is voorlopig het spectaculairste onderdeel van de vorming van een grootschalig recreatiegebied tussen Rotterdam en Delft.

22 Rijkswaterstaat en de Vogelbescherming besluiten tot beplanting langs Rijksweg 20, ter hoogte van Vlaardingen-West, om de dood van een flink aantal vogels tegen te gaan. Om na te gaan of de maatregel effect heeft zijn onlangs tellingen van dode vogels verricht.

23 Na enkele jaren voorbereiding worden de eerste blokcontainers geplaatst in Holy-Zuid, omgeving Specht- en Sperwerlaan. Hiermee is een begin gemaakt met de proef met gescheiden ophalen van groente-, fruit- en tuinafval en het resterende vuil.

In de eerste helft van 1993 eindigt de haringrederij W. Kwakkelstein (opgericht 1886) aan de Westhavenkade alle aktiviteiten als gevolg van een internationale crisis in de vishandel. Vlaardingen, eertijds bekend als de belangrijkste haringstad, kan begin 1993 definitief een streep zetten onder dit roemruchte hoofdstuk.

27 Tot nu toe hebben 500 Vlaardingers bezwaar aangetekend tegen een in sommige gevallen forse verhoging van de onroerend goedbelasting. Een deel van de bezwaarmakers beroept zich op een gemeentelijke informatie uit 1989. De gemeente

is niet verrast door het aantal bezwaren.

28 Architecten- en projectontwikkelaarsbureau Bas van oud-wethouder B. Goudriaan heeft een plan gemaakt voor de bebouwing van de braakliggende grond op de hoek Peperstraat/Hoogstraat.

29 Wethouder Kees van der Windt wil overleg met de directie van Elf Atochem. In een brief vraagt hij de directeur van het petrochemisch bedrijf maatregelen te nemen die een herhaling van de brand bij Elf Atochem kunnen voorkomen. Als gevolg van een brand op 9 juli werd Vlaardingen dagenlang geteisterd door een stankgolf.

30 Overleden op de leeftijd van 102 jaar Gerritje Maan-Van Eijk.

31 Het gemeentebestuur heeft minister H. Alders (Ruimtelijke ordening en Milieu) uitgenodigd een toelichting te komen geven op het besluit een vuilstortplaats aan te leggen in het Lickebaertgebied. B en W willen horen welke argumenten hij heeft om juist het op milieugebied toch al zwaar belaste Vlaardingen met een stortplaats op te zadelen.

Augustus

1 Vlaardings Popfestival in de muziektent van het Oranjepark. Tijdens het festival, georganiseerd door de Stichting Popoverleg in samenwerking met de Culturele Raad, optreden van vijf Vlaardingse bands.

3 In de PLN-buurt in de Westwijk wil de SP het verzet tegen de sloop van mogelijk duizend flatwoningen gaan ondersteunen en coördineren. Volgens de Socialistiese Partij vormt sloop een onaanvaardbare aanslag op de goedkope woningvoorraad.

4 De twee openbare basisscholen De Doorloper en de Meidoornschool in de Babberspolder gaan na de vakantie als één school verder onder de naam Prisma. Het onderwijs wordt gegeven op de lokaties Van Limburg Stirumstraat 49 en de Meidoornstraat 12.

6 De Vlaardingse kunstenares Winnie Teschmacher heeft onlangs de Bernadine de Neeveprijs voor jong talent gekregen. De kunstenares ontwierp de glazen staf die tijdens de Zuidhollandse kunstestafette wordt doorgegeven.

9 Het echtpaar A. Boer - A. Kal 70 jaar getrouwd. Het echtpaar woont in het Verzorgingstehuis Vaartland.

9/16/23 Omroep Vlaardingen besteedt aandacht aan het afscheid van de burgemeester. In drie uitzendingen wordt zijn levensloop, zijn burgemeesterschap en zijn visie als politicus en bestuurder belicht. De uitzending wordt gevuld met muziek naar keuze van de burgemeester.

11 Het PvdA-gemeenteraadslid Roelie van Opijnen geeft wegens verhuizing haar gemeenteraadszetel op. Zij wordt opgevolgd door Cor Bloemenstok.

12 De milieudienst Rijnmond krijgt binnen één uur 55 klachten over stankoverlast. Oorzaak van de overlast is weer het chemisch bedrijf ELF/Atochem uit Pernis.

14 De hoge financiële verwachtingen die de gemeente had van het ontwikkelen van het voormalige landgoed Hoogstad zullen niet worden waargemaakt. De belangstelling van beleggers en bedrijven is bijzonder mager. De tegenvallende interesse noopt de gemeente onderhandelingen te beginnen met één projectontwikkelaar voor het hele gebied.

20 Resten van een boerderij van twee eeuwen voor Christus, een zilveren munt uit de Romeinse tijd en complete stukken middeleeuws aardewerk, dat zijn enkele vondsten bij de opgravingen aan de voet van het Liesveldviaduct. De belangrijkheid van 'De Hoge Werf' is tijdens het recente onderzoek aangetoond.

21 Het einde van de Billitonflat is onomkeerbaar. Binnen enkele dagen gaan slopers verder met de gedeeltelijke afbraak van de verzorgingsflat.

22 Zestien Vlaardingse beeldende kunstenaars stellen hun atelier open voor het publiek. De open-

atelierdag valt samen met de kunstvrijmarkt in het Hof. Tijdens de beeldende kunstmanifestatie 'Hof van Spectakel' onthullen zes kunstenaars hun creatie rond het begrip 'metamorfose'.

Presentatie van het boekje 'Bekijk het. Kunst op straat verbeeld en toegelicht'. Het beeldenboek is uitgegeven op initiatief van de Vrije Academie en de VVV en samengesteld door academie-directeur Henk Horsten en archiefmedewerker Matthijs A. Struijs.

24 Geopend aan de Churchillsingel het Huidcentrum Vlaardingen, directeur Rob Mars. Behandeling van psoriasis vindt plaats met zoutwaterbaden en lichttherapie.

Beëdiging van de nieuwe brandweercommandant P. Runsink, het laatste officiële karwei van burgemeester Van Lier.

In het stadhuis afscheidsreceptie van Ton Spel, korpschef van de Vlaardingse politie. De functie wordt voor onbepaalde tijd waargenomen door commissaris Gijs Bierlings.

De korps-chef van de Vlaardingse politie vertrekt, 24 augustus

25 Bijzondere raadsvergadering ter gelegenheid van het afscheid van burgemeester Van Lier. Uitreiking van de penning van de gemeente aan de vertrekkende burgemeester, daarna afscheidsreceptie. Zakkendragers dragen het cadeau van de burgerij en het bedrijfsleven, 22.000 gulden, in 22 zakken de receptieruimte binnen.

25/26 Het wereldberoemde staatscircus van Moskou brengt een bezoek aan Vlaardingen. Op het Erasmusplein worden vier voorstellingen gegeven onder aanvoering van de clown Oleg Popov.

26 Bij de veerdienst Vlaardingen/Pernis aan de Westhavenkade komt een wachthuisje. De RET is bij hoge uitzondering bereid daar een oude abri te plaatsen. De gemeente moet voor het onderhoud zorgen.

Om de stof- en lawaaioverlast van het bedrijf Frans Swarttouw aan de Vulcaanhaven terug te dringen is een overleg gestart tussen de onderneming en de betreffende wethouders van de gemeente. Het college vindt dat de overlast 'blijvend' tot een aanvaardbaar niveau moet worden teruggebracht.

27 Voor de veerdienst Vlaardingen - Pernis komt een nieuw schip in de vaart. De scheepvaartinspectie heeft het huidige vaartuig, dat dateert uit 1948, afgekeurd. Het mag nog tot 1 januari 1993 varen.

31 Alle gemeentelijke gebouwen moeten de komende maanden onderzocht worden op de aanwezigheid van asbesthoudende materialen. De directeuren moeten voor 1 januari 1993 inventariseren of en waar de materialen in hun onderkomen voorkomen.

September

1 De ziekte myxomatose is weer in alle hevigheid losgebarsten onder de konijnen in de Broekpolder. De ziekte maakt opnieuw veel slachtoffers, hoewel steeds meer dieren overleven.

De uit Vlaardingen afkomstige Els Hoogendijk-van Duijn is per 1 oktober benoemd tot burgemeester van het Gelderse Lochem. E. Hoogendijk is

Zakkendragers dragen het afscheidscadeau voor burgemeester Van Lier, 25 augustus

een dochter van oud-wethouder Lydia van Duijn-Spruijt en een schoonzuster van oud-wethouder Bas Goudriaan.

Machine- en constructiebedrijf Figee Vlaardingen BV wil een scheepsreparatiewerf beginnen aan de Koningin Wilhelminahaven. De werf zou bestemd zijn voor schepen met een maximale lengte van 25 meter. Onderhandelingen met de gemeente over aankoop van de benodigde grond aan de Vulcaanhaven zijn gaande.

3 De fietsersbond ENFB, afdeling Waterweg-Noord, verzoekt het college van B en W genoeg fietsklemmen te handhaven in het centrum tijdens de verbouwing van het Liesveld. Nu zijn er 714 fietsklemmen. Volgens de fietsersbond zijn dat er nog altijd onvoldoende.

4 Promenadeconcert vanaf een drijvend ponton in de Oude Haven. Medewerking verlenen de Douaneharmonie, pianist Louis van Dijk en de Amerikaanse bariton Michel Ryan.

5 20ste Haring- en Bierfeest. Op de Westhavenplaats is de grootste gymschoen ter wereld te bewonderen. De schoen weegt 60 kilo en is 1,30 meter breed en 2,75 meter lang. Arianne de Jong gekozen tot Miss Haring en Bier 1992.

6 In de Joannes de Dooperkerk aan de Hoogstraat officiële intrede Stefan Bladowksi in de Vlaardingse rooms-katholieke gemeenschap.

7 Het echtpaar W. Huyser - H. Kuik 65 jaar getrouwd. Het echtpaar heeft 14 kinderen, 49 kleinkinderen en 25 achterkleinkinderen.

8 Het college van B en W heeft gekozen voor het plan van Patrimoniums Woningstichting en

aannemingsbedrijf Werner voor het Weeshuis. De twee partners kozen voor appartementen in de huursector op de eerste en tweede verdieping en voor kleinschalige bedrijven op de begane grond.

9 De Katholieke Bond voor Ouderen viert in dienstencentrum West het 35-jarig bestaan.

Ondanks bezwaren bij het onderwijsgevend personeel is de gemeenteraad akkoord gegaan met een fusie van het lager technisch onderwijs en de VOS, de Vlaardingse Openbare Scholengemeenschap. De fusie moet per 1 augustus 1993 een feit zijn.

10 De jongste en de oudste leerling van de openbare school De Beukenhof, Joleen Hofman en Hatice Altuntas, slaan samen met wethouder Kees van der Windt de eerste paal voor het nieuwe onderkomen van de school. De school verrijst op de plaats van kleuterschool De Belhamel, hoek Binnensingel/Oosterstraat.

De afdeling inspectie van de DCMR start een uitgebreid onderzoek naar de vermoedelijke bronnen van de stankoverlast in april en juli. In de laatste week zijn er weer twee klachtengolven geweest. De DCMR vermoedt dat ELF Atochem de overlast veroorzaakt.

De gemeente heeft behalve een leegstaand schoolgebouw ook acht woningen beschikbaar gesteld voor vluchtelingen uit het voormalige Joegoslavië. Het ministerie van WVC bepaalt nu of er vluchtelingen naar Vlaardingen komen.

11 Het automobielbedrijf P.A. van der Kooij viert een dubbel-jubileum. De hoofdvestiging Vlaardingen bestaat 40 en de vestiging Maassluis 25 jaar.

12 Open Monumentendag. Dit jaar concentreren de activiteiten zich o.a. rondom de Oude Haven. Hoogtepunt van de dag is de historische bustocht langs aardige plekjes.

13 Ds. J. Lalleman neemt vanwege emeritaat afscheid van de Hervormde Rehobothgemeente. Ds. T. Zevenbergen neemt afscheid van de wijkgemeente Holy-Zuid. Hij wordt scriba van de Provinciale Kerkvergadering van Zuid-Holland.

Karin Stein wordt in het kanaal door Zuid-Beveland bij verrassing Nederlands kampioen op de vijf kilometer schoolslag.

Een viertal van de rijvereniging Die Flardingha Ruiters wint te Ermelo het Nederlands Kampioenschap in de klasse L en M.

15 De veerpont De Kwakel is door een technisch mankement dit jaar vroegtijdig uit de vaart genomen. Normaal vaart de boot tot en met het laatste weekend in september. Dit seizoen zijn 30.000 personen overgezet.

De nieuwe "eerste burger" van Vlaardingen, 16 september

16 Tijdens een buitengewone zitting van de gemeenteraad is L.W. Stam geïnstalleerd als nieu-

we burgemeester van Vlaardingen.

De milieuwethouders van Schiedam, Vlaardingen en Maassluis vinden dat het chemisch bedrijf ELF Atochem onder curatele moet worden gesteld. Aan gedeputeerde ir J. van der Vlist is voorgesteld een groep 'praktijk-deskundigen' aan te wijzen die de onderneming moeten begeleiden.

Nog deze maand zullen de eerste ontheemden uit het voormalige Joegoslavië onderdak krijgen in Vlaardingen. Voor de opvang en coördinatie van de hulp wordt een werkgroep gevormd onder leiding van wethouder A. Kool.

De gemeente wil parallel aan de Maasboulevard een steiger laten aanleggen om de recreatieve functie van dat stukje van de stad te verbeteren. Aan de steiger zou onder meer het veer Vlaardingen/Pernis kunnen afmeren en er zou op de Spidoboten kunnen worden overgestapt.

17 Opening van het 'Vrouwenseizoen' in het vrouwenhuis aan de Pieter Karel Drossaartstraat. Gemeenteraadslid J. Schumacher opent de expositie 'Wat vrouwen met hun handen kunnen maken'. Ook mannen zijn welkom om de tentoonstelling te bekijken.

De collecte voor de Nederlandse Kankerbestrijding heeft in Vlaardingen 68.500 gulden opgebracht.

18-26 Het Echte Bakkersgilde viert het 25-jarig bestaan met een jubileumfeestweek. Het gilde werd opgericht met als doel het beschermen van waarden van vakmanschap en kwaliteit.

19 Officiële opening van de nieuwe accommodatie van de watersportvereniging De Kulk aan de Watersportweg door wethouder Van Ardenne.

21 Het college van B en W wil de komende jaren 'licht verontreinigde' grond storten in de Broekpolder. De grond is dan afkomstig uit Vlaardingen waar woningen gebouwd moeten worden. Het college vreest dat kleinere bouwplannen anders niet kunnen worden uitgevoerd.

De gemeenteraad wordt voorgelicht over de ontwikkelingen betreffende het Overleg Orgaan Rijnmond OOR. De voornaamste vraag van gemeenteraadsleden is of de belangen van Vlaardingen na de vorming van een nieuw regiobestuur wel sterk genoeg blijven gelden.

22 De ROM (Reinigings- en Ontsmettingsdienst en het Marktwezen) kampt met een enorme financiële tegenvaller, veroorzaakt door het straatvegen. Over de eerste helft van dit jaar is al een tekort van 295.000 gulden ontstaan.

Bij de surfplas ten westen van Vlaardingen komt een restaurant-achtige voorziening met openbare douches voor surfers en zwemmers. De gemeente is in onderhandeling met een mogelijke exploitant.

Het Schiedam Vlaardingen Fonds geeft een donatie van 60.000 gulden aan de (gerestaureerde) Stadsgehoorzaal. Het geld is bestemd voor het aankleden van de wandelgangen.

23 Benoeming nieuwe districtschefs in de nieuwe politieregio Rotterdam-Rijnmond. Tot districtschef van Vlaardingen is benoemd Henk de Jong, afkomstig van bureau Rotterdam-Oost.

Aan de Vlaardingse Vaart is de eerste paal geslagen voor 38 luxe herenhuizen van het bouwplan De Vaart. De herenhuizen maken deel uit van een plan van 60 woningen. Nog voordat de eerste paal was geslagen werd reeds tweederde van het totale nieuwbouwproject verkocht.

Geopend het vierde dagcentrum van de Pameijerstichting aan de Schiedamseweg 49. Het centrum is voor mensen met langdurige psychiatrische problemen. Er is hulpverlening op het gebied van werken, wonen en vrijetijdsbesteding.

23/24 Polio in Nederland. De GGD Nieuwe Waterweg Noord biedt inwoners van het Waterweggebied de gelegenheid zich te laten inenten. Risico's lopen volgens de GGD personen die uit overtuiging niet zijn ingeënt en personen die onvolledig zijn gevaccineerd.

25 Geopend aan de Schiedamseweg 49 een informatiewinkel van de vrijwilligersorganisatie Werkgroep Voorlichting Verslaving. De werkgroep is sinds 1976 aktief op het gebied van preventie van verslaving.

26 De Korfbal Vereniging Vlaardingen viert het 30-jarig bestaan met een dag vol festiviteiten.

28 Op het voormalig tenniscentrum Vlaardingen, nu racketcentrum Vlaardingen, directeur Pim Rijnsburger, worden 6 hypermoderne squashbanen in gebruik genomen.

29 Onlangs geïnstalleerd door wethouder A. Kool de klankbordgroep Sociale Vernieuwing met als doel de betrokkenheid van de burgers bij het proces van de Sociale Vernieuwing te stimuleren.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat draagt maximaal 50 % van de aanschafwaarde van een nieuwe veerboot bij. Als voorwaarde wordt gesteld dat het veer Vlaardingen - Pernis tenminste 10 jaar in de vaart blijft.

30 Volgende maand ontvangen alle ambtenaren een functiebeschrijving van de ca 800 functies die na 1 januari beschikbaar blijven binnen het in zijn totaliteit te reorganiseren gemeentelijk apparaat. Alle ambtenaren kunnen aangeven naar welke functie hun voorkeur uitgaat. In 1988 waren bij de gemeente nog 1.059 ambtenaren in dienst.

Oktober

1 De vernieuwde Stadsgehoorzaal officieel in gebruik genomen door Schelto Patijn, Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland. Wethouder Van der Windt kondigt aan dat de gemeente het theaterbeleid van de Stadsgehoorzaal in de toekomst wil laten exploiteren door een stichting.

2 Officiële opening van de nieuwbouw van de Stichting Kinderopvang Vlaardingen aan de Curacaolaan door wethouder J. Ranshuijsen geassisteerd door het clownsduo Bassie en Adriaan.

3 In het Streekmuseum Jan Anderson vertoning van een film over burgemeester Van Lier. De film geeft een beeld van het werk en het afscheid van de oud-burgemeester.

5 In de voormalige stal van boerderij 'Hoogstad' zal een museum en werkruimte van de archeologische werkgroep Helinium worden ingericht. Een permanente tentoonstelling zal de oudste geschiedenis van Vlaardingen tonen. Voorzitter van de Stichting archeologie en bouwhistorie Vlaardingen wordt oud-burgemeester Van Lier.

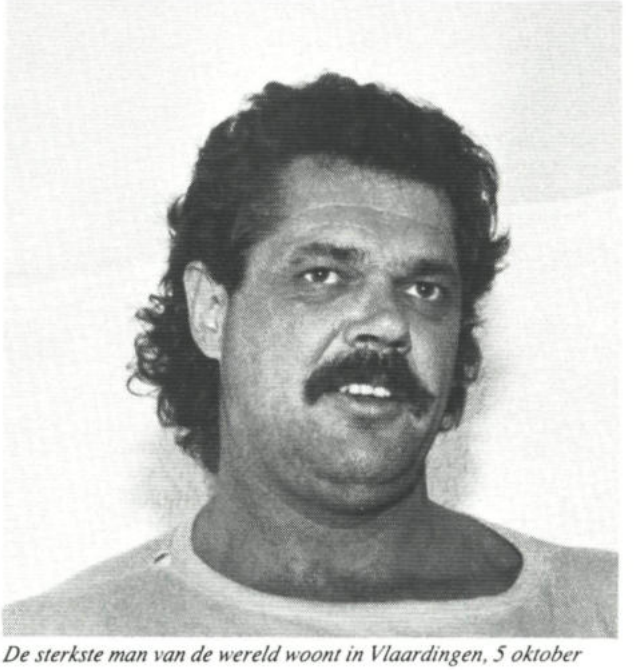

De sterkste man van de wereld woont in Vlaardingen, 5 oktober

Afgelopen weekeinde behaalde de Vlaardinger Ted van der Parre in het IJslandse Reykjavik na drie dagen competitie de titel 'Sterkste man van de wereld. Tot de opdrachten behoorde o.a. het voorttrekken van een vliegtuig type Fokker 50.

6 In de Harmonie uitreiking van de Vlaardingen Promotie Prijs aan het Delta Hotel. De bijbehorende 1.000 gulden gaan naar de Stichting Noodopvangcentrum Vlaardingen. De prijs voor het 'Goede Doel' van de stichting Haring- en Bierfeest wordt

toegekend aan het project 'Kikker/paddenpoel-hangplekplan', voortgekomen uit het project 'Overleven in het centrum'.

De nieuwbouw van een grootschalig magazijn en kantoor aan de Marathonweg voor de drogisterijketen Cency is voor tenminste 2 jaar opgeschort wegens tegenvallende bedrijfsresultaten.

7 Boeken- en schrijversmarkt in de Centrale Bibliotheek aan de Waalstraat georganiseerd in het kader van de Kinderboekenweek door Boekhuis Den Draak in samenwerking met de Gemeentebibliotheek.

De Barbara-school aan de Seringenstraat na verbouwing feestelijk heropend.

9 Geopend door wethouder K. van der Windt 'Beroering in de bovenkamer' een drie maanden durende kunstmarathon op de derde verdieping van V & D aan het Veerplein. In de drie maanden worden verschillende instellingen en kunstvormen onder de aandacht gebracht.

Henk de Jong geïnstalleerd als korps-chef, 16 oktober

12 Op het stadhuis hebben zich vijf ondernemers gemeld om volgend jaar een avondwinkel te beginnen. Een wetswijziging maakt het mogelijk voor elke 15.000 inwoners één avondwinkel toe te staan.

13 De eerste vijf vluchtelingen uit het door een burgeroorlog geteisterde voormalig Joegoslavië gehuisvest in een van de negen woningen die in de Babberspolder en de Oostwijk zijn gereserveerd voor vluchtelingen.

15 In het kader van het proces Organisatie en Ontwikkeling (O&O) verhuist de Gemeentelijke Sociale Dienst begin volgend jaar naar de secretarie aan het Westnieuwland. De dienst Milieu wordt de nieuwe bewoner van het pand aan de Hoflaan.

16 Mevrouw H.L. Blok, lid van het provinciaal bestuur geeft het startsein voor het onder water zetten van een gedeelte van de Foppenpolder. De Foppenplas is aangelegd in het kader van de reconstructie van Midden-Delfland, het gebied tussen Schiedam, Vlaardingen, Maassluis en Delft.

Geïnstalleerd de nieuwe korpschef van politie Henk de Jong.

17 Geopend in het voormalige gebouw van de Dogger Maatschappij aan de Koningin Wilhelminahaven het muziekcafé annex expositieruimte 'Maddox', eigenaar Bert van Zanten.

18 Overleden op 86-jarige leeftijd in zijn woonplaats Berlicum Adrianus Arie de Koning, voormalig huisarts in Vlaardingen.

20 Het echtpaar G. van der Hoek - L. Noordam 65 jaar getrouwd.

21 In het Visserijmuseum opening van een tentoonstelling over de boomkorvisserij onder het motto 'Veilig Bedrijf'? door de minister van sociale zaken Bert de Vries. CDA-raadslid Leo de Snaijer maakt van de gelegenheid gebruik om de minister een persoonlijke brief te overhandigen waarin hij dringend vraagt om de vuilstort in het Lickebaertgebied binnen het kabinet nog eens te overwegen.

Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap heeft de gemeente laten weten dat het geen behoefte heeft aan het uitbreiden van de bestaande Joodse Begraafplaats tot de oorspronkelijke omvang. Wel wordt op prijs gesteld als de begraafplaats aan de Schiedamseweg meer aanzien zal krijgen.

22 De gemeente heeft 44.000 gulden beschikbaar gesteld voor een cursus Nederlands voor vluchtelingen. Het gaat om een intensieve taalcursus die hoger opgeleide vluchtelingen een grotere kans moet geven op de arbeidsmarkt.

24 In de Grote Kerk speciaal wandelconcert ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Cantorij. Het orgel wordt bespeeld door Aad Zoutendijk, de presentatie is in handen van Jan Naujoks.

26 De Initiatiefgroep tegen Afvalberging heeft een spectaculair plan ontwikkeld om de aanleg van een vuilstortplaats in het Lickebaertgebied tegen te houden. Onder het motto 'Groeiend Verzet' worden alle Vlaardingers en Maassluizers opgeroepen een eigen boom te planten op de plek waar de afvalberg is gepland.

27 De Prinses Julianabrug gesloopt. Binnen enkele weken kunnen voetgangers gebruik maken van een noodverbinding tussen de Parallelweg en de 1e Van Leyden Gaelstraat. De noodbrug doet dienst tot er een nieuwe beweegbare brug voor fietsers en voetgangers ligt.

Natuurmonumenten is momenteel bezig met de aanleg van een observatiehut aan de rand van de Rijsplas tussen Vlaardingen en Maasland. Van daaruit is binnenkort een deel van de zeer vogelrijke Aalkeetbuitenpolder goed te overzien.

Gestart de werkgroep 'Terminale Thuiszorg Vlaardingen' een initiatief van de hervormde en gereformeerde diaconie. Deze thuiszorg heeft als doel om in samenwerking met professionele hulpverlening het sterven thuis voor meer mensen mogelijk te maken.

28 Bewoners van de Zuidwijk protesteren tegen de plannen om sommige flats te slopen en andere te verbouwen tot dure appartementen. Al jaren dringen aktievoerders aan op renovatie van de 780 PLN-flats.

29 Boekhuis Den Draak en de gemeentebibliotheek gaan in het seizoen 1992-1993 schrijversavonden organiseren. In het Leescafé van de bibliotheek aan de Waalstraat opent Hans Visser de serie met een lezing over 'Het kinderboek in Vestdijks jeugd'.

30 De Eindhovense kunstenaar ir. John Körmeling heeft zijn vordering tot plaatsing van een kunstwerk op de seniorenflat aan de Waalstraat bij het gerechtshof te Den Haag verloren. De kunstenaar heeft een schadevergoeding geëist bij de gemeente en wil de opslag in rekening brengen.

De 'Stichting Geschiedschrijving Vlaardingen tijdens de Tweede Wereldoorlog' geeft opdracht aan historicus drs. K. Kornaat om te schrijven over Vlaardingen in oorlogstijd. Het is de bedoeling dat het boek in 1995, vijftig jaar na de bevrijding, in de winkels ligt.

De aanleg van een geluidsscherm langs Rijksweg 20, ter hoogte van de Westwijk, is van de baan. Het rijk heeft er de eerstkomende vijftien à twintig jaar geen geld voor over. De gemeente zal nu de mogelijkheid van een zogeheten wilgenscherm bekijken.

Wim Eigenraam stopt er mee, 31 oktober

31 Groenteboer Wim Eigenraam verlaat na 47 jaar aktief ondernemerschap het Vlaardingse straatbeeld. Bewoners van de Lombokstraat hebben al eerder deze week afscheid genomen van één van de laatste huis-aan-huis leveranciers.

November

1 Het verenigingsgebouw op het Shell-sportcomplex aan de Mr. L.A. Kesperweg door brand verwoest.

3 Breed maatschappelijk verzet tegen de komst van een vuilstort in de Lickebaert. In de Harmonie verzamelen zich ca. 400 verontruste Vlaardingers naar aanleiding van de oproep van de initiatiefgroep tegen Afvalberging.

4 Volgens de Schiedamse wethouder Chr. Zijdeveld zijn de gemeenten Vlaardingen en Schiedam het in principe eens geworden over het doortrekken van de trambaan naar Vlaardingen-Holy. Over de datum van aanleg bestaat nog geen duidelijkheid.

In de Grote Kerk concert op initiatief van de Stichting Schiedam Vlaardingen Fonds. Na afloop overhandigt violist Jaap van Zweden een cheque van 30.000 gulden aan de voorzitter van de Centrale Kerkeraad van de Hervormde Kerk. Het geld is bestemd voor restauratie en uitbreiding van het Van Pethegem orgel.

"De Gevleugelde" van Pruissingel naar Holysingel, 5 november

5 Geplaatst in de middenberm van de Holysingel het bronzen beeld 'De Gevleugelde' van de kunstenaar Leen Droppert. In verband met de ombouw van de Billitonflat moest het beeld uit de tuin van het zorgcentrum verdwijnen.

9 Gestart de huis-aan-huis controle op het bezit van honden. De gemeente wil op deze manier in kaart brengen wie er één of meer honden bezit. Voor elke eerste hond moet *f* 72,60 worden betaald. Elke volgende hond kost *f* 108,-. Wie niet heeft opgegeven een hond te bezitten, maar er wel een blijkt te hebben, wordt beboet met *f* 250,-.

10 De 78 huurwoningen, die binnenkort worden opgeleverd in de Babberspolder zijn erg in trek. Voor deze woningen hebben zich maar liefst 1.300 belangstellenden bij het bureau huisvesting gemeld.

11 Zware storm bezorgt de politie en brandweer handen vol werk. Op verzoek van de havenmeester wordt een gedeelte van de Oosthavenkade afgezet voor alle verkeer.

13 Het Vlaardings Muziekgezelschap wil de meest populaire streekroman over Vlaardingen op de planken zetten. Componist Dick Borst en tekstschrijver Chris Bezooijen hebben het oog laten vallen op het in 1946 voor het eerst verschenen boek 'Brood uit het water' van Fenand van den Oever, het pseudoniem van Jaap Kolkman.

14/15 Open Huis in de nieuwe kunstenaars-ateliers aan de Curacaolaan. Grote belangstelling voor werk van de kunstenaars Auke Bergsma, Ruud Kimmelaar, Arie Wapenaar, Gre van den Berg, Albert Slot, Carla Einwachter, Ruud van den Ham en Gerrit Knol.

15 Geopend op het atelierschip Johanna Geertje tegenover het Visserijmuseum een keramiekentoonstelling van Dick J.J. Blacquière en Yves de Block.

16 Alle Vlaardingse huisartsen gaan de aktie tegen de aanleg van een vuilstortplaats in het Lickebaertgebied ondersteunen. Zij stellen hun praktijk open voor de verkoop van de bomen voor het Volkspark in de Lickebaert.

De wethouders Kool en Van der Steen brengen met enkele ambtenaren een bezoek aan Moravska Trebova in Tsjecho-Slowakije. Het bezoek is het eerste officiële vervolg op de ondertekening van het samenwerkingsverdrag door de burgemeesters van beide gemeenten.

21 De wilgenknotters zijn weer aan het werk. Tot eind maart gaan zij twaalf zaterdagen bomen knotten aan de Rijskade, de Vaart, bij de boerderijen ten noorden van Holy en op het Moermanterrein aan de Westlandseweg.

23 Eerste blokcontainers geplaatst in de Westwijk. Binnenkort ontvangen de bewoners informatie over alle zaken die van belang zijn bij het gescheiden inzamelen van huisvuil.

Bij Boekhuis Den Draak uitreiking van het boek 'Kerkgebouwen in Vlaardingen' aan de kosters van vier Vlaardingse kerken. In het boek, samengesteld door Wout den Breems, worden de kerken van alle kerkgenootschappen belicht.

24 Unilever Vlaardingen stopt per oktober 1993 met de produktie van poedervormige wasmiddelen. Bij de opheffing zullen 100 van de 300 werknemers zijn betrokken.

De toeristenbelasting die in Vlaardingen zal worden ingevoerd komt op één gulden per persoon. De belasting geldt voor het verblijf in de drie hotels en het natuurvriendenhuis De Hoogkamer en op het nabijgelegen kampeerterrein. Men hoopt de belasting per 1 april 1993 in te voeren.

28 De gemeente heeft voor het eerst meegemaakt dat een erfpachtovereenkomst is verlopen. Dat betreft de grond waarop de BV Algemene Begrafenis Onderneming aan de Binnensingel een bedrijfspand heeft. De erfpachtovereenkomst was voor 99 jaar afgesloten.

December

1 PvdA-voorzitter George Wicart legt na vijf jaar het voorzitterschap van de partij neer. Hij wordt opgevolgd door Fred Meerhof.

3 Schoolkinderen versturen ruim 500 tekeningen en opstellen per fax aan minister Alders van

Milieu. Uit de faxpost blijkt dat ook de Vlaardingse kinderen geen vuilstort in hun buurt willen hebben.

Wethouder Kees van der Windt verzoekt de GGD Nieuwe Waterweg Noord om te onderzoeken of in de Milieu Effect Rapportage, die is opgesteld over de vuilstort in de Lickebaert, de gezondheidkundige aspecten voldoende zijn meegenomen.

7 Het Stadsarchief aan het Plein Emaus zal worden uitgebreid. Het college van B en W zal de raad voorstellen 910.000 gulden uit te trekken om een aantal ruimtes aan de kant van de Prins Bernhardlaan aan te bouwen.

Voor Omroep Vlaardingen onthult de sinds 1965 in Engeland wonende Annie van den Berg, dat haar vader Bram van den Berg, 22 jaar heeft geschreven onder de naam Klaas Vlaring. Dit naar aanleiding van een artikel in het Historisch Jaarboek 1992 waarin gesteld wordt dat H.K. van Minnen jarenlang als Klaas Vlaring in het advertentieblad Groot Vlaardingen heeft geschreven.

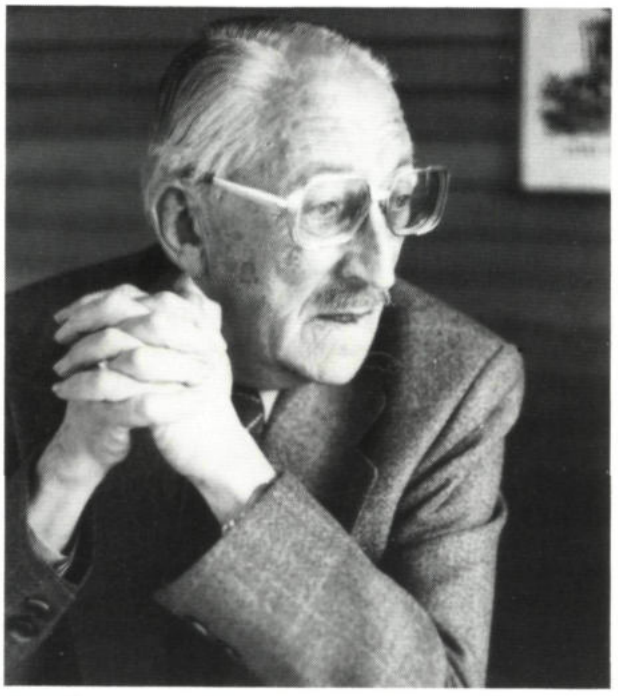

Klaas Vlaring pseudoniem van Bram van den Berg, 7 december

Groeiend Verzet, 12 december

10 In de Grote Kerk 900ste lunchconcert door organist Aad Zoutendijk. Op het programma staan composities van Buxtehude, Walter en De Sousa Carvallo.

De panden Schiedamseweg 93, Westhavenkade 37, Oosthavenkade 11 en de Kroningslantaarn bij het Stationplein ontvangen de Restauratiepenning van de Historische Vereniging Vlaardingen. De commissie Stad en Monument heeft de penningen toegekend voor de verantwoorde wijze waarop de panden zijn gerestaureerd of voorbeeldig onderhouden.

12 Officiële opening van het nieuwe onderkomen van de EHBO-afdeling Vlaardingen in de voormalige Govert Maanschool aan de Prof. Telderstraat 30. De eerste-hulpverleners hebben 28 jaar gebruik gemaakt van een ruimte in het Weeshuis.

'Grote boomplantdag' in het Lickebaertgebied georganiseerd door de Initiatiefgroep tegen de Afvalberging. Duizenden mensen planten ca. 15.000 bomen in het Lickebaertgebied tussen Vlaardingen en Maassluis. Het verzet tegen de vuilstort is groter dan verwacht. Aanvankelijk was men uitgegaan van 10.000 bomen.

Opening van de eerste Vlaardingse buurtwinkel nieuwe-stijl in de voormalige Govert Maanschool aan de Prof. Telderstraat 30. De winkel biedt onderdak aan de buurtconciërge. Verder kan de ruimte gebruikt worden voor vergaderingen en aktiviteiten die met buurtbeheer te maken hebben.

14 Het veerpontje tussen de Kwakelweg en de Broekpolder blijft het komende jaar in de vaart. Het recreatieschap Midden-Delfland heeft hiertoe besloten. Vorig jaar werden ruim 5.000 handtekeningen voor behoud van het pontje ingediend.

De Schiedamse scheepswerf De Hoop begint deze week aan de bouw van een nieuw schip voor de veerdienst Vlaardingen-Pernis. De oude boot 'De Kaag' is nagenoeg versleten. De gemeenten Vlaardingen, Schiedam en Rotterdam hebben de veerdienst toegezegd de komende vijf jaar garant te staan voor de uitgaven.

Wethouder A.M.A. van Ardenne in opspraak door uitlatingen in het Algemeen Dagblad. Daarin stelt de wethouder, tevens vice-voorzitter van het recreatieschap Midden-Delfland, dat de duizenden actievoerders afgelopen zaterdag wederrechtelijk de stortlokatie in de Lickebaert hebben betreden.

16 Installatie van de Cliëntenraad van de Gemeentelijke Sociale Dienst door wethouder A. Kool. De raad is tot stand gekomen op initiatief van de werkgroep 'De Arme Kant van Vlaardingen' en zal gevraagd dan wel ongevraagd advies geven over het functioneren van de Sociale Dienst.

18 De historische boerderij 'Nooit Gedacht' aan de Zuidbuurt gaat onderdak bieden aan 12 mensen met een verstandelijke handicap. De Stichting ASVZ Zuid-Holland en de Stichting Dagverblijven Geestelijk Gehandicapten geven het startsein voor de verbouwing.

Wethouder J. Ranshuijsen verkoopt namens de gemeente de molen Aeolus aan de Kortedijk voor het symbolische bedrag van één gulden aan vader en zoon Boekestijn. Daarmee zijn de molenaars, die de molen sinds 1977 van de gemeente huren, nu eigenaar geworden van de molen.

In de Oude Hal van het stadhuis afscheidsreceptie van G.J. Davidse, directeur van het bedrijf Gemeentewerken.

19 De Initiatiefgroep tegen de Afvalberging plant nog eens duizend bomen extra in het Lickebaertgebied. Daarmee komt het aantal geplante bomen op 16.000. Tot de aanplanting is besloten vanwege de aanhoudende vraag naar bomen.

21 Alle bouwplannen voor het centrum, de Oostwijk en de Indische Buurt stagneren. Oorzaak is de weigering van het ministerie van VROM om een uitspraak te doen over de bijzondere positie van de vroegere vissersplaats ten opzichte van de industriecomplexen Pernis en Botlek.

22 In de Lijnbaanhallen 21ste Jeugdstad onder het motto 'Circus'. Jeugdstad is de komende twee weken bedoeld voor kinderen van 5 tot en met

Afscheid G.J. Davidse, directeur Gemeentewerken, 18 december

12 jaar.

De reorganisatie van het gemeentelijke apparaat is soepel verlopen. Alle ambtenaren zijn nu geplaatst. Daarnaast is bijna iedereen met een tijdelijk dienstverband en een aantal uitzendkrachten in vaste dienst. Vanaf 1 januari werkt Vlaardingen met vijf gemeentelijke diensten.

23 Fakkeloptocht in het centrum uit solidariteit met de zwakkeren in de samenleving onder het thema 'Buitenlanders Zondebok? Dat Nooit! Stop Vreemdelingenhaat! georganiseerd door Platform Ander Vlaardingen.

28 De provincie overweegt het plan voor het inrichten van een stortplaats in het Lickebaertgebied te schrappen. Gedeputeerde J. van der Vlist heeft de milieu-wethouders van Rotterdam, Vlaardingen en Maassluis uitgenodigd om begin januari te komen praten over een alternatieve plaats.

31 In het grote aquarium van het Visserijmuseum zijn sinds twee weken weer vissen. Het nieuws is stil gehouden om af te wachten of de vissen zouden aarden. Enkele maanden geleden zijn op vijf na alle vissen in het aquarium doodgegaan.

Afgelopen week zijn 2.000 kerstbomen met kluit, beschikbaar gesteld door een Vlaardingse bloemist, geplant in het 'volksbos' in het Lickebaertgebied.

HET VOLKSGEBOUW, VAN BLAUWE TOT RODE SCHUUR

H. van der Lee

Als we iets gaan vertellen over het Volksgebouw in Vlaardingen, moeten we toch eerst teruggrijpen naar het begin van deze eeuw.

Want de aanloop tot het tot stand komen van dit gebouw heeft achttien jaar geduurd. De eerste vergadering werd gehouden op 22 mei 1903. Vakbonden en kiesverenigingen vormden samen een Commissie van onderzoek voor het stichten van een Volksgebouw.
De kuipersgezellen, schilders, handels- en kantoorbedienden, de bond van Nederlandse onderwijzers, glasblazers gingen in goede harmonie aan de slag met de kiesverenigingen Vlaardingen en Volksbelang.

Er werd advies gevraagd aan het Bureau voor Sociale Adviezen te Amsterdam, waar F.M. Wibaut bij betrokken was. Het Volkshuis in Schiedam werd met een bezoek vereerd.
Op de tweede vergadering was al een schetstekening aanwezig, vervaardigd door architect A. Maarleveld.
De toen aanwezigen waren al direct enthousiast. Een grote vergaderzaal van 6 à 700 personen, een kleine zaal, een koffiekamer, een toneel met kleedkamers en een conciërgewoning. Een kostenraming was er ook al: 20 à 22.000 gulden. Het enthousiasme werd enigszins getemperd toen iemand zich afvroeg waar het toen toch wel aanzienlijke bedrag vandaan moest komen.
De vertegenwoordiger van de kiesvereniging Volksbelang, de links-liberale heer A. de Witte, zat daar niet echt mee.
Na onderzoek, onder andere in Rotterdam en Delft, kwam hij tot een eenvoudige oplossing: we richten een coöperatieve bakkerij op en uit de netto winst reserveren we 35% voor een te stichten Volksgebouw.
Inmiddels was het april 1904 geworden en het werd tijd een groep mensen te vinden die daadwerkelijk een coöperatie wilde oprichten.

Via een advertentie werd een oproep geplaatst en op 11 mei 1904 kwamen 32 mensen bijeen (waaronder de vader van Koos Vorrink) die de gedachte van een coöperatie wilden ondersteunen. Voldoende aanhang om verdere voorbereidingen te treffen om een coöperatieve bakkerij op te zetten.
Er moest een plek gevonden worden voor deze bakkerij, de vereniging moest opgericht, statuten gemaakt, een bestuur gekozen en een raad van commissarissen. Kortom nog een heel karwei.
Veel tijdrovende activiteiten, maar het bestuur zette zich hiervoor met veel elan in. Ook alle administratieve en leidinggevende werkzaamheden behoorden tot zijn taak. Waar het niet toe in staat was, was het bakken van brood.
De bakkerij werd gebouwd, de bakkers aangenomen en op 26 april 1905 rolde het eerste brood uit de oven.

Interieur van de eerste bakkerij van "De Voorlooper" in 1905. Links chef-bakker T. Sprey en rechts K. Ydo

Vanaf dat eerste moment zal de geschiedenis van het Volksgebouw als een rode draad of beter eerst nog als blauwe draad lopen door de bezigheden van de coöperatieve bakkerij, met de toepasselijke naam "De Voorlooper". Toch werd pas in 1921 het doel, namelijk het realiseren van een eigen gebouw, bereikt.

Hoewel eigenlijk de geschiedenis van het Volksgebouw zelf hier de revue zal passeren, is het tijdvak dat er aan voorafgaat enerverend genoeg om in dit verhaal mee te nemen.
Op de ledenvergadering van 23 mei 1908 komt het Volksgebouw aan de orde als het lid A. van Staveren een voorstel indient om aan het Bureau van Arbeidsrecht (een soort rechtswinkel van het NVV) een jaarlijkse subsidie van *f* 100,= toe te kennen.
In zijn antwoord herinnert de voorzitter aan het ontstaan van de coöperatie, die is opgericht om de stichting van een Volksgebouw te bevorderen. Statutair wordt hiervoor een gedeelte van de winst afgezonderd. En, dat staat ook in de statuten, pas als het Volksgebouw deze steun kan missen, kan het uitgetrokken bedrag voor andere doeleinden worden besteed.
Ondanks een uitvoerige toelichting door de indieners wordt het voorstel verworpen.

Nauwelijks een jaar later, op de ledenvergadering van 19 juni 1909, verschijnt het Volksgebouw weer op het toneel van de strijd. Het gaat er niet al te lichtzinnig aan toe. Zeker niet als ook de steun aan de arbeidersbeweging aan de orde komt.

Het bestuur komt met een voorstel het gedeelte van de winst dat aan het Fonds Volksgebouw ten goede komt te verlagen van 35 naar 15%. De aanleiding hiertoe is dat het bestuur meer winst aan de leden wil uitkeren. De komst van de coöperatie heeft de particuliere bakkers tot acties aangezet: als de coöperatie winst-uitkeringen kan doen, dan kunnen wij dat ook. En zo gebeurt het. Er zijn bakkers die zelfs het dubbele van de coöperatie uitkeren. De gedachte dat er een hoger dividend aan de leden wordt uitgekeerd spreekt de overgrote meerderheid van de 70 aanwezigen wel aan. Het bestuursvoorstel is hiermee aangenomen. In feite betekent het ook uitstel van het stichten van een Volksgebouw. In dezelfde ledenvergadering stelt een groepje rond de al eerder genoemde Van Staveren een statutenwijziging voor: een deel van de winst moet ten goede komen aan de arbeidersbeweging met name aan de Vlaardingse Bestuurdersbond, waarbij alle plaatselijke vakbonden zijn aangesloten; als we de vakvereniging sterk willen maken dan moet er propaganda gemaakt worden en dat kost geld. En dat geld moet dan maar uit de winst van de coöperatie komen.
Voorzitter De Witte vraagt zich af wat de georganiseerde arbeiders eigenlijk voor de coöperatie voelen. De bestuurdersbond telt 173 aangesloten leden en daarvan kopen er 11 bij de coöperatie. Om in de bakkerij-sfeer te blijven betekent dit dat er van elke 100 broden maar 5 bij vakbondsleden terecht komen.
De discussie heen en weer vergt zoveel tijd, dat een tiental leden de vergadering al heeft verlaten als het voorstel in stemming komt.
Met 49 tegen en 11 voor is het voorstel verworpen.

Het blijft een paar jaar rustig in de rode hoek, maar op de ledenvergadering van 12 mei 1912 komt er opnieuw een voorstel tot statutenwijziging. Dit luidt: "Met een deel der gemaakte winst wordt steun verleend aan de arbeidersbeweging, t.w. een gedeelte daarvan aan de Vlaardingse Bestuurdersbond en een ander deel aan de S.D.A.P.". Na een uitvoerige en vooral rumoerige discussie spreekt de meerderheid zich uit voor handhaving van 15% van de winst voor het Volksgebouw en tegen afzondering van een gedeelte van dit percentage voor de Vlaardingse Bestuurdersbond en de S.D.A.P. Gememoreerd wordt nog dat het Fonds Volksgebouw er mooi voor staat. Er is al *f* 5.000,= en de tijd is niet ver meer dat tot oprichting kan worden overgegaan.

Jan Hoogerwerf (1875 - 1931)

Die laatste voorspelling is in ieder geval niet uitgekomen, want pas in de ledenvergadering van 3 mei 1919 wordt er weer een warm pleidooi gehouden voor de oprichting van een Volksgebouw, dat thans meer dan ooit nodig is, zo wordt benadrukt. In aansluiting op zijn betoog stelt Jan Hoogerwerf, raadslid van de S.D.A.P. en lid van de coöperatie, daarom Jan Buis kandidaat voor het bestuur. Van de 170 aanwezigen stemmen er 95 op Buis, waarmee hij is gekozen.
Binnen twee maanden is er opnieuw een ledenvergadering: zaterdag 21 juni 1919. Vanwege de verwachte opkomst is de zaal "De Harmonie" uitgekozen. Het is 's avonds precies half acht als voorzitter Hoorweg de vergadering opent en volgens het verslag zijn er op dat moment 332 leden aanwezig!!!
Aan de orde is een statutenwijziging. Bij handopsteken wordt besloten tot 9 uur te beraadslagen over de niet principiële punten van de statuten in verband met een verzoek van het winkelpersoneel dat niet voor 9 uur aanwezig kan zijn. Zo gezegd zo gedaan, en om half tien komt het grote werk aan de orde.
Voorzitter J.C. Hoorweg mag in eerste instantie niet langer dan een kwartier het woord voeren. "Wij worden ervan beschuldigd", zo stelt hij, "een soort van revolutie in de coöperatie teweeg te willen brengen". Om aan te tonen dat dit onjuist is grijpt hij terug in de geschiedenis.

In 1904 werd de coöperatie opgericht met het doel een Volksgebouw te stichten, omdat het gemis aan een eigen gebouw sterk gevoeld werd. De coöperatie moest "De Voorlooper" zijn van dit gebouw.
In artikel 2 van de statuten werd dit doel vastgelegd:

1. 35% van de winst is voor de stichting van een Volksgebouw.
2. Na de stichting wordt dit deel van de winst gebruikt voor de instandhouding van het gebouw.
3. Zodra dit gebouw de steun kan ontberen, pas dan kan deze bijdrage aangewend worden in het belang der arbeidersbeweging.

Vervolgens komt Hoorweg met een tweetal bewijzen waaruit moet blijken dat hiermee de MODERNE arbeidersbeweging bedoeld wordt.
Om zijn zienswijze te ondersteunen stelt hij "geen praatjes in het vage te verkopen, maar dat dit genotuleerde en controleerbare feiten zijn".
Bovendien haalt hij uitspraken aan van zijn voorganger als voorzitter, A. de Witte, die eerdere aanvragen voor steun aan de arbeidersbeweging pareerde door te stellen dat eerst het Volksgebouw er moest komen en dan pas kon worden besloten de belangen van de arbeidersbeweging te gaan behartigen.
De heer De Witte, oprichter en erelid van de coöperatie, had toen ook uitgelegd hoe het Volksgebouw er uit zou zien: "ruim en geriefelijk, met leeszaal en bibliotheek".
In deze trant gaat Hoorweg nog een poosje door en zegt tenslotte dat het vorige bestuur zeer grote bezwaren had tegen het Volksgebouw. Het wilde zelfs de statuten veranderen. Dat lukte overigens niet en het bestuur werd vervangen.
Aan het eind van zijn betoog toont hij de behoefte van een Volksgebouw nog eens aan door te stellen dat de Vlaardingse Bestuurdersbond uit zijn kantoor moet en nog geen nieuw onderkomen heeft.

Als tweede spreker komt C. van Weele aan het woord.
Zijn standpunt staat lijnrecht tegenover dat van Hoorweg. Met het fonds dat voor het stichten van een Volksgebouw is gevormd en *f* 16.000,= beschikbaar heeft, wil hij heel andere dingen doen. Spreker noemt de coöperatie op zichzelf al een stuk arbeidersbelang. Toen de coöperatie werd opgericht waren er weinig handarbeiders lid van. De meeste leden waren arbeiders van sprekers soort: arbeiders met boorden. Zij verenigden zich tegen de winsthonger van de particuliere winkelier en hadden daarmee noch partij- noch religieuze oogmerken. Spreker is van mening dat men niet tot in het oneindige met de vorming van het fonds kan doorgaan. Het lijkt hem beter met dit bedrag de werkloosheid te bestrijden, zieken in de huisgezinnen van de leden te ondersteunen en een pensioenfonds te stichten voor het personeel in dienst van de coöperatie.
"Het gaat toch slecht aan", zo stelt hij, "dat we straks tegen een prachtig gebouw aankijken, gesticht door de coöperatie en dat onze personeelsleden worden verwezen naar het Armbestuur".

Hij begrijpt nog steeds niet waarom Hoorweg en het huidige bestuur zich zo druk maken om een Volksgebouw. Onderbouwd door reeksen van getallen over het aantal leden van de diverse vakbonden en van het aantal dat zich aangesloten heeft bij de coöperatie komt hij tot de conclusie dat je de coöperatoren niet kunt vinden bij de arbeidersbeweging.

Jan Buis (1883 - 1969)

Vanuit de vergadering melden zich vervolgens zeven sprekers, die allen 3 à 4 minuten spreektijd krijgen toegewezen.
Allen ontpoppen zich als voorstander van het stichten van een Volksgebouw, maar steun aan de arbeidersbeweging is ook nooit weg. Dat is zo ongeveer de teneur van de discussie.
Jan Buis is de laatste spreker en is dankbaar dat er betreffende het Volksgebouw zulk een goede geest in de vergadering zit. Hij bestrijdt de mening dat het winstpercentage veel hoger zou worden als het Volksgebouw werd geschrapt. Wat betreft de steun aan de S.D.A.P. wil hij als penningmeester van die organisatie wel verklaren nooit of te nimmer geld van de coöperatie te aanvaarden. Hij acht dit principieel onjuist en zal er dus ook nooit aan meewerken. Steun aan de arbeidersbeweging vat spreker op als steun bijvoorbeeld aan stakingen, die door de gehele arbeidersbeweging, dus ook van christelijke, katholieke en neutrale, zo goed als van de moderne worden gevoerd.

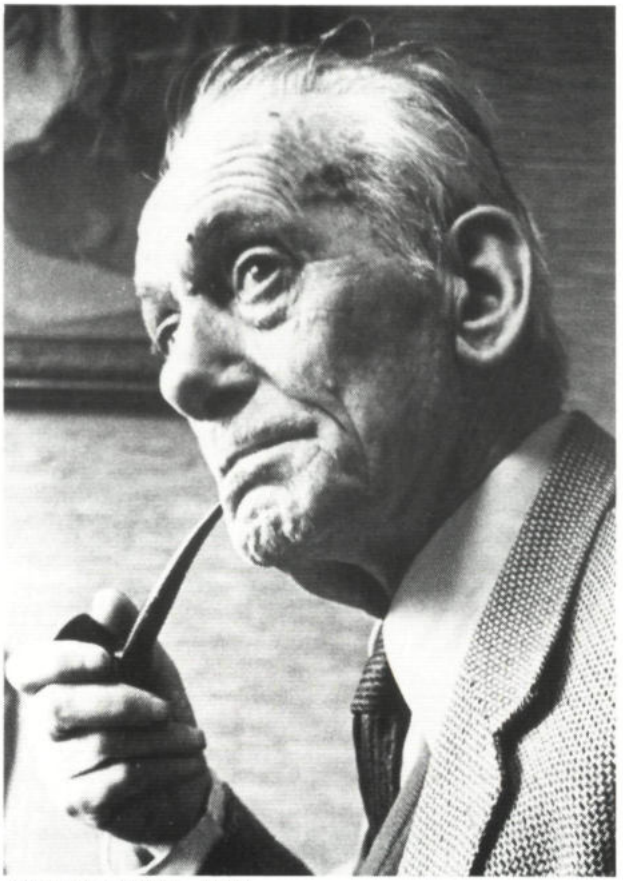

Arie Pleijsier (1891 - 1980)

Voorzitter Hoorweg beantwoordt de sprekers met te stellen dat hij en de secretaris (Arie Pleijsier) tegenstanders zijn van het bestemmen van geld voor politieke doeleinden: "wij hebben er nooit over gedacht de coöperatie voor het karretje van de S.D.A.P. te spannen; alleen om het Volksgebouw te redden zijn we in het bestuur gekozen".
Spreker wil graag verenigd optrekken met niet-S.D.A.P.-ers, mits zij de statuten loyaal willen uitvoeren. Wie de urgentie van een Volksgebouw thans niet ziet, moet wel stekeblind zijn.
Een grote vergaderzaal is in de eerste plaats nodig. Daar boven zou spreker de kantoren willen vestigen van de verschillende vakbonden.
Speciaal voor Van Weele heeft Hoorweg nog wel een paar vragen.
Wat wil Van Weele gaan doen? Hij wil aan filantropie beginnen: moederschapsfonds, steun bij tuberculose, werkloosheidsbestrijding, pensionering personeel. Deze gedachte moet zijn voorstel aannemelijk maken. Maar het typeert juist z'n houding als onverantwoordelijk. Immers Van Weele wil 10% reserve en 80% voor de leden.
Schiet over 10% voor al zijn filantropische fondsen. Vast staat dat deze 10% voor een enkel punt al te weinig is: de pensionering van het personeel.
"Van Weele praat wel, maar hij rekent niet", zo meent Hoorweg.
Spreker wil eindigen met een goed voorbeeld te geven.
"Laten we vanavond de grondslag hernieuwen voor een schitterend Volksgebouw met vergaderzaal, leeszaal en bibliotheek", roept hij uit, "dan hebben we mooier en ideëler werk gedaan dan wat winst te kweken".

Van Weele krijgt de gelegenheid te reageren en doet dit op een niet mis te verstane toon. Hij begint nog rustig door te stellen dat "we zoveel leden hebben gekregen door het dividend, niet door de ideële zaken in ons program". Hij stelt verder dat waar de S.D.A.P. de macht in de coöperatie heeft, het slecht gaat.
Dat is voor de voorzitter al te veel gezegd en hij noemt spontaan een zestal steden waar die combinatie wel geslaagd is.

Van Weele gaat daar niet rechtstreeks op in, maar zegt dat hij De Voorwaarts in Rotterdam bedoelt, die door de S.D.A.P. in haar leven wordt bedreigd. "Zodra de coöperatie een politieke kleur krijgt vermagert ze snel, krijgt de tering en gaat het graf in". Spreker wil daarom de politiek buiten de coöperatie houden. De meeste politici zijn geen coöperatoren en maken de coöperatie ondergeschikt aan hun partij. Spreker vraagt de voorzitter te zeggen wat hij precies wil. Laat hij ronduit zeggen dat hij de gehele coöperatie voor zijn partij opeist. Dan is alle misverstand weg en zullen alleen de hersenlozen zich voor zijn karretje laten spannen. De politieke coöperatoren eisen bijdragen voor S.D.A.P. en "Het Volk" zoals "De Dageraad" in Amsterdam. Gaat dat hier ook zo, dan lopen alle niet-S.D.A.P. leden eruit, zo meent Van Weele.

Jan C. Hoorweg (1881 - 1962)

Voorzitter Hoorweg protesteert tegen de wijze van debatteren van Van Weele, die in plaats van de door hem genoemde feiten te bestrijden aan spreker bewoordingen in de mond legt die hij nimmer heeft geuit. En wat het geval met De Voorwaarts betreft, dat is al lang in der minne geschikt. Nadat een van de aanwezigen nog een pleidooi houdt toch vooral het Volksgebouw als eerste doel voor ogen te blijven houden, laat de voorzitter

stemmen over de statutenwijziging. Op een twintigtal stemmen na kan het bestuur op de overige aanwezigen rekenen bij het realiseren van het Volksgebouw. Het fonds Volksgebouw blijft gevoed met 15% van de winst. Omstreeks middernacht sluit de voorzitter de vergadering.

Op de ledenvergadering van 22 april 1921 zijn 164 leden in Excelsior bijeen. Bij punt 7 komt het Volksgebouw aan de orde in een voorstel van een tiental leden. De tekst daarvan luidt:

"De leden der Coöperatieve Bakkerij en Verbruiksvereniging "De Voorlooper", in vergadering bijeen machtigt het bestuur om bij voorkomende gelegenheid naar eigen goeddunken over te gaan tot aankoop van een perceel kunnende dienen tot "Volksgebouw" en dan als zodanig in te richten".

Namens de voorstellers geeft Molenaar een korte toelichting. De arbeidersbeweging in onze gemeente verkeert in nijpende nood wat kantoor- en vergaderruimte betreft. Vindt het bestuur een geschikte gelegenheid om een pand te kopen, dan wordt het in zijn handelingen ten zeerste belemmerd als het eerst goedkeuring van de ledenvergadering moet vragen alvorens tot de koop te kunnen overgaan.
Van der Molen - spraakzame bezoeker van de ledenvergaderingen en jarenlang commissaris - hoopt niet onbescheiden te zijn, maar kort geleden is er een pand verkocht aan de Schiedamseweg. Er wordt gefluisterd, dat de Coöperatie bij deze koop een last gegeven heeft. De koper van dit pand wilde zijn lastgever niet noemen. Spreker zou willen zeggen: "Is er verband tussen deze feiten en het voorstel?"
De reacties vanuit de vergadering worden door de secretaris met één woord gekarakteriseerd. Achter hetgeen Van der Molen zojuist heeft gezegd vermeldt hij tussen haakjes: vreugde.

Op een vraag hoeveel geld er voor het Volksgebouw beschikbaar is deelt de voorzitter mee dat het fonds *f* 23.000,= groot is, waarvan *f* 18.000,= direct vrij gemaakt kan worden.
Het voorstel wordt met 160 stemmen vóór en 4 tegen aangenomen.

Nog geen twee maanden daarna is er op zaterdagavond 11 juni 1921 in Excelsior opnieuw een ledenvergadering. Er zijn 84 leden aanwezig.
Het enige punt van de agenda is: Aankoop pand Schiedamseweg 12.

Hier volgt de volledige tekst zoals omschreven door secretaris Arie Pleijsier:
"Aan de orde is de vervulling van het doel waarvoor "De Voorlooper" werd opgericht, de stichting van ons Volksgebouw. Wel is er nog slechts een begin, doch de grondslag is in elk geval gelegd en de tijd zal leren, of onze plannen daarop kunnen uitgroeien tot een grootse schepping.
De behoefte aan een Volksgebouw is de laatste jaren hand over hand toegenomen. Het werd ons bekend dat het huis van wijlen de heer G.H. Vollering verkocht zou worden. Ogenblikkelijk was ons algemeen gevoelen "dit is iets voor ons". Een pand met tuin, tezamen groot 700 m2, gelegen in het centrum van de stad, met nog open grond er omheen voor eventuele uitbreiding. Dat alles stemde ons tot enthousiast aangrijpen.
De stichter van onze coöperatie, tevens de vader van het Volksgebouw-idee, de heer A. de Witte, had zich altijd voorgesteld, dat daar de geboorte van zijn geesteskind zou plaats vinden.
Wij vernamen dat het pand voor *f* 27.000,= was opgehouden in de veiling.
Het gehele bestuur en de commissarissen kwamen toen bijeen en unaniem werd besloten een bod te doen van *f* 28.500,=. Toch bleek er nog gevaar bij de onderneming te zijn.
De erven van de heer Vollering schenen iets te weten van onze plannen en ons werd bekend, dat een clausule in de verkoopacte zou worden opgenomen, waardoor het gebouw niet als Volksgebouw zou mogen dienen. De uiterste geheimhouding was ons dus opgelegd, terwijl tevens een stroman moest worden gebruikt om het gebouw in handen te krijgen. Vandaar ook, dat spreker zo diplomatiek zweeg op de vorige ledenvergadering. Thans is evenwel de termijn verstreken, er is geen gevaar meer: wij hebben het pand in handen. (applaus)".
Het bestuur is met de nieuwe aankoop zeer tevreden. Het gekochte pand biedt vergaderruimte van niet te grote omvang en gelegenheid tot het inrichten

van kantoorlokalen. "Ons Volksgebouw is geen partijzaak, het is bestemd voor het volk in al zijn geledingen".
Het voorstel tot aankoop van het pand wordt met algemene stemmen aangenomen. Vervolgens gaat men over tot het samenstellen van de commissie tot onderzoek van de exploitatie.
Namens het bestuur komen er in: Cees Bos en Jan Buis, namens de commissarissen Molenaar, terwijl uit de leden Van der Molen en Akkerman worden aangewezen.

Hypotheek en geldlening

Het pand is gekocht voor *f* 28.500,=. Met onkosten en een verbouwing wordt dit 34 à 35.000,=. Het fonds Volksgebouw is groot *f*. 22 à 23.000,=. Hiervan kan *f* 18.000,= vrijgemaakt worden. *f* 17.000,= moet geleend worden.
Er is een aanbod van de Schiedamse Spaarbank tegen 6,5% rente zonder kosten, met aflossingen van minstens *f* 500,= per jaar. Het bestuur zal de voordeligste kant kiezen en verzoekt een machtiging tot ten hoogste *f* 17.000,=.
Buis ondersteunt het voorstel van Akkerman om te blijven werken aan een grotere zaal.
Hij biedt het Volksgebouw als eerste geschenk een vlag met wimpel aan. Als Van Weele informeert naar de kleur van de vlag, zegt Buis: "Wit, met rode letters" (daverend gejuich). (Van Weele was tegen de S.D.A.P. in de coöperatie; hij wilde Buis uit zijn tent lokken en verwachtte natuurlijk een rode vlag!).

Op een vraag van Van Kralingen of het allemaal niet te duur gaat worden, antwoordt de voorzitter, dat het Volksgebouw voor de coöperatie een prachtige en solide belegging is: kunnen we het met de 15% uit de winst zover krijgen dat gebouw en grond hypotheekvrij zijn, dan is daarmee een stuk coöperatief kapitaal op de meest zekere wijze belegd.

Koffiekamer/conversatiezaal van het Volksgebouw met het beheerders-echtpaar F. v.d. Knaap en B. v.d. Knaap-Mooy

Nog in hetzelfde jaar wordt het Volksgebouw in gebruik genomen; het is dan 14 november 1921.
In de brochure van de Stichting Volksgebouw "Daar komme de rojje!" van 1979 wordt het aangeduid als "onderkomen en startpunt voor sociaal-democratische actie en ruimte om de eigen creatieve aanleg te ontplooien".

Om te kunnen nagaan of deze omschrijving recht doet aan de wederwaardigheden in en om het Volksgebouw moeten we weer in de geschiedenis duiken.

We komen dan terecht in de ledenvergadering van "De Voorlooper" op zaterdag 26 april 1922, 's avonds om 8 uur in Excelsior.
Nog niet in het eigen Volksgebouw, want daar is nog geen zaal waar 117 leden tegelijk kunnen vergaderen.

Al direct in zijn openingswoord brengt voorzitter Hoorweg de leugenachtige geruchten over de slechte exploitatie van het Volksgebouw ter sprake. De resultaten zijn volgens hem juist zeer bevredigend, al laten sommige groepen leden het wat betreft hun bijdrage tot de exploitatie afweten.

Er wordt een nieuwe commissie voor het Volksgebouw gekozen. De gelukkigen zijn Spuybroek, Don en Van Driel. Aangevuld met drie leden van het coöperatiebestuur plus de bedrijfsleider C.A. van der Weyden.

A. Boender en W.A. v.d. Hoeven vallen als niet-gekozen kandidaten af. Waarom Van der Hoeven wel graag in de commissie voor het Volksgebouw gekozen had willen worden, blijkt uit zijn voorstel, ondersteund door 9 mede-leden, om vanaf 1 juli 1922 over te gaan tot het verkopen van bier in het Volksgebouw.
Tegelijkertijd wil hij daaraan de bepaling verbonden hebben dat kinderen beneden de 17 jaar slechts toegang hebben als zij onder behoorlijk geleide zijn.

Aangezien bij alle plannen voor het Volksgebouw steeds werd gesproken over een koffiekamer om

Cornelis Arie van der Weijden (1889 - 1955)

aan te geven dat men er genoeg van had in caféruimten te blijven vergaderen, komt er een storm van reacties los.
Tientallen sprekers voeren het woord en de argumenten vóór en tegen zijn zeer uiteenlopend: de voorstanders zouden een gemis aan sociaal gevoel hebben, zij zouden de geheelonthouders het gebouw uitjagen en de arbeiders terugvoeren in hetzelfde moeras als waaruit zij met zo grote moeite zijn opgetrokken: alcohol is schadelijk, de bierverkoop is een groot gevaar voor de A.J.C. als jeugdorganisatie, de bierverkoop is gezien de resultaten overbodig, en al bracht het bier aan het Volksgebouw een goudmijn, dan nog zou één van de aanwezigen tegen zijn. De culturele bedoeling van het gebouw en de opvoedende werking

gaan verloren, wanneer er alcohol verkocht zou gaan worden.

Uiteraard zijn er ook meerdere voorstanders aanwezig. Zij stellen o.a.: de coöperatie is een bij uitstek praktische zaak, waar het om de dubbeltjes gaat. Zijn die er niet, dan helpen ook principes en idealen al heel weinig. Bier is een volksdrank. Amerika heeft niet veel voordelen van de drooglegging ondervonden. Als het gebouw een goede leiding krijgt zal het geen kroeg worden. Een andere voorstander blijft wat dichter bij huis en zegt dat hij de arbeiders liever hier een glas bier ziet drinken dan in het "Zaagmolmpje".

De voorzitter zegt dat het bestuur unaniem tegen is. Secretaris Arie Pleijsier geeft hierop een aanvulling en zegt met groot genoegen de onthoudingscursus te hebben beluisterd. Als geheelonthouder is hij een sterk tegenstander van alle alcoholica. Maar aan de andere kant mogen we niet vergeten dat wij hier als coöperatoren samen zijn. In het Volksgebouw zit een kapitaal van *f* 45.000,= van de leden. Daar zitten alle reserves van de coöperatie in en het moet dus goed renderen. Hij is het daarom met het bestuursstandpunt eens, dat als men nu tegen is, toch de vrijheid moet blijven om in de toekomst een ander standpunt in te nemen.

Met 53 voor en 28 tegen wordt het bestuursvoorstel aangenomen, waarop Van der Hoeven zijn voorstel intrekt.

De eerste aanval op het blauwe karakter van het gebouw is afgeslagen.

Muziekzaal van het Volksgebouw met het voltallig personeel van "De Voorlooper" in 1930.
v.l.n.r.: 1e rij zittend: F. v.d. Knaap, D. v.d. Kraan, T. Sprey, C.A. v.d. Weyden, A. Mooy, B. Broek.
2e rij: H. Dingenauts, J.W. van Hees, T. van Houwelingen, J. van Pelt, Y. Cordia, C.H. v.d. Berg, N. v.d. Kraan, F. Wijnhorst.
3e rij: D. van Vliet, T. van Dartelen, J. van Dorp, G.C. Tol, J. v.d. Hoeven, J.J.S. van Leeuwen, A. de Römph, A.J. Dullaart, H. Hopman.
4e rij: C.A. Teijgeler, A. Sprey, H. Staal, T. de Bruijn, B. v.d. Knaap-Mooy, J. van Bodegom, A. v. Rees, P.J. Overgaauw.

Het is vrijdag 27 april 1923 als er in Excelsior opnieuw een ledenvergadering wordt gehouden, deze keer met 75 aanwezigen. Het Volksgebouw komt uitgebreid aan de orde.
Het gaat nu niet om uitbreiding van het assortiment, (met bier dus), maar om uitbreiding van de benodigde ruimte.
Het bestuur komt met een voorstel tot wat men noemt een bijbouw van het Volksgebouw. Het gebouw is inmiddels gezellig ingericht maar het is wel te klein.
Jan Buis, bestuurder van de coöperatie, maar tevens voorzitter van de Vereniging Volksgebouw verdedigt het voorstel om in de tuin een kleine vergaderzaal te doen bouwen. De muziekvereniging "Voorwaarts" en de zangvereniging "De Stem des Volks" nemen een aparte plaats in, maar werken storend op de huishoudelijke vergaderingen. Op z'n eigen speciale manier legt hij uit dat hij alle herrieschoppers buiten het gebouw wil onderbrengen. Het moet een zaaltje worden van 130 à 140 m2, dat 200 bezoekers kan bergen. Het zal voorzien worden van een podium en speciaal dienen voor zang- en muziekrepetities en voor vergaderingen van grote vakorganisaties. Het gebouw gaat *f* 7.000,= kosten, waarvan *f* 4.000,= door een lening gefinancierd moet worden.
Een zestal leden voert het woord. Het voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.
Desgevraagd zegt "huisbaas" Buis dat het nieuwe gebouwtje eind oktober/begin november geopend zal worden. Besloten wordt voortaan op eigen terrein te vergaderen.

Er wordt vlot gewerkt. Op 9 juli 1923 verzoekt Buis als voorzitter van de commissie Volksgebouw B en W van Vlaardingen om een vergunning om op het perceel Schiedamseweg 12 te mogen oprichten een gebouw bestemd voor repetitielokaal en vergaderingen.
De directeur van Gemeentewerken adviseert B en W op 12 juli, en op 13 juli 1923 gaat de brief uit naar de coöperatie, afdeling Volksgebouw.
De hele briefwisseling speelt zich in vier dagen af. Van Buis naar de gemeente, van de gemeente naar de directeur gemeentewerken, weer terug naar B en W en van B en W naar Buis, in dit geval kantoorhoudend bij bouwkundige Maarleveld, Oosthavenkade 9. Ongelooflijk, zo snel!
Met de inhoud van de brief is het minder mooi gesteld.
Want "gelezen een verzoek..... overwegende dat....., gelet op..... en gezien art. 5..... besluiten B en W de gevraagde vergunning te weigeren".
De weigering is gegrond op het feit, dat achter het aangevraagde bouwwerk geen open ruimte wordt gehouden ter diepte van ten minste 3.50 m.

De vereniging Volksgebouw is niet van plan deze weigering zonder meer te accepteren, maar op 17 juli komt dr. A.L. Erkelens ook nog met een bezwaarschrift.
Hij woont op de Oosthavenkade en is min of meer de achterbuurman van het Volksgebouw.
Hij laat B en W weten ernstige bezwaren te hebben tegen de oprichting van een muziekgebouw in de tuin van het Volksgebouw aan de Schiedamseweg. De motivering is tekenend voor de sfeer van de jaren twintig en vraagt om een volledig citaat.
"Door deze oprichting zou hij (ondergetekende dr. Erkelens; HvdL) geheel ingesloten worden door hinderlijk lawaaimakende inrichtingen. Aanvankelijk werd zijn nachtrust en vooral die van zijn kinderen alleen verstoord door de oefeningen in Excelsior, waar harmonie-concert-oefeningen afwisselen met bruiloften, die tot 6 uur in den morgen duren, terwijl 's Zondagsmiddags dans-gelegenheid wordt gegeven.
Daarna is het gebouw café Royal, Oosthavenkade 14 gekomen, waarin een mechanisch muziekinstrument speelt, dat het verblijf in den tuin bij mooi weer nu juist niet aangenamer maakt en nu zouden de muziekoefeningen in den ontworpen muziektempel, die in het gebouw zelf onhoudbaar blijken, de rest van de dagen komen verontrusten. Bovendien is het terrein achter het huis van Van Kooy reeds met rommelige houten loodsen volgebouwd, waarvan bij het kadaster niets bekend is en waarvoor dus waarschijnlijk nooit vergunning is gevraagd.
Ondergetekende verzoekt u daarom dringend geen vergunning te geven tot de oprichting van dit bouwwerk".

De briefwisseling tussen het Volksgebouw en B

en W wordt steeds intensiever, maar B en W blijven voet bij stuk houden.
Dat brengt de coöperatie tot een beroepsschrift aan de Raad, die dit op 17 augustus behandelt en in handen geeft van B en W om advies. B en W stelt vervolgens aan de Raad van 30 augustus voor het ingestelde beroep niet ontvankelijk te verklaren en de afwijzende beschikking te handhaven.
Het voorstel wordt uitvoerig besproken.
Jan Buis is lid van de Raad, maar tevens voorzitter van de Vereniging Volksgebouw. Jan Hoorweg heeft in deze ook een dubbelfunctie. Behalve raadslid is hij ook nog voorzitter van coöperatie "De Voorlooper", de indiener van het beroep.
Beide pleitbezorgers voor het Volksgebouw krijgen zoveel steun van de overige raadsleden, dat het voorstel van B en W wordt verworpen met 12 van de 17 tegen.

De snelheid, waarmee B en W het besluit van de Raad van 30 augustus uitvoert, is voor de belanghebbenden hartverwarmend. De vergunning tot het bouwen van een vergader- en muziekzaal op het perceel Schiedamseweg no 12 wordt reeds op 1 september verleend.

In december 1923 wordt de Muziekzaal in gebruik genomen. Muziek en zang klinken er regelmatig, maar ook de ledenvergaderingen van de coöperatie vinden er voortaan plaats. Daar wordt besloten tot aanschaffen van een radio-installatie "in verband met de onlangs opgerichte vereniging van arbeiders radio-amateurs". Hiermee doet ook de VARA zijn intrede in het Volksgebouw.
Het rode tintje is hiermee opnieuw versterkt, maar het bier blijft nog altijd buiten de deur, dus de kleur blauw overheerst nog steeds.
De drang vanuit de leden om in het Volksgebouw toch bier te gaan verkopen leidt er langzaam maar zeker toe, dat er op 23 juni 1926 zelfs een buitengewone ledenvergadering wordt gehouden waar uitsluitend het "Biervraagstuk" aan de orde komt. Het is Willem van der Hoeven, die het voorstel doet bier in het Volksgebouw te gaan verkopen met als doel de exploitatie meer lonend te maken. Voor- en tegenstanders komen opnieuw in actie. Bij de stemming blijkt weliswaar dat de tegenstanders in de meerderheid blijven, maar het verschil wordt kleiner. Voor 31, tegen 42 aanwezige leden.

Rondom de bierverkoop blijft het een paar jaar rustig. Maar op de jaarvergadering van 24 april 1929 vermeldt de agenda een voorstel van J.C. Becker, die een einde wil maken aan de besprekingen van consumptieartikelen in het Volksgebouw. Het is een voorzichtige omschrijving, maar als de discussie los komt praat iedereen over bierverkoop.
Het is al de derde maal dat een dergelijk voorstel aan de orde komt. Niettemin blijft de animo om er over te praten onverkort aanwezig.
Uit de uitgebreide notulen blijkt dat er over het algemeen zakelijk gesproken is. Het is zoals één van de sprekers zegt: "Niemand van de voorstanders wil de drank-ellende bevorderen. Als nuchtere mensen hebben we de werkelijkheid onder ogen te zien. We leven niet in een drankvrije samenleving. Alle Volksgebouwen zijn de kant opgegaan er bier in te brengen. En..... in alle winkels van de coöperatie kan je wijn kopen en bonbons met likeuren". Zelfs zo'n eenvoudige benadering levert echter niet voldoende voorstanders op. Ten derde male wordt het voorstel verworpen, nu met 44 tegen, 35 voor en 2 blanco.

In 1930 viert de coöperatie "De Voorlooper" op grootse wijze haar 25-jarig jubileum. Ook door andere gebeurtenissen zal 1930 een gedenkwaardig jaar worden. Niet iedereen zou daardoor in een feestelijke stemming raken.
In Vlaardinger-Ambacht komt een vierde winkel van de coöperatie, 1200 kinderen hebben een kinderfeest gehad op het Fortuna-terrein aan de Kethelweg, de bovenzaaltjes in het Volksgebouw zijn allemaal gerestaureerd.
De koffiekamer/conversatiezaal is zo intensief onder handen genomen, dat de voorzitter op de jaarvergadering van 24 april 1930 met trots kan constateren dat dit nu de mooiste zaal van Vlaardingen is. Maar voegt hij er aan toe: "Het is jammer dat de exploitatie niet beter is". Deze toevoeging blijkt een hint te zijn naar een voorstel dat later op de avond aan de orde komt, n.l.:

"Voorstel tot verkoop in alle gebouwen, inclusief het Volksgebouw van die artikelen, welke nodig geoordeeld worden in het belang ener goede exploitatie en ten gerieve van al haar leden en verbruikers".

Namens de commissie Volksgebouw "onthult" Jan Barendregt (vader van Siem Barendregt) dat het de bedoeling is te komen tot verkoop van alcoholhoudende dranken anders dan sterke drank. De vraag naar bier is zo toegenomen dat dagelijks tientallen moeten worden afgewezen. Na de verbouwing van de zalen is de consumptie-omzet niet gestegen.

Voor- en tegenstanders mogen elk 3 sprekers leveren. Die maken er dan ook gretig gebruik van. Acht lange jaren heeft het al-of-niet bierverkopen een rol gespeeld. Weliswaar zijn de standpunten verhard, maar toch lijken de geesten rijp gemaakt om het blauwe karakter te laten varen.
Een S.D.A.P.-er die bier drinkt wordt uitgemaakt voor 2e-hands burger, toestaan van het biergebruik wordt ongeveer gelijk gesteld aan het invoeren van prostitutie en "we moeten van het Volksgebouw geen kroeg maken"; zie hier enkele van de "argumenten" die door de tegenstanders op het strijdtoneel worden geworpen.
De voorstanders komen met meer gedegen argumenten naar voren: "de idealen van de coöperatie liggen niet op het geheelonthoudersterrein", "het biervoorstel prijkt op de agenda als een ijselijke noodzakelijkheid" en "er zal in Vlaardingen heus geen liter bier meer gedronken worden als het ook in het Volksgebouw geschonken wordt". Bij de stemming blijkt dat er 75 voor het voorstel zijn, 42 tegen en 4 leveren hun stembriefje blanco in.
Binnen de coöperatie is de strijd gestreden maar daarbuiten wordt de actie tegen het bier voortgezet.
Zo is er in het Historisch Jaarboek 1981 te lezen dat op 9 mei 1930 de Algemeene Nederlandsche Geheelonthoudersbond en de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken alle leden van de Coöperatie, die niet akkoord gaan met het besluit in het Volksgebouw bier te verkopen, oproept tot gezamenlijke actie. Deze actie zal nog hetzelfde jaar leiden tot de oprichting van een NEP-partij.

Naar
Eerlijke
Politiek
Vlaardingen.
October 1930

Kop van een éénmalig huis-aan-huiskrantje onder redactie van A. Bruins, Vondelstraat 16 te Vlaardingen.
De bedoeling is deel te nemen aan de Gemeenteraadsverkiezingen van 1931.

Om bier te mogen verkopen is uitsluitend een vergunning van B en W nodig. Niettemin komen B en W in de Raadsvergadering van 1 juli 1930 met een voorstel "tot het verleenen van machtiging inzake verlof tot den verkoop van alcoholhoudende drank anders dan sterken drank ten behoeve van het perceel Schiedamseweg no 12".

De strijd over dit onderwerp binnen de coöperatie is kennelijk niet aan de aandacht van de notabelen ontsnapt, want als het voorstel in behandeling komt verzoekt de voorzitter "op eigen raadszetel te blijven zitten en niet op den coöperatiestoel plaats te nemen". Het gaat hier alleen om het zakelijk gedeelte! Bij het verlenen van het

verlof wordt deze keer de Raad betrokken, omdat de koffiekamer van het Volksgebouw 3,41 meter hoog is en de Verordening 4 meter eist. De meerderheid van B en W is van mening dat in dit speciale geval afgeweken mag worden van de gestelde maat.
De Raad krijgt het woord.
Het verzoek van de voorzitter om niet op de coöperatie-stoel te gaan zitten werd volkomen in de wind geslagen. Sterker nog. De sprekers namen zelfs plaats op de stoelen van de S.D.A.P., de A.J.C. en de steuntrekkers.
De voorzitter had beter kunnen vragen of de geachte raadsleden niet op hun praatstoel hadden willen gaan zitten. Vooral de tegenstanders zijn uitgebreid aan het woord, zo is te lezen in het toen nog niet woordelijk opgenomen raadsverslag. De voorzitter heeft tot taak die woordenstroom te beantwoorden. Hij doet dit zeer summier, maar wel treffend door te stellen dat hij teleurgesteld is dat de heren Van Rijn, Don en Jonker, ondanks zijn verzoek toch op de coöperatie-stoel zijn gaan zitten.
Als de heren daarover willen spreken, laten zij dan lid worden van "De Voorlooper". De heer Buis, raadslid maar ook voorzitter van de coöperatie, haakt daar per interruptie vlot op in en zegt dat men de heren gaarne als zodanig zal inschrijven.

Het voorstel van B en W wordt aangenomen met 13 vóór- en 7 tegenstemmen.
Die laatsten waren van de heren Korpershoek, Don, Den Admirant, Jonker, Van Rijn, De Heer en Brouwer.

Hiermee was aan alle formaliteiten voldaan. Maar buiten de coöperatie en buiten de Raad is het rumoer nog lang niet verstomd. De eerder genoemde NEP-partij, zoals deze in de wandeling wordt genoemd, is in werkelijkheid een kiesvereniging: Naar Eerlijke Politiek. Aanvoerder van deze club is de heer A. Bruins, werkzaam als verzekeringsagent en lid van de coöperatie. Wat hem binnen de coöperatie niet gelukt is, denkt hij te bereiken met een eigen partij. Hij zoekt de schuld vooral bij de S.D.A.P.-voormannen. Aan de ROODE kiezers, die buiten de S.D.A.P. staan, laat hij via een omvangrijk pamflet weten, dat zijn kiesvereniging zich ten doel stelt zo spoedig mogelijk "een einde te maken AAN HET AFBREKEN eener juiste en eerlijke sociaal-democratische arbeiderspolitiek in Vlaardingen door het stellen van eigen kandidaten voor den Gemeenteraad in 1931".
Hij moedigt iedereen aan zich schriftelijk aan te melden. De contributie is voor een man *f* 0,10 en voor een vrouw *f* 0,05 per week. Het pamflet is zo groot als vier krantenpagina's, het wordt huis aan huis verspreid en financieel mogelijk gemaakt door advertenties van vrijwel alle middenstanders. Historisch gezien een interessant overzicht.
Even belangwekkend is de inhoud van het pamflet zelf. We kunnen er uit opmaken hoe men in de jaren dertig met elkaar omging. Walging, platte demagogie, leugenaars, lasteraars, dictator, sluwe poging, fatale leugen: omschrijvingen die allemaal dienen als verzet van de geheelonthouders tegen de S.D.A.P.
De N.E.P.-partij komt inderdaad in 1931 uit met een eigen lijst. Volgens het Historisch Jaarboek 1982 verwerft deze partij 146 stemmen en dat betekent een invloed van nauwelijks 1%. Bovendien heeft het de S.D.A.P. geen aanwijsbare schade berokkend. Zowel het aantal stemmen als het percentage zijn in vergelijking met 1927 zelfs gestegen. Voor de N.E.P.-partij een weinig succesvolle actie.
Als we van dit politieke uitstapje terugkeren naar de jaarvergadering van "De Voorlooper" op woensdag 29 april 1931, dan blijkt dat het voorstel om A. Bruins als lid te royeren zonder op- of aanmerkingen wordt goedgekeurd.

In hetzelfde jaar overlijdt na een langdurige ziekte de eerste conciërge van het Volksgebouw Van der Knaap. Tijdens zijn afwezigheid heeft een tweetal vervangers achtereenvolgens zijn taak waargenomen. Het leidde echter niet tot een vaste aanstelling. Voor de functie wordt een advertentie geplaatst en het bestuur neemt op 10 maart 1931 A. Kokje uit Rotterdam aan als conciërge/beheerder van het Volksgebouw. Het bestuur heeft een moeilijke keus moeten maken uit een groot aantal sollicitanten. 1200 mensen hadden naar deze betrekking gesolliciteerd (zie Historisch Jaarboek 1982, blz. 22).
Achteraf gezien blijkt het toch niet de juiste man

geweest te zijn: op de jaarvergadering van 28 april 1932 van "De Voorlooper" informeert een lid naar de ontslagreden van de conciërge en een ander vraagt wanneer er een nieuwe conciërge komt voor het Volksgebouw.
Vrij kort hierna wordt in die functie benoemd: J. v.d. Does.

De rechtstreekse bemoeienis van de coöperatie met het reilen en zeilen binnen het Volksgebouw heeft zijn langste tijd gehad. Per 1 januari 1934 wordt het gebouw aan de Vereniging Volksgebouw verhuurd voor *f* 1.350,= per jaar, en deze neemt de exploitatie zelf in handen.
In het verlengde van deze verhuring komt het voorstel tot opheffing van de Commissie Volksgebouw. Op de jaarvergadering van 26 april 1934, op de dag af 29 jaar nadat de coöperatie begon met brood bakken, wordt het voorstel aangenomen.

A.H.P. Maarleveld (1873 - 1944)

A.H.P. Maarleveld, bestuurder vanaf de oprichting, ontbindt officieel de commissie en kan niet nalaten een toespeling te maken op het feit dat het Volksgebouw niet alcoholvrij is gebleven, overigens in zeer bedekte termen. Hij voelt zich staan als aan een graf. Het is een desillusie geweest voor hen, die hun hoop op dit gebouw hadden gevestigd. Hij zegt de commissie dank voor het vele en moeilijke werk, al is het resultaat niet geweest zoals velen graag hadden gezien. En de vergadering applaudisseert.

Tegelijkertijd heeft Jan Buis het voorzitterschap van deze commissie verwisseld met het penningmeesterschap van de Vereniging Volksgebouw. Hij zal deze functie blijven bekleden tot 1953.
Zijn eerste taak is het opstellen van een pachtovereenkomst met de beheerder van het Volksgebouw. De verkoop van dranken en dergelijke behoort tot de hoofdtaak van de beheerder en daarmee moet hij in zijn levensonderhoud kunnen voorzien. Daarnaast is hij verplicht aan de penningmeester hulp te verlenen met het verhuren van de zalen en het innen van de huurbedragen. Verder moet hij er voor zorgen dat personen in staat van dronkenschap uit de gebouwen verwijderd worden en hij mag de gebouwen niet verlaten voordat de laatste bezoeker van vergaderingen en dergelijke is vertrokken.
Uit het jaarverslag van de Vereniging Volksgebouw over 1936 is enige Vlaardingse historie te halen. Nadat de secretaris heeft geconstateerd dat er veel inspanning nodig zal zijn om de exploitatie van het gebouw sluitend te blijven houden, verklaart hij waarom.
De vereniging is namelijk een paar vaste huurders kwijt geraakt, welke tot de beste gerekend konden worden:

1e de Arbeiderspers had zaal 1 in vaste huur en bezit thans een eigen winkelpand op de Westhavenplaats;
2e de Apostolische Gemeente heeft een eigen pand ingericht in het voormalige café "Vaartterras" aan de Vaartweg'
3e de Esperantisten hebben ook een eigen gebouwtje ingericht en wel aan de Gedempte Biersloot.

Overigens was ook de Muziekzaal al eerder een permanente huurder kwijt geraakt. Toen was het de jeugdafdeling van de Nederlandse Arbeiders Sport Bond, de Jonge Pieter Jellen (afgeleid van de voornamen van de sociaal-democratische voorman Pieter Jelles Troelstra), die verhuisden naar het gymnastieklokaal in het Handelsgebouw aan de Parallelweg.

Een typisch tijdsbeeld geeft het verslag wanneer het vermeldt dat de Vlaardingse Bestuurdersbond een vaste verhuring heeft voor de muziekzaal voor

stempel- en ontspanningslokaal voor werklozen in de wintermaanden. In de zomermaanden mogen de werklozen in de tuin of op de waranda komen stempelen.

Lid van de vereniging is inmiddels een twintigtal organisaties, die alle deel uitmaken van de rode familie. Als het Volksgebouw dus aangeduid wordt, in de volksmond, als rode schuur, is dit wel verklaarbaar.
Voor meerdere verenigingen is dit geen beletsel er binnen te gaan, want hetzelfde jaarverslag noemt met name vijftig verenigingen, die één of meer keren een zaaltje gehuurd hebben.
Met het noemen van de huur-opbrengst en het aantal verhuringen zijn we helemaal terug in de jaren dertig: in 1936 was de huurontvangst *f* 2.376,50. Gedeeld door 897 verhuringen levert een verhuring gemiddeld nauwelijks *f* 2,50 op.

De oorlogsdreiging begint zich langzamerhand af te tekenen. Als de Duitsers op 10 mei 1940 ons land binnenvallen, zal dat op het functioneren van het Volksgebouw een funeste invloed blijken te hebben.
Sommige van de verwante organisaties trekken snel hun conclusie. Voor sociaal-democraten is de openlijke bewegingsvrijheid afgelopen. Andere aangesloten verenigingen hebben wat langer tijd nodig om dit te beseffen.
De verhuringen blijven achterwege, de vereniging gaat op non-actief. De coöperatie, die nog steeds eigenaar is van het gebouw, besluit onder deze omstandigheden tot verkoop over te gaan. In eerste instantie verkocht aan een Rotterdammer gaat het na verloop van tijd over in handen van N. Langendoen, die nauwe relaties met de N.S.B. onderhoudt. Deze organisatie zal daar dan ook enige tijd bijeenkomen.

Als we deze zwarte bladzijde snel omslaan en ons bepalen tot de tijd direct na de bevrijding op 5 mei 1945 dan blijkt dat Jan Buis al een paar dagen daarna het initiatief neemt om het pand Schiedamseweg no. 12 weer in handen te krijgen.
Hij schrijft daartoe op 11 mei een brief aan de Binnenlandsche Strijdkrachten, maar commandant M. Vlug verwijst hem op 15 mei 1945 per brief naar de burgerlijke rechter.
Via het Nederlands Beheersinstituut komt de Vereniging Volksgebouw terecht bij het College van Beheerders van het vermogen van N. Langendoen, te weten Mr. F.O. Fock. Het bestuur weet te bereiken dat de vereniging in november 1945 weer over het gebouw kan beschikken.
Het kasboek van december vermeldt al vele vaste, maar ook vele losse verhuringen, afkomstig van verenigingen van diverse pluimages. De buurtverenigingen vieren hoogtij, gezien de vermelde namen: buurtvereniging "Onder Ons", "Schoutstraat", "Speelmanstraat" en "Prinses Margriet". De volkstuinders zijn er ook, de watersport, de bijenteelt en zelfs de glazenwassers huren een zaaltje. Maar ook De Waarheid en de CPN ontbreken niet.
De besprekingen tussen Mr. Fock en Buis leiden op basis van het huurcontract 1939-1944 tot een voorlopige huur-overeenkomst in april 1946.
De definitieve huurovereenkomst zal pas op 24 april 1947 van kracht worden waarbij mr. Fock speciaal gemachtigd is door het Nederlands Beheersinstituut te Rotterdam. Het contract zal eindigen op 31 december 1949.

Als eerste beheerder na de bevrijding wordt E. Bogaard aangesteld, hierbij bijgestaan door zijn vrouw. Vanwege de woningnood worden er in het gebouw enkele zaaltjes gereserveerd voor woon- en slaapgelegenheid voor het echtpaar Bogaard.

Zo kort na de oorlog zijn er nog meer producten schaars. Uit de vele schriftelijke klachten van huurders blijkt dat de warmtevoorziening niet optimaal is. Nog in 1949 moet het bestuur een beroep doen op het Toewijzingsbureau van het Rijkskolenbureau te Rotterdam.
Niet onvermeld mag blijven dat als argument gebruikt wordt dat de grootste vergaderruimte, bedoeld is de Muziekzaal, vanaf oktober 1948 iedere dag 's morgens en 's middags verhuurd is als gymnastieklokaal aan de Vlaardingse Ambachtsschool. 's Avonds en 's zondags maken harmonie-, zang- en symphonie-orkesten er gebruik van, maar ook ontspannings- en jeugdverenigingen.
Na nog een aantal huurders opgesomd te hebben stelt de penningmeester vast, dat het gebouw in

een grote behoefte van het Vlaardingse organisatie- en gemeenschapsleven voorziet.
Dit leidt er ook min of meer toe dat men gaat overwegen het gebouw in eigendom te krijgen. Op 12 november 1949 wordt daartoe een stichting opgericht, die op 15 november de koopsom voldoet voor het pand Schiedamseweg 12. Bij de Spaarbank sluit men een hypotheek af van *f* 30.000,= en het Algemeen Gebouwenfonds van het N.V.V. verstrekt een geldlening van *f* 15.000,=.

Nu het Volksgebouw eigendom geworden is van de Stichting is het zaak aan een degelijke opknapbeurt van alle zaaltjes te gaan beginnen. Subsidiemogelijkheden worden bekeken, er wordt een Vereniging van Vrienden opgericht en allerlei acties passeren de revue.
Al deze activiteiten laten een redelijke ontwikkeling zien. Maar het is kinderspel bij wat de Gemeente aan plannen produceert en uitvoert. Bij de sterke uitbreiding van Vlaardingen blijft de binnenstad niet ongeschonden. Ook de Schiedamseweg zal niet onberoerd blijven.
Op verzoek van wethouder De Bruin verschijnt het Stichtingsbestuur op maandag 5 november 1956 ten stadhuize.
De bespreking houdt in dat de Schiedamseweg verbreed moet worden en dat het Volksgebouw hier aan ten offer zal vallen. Het staat vijf meter buiten de rooilijn, moet dus afgebroken worden en de gemeente verklaart zich bereid hiervoor een bedrag te vergoeden.
De Stichting Volksgebouw zegt medewerking toe, maar verklaart tegelijkertijd op hetzelfde punt te willen herbouwen met behoud van de muziekzaal. Talrijke plannetjes worden gemaakt, veel gepraat en dat alles leidt in juli 1959 tot de afspraak, dat de gemeente de gebouwen aan de Schiedamseweg en een gedeelte van de grond van de Stichting zal kopen.

De gedachte in ieder geval aan de Schiedamseweg te blijven is uit financiële overwegingen inmiddels al losgelaten.
In maart 1960 komt er een voorlopige koop- en ruilovereenkomst met de gemeente tot stand. Het komt er op neer dat het bestaande pand plus muziekzaal wordt verkocht. Daarnaast krijgt de stichting de beschikking over een perceel open grond van 15 bij 20 meter, gelegen aan de oostzijde van de Gedempte Biersloot, naast de in aanbouw zijnde garage Unique.
Technisch adviseur Borsboom maakt een tekening voor het nieuwe gebouw, maar een nadere uitwerking blijkt helaas financieel niet haalbaar.
Een nieuw plan komt ter tafel, nu samen met Van Gorsel, die plannen heeft voor een sportschool in de Westwijk. Voordat de financiën een rol gaan spelen, wordt het idee al bij voorbaat afgewezen omdat het gebouw te weinig centraal zou liggen.

Eén ding blijft wel overeind: het huidige Volksgebouw moet een keer verdwijnen.
Dichter bij het centrum komen de panden Oosthavenkade 59 en 60 in zicht. Het waren ooit de panden van de kistenfabriek Cees v.d. Burg. Op 16 december 1966 besluiten de afgevaardigden van 13 organisaties tot aankoop van de twee panden. Om allerlei redenen komt het niet tot realisering.

Uiteraard blijven de contacten met de gemeente gehandhaafd. Dit leidt tot een nieuwe ruil- en koopovereenkomst, die betrekking heeft op het voormalige R.K. Verenigingsgebouw, Joubertstraat 28.
Dus toch in het centrum. De algemene vergadering van 10 oktober 1969 geeft haar goedkeuring en ten overstaan van notaris Robert wordt een en ander van kracht op 27 oktober 1971. En voegt de secretaris er optimistisch aan toe: "De vergunning tot verbouwing zal één dezer dagen in ons bezit komen".
Het verhaal wordt eentonig. Ook deze voorstelling gaat niet door. Het pand wordt enige tijd daarna terugverkocht aan de gemeente. Men blijft alsnog aan de Schiedamseweg no. 12 gevestigd.

Op zaterdag 6 april 1974 houdt het bestuur van de Stichting OPEN HUIS.
De uitnodiging daartoe begint min of meer verwijtend met de zin: "Zoals reeds bekend, is de Stichting Volksgebouw door sanering verdreven uit de welbekende ROODE SCHUUR".
Ook de woorden "reeds bekend" krijgen een beetje wrange smaak, wanneer men bedenkt dat deze

geschreven worden, achttien jaar nadat de gemeente de bedoelde sanering bij de stichting heeft aangekaart.
Maar goed, het Volksgebouw blijft dicht in de buurt van zijn basis, want het open huis vindt plaats in het voormalige vulpenhuis Hoogland aan de overzijde op nummer 31 van de Schiedamseweg. Het is niet extra groot, maar toch is er plaats voor velen. De vakbonden van het NVV vinden er een onderkomen; het bureau voor Arbeidsrecht, de ombudsman en de spaarbank van de ASN krijgen er ruimte.

Vanaf de nieuwe plek kan men de afbraak van het oorspronkelijke Volksgebouw gadeslaan. Op 22 november 1979 slaat de slopershamer toe. Het oude Volksgebouw is echt niet meer.
Maar ook het nieuwe is geen lang leven beschoren. In 1980 komt er in de Vettenoordse Polder een winkelruimte vrij. De Stichting besluit het pand aan de Schiedamseweg te verwisselen en neemt in 1981 (na een grondige verbouwing) een voormalige ijzerwinkel aan de Valeriusstraat in gebruik.
Men sluit een huurovereenkomst voor 10 jaar die inmiddels weer met 10 jaar is verlengd. Gezien de opzet en de redelijk goede ontwikkeling, die tot de verlenging van het huurcontract hebben geleid, ligt de veronderstelling voor de hand dat de één en twintigste eeuw met vlag en wimpel bereikt zal worden.

Was vanaf 1921 het doel van de vereniging, en later van de Stichting, "de aangesloten organisaties in staat te stellen, tegen billijke prijs, gebruik te maken van de vergaderzalen van de stichting", sinds de statutenwijziging in 1981 is daar nog een extra doelstelling bijgekomen. Men kan ook zeggen, er is een veiligheid ingebouwd voor het voortbestaan van de Stichting. Want punt 1b van de doelstelling luidt: "bij het niet exploiteren van gebouwen en vergaderzalen kunnen uit de verkregen renten van het kapitaal jaarlijks subsidies worden verleend voor bijzondere doeleinden zowel aan de aangesloten als aan andere organisaties".

In de beschreven negentig jaren is er veel veranderd in het maatschappelijk leven. In 1903 had men hooggespannen verwachtingen om over een eigen gebouw te kunnen beschikken. Met vooral veel vergader- en repetitieruimten voor alle geledingen van de arbeidersbeweging.
Door de vooruitgang op sociaal-economisch gebied heeft het verenigingsleven een geheel ander karakter gekregen.

De bescheiden opzet van het huidige Volksgebouw aan de Valeriusstraat is hiervan een afspiegeling. Als ontmoetingspunt kan het echter tot in lengte van jaren zijn waarde behouden.

Het huidige Volksgebouw, Valeriusstraat 53

SLAGERSKNECHTEN IN VLAARDINGEN

Jan van Hees

Paul Peeman

De reacties op het artikel over slagers in het Jaarboek 1990 zetten mij aan om verder te speuren naar meer wetenswaardigheden in de Vlaardingse slagerswereld: nu met het accent op slagersknechten tussen 1920 en ca. 1955.
Ik heb geprobeerd zoveel mogelijk knechten te lokaliseren die niet in een slagerij bleven werken. Een enkele keer zal een knecht opduiken, die wel patroon werd. De knecht gebruikte de laatste term overigens niet, maar sprak zijn superieur aan met "baas". Zijn vrouw, niet zelden de ruggegraat van de slagersbaas, werd aangesproken met "juffrouw".
Vooraf een aanloopje naar het uitgangspunt namelijk de wetgeving van 1851-1938 en de gevolgen voor bazen en knechten.

Slagersknechten bij Sander Schippers
Jo van Zelm (l), Gerrit Broek (m), Leen Boer (r)

Inleiding

In de (nieuwe) Gemeentewet van 1851 werd de gezondheidszorg opgedragen aan het gemeentebestuur. Er werden in veel steden dan ook Gezondheidscommissies benoemd. Vanuit die wet vloeide ook het gemeentelijk toezicht op de voedingsmiddelen voort. 1.
De runderpest van 1865-1867 zorgde ervoor dat in 1868 een wetsontwerp ingediend werd dat het hele terrein van veeartsen tot vleeskeuring zou bestrijken.
In 1870 werd echter het vleeskeuringsgedeelte uit het ontwerp gehaald. Het strookte niet met het idee van vrijhandel. Men meende dat net als de armenzorg ook de vleeskeuring een zaak was van particulier initiatief en dat de beste keurders de mensen zelf waren.
Beleidsmakers waren zeker wel op de hoogte van alle knoeierijen en malversaties met vlees, maar dat gebeurde vanwege de hoge vleesprijzen door exportvoordelen. 2a-b.
De ambtenaren en mensen uit de praktijk kruisten elkaars paden nog niet, maar de wetenschappelijke resultaten van microscopisch onderzoek voortvloeiend uit de wet van 1870 (zonder de vleeskeuring) veranderden wel degelijk de inzichten over de behandeling van vlees en konden de volksgezondheid ten goede komen. Toch ging voor de regering de export voor: er werd een export-

keuring in het leven geroepen (twintig jaar dus voor een definitieve wet!) onder leiding van de goevernements-keurmeester Heime Remmelts in Hoek van Holland. 3.
In 1876 werd duidelijk hoe de regering de vleeskeuring dan wel wilde aanpakken. Er werd een Hinderwet ingediend waarbij de slagers gedwongen werden in een abattoir te gaan slachten. In de kleinere plaatsen zou dat echter niet zo'n vaart lopen en in de grotere steden kon men deze zaken vanwege de kosten rekken. Toch was de weerstand van de slagers op den duur weerbarstiger dan men dacht: zij voelden zich geremd in hun vrije beroep.
In 1901 vond er een herziening van de Hinderwet plaats. Het net sloot zich dichter om het werk van de meestal conservatief ingestelde vleeshouwer. De Hinderwet was de eerste stap, daarna kwam een tussenstap in de vorm van een rijkskeurmerk voor exportvlees om te eindigen in de vleeskeuringswet van 1922. Bijna een halve eeuw duurde het dus om een wettelijk kader te ontwerpen en de tegenwerking van de slagers, die voor een groot deel voortkwam uit gebrek aan kennis en de daarmee verband houdende resultaten van de wetenschappelijke vooruitgang, in de greep te krijgen. Ook in Vlaardingen was het daarna de vraag op welke manier de slagers zonder dwanggevoel in zouden zien, dat er aan de hygiënische omstandigheden in hun slachtplaatsen aandacht besteed moest worden en ook hun knecht daaraan zouden onderwerpen.

Het gemeentebestuur pakte de zaak aan door stichting van een keurlokaal, de aanstelling van een gemeenteveearts en een keurmeester of een hulpkeurmeester. De laatsten moesten een cursus voor niet-veeartsen volgen. Het Keurlokaal was een miniabattoir voor noodslachtingen en een ruimte voor onderzoek, terwijl de normale slachtingen nog bij de slager zelf gedaan werden.
De politie-taak van de gemeentearts was wel belangrijk, toch zou de keuringsdienst van Vlaardingen op termijn moeten verdwijnen. Na 1926 ging men denken aan een echt plaatselijk abattoir.
Er werd in het KB 1926 van de Vleeskeuringswet 1919 een artikel van kracht waarbij de slachtplaatsen van slagers moesten gaan voldoen aan bepaalde eisen. De slagers werd duidelijk gemaakt dat er investeringen nodig waren en dat daarom de komst van een slachthuis onvermijdelijk zou zijn, waardoor ook het werk van de slager zou veranderen. De slagers zelf realiseerden zich maar al te goed dat daar voor hen geslacht zou worden en dat zij slachtlonen moesten betalen. Hoewel dit ook niet direct urgent was, werd wel duidelijk dat er ook een Vestigingswet ontworpen werd, die het hebben van een vakdiploma voor een slagerij noodzakelijk maakte.

Jonge Vlaardingers geboren tussen ca. 1910 en 1930, die na de lagere school als slagersknecht gingen werken, moesten op den duur de keuze maken of ze in deze branche zouden blijven werken en dus cursussen zouden moeten gaan volgen of dat de baan bij de slager tijdelijk zou zijn: tot zich een gelegenheid voor zou doen met betere perspectieven.
Het merendeel van de slagers had kleine zaken en kon zich meestal met behulp van een bezorgwijk in leven houden. Van de verdiensten kon alleen een goedkope dus jonge knecht af. Het idee van scholing zal bij de patroons wel niet zo goed gevallen zijn, want het betekende dat na enige tijd de knecht meer betaald moest worden en dat door de vermeerderde kennis de knecht wel eens meer zou kunnen en kennen dan de baas.
Vanaf 1923 werd het vaktechnische onderwijs voor slagers gegeven aan de Slagersvakschool in Utrecht. Het volgen van een opleiding daar was voor velen te kostbaar en te ver weg. Voor de Tweede Wereldoorlog was er maar één Vlaardingse slagersknecht die opgeleid was bij het SVO in Utrecht. Over de opleiding op een lager niveau - een min of meer lokaal gebeuren - is nauwelijks iets bekend. Dat er toch materiaal opgespoord kon worden is te danken aan de Rotterdammer Philippus H. van Westen.

Cursussen

Philippus H. van Westen (1904-1988) was een ambitieuze Rotterdamse slagerszoon die in 1922 uit Duitsland terugkwam met een internationaal

slagersvakdiploma: een unicum, want vakonderwijs bestond vrijwel alleen in Duitsland. 4.
In de avonduren organiseerde hij voor Rotterdamse slagersknechts cursussen in het opmaken en decoreren van vlees, vleeswaren, koude schotels en sierstukken. Kennelijk kon hij met dit werk in zijn onderhoud voorzien, want na enkele jaren verkocht hij zijn slagerij.
De gelegenheid voor slagersknechten om "vakkennis" op te doen tijdens de cursussen van Van Westen moet voor hen aantrekkelijker geweest zijn dan het officiële vakonderwijs in Utrecht. Vermoedelijk richtte Van Westen in 1925 Het Rotterdamse Bureau voor Slagersvakopleiding op. 5.
Dat dit het landelijke vakonderwijs in de wielen reed, zal duidelijk zijn. Het leverde voortdurend scheve verhoudingen op met de directeur van de Slagersvakschool Th. Cuiper.
Van Westen moet ook de drijvende kracht geweest zijn achter de oprichting van de Vereniging van Slagerszoons "Jong Rotterdam" in 1926.

De leden van Jong Rotterdam op 6 mei 1934 met hun cursusresultaten. Onder het blazoen Flip van Westen en rechts van hem voor zover bekend de enige Vlaardingse deelnemer: de echtgenote van Joh. Stolk uit de Arn. Hoogvlietstraat mevr. J. Stolk-Hoogendam. (detail)

Bovenste rij vrnl Hugo Wapenaar (1), Cees Groeneveld (2), Leen van der Windt (5), David van Nes (7), Jan Man in 't Veld (8)
Onderste rij vrnl Manus Penning (2), Van der Pul leraar (5), Van Westen cursusleider (6), Rinus Rietdijk (7), Cor Spaans (9), Cees Poot (10).

De roep van het succes van de cursussen van Van Westen (hij timmerde met zijn cursisten letterlijk aan de weg door in Rotterdam met bijvoorbeeld demonstratiewagens met cursisten rond te rijden) drong ook tot Schiedam en Vlaardingen door.

Enkele actieve slagersbedienden uit beide steden sloegen de handen ineen en richtten een slagersgezellen-afdeling op van de Ned. Chr. Bond voor arbeiders in de Voedings- en Genotmiddelen Bedrijven vakgroep slagers.
Deze gecombineerde Vereniging had ook contacten met de RK Gezellenbond St. Joris afd. Schiedam. De gezamenlijke gezellen organiseerden samen met Van Westen zogenaamde garneercursussen, gericht op de presentatie van het slagersvak. De cursus mondde dan uit in de tentoonstelling van hun "kunsten" die weer gecombineerd werd met wedstrijdtentoonstellingen van professionele inzendingen uit het hele land. Vooral actief in deze organisatie waren de Vlaardingers Cor Spaans en Jan Man in 't Veld.

De oudste foto die opdook, is van 22 december 1932 waarop Vlaardingers en Schiedammers gebroederlijk in Musis Sacrum in Schiedam bijeen waren achter hun werkstukken.
De cursussen werden in Schiedam gegeven omdat daar naar alle waarschijnlijkheid de meeste ruimte was.
De goede verhouding tussen Vlaardingers en Schiedammers resulteerde in een aantal tentoonstellingen tussen 1932 en 1938. Vrijwel elke tentoonstelling is gefotografeerd en op de foto's duiken steeds bekende Vlaardingse slagersknechten op. Het Schiedamse keurlokaal en Musis Sacrum waren respectievelijk de les- en tentoonstellingsplaats. Een curieuze foto werd in het keurlokaal in 1935 genomen.

De Vlaardingers staan bij elkaar (vlnr): Kees van der Windt (1), Leen Smit (2), Jo van Zelm (3), Dirk van der Valk (4), Hugo Wapenaar (5), Rinus Rietdijk (6), Maarten Bagchus (8), David van Nes (9), Cor Spaans (13), Piet Haddeman (16), Manus Penning (17) en geheel rechts vermoedelijk de voorzitter van de RK Gezellen A.J. de Veth.

Excursie ca. 1938 naar Breda.
Bovenste rij vrnl: Cees Groeneveld, Jan Leewis, Piet Haddeman.
Daaronder staande: Rinus Rietdijk (1), Hugo Wapenaar (2), Gijs Hoogland (7), A.J. de Veth (9).
Gehurkt: Leen van der Windt (1), Kees van der Windt (2), Manus Penning (4), Cees Poot (5) met voor zich in de schaduw Jo van Zelm.

De laatste tentoonstelling (Slavakto) werd gehouden in februari 1938: het jaar van de Vestigingswet Bedrijven, die een vrije vestiging van winkels aan banden zou leggen. Voor een slager was een vakdiploma (te behalen bij het SVO), handelskennis en kredietwaardigheid vereist, voordat hij voor zichzelf kon beginnen. Bij de opening van de expositie hoopte de voorzitter van de RK gezellen dat deze veranderingen ook zouden leiden tot medezeggenschap. Van Westen liet merken dat hij er trots op was dat zijn initiatieven aansloegen. Toch moet hij slim genoeg geweest zijn om te weten dat de wettelijke maatregelen de doodsteek voor zijn werk waren. Onderwijs en de komst van een Openbaar Slachthuis waren ook voor de gezellen zaken om zich over te buigen. De gezellenvereniging lichtte haar leden voor met een excursie naar Breda. In Breda was de uit Schiedam afkomstige J.J. Ooms directeur van het abattoir.

Na 1939 gingen de cursussen in Rotterdam telkens voor vier/vijf maanden van start met de onderdelen vleeshouwerij, worstmakerij, kennis van vee en veeziekten, machinekennis en garneren (door slagersbaas Spruyt uit Schiedam en dus niet Van Westen). Het examen werd in Utrecht afgenomen.
Na verloop van tijd werd het vakonderwijs in Utrecht geconcentreerd.

Met het eind van de voedseldistributie in zicht werd op 1 december 1948 in de Harmonie weer een Slavakto (slagersvaktentoonstelling) georganiseerd. Daarbij werd door de slagerspatroons dankbaar gebruik gemaakt van de promotiekennis van

Vrnl Wim van der Vaart (2), Gerrit Broek (6), Adrie Zoon (7), Cees Groeneveld (12, half zichtbaar), Cor Goedknegt (17), Jo de Graaf (19).

hun gezellen. De bij de opening aanwezige Th. Cuiper van het SVO Utrecht werd alle lof toegezwaaid voor zijn bemoeienis met het slagersonderwijs. De tweede tentoonstelling een jaar later viel samen met het eind van de vleesdistributie. Samenwerking met Schiedamse collega's vond echter niet meer plaats. Dat kon wel eens verband gehouden hebben met de geschiedenis van het Gemeentelijk Slachthuis in Schiedam.

Tot ongeveer 1960 ging het met het slagersbedrijf redelijk goed. De slagers klaagden daarna vaak over het personeelsgebrek. Mogelijk bleef de betaling achter in die van loonronden bol staande tijd. De concurrentie van de grootwinkelbedrijven sloeg toe. Die trokken personeel bij de ambachtelijke slager weg voor hun vleesafdelingen. Vermoedelijk betaalden ze beter en konden ze betere secundaire arbeidsvoorwaarden bieden.

In september 1973, ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Vlaardingen als stad, organiseerden de gezamenlijke slagers een presentatie op de consumentenbeurs "Vlaardingen Present" in paviljoens aan de Buys Ballotlaan en weer plukten zij de vruchten van het verbeterde slagersvakonderwijs.

Drie jaar later vierden de Vlaardingse slagerspatroons het 75-jarig bestaan van hun Vereniging. Het was het laatste gezamenlijk gebeuren van de patroons: voortaan was het ieder-voor-zich in de concurrentieslag.

Voor slagersgezellen was het werk in de slagerij niet zo aantrekkelijk meer. De slager die niet aan schaalvergroting of modernisering deed, zou gedoemd zijn te verdwijnen. In 1950 waren er ca. 40 slagers, in 1970 nog maar 30 en in 1990 konden er 20 (exclusief twee islamitische slagers) geteld worden. De daling van dit aantal zal vermoedelijk aanhouden.

Slagers in opleiding:
staande 2e van links Adrie Vercouteren en rechts Koos Broek.

De Vlaardingse Slagersgezellen

Wanneer de groep slagersgezellen zich als zodanig gevormd heeft, valt niet meer precies na te gaan. De vooroorlogse tentoonstellingen en cursusorganisatie dateren van ca. 1931, dus in die tijd moeten we het begin van de bescheiden beweging zoeken. Slagersknechten passeerden elkaar vaak op straat, op weg om klanten te "horen" en bestellingen op te nemen. Dat gebeurde op de transportfiets, sommigen hadden daarbij beenkappen om. Eén slager had twee bezorgklanten in Delft, waardoor de knecht tweemaal per week deze tocht moest ondernemen. Voor verschillende klanten werd op zaterdagavond nog biefstuk bezorgd, omdat deze niet voorbewerkt kon worden om op zondag op te eten.
De slagersknechten maakten als collega's regelmatig een praatje op straat en vermoedelijk kwam van het een het ander, waardoor het groepsgevoel zich uitte in een gezellenclub.
's Zomers kwam dit naar voren in het 's avonds houden van transportfietswedstrijden rond het Hongerplein. 8.

De centrale figuur van de slagersgezellen was Cor Spaans. Hij wist aanvankelijk zonder officiële status zijn collega's samen te binden. Later werden de gezellen, in naam althans, een afdeling van de Ned. Bond van Arbeiders in het Voedings- en Genotmiddelenbedrijf. De gezellen kozen Cor Spaans tot voorzitter, secretaris werd Maarten Benard en penningmeester Jan Kalisvaart.
Wie er nog meer actief geweest zijn op bestuursniveau is niet meer zo duidelijk. In samenwerking met de Schiedamse gezellen organiseerden zij garneercursussen, excursies naar nieuwe winkels en werden zij uiteraard op de hoogte gebracht van komende wettelijke maatregelen.
In 1934 bedankten de gezellen de patroons voor de beschikbaar gestelde medailles op de tentoonstellingen. 8a.
Zelf lieten ze getuigschriften ontwerpen, waarop in die jaren de handtekeningen van Cor Spaans en Her(manus) Penning voorkomen.

Tijdens de bezetting verspreidde zich onder de gezellen het gerucht dat ongehuwde knechts het eerst opgeroepen zouden worden voor de Arbeidsdienst in Duitsland. Een enkeling nam het zekere voor het onzekere en trouwde, maar of er van een strategie in deze gesproken kan worden, was niet duidelijk (Zie Kroniek 18-22 mei 1942).
Adrie Maarleveld en Adrie Vercouteren kwamen respectievelijk in Hemford-Edersee en München in een slagerij terecht. Koos Suttorp werd in Duitsland treinschoonmaker, Maarten Bagchus kwam in Horst America terecht. Cor Goedknegt en Gerrit Broek werkten in de Noordoostpolder. Wim van der Vaart werd verplicht te werk gesteld in Ouddorp, maar kwam daarna toch in Duitsland terecht.

De Tweede Wereldoorlog legde de organisatie-uitbouw uiteraard stil, maar direct na de bevrijding werd de gezellenvereniging weer tot leven gewekt als afdeling van de Ned. Chr. Bond van Arbeiders in het Levens- en Genotmiddelen Bedrijf, nu onder de paraplu van het CNV, hoewel de meeste leden niet christelijk waren. Rooms-Katholieken mochten van hogerhand geen lid worden.

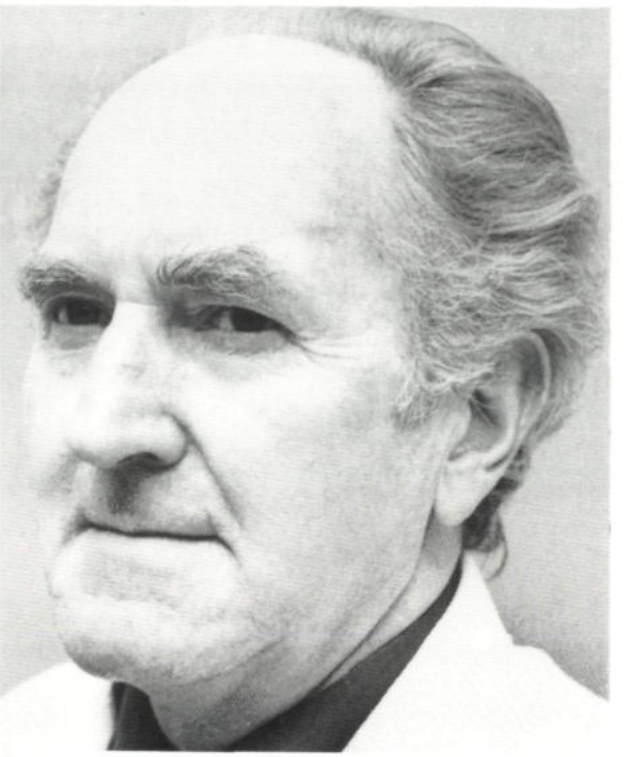

Cor Spaans

In 1947 vertrok initiatiefnemer Spaans naar Rotterdam-Zuid om daar patroon te worden. Men koos Wim van der Vaart, penningmeester en gezel bij Van Heijst, tot voorzitter, Gerrit Don werd secretaris, later opgevolgd door Jan Man in 't Veld. De vrijblijvende band tussen patroon en gezel kon niet blijven bestaan. Er moesten betere werkomstandigheden en arbeidsvoorwaarden komen. Onder het voorzitterschap van Van der Vaart werden de eerste stappen gezet voor het bereiken van wat wij nu normale arbeidsverhoudingen zouden noemen. 9.

Jan Man in 't Veld

Toen Van der Vaart in 1949 van werkkring veranderde, werd Adrie van Elsäcker voorzitter, die met Don de CAO-besprekingen ging voeren. Omdat Van der Vaart zijn sympathie voor de politieke "doorbraak" niet onder stoelen en banken stak, bleek hij te "rood" voor het CNV en hij stelde zijn aanvaarde secretariaat van de gezellenvereniging ter beschikking.
In de volgende jaren werden rechten van het personeel meer en meer vastgelegd zoals een werkregeling, een vrije middag en een vakantie-regeling. Het NVV deed nog een poging om via Van der Vaart de "rode" gezellen te bundelen, maar daar waagde de laatste zich niet meer aan.
Adrie van Elsäcker, die in 1947 weer in het vleesvak terecht gekomen was, begon via de gezellen en zijn werkkring op het Abattoir in Schiedam te ijveren voor de rechten van de werknemers daar. Hij richtte de Stichting voor het doen van Slachtingen op, waarvan hij secretaris werd.
De betaling van de slachtlonen aan de slachtploegen werd hierdoor centraler geregeld en daardoor konden scheve verhoudingen voorkomen worden. De betaling van sociale lasten stuitte in het begin natuurlijk op verzet. De noodzaak tot organisatie van de Vlaardingse werknemers werd in de jaren vijftig minder gevoeld en geruisloos ging de gezellenorganisatie ter ziele. Al naar behoefte sloten gezellen zich bij grotere vakbonden aan. Een dertig jaar durende periode naar een betere arbeidsverhouding werd hiermee afgesloten.

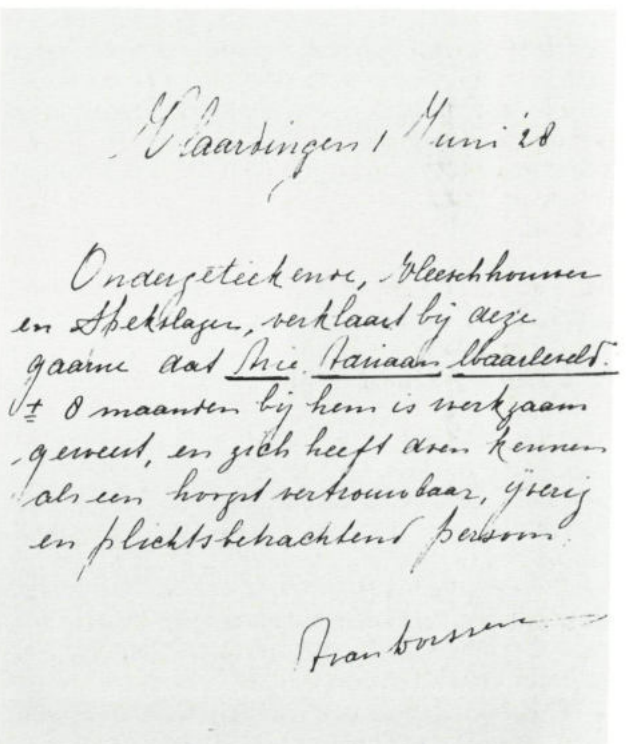

Vlaardingen 1 Juni '28

Ondergeteekende, Vleeschhouwer en Spekslager, verklaart bij deze gaarne dat Arie Tariaan Maarleveld ± 8 maanden bij hem is werkzaam geweest, en zich heeft doen kennen als een hoogst vertrouwbaar, ijverig en plichtsbetrachtend persoon.

Van Borssen

Werk

De jongen die na zijn lagere schooltijd bij een patroon terecht kwam - niet zelden was dat door zijn vader geregeld: je moet er wel iets leren! - kon er op rekenen goed aan het werk gehouden te worden. Ook al werd de knecht in de "volle kost" gehouden en zo goed als in het slagersgezin opgenomen, er bleef een verhouding baas-knecht bestaan en de baas was en bleef machtig.

Volle kost betekende dat de knecht voor het ontbijt van de patroon arriveerde en dan na enig werk mee ontbeet. Op gewone dagen was dat om zeven uur, op vrijdag en zaterdag werd de knecht om half zes/zes uur verwacht.
Er ontstond natuurlijk na de gewenningsperiode een werkpatroon dat van dag tot dag enigszins kon verschillen.
Vlees uitbenen, gehakt draaien, verse worst maken enzovoort, rond half negen ging de bediende "de wijk" in. Na terugkomst werden de bestellingen in een boek geschreven. De baas maakte die dan klaar en ondertussen fietste de bediende al weer naar een andere wijk of ander deel van Vlaardingen. Een slager met twee klanten in Delft, waarheen ook gefietst moest worden, was uiteraard een uitzondering. Na het "horen" van de klanten konden de eerste bestellingen weer uitgereden worden. Bij een kleine slager moest heel Vlaardingen bestreken worden en was er dus veel fietswerk. Grotere slagerijen hadden per dag een bepaalde wijk.
Voor het aanbrengen van een nieuwe bezorgklant werd een bonus voor de knecht in het vooruitzicht gesteld, en bleek dat de klant na enkele weken tot de klandizie gerekend kon worden, dan werd de aanbrenger één gulden uitbetaald. Zoals te verwachten gaf het begrip vaste klant aanleiding tot verwarring en dus onenigheid.
Op maandagmiddag werden varkens geslacht, de koeien meestal op dinsdag. Voor de knechten gaf dat weer het nodige werk, maar ze leerden ervan. Voor het slachten waren voorbereidingen nodig: water koken, gereedschappen klaarleggen en kijken waardoor de nodige routine werd opgedaan. Ook het slachten zelf moest worden afgekeken. De handelingen die verricht moesten worden, moesten ingeprent worden. Er waren handen nodig om bloed te roeren, slachtafval moest apart gelegd worden, er was til- en sjouwwerk. Was het grote werk gedaan, dan moest er opgeruimd en schoongemaakt worden, darmen geschrapt en gespoeld voor de worstmakerij.
Een grote slagerij verwerkte per week twee koeien en drie à vier varkens: grossier Bezemer slachtte per week acht tot tien koeien.
Slagers met een bescheidener omzet slachtten vaak samen. Bagchus en Visser deden dat bijvoorbeeld, vooral ook omdat ze dichtbij elkaar hun bedrijf hadden. Visser had wel zijn slachthuisje in zijn achtertuin, maar het vlees moest door de steeg, door de straat in de winkel gebracht worden omdat hij zelf achter de winkel woonde.
Voor de knechten gaf dat het nodige loop- en fietswerk. Waren de hoeveelheden groter dan moest er een handwagen gehuurd worden. Bij vervoer met een handkar - dat moest altijd voor acht uur 's morgens gebeuren - moest eerst (soms de dag ervoor) bij de belastingdienst een geleidebiljet gehaald worden. Het te vervoeren vlees legde men op een houten vlonder en werd afgedekt met een laken.

Wim Liebrechts en Cor Goedknegt in de tuin van Arn. Hoogvlietstraat 31 bij slager Visser

Omdat niet iedere slager over een rookkast beschikte, werd ook op dat gebied samengewerkt. De knecht bracht op de fiets de te roken worsten naar de

collega en haalde die vaak de volgende dag weer op. De hiërarchie van de knechten - vaak aan leeftijd gebonden met de daarbij behorende beloning - bestond uit de oudste en jongste knecht. Een nog simpeler indeling was de fiets- of wijkknecht, de blokknecht en de all-roundknecht.
De werkdag eindigde normaal om zes uur maar de bazen keken zelf niet op een uur en dachten daarbij zeker niet aan hun bediende. De zaterdag eindigde vaak om tien of elf uur 's avonds. Dat hing ook nog af van het feit of de concurrent nog klanten had of nog aan het werk was.

Dat knechten in het verlengde van hun werk in de slagerij nog meer deden illustreren de memoires van Adrie C. van Elsäcker:

"Herlaar (zijn baas aan de Schiedamseweg; JvH), die een ijskast had met een houder waar 25 palen ijs in konden, wilde geen ijs van Nova Zembla (de coöperatie van slagers, JvH). Dat ijs moesten wij van hem in Rotterdam gaan halen in de ijsfabriek Gouvernestraat: meestal op woensdagmiddag. Dat ging als volgt: De ene week Bas de Priëlle en de andere week mocht ik. Eerst het paard uit de wei halen (aan de Hoflaan, de huidige Schapenwei), dan lopen naar de Vetteoordskade. Lopen, want we mochten beslist niet op het paard zitten. Het paard optuigen en voor de hekkewagen spannen. De baas huurde drie grote dekzeilen bij Bingham in Schiedam. Twee zeilen op de bodem van de wagen. Wanneer de 25 palen op de zeilen lagen, eerst zo'n tien grote gonjezakken over het ijs en dan het grootste zeil dubbel over het ijs. Dan begon de terugreis uit het centrum van Rotterdam. Dwars door Schiedam, via Westvest naar de Schiedamsedijk, want de Burgemeester Knappertlaan was helemaal nog Sterrebos. Tol betalen bij de Vijfsluizen en naar de Schiedamseweg. Als je in Schiedam reed, begon het ijs te smelten. En op de Schiedamseweg, wanneer de zon onbarmhartig op alles neerkwam, zowel paard, ijs en koetsier, dan liep het water met stralen uit de wagen. Het eerste wat die Herlaar deed als je aankwam, was het paard controleren. "Tsjonge, tsjonge, wat een voerman!", was het eerste wat je hoorde. Eerst een deken over dat paard. Hij vond het nog gek dat het dier zweette. Het schuim kwam onder het tuig vandaan. "Veel te hard gereden! Ze moesten jou er eens voor spannen!". Ik zei: "Ja, zo gek zou je mij zeker willen krijgen en dan het paard op de bok!". Dan begon de volgende sport: de ijshouder was boven in de grote ijskast. Via een grote trap, die ze vast moesten houden, als je er met een paal tegenop klom. Op de schouder een gonjezak, anders was je in no-time kletsnat. Dat karweitje duurde nog al even, want het ijs mocht je niet al te wild in de ijshouder werpen: omdat het bros geworden was zouden de palen kunnen breken. "Jij weg met het paard naar de stal. Het paard met stro droog wrijven en binnenzetten". Verder moest dan de wagen op z'n plaats, het paardetuig drooggemaakt met oude lappen en uitgehangen worden, anders ging het schimmelen. De varkens, het kalf en de konijnen die aan de Vetteoordskade stonden, moesten daarna gevoerd worden. Als het laten drinken van het paard achter de rug was, moest het weer naar de Hoflaan in de wei gebracht worden. Hij (Herlaar) had in de Holyweg ook nog een stuk weiland gehuurd. Daar liepen soms vier tot zes vetweiers.

Koos Suttorp

In de zomerdag werd er niet zo veel verkocht en liep het werk in de winkel wat terug. Dan probeerde hij om ons stekels te laten plukken,

maar wij hadden dan samen afgesproken dat wij dat niet konden. Dan werd er een van ons naar de stal gestuurd om het paardetuig te poetsen en het erf schoon te vegen. Of als er pakken hooi en stro gebracht werden, moesten we dat netjes optasten. Toen ging er bij mij een lichtje branden waarom hij een knecht iets meer betaalde dan een andere slager: we speelden ook nog voor boerenknecht!"

Een openbaar slachthuis: een stedenspel

In 1927 was door de Gemeenteraad in Vlaardingen al het beginselbesluit genomen om tot de bouw van een slachthuis over te gaan. Dit kwam Gedeputeerde Staten kennelijk niet goed uit: de burgemeester werd in 1929 met enige raadsleden naar Den Haag ontboden. 10.
In november van dat jaar hield de Gemeenteraad het been stijf en daagde de Staten uit om iets tegen hun besluit te doen.
Het Provinciaal bestuur legde in december het hoofd in de schoot. De Gemeente Schiedam had al in 1928 de Vlaardingers samenwerking aangeboden binnen een door hen te bouwen en te exploiteren slachthuis. Of hier het traditionele wantrouwen tussen de gemeenten om de hoek komt kijken, is niet meer na te gaan, maar de Gemeente Vlaardingen zette de hakken in de grond. Bij samenwerking zouden zij in de minderheid zijn en de kosten waren bovendien veel te hoog: andere slachthuizen werkten goedkoper dan de gepresenteerde ramingen. De slachthuis-commissie Vlaardingen wees begin 1929 in haar rapport samenwerking met Schiedam van de hand. Zij kwam met een sterker argument, dat op bestuursniveau op de achtergrond meespeelde. Zij wilde namelijk wachten met de bouw van een slachthuis tot er meer duidelijkheid was over de grenswijzigingen met Rotterdam. Eind 1929 berichtten B. en W. van Vlaardingen aan de Gemeenteraad dat zij toch op termijn een eigen abattoir wilden bouwen. Vandaar dat de architecten in Vlaardingen aan het ontwerpen sloegen. 11.
In 1934 probeerden de Provinciale Staten met zwaarder geschut de plannen van een gezamenlijk slachthuis door te zetten. Een speciale commissie tot uitvoering van de vleeskeuringswet 1919 kwam in 1935 met een vernietigend rapport over de Vlaardingse en Schiedamse slachtplaatsen.12.
Het werd de autoriteiten in Vlaardingen duidelijk dat aan de bouw van een abattoir niet te ontkomen viel.
Al eerder had de Provincie bij de aanvraag van gelden voor de ontwikkeling van de mond van de Koningin Wilhelminahaven geopperd om daar iets te doen met een slachthuisplan. Het kon de Provincie kennelijk niet schelen waar het slachthuis zou komen, als het maar een gezamenlijk abattoir was.
In 1936 deed B. en W. een voorstel om het beginselbesluit uit 1927 in te trekken. Op papier is er niets van terug te vinden, maar wellicht lekten de herindelingsplannen van Provinciale Staten uit en mogelijk stond voor B. en W. allang vast dat een abattoir gezamenlijk opgezet moest worden en dat de plaats Schiedam zou zijn om de eenvoudige reden dat Schiedam toen tweemaal groter was dan Vlaardingen. Het voorstel werd aangehouden. Jan Bagchus, slagersbaas en gemeenteraadslid, was na lezing van het provinciale rapport overtuigd geraakt van de noodzaak van een abattoir, omdat anders de slagers op grond van dat rapport gedwongen zouden worden tot meestal dure aanpassingen van hun slachtplaatsen. Bovendien zou een openbaar slachthuis werkgelegenheid opleveren: een niet onbelangrijk aspect in die tijd.

In Schiedam voltrok zich in die jaren vrijwel hetzelfde patroon. Ook daar werd een slachthuiscommissie benoemd waarin de slagerspatroons participeerden.13.
Overigens was in 1925 (!) al een particuliere vennootschap teruggekomen van haar plannen om een Centrale Slachtplaats te exploiteren. 14. Kort daarop werd in Schiedam ook een slagersgezellenvereniging opgericht.15 Dat voorbeeld is zeker, weliswaar niet officieel, nagevolgd door de Vlaardingse gezellen.

Doorbraak

Begin 1937 kwam er plotseling samenwerking tussen Vlaardingen en Schiedam op gang. Er was kennelijk duidelijkheid gekomen in de gemeentelijke her-

indeling, de indeling van het keuringsgebied en over de plaats van het Gemeentelijk Slachthuis: namelijk de Babberspolder, zo dicht mogelijk bij de gemeentegrens met Vlaardingen. Schiedam had dus gewonnen. Het moet achter de schermen een geweldig gevecht geweest zijn. (Dat bleek wel uit het feit dat bij de eerste-steenlegging in 1941 de voorzitter van de Vlaardingse patroons J.N. van der Plaat het had over de strijd die sinds 1926 gestreden was, waarna Burgemeester Van Haaren de steen aanbracht met daarop de inscriptie "met vertrouwen verder bouwen".16.
Het tegelijkertijd tot standkomen van de Vestigingswet was voor de gezellen in vergelijking met daarvoor niet gunstig. Slagersbazen in spé zouden volledig met het abattoir moeten gaan werken. Vandaar dat ze in gezellenverband een bezoek brachten aan het abattoir in Breda).

Op 1 januari 1938 werd de keuringskring Schiedam samengesteld met als deelnemende plaatsen Schiedam, Vlaardingen, Vlaardinger-Ambacht, Maassluis en Maasland. De plannen waren al zo uitgewerkt dat binnen afzienbare tijd Vlaardinger-Ambacht opgeheven zou worden. In 1941 voerden de bezetters de allang bestaande plannen uit. Vlaardingen kreeg het grootste deel van Vlaardinger-Ambacht. Kethel en Spaland werden ook opgeheven en bij Schiedam gevoegd. Een stukje Vlaardinger-Ambacht kwam ook nog bij Schiedam en een noordelijk stukje werd bij Schipluiden geplakt en verdween daarmee uit het keuringsgebied.17.
Nog in hetzelfde jaar werden bodemsonderingen verricht en op 8 mei 1940 werd de eerste paal geslagen tegenover de werf van Wilton. Na afloop hief het verzamelde gezelschap het glas in de Polyantha in (n.b.) "De koe op zolder".18.

De Vlaardingse leden van de slachtploeg bijeen ter gelegenheid van het koperen huwelijks-jubileum van voorman A.J. Dijkshoorn.
Staande vlnr Maarten Broek
Zittend vlnr Niek van der Heul (opruimer), Adrie van Elsäcker, Koos Dijkshoorn, Heiman van Wolferen en Leen Steenhoek.
Slachter Leen van der Linden staat niet op deze foto.20.

Na een jaar was de onderbouw gereed en werd een zandstenen blok als eerste steen gelegd met daarop de bovenvermelde tekst plus de initialen van vier Schiedammers die zich ingespannen hadden voor de spoedige bouw.
Burgemeester M.C. Siezen van Vlaardingen vroeg in verband met het luchtgevaar en vanwege de situatie in de vleesvoorziening niet te veel haast te maken.16.
Anderhalf jaar verder - 26 oktober 1942 - droeg een pro-Duitse burgemeester het abattoir over aan de directeur dr. P.J. van Endt. Van 26 oktober van dat jaar tot 5 april 1943 werden alle slachtingen in het nieuwe gebouw verricht. Tot 15 augustus 1943 was het complex wegens luchtgevaar gesloten en werden de slachtingen weer - net zoals vanaf augustus 1940 - gedaan in de Centrale slachtplaatsen en in de St. Anna Zusterstraat (het voormalige keurlokaal van Schiedam).
Vanaf augustus 1943 tot 8 juni 1944 werd het gebouw gevorderd door de bezetter en vanwege de invasie gesloten. Het slachthuis werd van 9 november 1944 tot 25 mei 1945 weer in gebruik genomen. Ook dus na de bevrijding bleven de Duitsers op die plaats voor hun eigen fourage zorgen.
Op 11 juni 1945 kwamen de werkzaamheden voor eigen volk weer op gang, weliswaar onder distributie-omstandigheden die zouden duren tot 6 november 1949.
In 1947 waren er naast de directie acht zogenaamde halknechts werkzaam, overigens allen Schiedammers. De eigenlijke slachtingen werden gedaan door twee slachtploegen van elk zes man: uiteraard een Schiedamse en een Vlaardingse ploeg.
Na enkele conflicten werden op het abattoir twee stichtingen opgericht: "De Drie Maassteden", een coöperatie van slagers om een tegenpartij te zijn van grossiers, en de "Stichting tot het doen van slachtingen". De laatste was ontstaan vanwege het uit handen geven of, zo men wil, uit handen nemen van het slachtgedeelte van de slagers en een niet uit te roeien wantrouwen tegen de grossiers. Mede onder druk van de vakbonden was deze stichting noodzakelijk geworden. Voor de oprichting van de stichting werden de slachtgelden door de voorman van de betreffende slachtploeg opgehaald en verdeeld onder de slachters. Een slachter die niet kon werken werd dus ook niet uitbetaald. Door die stichting werden de slachters naar een georganiseerde sociale zekerheid geleid.19. Zeker tot 1962 werden conflicten gemeld met slachters, die maar niet konden wennen aan lonen die zwart op wit stonden. Slachters die op het abattoir werkten, werden als er geen specifiek slachtwerk te doen was aan het uitbenen gezet volgens vaste tarieven. Zij deden dat echter liever zwart bij de plaatselijke slagers op een ander tijdstip. Het bestuur van de "Stichting tot het doen van slachtingen" maakte hieraan in 1962 een eind met ontslag als stok achter de deur. Het Vlaardingse deel van de slachtploeg bestond uit zes slachters excl. een opruimer.

Zeldzame foto van slachters-werkzaamheden.
Op de rug links Koos Dijkshoorn en naast hem Adrie van Elsäcker (ca. 1955)

SLOT

In 1938, het jaar van de Vestigingswet, kwam dus feitelijk een eind aan de zeventig jaar durende pogingen het slagersbedrijf in een wettelijk kader te plaatsen.
Het was dus ook het jaar dat slagersknechts moesten beslissen of ze zouden gaan studeren voor vestigingspapieren of in deze branche ondergeschikte wilden blijven.
De kort daarna uitgebroken oorlog stelde voor velen de beslissing nog uit. Na de oorlog konden sommigen emplooi vinden op het abattoir in Schiedam, een ander deel van de bedienden vond werk in een ander beroep, waarbij de zich ontwikkelende industrie een welkom werkterrein werd.
Het hebben van personeel was na de oorlog met de zich ontwikkelende sociale voorzieningen en de daarmee verband houdende stijgende kosten voor de patroon steeds moeilijker geworden.
De gezellen hadden daar enerzijds onbewust toch aan meegewerkt, anderzijds legden zij met hun eigen "organisatie" de basis voor de toekomst van ander personeel in dit vak.
Rond 1960 is de slagersknecht "oude stijl" nagenoeg verdwenen. De slager zelf werd vleesverkoper, die in de daarop volgende jaren de concurrentie met het grootwinkelbedrijf aan moest gaan.

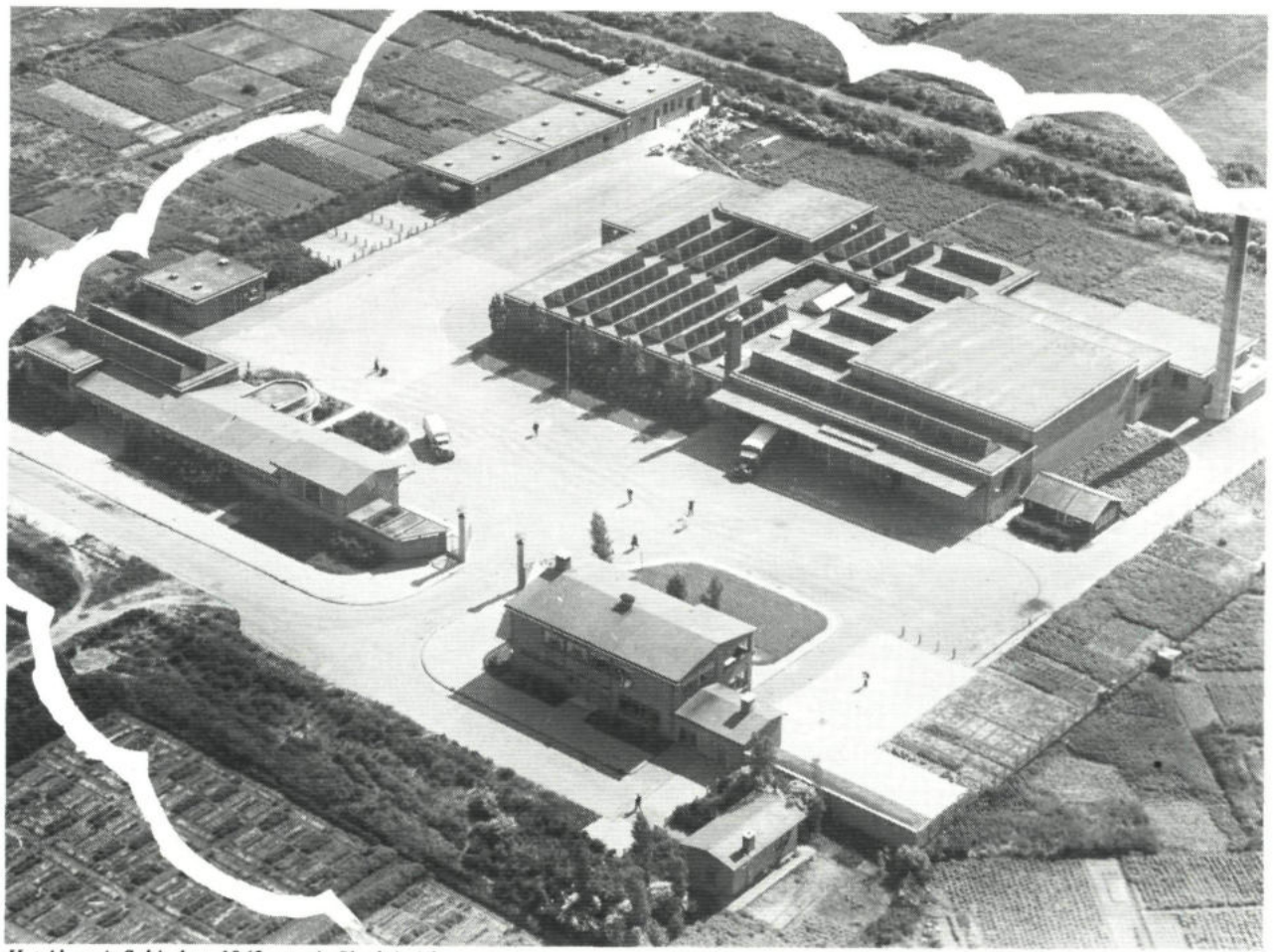

Het Abattoir Schiedam 1942 aan de Slachthuislaan.

Met het (niet volledige) overzicht van knechten en bazen eindigt deze speurtocht. In dit overzicht worden ook de beschikbare bijnamen van patroon en bediende vermeld. Zoals bekend werden die uit jaloezie of spotzucht gegeven, maar maakten deze "wereld" wel zo kleurrijk. Tenslotte wordt ook aangegeven in welke richting het uiteindelijke beroep gezocht moet worden.

Arie Admirant	1912	Heijberg	rijkspolitie
Maarten Bagchus	1912	Van Tienen, Heijberg	slager H.A.L. en kok Transit Kamp H.v.Holland
Kees de Blois	1912	Van Selm (Heineken Manus), van der Plaat, In 't Veld	onbekend
Leen Boer	1915	Schippers	predikant
Jan Bongers	1911	Bezemer (De Kampioen)	douanebeambte
Jan van der Borden	1889	onbekend	transportarbeider
Rinus Bos	1912	De Neef, Bagchus, Wed.Jac. Broek Van der Vlis	Verffabriek Molijn omgekomen 40-45
Maarten Bos	1916	Van der Vlis, Wed. Jac. Broek	onbekend
Dirk Bolderheij	1919	K.G. van der Windt, Herlaar	Shell
Leen den Breems	1921		abattoir Schiedam
Maarten Broek	1913	Van Heijst (de Geldduvel), De Graaf, Booster, Van Nes, Bezemer	Radio Holland
Charles Bruynzeels	1905	onbekend	loswerkman
Gerrit de Bruyn	1917	Visser, Piet van der Heul (Schöne Piet), Meeder	postbode
Cor Dessens	1912	Noordhoek (De Burrie)	baas Cees Verburg
Jan Dobbelstein	1918	Vermaat	Wilton
Wim van Dorp	1932	Herlaar, Heijberg	scheepsleverantiebedrijf
Joop Don	1926	Herlaar, Roodenburg	scheepsleveranties in vlees
Cor Don	1901	Stolk, Broek, Van Dorssen, Slingerlandt	slagersbediende
Gerrit Don	1908	Van der Valk, Van der Plaat, Broek, Heijberg	abattoir Schiedam
Koos Dijkshoorn	1916	K.G. van der Windt	onbekend
Lauwrens van Dorp	1909	Bezemer , Herlaar	slachter abattoir, Shell, Wilton
Adrie van Elsäcker (de chr. communist)	1908	Noordhoek, Schippers	onbekend
Piet Groenewegen	1910	Bagchus, Voogd, V.d. Velden (Piet Pielemuis)	onbekend
Piet Haddeman	1912	Van Heijst	ijzerwerker
Willem Hopman	1911	Bezemer	abattoir Schiedam
Gijs Hoogland	1912	Herlaar, Steenhoek (Het Geeltje), Roodenburg	onbekend
Freek Hekman	1904	Van der Heul, Maarleveld, Van Heijst	onbekend
Jan Kalisvaart (de Knars)	1900	Herlaar	sigarenhandel
Jan van Hartingsveld	1888	patroon t/m 1935	opruimer abattoir
Niek van der Heul	1909	Van der Vlis (De Vrouwendief), Booster	onbekend
Henk Klos	1901	Roodenburg	los slagerswerk, waterboot
Arie de Kok	1914	Visser, Heijberg	onbekend
Wim Liebrechts	1915	onbekend	onbekend
Jan Leewis	1888	Van der Valk, Broek, Van der Heul	noodslachter, vrijbankvlees abattoir
Jan van der Linden	1915	Heijberg, Herlaar, Voogd	caféhouder
Klaas van der Linden	1910	Koning, Van Heijst	slachter abattoir
Leen van der Linden	1910	Van Dorssen, Spaans	gemeente Vlaardingen
Adrie Maarleveld	1916	Spaans	onbekend
Jan Maarleveld	1914	Van der Plaat	vertr. naar Den Haag
Arie Maat	1902	Herman Broek (de Smous)	emigr. USA
Rook van Nes	1913	Bagchus, In 't Veld, Stolk, Wed.Jac.Broek, Bezemer	Lever's Zeepmij. onbekend te Katwijk
Jan Man in 't Veld	1910	onbekend	vertr. naar Delft
Jo Noordhoek	1915	Van Heijst, Schippers (Boze Pier), Van der Vlis	politie
Jan Noordzij	1914	Boeije, Steenhoek (ook: de Gibo), Heijberg	broodbezorger
Gerrit Peeman	1908	Van der Valk, Voogd, Meeder	overleden als slagersbediende
Paul Peeman	1904	De Graaf	emigr. Zuid-Afrika
Manus Penning	1913	Bezemer, Schippers, V. Tienen, V.d. Plaat, De Wilt	werkz. bij vleesgrossier
Tinus Peters	1907	Herlaar	ROMI
Cees Poot	1921	Booster	omgekomen 40-45
Bas de Priëlle	1900	Van Dorssen	melkslijter, bouwbedrijf Troost
Steef Remmerswaal	1904	Paalvast, Maarleveld	slagersbediende
Jan Rijnaard	1907	Herlaar	groenteboer Schiedam
Rinus Rietdijk	1913	Noordhoek	zeeman
Frans Roodenrijs	1898	Van der Valk	Superfosfaatfabriek
Klaas de Roode	1895	Van Heijst	slagersbediende
Jaap Schippers	1917	Boeije	scheepswerf Figee
Jan Schroots	1914	In 't Veld, Noordhoek	verzekeringsagent
Leen Smit	1887	Broek en v.d. Heul, Van der Heul, Paalvast, Meeder	filiaalhouder slagerij Rotterdam
IJsbrand Sluimer	1917	Herlaar, De Graaf, De Jong, Van Dorssen	Lever's Zeepmij.
Jaap Struys	1899	Bezemer, slagersbaas	slachter abattoir
Koos Suttorp	1916	Meeder	chauffeur
Leen Steenhoek	1921	Van Vliet	gemeente Vlaardingen
Gerard Tamboer	1914	Van der Valk, Booster	kleermaker
Jan Teijgeler	1909	Van der Valk, Van Heijst, In 't Veld	melkslijter, vishandel
Jan Tieleman			
Piet Tieleman			

Wim van der Vaart	1918	Bootsman, Van Heijst	vakjournalist
Wim Vermaat	1921	Klaas Vermaat	omgekomen 40-45
Jan Veld	1916	In 't Veld	onbekend
Reinier v.d. Velden	1914	Herman Broek, Knijnenburg	kruidenier
Kees van der Windt	1916	De Kok, Koning	zeeman
Heiman van Wolferen	1912	Van Wolferen	slachtploeg Schiedam
Kees de Zeeuw	1907	De Neef, Steenhoek	onbekend
Jo van Zelm	1917	Teun Broek (De Neus), Voogd, Herlaar, Knijnenburg, Wed. Jac. Broek	melkslijter, Shell
Bertus Zijdenbos	1908	Van der Plaat	slager Rott. Loyd, caféhouder

NOTEN

1. Vleeskeuring en Openbare slachthuizen in Nederland 1875-1985 P.A. Koolmees, Utrecht 1991 blz. 22 e.v.
2a. idem
2b. Wie in dit verband over de knoeierijen in de Amerikaanse vleesverwerkende industrie iets wil lezen, wordt attent gemaakt op de roman The Jungle, Upton Sinclair (1906), Ned. vert.
3. Jaarboek HVV 1990
4. Groot Eindhoven 15 februari 1987
5. Gem. Archief Rotterdam, Bibliotheek knipselverzameling Van Vollenhoven 252/27 - 1926
6. NVC 1 december 1948
7. Groot-Vlaardingen 13 september-22 september 1973
8. De nog kale vlakte waar na de oorlog het Mendelssohnplein aangelegd en woonflats gebouwd zouden worden, werd in de uitbreidingsplannen van voor de oorlog het Mengelbergplein genoemd. De in de volksmond gebruikte naam Hongerplein duidde mogelijk op de hoge huur- of koopprijzen vgl. Tranendal voor een uitbreidingsgedeelte van Vlaardinger-Ambacht. Mogelijk spiegelden de slagersknechten zich aan Gerrit Schulte en Fausto Coppi, wielercracks en gewezen slagersknechts. De beste papieren bij deze wedstrijden hadden Henk Klos en Wim Liebrechts (de vader van schaatser en wielrenner Rudie Liebrechts). Jan Kalisvaart had toen als bezorger de naam niet zo snel te zijn en droeg daarom twee bijnamen: Nurmi (een Finse afstandsloper) en Leddy (een Nederlandse wielrenner achter grote motoren).
9. De activiteiten van Van der Vaart zouden hem geen windeieren leggen. Hij viel tijdens de Slavakto 1948 als voorzitter van de Vlaardingse gezellen op bij de al eerder genoemde Th. Cuiper, een belangrijke man in de slagerswereld. Hij trok Van der Vaart aan als assistent-redacteur, later hoofdredacteur van twee slagersvakbladen.
10. Verslag toestand Gemeente aan Gemeenteraad 1922-1931
11. Jaarboek HVV 1988 blz. 105 en 116
12. Verslag Prov. Commissie Den Haag 28 juni 1935
13. Schiedamsche Courant 26 oktober 1928
14. Schiedamsche Courant 27 december 1925
15. Schiedamsche Courant 6 maart 1929
16. Schiedamsche Courant 2 mei 1941
17. Gem. Archief Schiedam Jaarverslag Keuringskring 1941
18. Schiedamsche Courant 8 mei 1940
19. Mededelingen van dhr. P. van Oosten, administrateur van "De Drie Maassteden" en "De stichting tot het verrichten van slachtingen", gedaan in mei 1991.
20. Op de foto staan nog twee andere personen nl. Cor van Pelt (1) en Maarten van der Meer (r). Zij verzorgden toen het vleesvervoer van Schiedam naar Vlaardingen.
    Voor de oorlog werd vee- en vleesvervoer van enige omvang gedaan door Wim Bos en later Teun Broek.
    Cor van Pelt (1909) en Maarten van der Meer (1907) namen het transportgedeelte over van David van Nes, de schoonzoon van Teun Broek.
    Later werkte Van Pelt met zijn twee zoons Huib en Henk (1935). De sjouwende Van Pelten met de karakteristieke witte, maar met bloed bevlekte capuchon op het hoofd onder een half varken verdwenen na verloop van tijd uit het Vlaardingse stadsbeeld.
21. Dank ben ik verschuldigd aan de heer Wim van der Vaart te Doetinchem, die mij veel achtergrondinformatie verschafte en de heer P. Sluisman te Gouda voor details over P.H. van Westen.
22. Van niet alle op de foto's voorkomende personen zijn de namen bekend. In de meeste gevallen zijn het voor mij onbekende Schiedammers gebleven.

DE MIDDELEEUWSE STADSRECHTEN VAN VLAARDINGEN - HET OUDSTE VAN 1273, DE LATERE VERLENINGEN EN HUN OORSPRONG. I

Paul J. Westerdijk

1 Inleiding

AANLEIDING

Aanleiding tot het schrijven over de middeleeuwse Vlaardingse stadsrechten is het gegeven, dat die in samenhang nog **niet gepubliceerd** zijn. Een hiaat dus in de Vlaardingse geschiedschrijving en hiaten zijn er om opgevuld te worden.

HANDVESTEN
PRIVILEGIEN
ende
Oude Keuren
der
Stede
VLAARDINGE
met een
Korte Beschryvinge
van dien.
door K. van Alkemade. P. van Der Schelling

Wat dat betreft is er nog heel wat werk aan de winkel, vooral waar het de middeleeuwse geschiedschrijving betreft. Wel beschikken we inhoudelijk over de stadsrechtprivileges via de bekende "Handvesten... aan de stede Vlaardingen" 1) van M. van Nievelt (1772).

Daarnaast is de aandacht in de stadsgeschiedschrijving van Vlaardingen eraan besteed, betrekkelijk **summier en fragmentarisch**, met uitzondering van M. van Nievelt, hiervoor genoemd, in: Naspeuring en Aanwijzing... der stede Vlaardingen, hfst. 2. Hij behandelt een en ander uitvoeriger, waarbij slechts ontbreken de rechten van 1413 en 1446 en 1448.

P.G.Q. Sprenger van Eijk (1832) bijvoorbeeld behandelt de stadsrechten van 1273, die van 1327 niet, die van 1346 weer wel, die van 1407 uitvoeriger vanwege de uitbreiding van het rechtsgebied en 1413 en 1446 en 1448 weer niet 2). Recenter bij C. Postma (1958) wel 1273 (in Nederlandse vertaling) en 1327, maar 1346 niet, 1407 weer wel en verder niets 3).

Ter nadere informatie geven we een redelijk volledige opsomming van schrijvers die de stadsrechten op de een of andere manier vermeldden 4).

Tijdbegrenzing middeleeuwen

Het **ontstaan der steden** en de formele bevestiging daarvan door **stadsrechtverleningen** is **één der belangrijkste verschijnselen** die zich op het gebied der rechterlijke organisatie **in de loop der middeleeuwen** hebben voorgedaan. De komst van de Bourgondiërs als landsheren en via huwelijk de aan hen verwante Habsburgers luidde een nieuwe ontwikkeling in. Er scheen **een nieuwe tijd aangebroken** waarin de vorstelijke macht groter werd, de centralisatie op allerlei terreinen in het verlengde daarvan werd bevorderd. Hierin paste een te zelfstandige positie van de steden minder goed.

Het is de verdienste geweest van Maximiliaans regentschap (1482-1494) dat een en ander gerealiseerd kon worden. Hij behoedde de Bourgondische plannen dienaangaande voor vernietiging en behield de Nederlanden voor zijn zoon Filips en het Habsburgse huis, door de Franse annexatieplannen te dwarsbomen. Maximiliaan herstelde het

vorstelijk centralisme tegenover het egoïstische particularisme van de gewesten. Deze beperkten in 1477 (Groot-Privileges die Maria van Bourgondië moest toestaan), in 1482/1483 (de vrede van Atrecht met Frankrijk en moeilijkheden met Luik, Utrecht en Gelre) en op 12 mei 1488 (overeenkomst te Gent) de vorstelijke macht door een soort parlementarisme, dat vooral de particuliere privileges van de afzonderlijke steden en gewesten moest behoeden.
Filips kon het zich bij zijn inhuldiging in december 1494 in Holland veroorloven het privilege van 1477 te verbreken 5).
De landsheerlijke macht vergrootte zich, de rol van de Staten binnen de gewesten werd belangrijker en de stedelijke autonomie kwam onder druk te staan van de landsheerlijke bestuursorganen in die gewesten.
De kleine gunsten, bijvoorbeeld het verkopen van los- en lijfrenten, die door de landsheer werden toegestaan, kwamen voort uit diens dwingende behoefte aan gelden en inkomsten. De stedelijke autonomie gaat verdwijnen ten koste van de toenemende invloed van de Gewestelijke Staten en de Staten Generaal. Zo zien we voor Vlaardingen dat het stadsbestuur onder andere in 1507 en 1515 lijf- en losrenten verkoopt als resultaat van een blijkbaar al vroeger verleende gunst van de landsheer of diens vertegenwoordig(st)er. In 1507 laat de motivatie zien dat de stad Vlaardingen de grafelijke bede een half jaar vóór de vervaldatum betaald diende te hebben en in 1515 als tegenprestatie in de buitengewone schattingen voor Karels (II, graaf van Holland, of V keizer) vele oorlogen 6).
Deze kleine gunsten zijn dus te beschouwen als de stuiptrekkingen van het particularisme en de autonomie der steden. In 1531 en andermaal in 1540 beval Karel het op schrift brengen van alle privileges plus het oude gewoonterecht, alsmede de herkomst daarvan. Een en ander zou dan ter goed- of afkeuring aan de landsheer worden voorgelegd.

Stadsrechten-terminologie

Wat zijn stadsrechten, wat houden stadsrechtverleningen in? Het is nodig dat we hieromtrent enig inzicht krijgen teneinde de zaak waar het hier om gaat duidelijk in het vizier te krijgen. We willen eerst de terminologie onder de loupe nemen, de **diversiteit** waarmee stadsrechten worden gepresenteerd 7).
Handvest: ondertekende akte of oorkonde, vooral een door de landsheer uitgevaardigde akte, waarbij een recht wordt vastgesteld of bepaalde voorwaarden en rechten toegekend.
Privilegie: keur, een toegekend bijzonder recht; voorrecht; de daarvan opgemaakte akte. Ook wel "vrijheid" genoemd.
Octroy:machtiging tot een handeling gegeven door een bevoegde macht.
Recht: rechtregel(s), rechtsmacht/-bevoegdheid, aanspraak op iets.
Keur: a) wet of handvest door de landsheer aan een bepaalde plaats of streek gegeven; b) verordening door een stad vastgesteld; besluit van het stadsbestuur, waarbij iets ge- of verboden wordt.
De begrippen vertonen tot en met: keur a) een overeenkomende betekenis en worden in het eerste gedeelte van de meermalen genoemde Handvesten opgevoerd. In het tweede gedeelte komen onder andere keuren = betekenis b) aan de orde.

Bij het gebruik van het begrip **stadsrecht** zullen we de raadgeving van Camps 8) in het achterhoofd houden en de term, die nu eenmaal algemeen gebruikelijk is geworden, met omzichtigheid gebruiken. Zowel **stad** als **recht** kunnen verschillende betekenissen hebben en het eerste begrip is de hele middeleeuwen door niet scherp omlijnd geweest. Het is daarom verstandiger aan **stedelijke rechten** te denken, daarmee aangevend dat men het recht met betrekking tot een bepaalde stad op het oog heeft.

Een **stadsrecht bevat** een aantal rechten van wisselende samenstelling en omvang, met bepalingen ten aanzien van bestuur en rechtspraak, met economische en fiscale rechten en verplichtingen, met wetgevende bevoegdheden, met rechten ten aanzien van de persoonlijke status van de inwoners en zo meer 9).
Stadsrechten, dat wil zeggen een eigen stedelijk recht en stedelijke bestuursvorm = losgemaakt uit

de plattelandse rechtelijke organisatie, doen in juridische zin een stad ontstaan. Binnen de stad geldt in de eerste plaats stadsrecht, en slechts in gevallen waarvoor geen stedelijke regeling bestond, het landrecht. **Stadsrecht breekt** (= gaat uit boven) **landrecht**. De stad ontwikkelde zich als rechtspersoon met overheidsgezag. De stad wordt rechtsbevoegd, kan eigen bezittingen hebben. Ze wordt handelingsbekwaam, aangezien in haar naam en voor eigen rekening bestuurders rechten verwerven en verplichtingen aangaan. Ze krijgt van haar vorst of heer (lands-/stadsheer) dus overheidsgezag, eigen rechtsmacht, bestuurs/uitvoerende en wetgevende bevoegdheid, zegel enz. In deze vorm is de stad meer dan een geprivilegieerde rechtsgemeenschap. Ze bezit niet alleen vrijheid maar is zelf tot overheid geworden, waarbij haar eigen organen rechten uitoefenen die elders de heren bezitten.

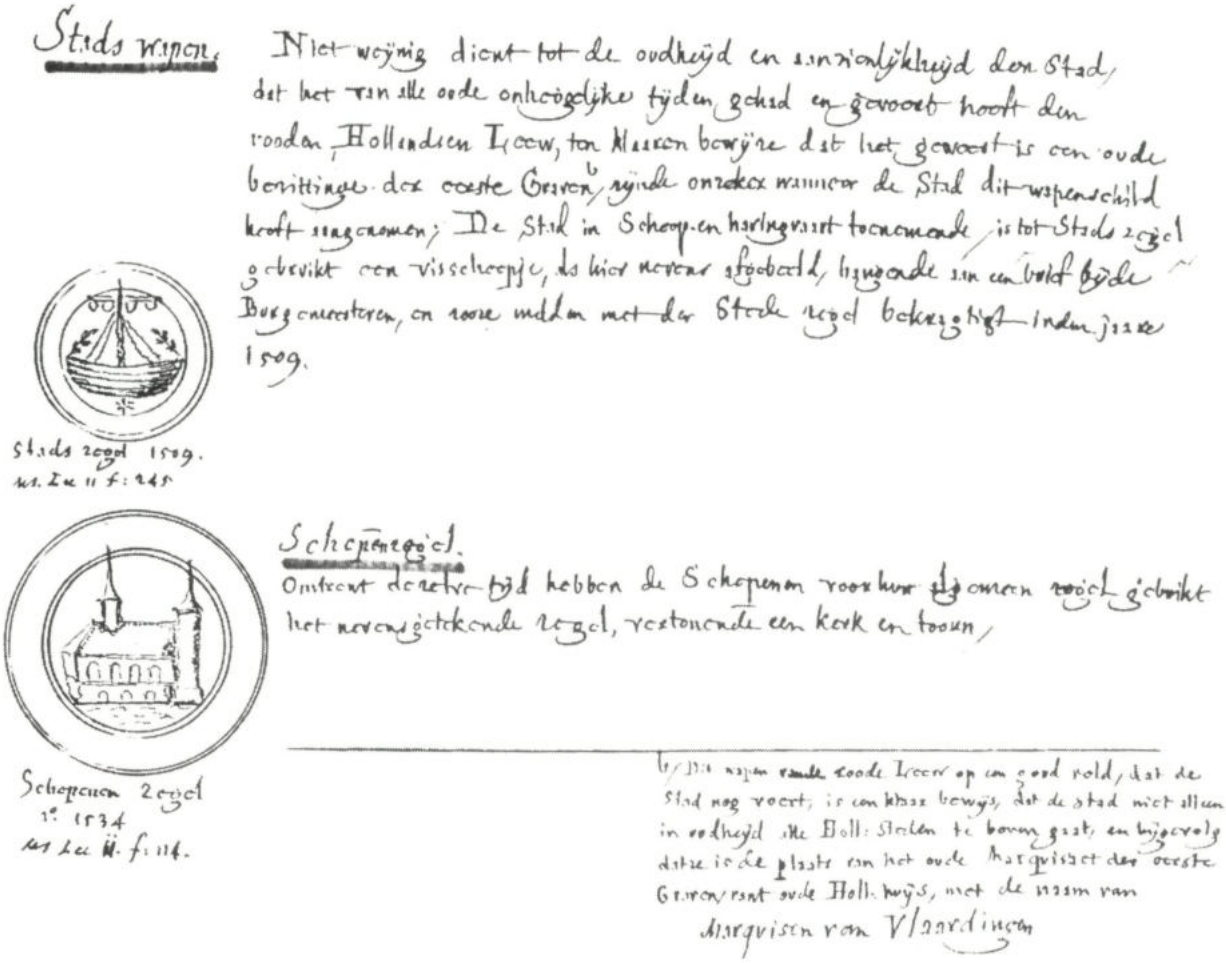

Stadszegel (1509) en Schepenenzegel (1534) uit handschrift Van Alkemade/Van der Schelling - begin 17e eeuw (noot 45).

Suggereert de term stadsrecht een weloverwogen en doordacht geheel van recht, in werkelijkheid zijn **stadsrechten vaak gelegenheidsstukken**, producten van de omstandigheden. Dit komt voor wat Vlaardingen betreft aantoonbaar duidelijk naar voren, met name in 1407. In direct verband hiermee staat de **wijze van totstandkoming** en daarbij valt op, dat het het historische kader is dat het belang van de stadsrechten bepaalt. Waarschijnlijk zijn de oudste rechten van stadsgemeenschappen in de praktijk gegroeid en werden ze door de heer oogluikend geduld of hoogstens mondeling erkend. Geschreven recht ontvingen steden van hun stadsheer - meestal hij die beschikt over de hoge jurisdictie (= competentie in criminele zaken) over mensen in zijn territorium - hun landsheer of zelfs van de keizer. Handvesten waren dus niet ongebruikelijk geïnspireerd op het heersende gewoonterecht of op reeds bestaande vrijheden - vgl. Vlaardingen 1273 - van de stad of haar buren en ze werden niet zelden op eigen verzoek en formuleringen, in overleg opgesteld 10).

Stadsrechtverlening kon: a) **voorwaardenscheppend** zijn voor een stedelijke functie waarbij er dan sprake was van doelgericht grafelijk beleid. Het lijkt er daarbij op dat de Hollandse graven door de (dertiende-eeuwse Hollandse) stadsrechtverleningen flink hebben gewerkt aan de op- en uitbouw van hun landsheerlijk gezag.
Een andere zienswijze: b) stadsrechtverlening is de **bevestiging van het stedelijk karakter** en de stedelijke functie en past meer bij een autonome of spontane ontwikkeling.
Een derde opvatting: c) interpreteert een initiatief van de landsheer en de betreffende steden; stadsrechtverlening is **een kwestie van onderhandeling**, het resultaat een soort contract 11). Hierbij zijn datum/tijdstip van stadsrechtverlening niet maatgevend voor de bepaling of een nederzetting stad was = een stedelijke samenleving had. Veel nederzettingen hebben stadsrechten gekregen zonder daarmee een stedelijk krakter tot stand te brengen: bijvoorbeeld 's-Gravenzande (1246) en Geervliet (1381).
Stadsrechtverlening is vaak een momentopname in het proces van stadsvorming. Ook is de aanwezigheid van dag-, week- of jaarmarkten niet altijd bepalend voor het stedelijk karakter, noch tolprivileges. Hetzelfde geldt voor de omwalling of ommuring. De ruimtelijke gedaante van de stad is dus niet het meest belangrijke aspect. Nederzettingen danken aan hun functioneren als bestuurlijk en economisch centrum hun stedelijk karakter. De functies van de stad in de samenleving stelden de stedelingen in staat zich te verenigen (communes) en van vorsten een bijzondere juridische status te verkrijgen. De stedelijke voorrechten - kortweg stadsrechten - waren dan ook zowel gevolg van als stimulans voor een stedelijke ontwikkeling 10).
Een aanwijzing dat de rol van de stads-/landsheer als initiatiefnemer van doorslaggevende betekenis is geweest bij de totstandkoming van stadsrechtverlening, kan afgelezen worden aan het gebruik van de zogenaamde subjectieve stijl. Deze doet de heer, bijvoorbeeld de graaf, spreken van "wij.... mijn..... onse" enzovoort. Over het algemeen kunnen we wel stellen dat de rol van de stads-/landsheer bij stadsrechtverlening overbenadrukt is. Kruisheer laat niet na de rol van de inwoners bij dit proces in de schijnwerper te brengen 12).

Bij stadsrecht en -verleningen past een **stad**.
Dit begrip heeft een ruime, naar periode, streek, auteur enzovoort, verschillende inhoud. Een bevredigende omschrijving luidt: een stad is een nederzetting met centrale functies, waaraan zij haar afwisselend sociaal-economische structuur, haar relatief dichte bevolking en geconcentreerde bebouwing en een tegenover de omgeving afstekend uiterlijk en mentaliteit heeft te danken 13).
Het aantoonbaar maken van genoemde kwalificaties gaat vaak moeizaam en gebrekkig en is niet zelden onmogelijk. Voor wat Vlaardingen betreft zijn de bovengenoemde kwalificaties in de middeleeuwen nauwelijks of niet op papier te brengen. Het ontbreken van essentiële archivalia, waaraan vooral de grote stadsbrand van 1574 schuldig is, veroorzaakt dit. We moeten ons derhalve vaak concentreren op gegevens uit de tweede hand 14).

Welke van "onsen oepenen Brieue" (= handvest of akte met uithangend zegel vanwege de stads-/landsheer) mogen we **als stadsrechtverlening aan Vlaardingen kenmerken?**

Zodra de samenwonende gemeente draagster wordt van overheidsrecht, is de stad in juridische zin geboren. Eigen bestuur, rechtspraak en wetgeving zijn haar formele kenmerken. Omdat deze voorrechten lang niet altijd in één keer werden toegekend, is vaststelling wanneer een bepaalde stad als zodanig ontstaan is niet eenvoudig.
Stadsrecht is geen absoluut gegeven, het kan in meerdere of mindere mate bezeten worden. Het hoger gezag werd voorts niet ontkend maar meestal naast het stedelijk gezag erkend en niet zelden bevestigd door een eed van trouw.
Mede in dit licht **beschouwen we** de volgende handvesten, privileges of keuren (a. betekenis) **als stadsrechtverleningen/-uitbreidingen aan Vlaardingen**: 1273 mei 14 - 1327 januari 6 - 1346 mei 28 - 1407 augustus 23 - 1413 november 30 - 1446 maart 21 en 1448 april 17.

We willen hierbij nog enkele stukken noemen al of niet in direct verband staand tot één der genoemde handvesten, privileges of keuren, vergezeld van een korte toelichting.
1358 maart 18 - wegens bijzondere omstandigheden Albrecht ruwaard voor zijn zieke (krankzinnige) broer, graaf Willem V, bevestigt de drie ervóór gedateerde privileges, dat wil zeggen zal die eerbiedigen tezamen met die van elf andere steden; zie verbond van twaalf steden in 1351 september 22.
Verder: 1437 november 16 - baljuw (Willem van Naaldwijk) van Vlaardingen mag gevangenen (dus ook Vlaardingse poorters/burgers) gevangenzetten op zijn huis te Naaldwijk, daar er in zijn rechtsgebied op dat moment geen gevangenis is.
Tenslotte 1463 februari 21 en 1464 april 30 - het betreft hier geen stadsrechtverlening of -aanvulling, maar een proces dat naar aanleidng van het privilege van 1407 werd gevoerd. Het heeft consequenties voor de herfst- en lentebeden van het voormalige ambacht (van) Woude (in Vlaardinger-Ambacht), waarbij we zien dat over een rechtsgebieduitbreiding van de stad Vlaardingen **wel** bede verschuldigd is/blijft aan de graaf 15).

2. DE OUDSTE OVERGELEVERDE STADSRECHTEN VAN 1273

Vlaardingen zal al een **vroeger stadsrecht** gehad hebben getuige de inhoud van het charter (= officieel stuk, oorkonde als schriftelijk bewijs van een rechtsfeit en rechtshandeling) van 1273.
Floris volgde namelijk de schreden die zijn voorouders hadden gezet en hij richt zich tot zijn getrouwe burgers van Vlaardingen. We kunnen daarbij wellicht denken aan Floris' vader, graaf (en Rooms-koning = beoogd keizer) Willem II (1227-1256). Dat ligt tamelijk voor de hand gezien de vele stadsrechtverleningen door deze aan steden, voor 't eerst of als vernieuwing: Haarlem 1245, Delft 1246, 's-Gravenzande 1246, Zierikzee 1248, Dordrecht 1252, Middelburg 1254 en Alkmaar 1254. A. Bijl Mz. verwijst er bijvoorbeeld naar als hij een mededeling van J.F. Niermeijer aan M.C. Sigal aanhaalt 16), maar het bewijs is vooralsnog niet geleverd. Zie voor een reconstructiepoging hfst. 4 paragr. 1.
Met deze (1273) stadsrechtverlening kwam er een meer dan formele scheiding tussen de handelsnederzetting en het omringende platteland. Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht gaan eigen, zij het niet geheel gescheiden wegen.

Zou er een **aanleiding** geweest zijn voor graaf Floris V om **in 1273 stadsrechten te verlenen** c.q. te bevestigen/uit te breiden?
Daar is wel wat voor te zeggen menen we, en we dienen dan met name acht te slaan op zijn relatie met zijn tante Aleid, zuster van zijn vader Willem II.
Floris V werd geboren in 1254 en werd bij de dood van zijn vader in 1256 onder voogdij gesteld, om onbekende redenen **niet** van zijn moeder Elisabeth van Brunswijk, maar van zijn oom Floris (bijgenaamd de Voogd). Bij diens dood in 1258 kwam de voogdij aan zijn tante Aleid, sinds kort weduwe van Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen. Naar we mogen aannemen uit noodzaak nam ze haar neef, hertog Hendrik III van Brabant tot mederegent aan. Deze overleed al in 1261. De Hollandse heren, niet tevreden zijnde met Aleid als voogdes - ze ambieerden volgens Melis Stoke dit ambt zelf - riepen na verloop van tijd, 1262,

de hulp in van Otto II hertog van Gelre. Deze verdreef en versloeg Aleid in 1263 bij Reimerswaal en nam de voogdij van het graafschap Holland over, maar Floris bleef bij zijn tante Aleid. In 1266 werd Floris meerderjarig naar de maatstaven van zijn tijd, en zelf graaf van Holland 17). Ook na zijn meerderjarigheid won Floris V bij Aleid graag raad in 18). Toch verslechterde de verstandhouding want in 1268 is er sprake van het bijleggen van een geschil (van zakelijke aard). Aleid krijgt een jaarlijkse rente tegen afstand van onder andere haar huis met land te "Nuwerscie" = het latere Schiedam, aan Floris. Tegelijkertijd beleende Floris V zijn neef en naamgenoot Floris van Avesnes, zoon van Aleid, met het huis te Schiedam (Nieuwerschie) en het land met Ambacht tussen Schiedam en Overschie (Ouderschie) waarvan Aleid het vruchtgebruik kreeg, zolang zij leefde 19).

Schiedam werd zeer bevoorrecht door Aleid: 1270 - jaarmarkt ingesteld samen met Floris V; 1272 - aankoop Ambacht van Dirk van Wassenaar in Schiedam en zijn aandeel in de visserij van Overschie tot in de Maas; 1273 - op 24 november gaf Floris V Schiedam ten gunste van Aleid tolvrijheid in heel Holland. Dit liep in 1275 op stadsrechtverlening door Aleid aan Schiedam uit 20).

Ons lijkt de veronderstelling gewettigd dat de onenigheid tussen Floris V en Aleid om haar erfenis en de sterke begunstiging door Aleid van Schiedam invloed hebben uitgeoefend op de stadsrechtverlening van Floris V aan Vlaardingen op 14 mei 1273.
We denken hierbij aan "competitieoverweging", om Aleid vóór te zijn in het licht van eigen gebieds-/stadsbevoorrechting boven het "machts"-/ invloedsgebied van Aleid en haar zoon = Avesnes.

Daarnaast maakten de nederlaag van Floris V in augustus 1272 tegen de Westfriezen, de daardoor nog steeds ongewroken dood van zijn vader Willem II, de Kennemers die aan een opstand gaan denken evenals de Westfriezen, Amstelland enzovoort 21), de behoefte aan trouw en rust in Holland nodig, en in verband met dit alles het uitzicht op (extra) financiële middelen. Dit laatste moet bij een veronderstelling blijven omdat mogelijkheden om grafelijke inkomsten in 1273 of daaromtrent te controleren er niet zijn, we bezitten namelijk geen rekeningen over die jaren.

Hierna laten we de stadsrechten van 1273 volgen in de oorspronkelijke Latijnse versie met daarnaast een Nederlandse vertaling. Een analyse zal in het vierde hoofdstuk plaatsvinden. Het origineel van 1273 is verloren gegaan, we bezitten afschriften van vidimi = afschriften, en originelen van een tweetal vidimi, waarin onder andere het stadsrecht van 1273, uit 1560 en 1590. De vidimi geven zelf hun bestaans- en ontstaansrecht aan 22).

Copie Privilesie Boeck der Stadt Vlaerdingh met het Register - G.A.VI - archief Ambachtsheer inv. nr. 19: titel op perkamenten kaft/omslag (1703)

1a. Nos Florentius comes Hollandie notum facimus universis presentes visuris quod nos progenitorum virorum vestigia imitantes/fidelibus nostris oppidanis in Flardingen perpetuam ab omnibus exactionibus, tributis vel taliis concedimus libertatem.

1a. **Wij Floris,** graaf van Holland, geven aan allen die dit schrijven zullen zien, te kennen, **dat wij,** in navolging van de voetstappen onzer voorouders, aan onze trouwe burgers van Vlaardingen voor altijd vrijdom hebben verleend van alle vorderingen, opbrengsten of schattingen.

1b. Et ut ipsi in suis negotiationibus per totum nostrum districtum Hollandie et Zelandie cum bonis propriis absque teloneo libere valeant proficisci ita tamen ut, si aliorum bona que theloneis astringuntur fraudulenter ad vehendum acceperint sibi eadem adscribentes - quia fraus et dolus nemini patrocinari debent - dicta libertate frustrentur si duobus legitimis testibus hoc poterit comprobari,

1b. Zij mogen bij **hun handeldrijven** vrijelijk en zonder tol te betalen **met hun eigen waren** door heel ons gewest Holland en Zeeland trekken, **echter** met dien verstande, dat zij deze vrijheid verspelen wanneer zij goederen van anderen (dat wil zeggen van niet stedelingen) waarvoor (wèl) tol betaald moet worden, op bedriegelijke wijze en doende alsof het hun eigen goederen waren ten vervoer hebben aangenomen, als zulks door twee geldige getuigen kan worden aangetoond; want voor wie zich met bedrog of list ophoudt bestaat geen pardon.

1c. non liceat etiam iis occurrere mercatoribus per modum subarationis per unum denarium multa bona ad credentiam comparent et sic tanquam sua absque iure theolonii eadem deducant, verum que pro parata pecunia et plenarie persoluta comparaverint,absque exactione theolonii per totum districtum nostrum transvehant ubi velint.

1c. Evenmin is het **hun** geoorloofd de kooplui tegemoet te komen bij wijze van onderkoop voor slechts een enkele penning, (zodat) zij zich vele goederen op crediet verwerven en deze aldus, als waren het hun eigen goederen, zonder betaling van tol vervoeren; maar wat zij zich verworven hebben voor gereed geld en tegen volle betaling, dàt mogen zij door geheel ons gewest vervoeren waarheen zij willen, zondat dat daarvoor tol gevorderd zal worden.

2. Preterea concedimus eisdem ut nullus super quovis articulo eos possit impetere ad duellum, sed quicumque casus fuerit intra oppidum, quomodo ibidem acciderit, terminetur iuxta sententias scabinorum.

2. Verder staan **wij** hun toe, dat niemand, op wat voor grond ook, hen tot een tweekamp kan uitdagen; maar welk geval zich ook **binnen de stad** heeft voorgedaan, en hoe dit zich daar ook zal hebben toegedragen: het zal volgens sententie van **schepenen** worden afgehandeld.

3. Si quis etiam oppidanorum in vere ad seminandum et in diebus messis ad metandum per unum mensem vel duos ad manendum in rure, ex nunc, dummodo expeditioni comitis et aggerum reparationi una cum aliis intenderit, ob hoc sua non careat libertate.

3. Tevens, wanneer een stedeling, hetzij in de lente om te zaaien of in de oogsttijd om te oogsten, gedurende één of twee maanden (de stad verlaat) om op het land te verblijven, dan zal hij **vanaf heden** op grond daarvan zijn vrijheid niet verspelen, als **hij** maar samen met de anderen zijn bijdrage heeft geleverd aan 's graven heervaart en het herstel der dijken.

4. Preterea si aliqui extra oppidum manentes alicui oppidani coram scabinis super aliquo debito fideiussoriam prestiterit cautionem vel alias obligatoriam, si tertia vocatus monitione minime satisfecerit, eundem per balivum nostrum ad obligationis executionem volumus coartari.

4. Bovendien, wanneer **iemand** die buiten de stad woont aan een stedeling ten overstaan van **schepenen** ter zake van een schuld een borg heeft gesteld die in juridisch opzicht betrouwbaar of anderszins verplichtend is, en hij na een derde aanmaning nog niet zal hebben voldaan, dan **willen wij** dat zo iemand door **onze baljuw** tot het nakomen van zijn verplichting wordt gedwongen.

5. Volumus etiam ut omnes in oppido vel extra oppidum manentes et areas in eo habentes ad usus oppidi sump.... consimiles faciant cum reliquis oppidanis.

5. Ook **willen wij** dat allen, die in of buiten de stad vertoeven en daarin vaste goederen bezitten, ten behoeve van de stad dezelfde betalingen doen als de overige stedelingen.

6. Item quicunque infra dictum oppidum mercaturas exercere voluerit, marcham marchi similem ad restaurationem ville persolvet.

6. Insgelijks zal een ieder die binnen genoemde stad koophandel wil drijven, voor het onderhoud van de stad bijdragen in verhouding tot zijn baten.

7. Si quis scabinis contradixerit in forma iudicili sententiam promentibus, decem libras nobis et cuilibet scabino XX solidos et iudici viginti solidos persolvet.

8. Quicumque post datam sententiam super aliquo articulo iterato placitaverit, nobis decem solidos persolvet.

9. Quicumque domum alicuius impugnaverit, si per scabinos convictus fuerit, X libras nobis persolvat.

10. Quicunque iudici vel duobus saltem scabinis treugas dare renuerit,X libras nobis persolvat.

11. Quicunque oppidanus alicui concivi suo mediocre vulnus armata manu intulerit, nobis quadraginta solidos et iudici nostro duos solidos persolvet.

12. Qui vero alteri alapham dederit, decem solidos persolvet.

13. Quicumque vero extra oppidum manens infra libertatem oppidi pugnaverit, et super hoc ut moris est per iudicem et legitimos testes convictus fuerit, nobis decem libras persolvet.

14. Si vero in nundinis annualibus infra dictam libertatem quisquis pugnaverit, in favorem volumus nundinarum, ut in eis papillilata servetur, quod talis pena quindecim libris plecatur et infra nundinas ac si forte extra nundinas convincat.

Actum et datum anno Domini M CC septuagesimo tertio, dominica ante Ascensionem Domini.

7. Als iemand zich verzet zal hebben tegen **schepenen** wanneer zij op gerechtelijke wijze vonnis hebben geveld, dan zal hij aan ons tien pond, aan iedere schepen twintig solidi en aan de **rechter** twintig solidi betalen.

8. Alwie na gedane uitspraak opnieuw over een zaak wil procederen, zal ons tien solidi betalen.

9. Alwie het huis van een ander zal hebben aangerand, zal ons, wanneer zijn schuld door **schepenen** is aangetoond, tien pond betalen.

10. Alwie aan de **rechter** of tenminste twee **schepenen** geweigerd zal hebben een twist bij te leggen, zal ons tien pond betalen.

11. Iedere stedeling die een van zijn medeburgers gewapenderhand een middelmatige wonde heeft toegebracht, zal aan ons veertig solidi en aan onze **rechter** twee solidi betalen.

12. Hij die echter een ander een slag in het gelaat zal hebben gegeven, zal tien solidi betalen.

13. En hij die, terwijl hij buiten de stad vertoeft, binnen de stadsvrijheid zal hebben gevochten en wiens schuld ter zake, als naar gewoonte, door de **rechter** en wettige getuigen bewezen wordt, zal ons tien pond betalen.

14. Indien echter iemand tijdens de Jaarmarkt binnen de stadsvrijheid zal hebben gevochten, dan willen wij, ter bescherming van de Jaarmarkt, met name opdat de vrede daar ongestoord bewaard blijve, dat zo iemand een boete van vijftien pond krijgt opgelegd en nog wel tijdens de Jaarmarkt, of het moest zijn dat zijn schuld pas na de Jaarmarkt overtuigend kwam vast te staan.

Gedaan en gegeven in het jaar Onzes Heren 1273, op de Zondag voor 's Heren Hemelvaart.

OH2 - III, nr. 1632
1273 mei 14.

C. Postma - noot 3.

3 DE LATERE BEVESTIGINGEN, VERMEERDERINGEN EN AANVULLINGEN VAN DE VLAARDINGSE STADSRECHTEN

De oudste, qua tekst en inhoud bekende stadsrechten (1273) werden in de loop der tijd bevestigd, vermeerderd en aangevuld. Aan het eind van de inleiding noemden we de handvesten, privileges of keuren die als zodanig beschouwd kunnen worden: 1327 - 1346 - 1407 - 1413 - 1446 - 1448. We zullen voorafgaande aan de tekst in hfst. 4 van elk der genoemde privileges een poging doen **het waarom van de verlening op dat tijdstip** te achterhalen, de omstandigheden te schetsen waartegen deze plaatsvond. Een analyse zal in het vierde hoofdstuk gemaakt worden.

Het privilege van **1327** komt in de bronnen en meeste vermeldingen voor onder de datering **1326**. De reden van dit verschil is gelegen in het al of niet toepassen van de zgn. Paasstijl 2).
Het privilege is grotendeels een herhaling/bevestiging van dat van 1273. Opvallend is dat enkele bepalingen zijn toegevoegd en één bepaling uit 1273 is verdwenen, maar dat daarbij niet duidelijk sprake is van een voor de stad gunstiger geheel. Hierbij kan een uitzondering gemaakt worden voor **de met name genoemde verordenende bevoegdheid** van schepenen + raadslieden/-mannen + schout + baljuw (van Delfland).
Zo er toch al sprake van zou zijn dat Vlaardingen voor deze stadsrechtbevestiging/-regeling geld over gehad zou hebben dan zal dat bij de graaf welkom geweest zijn voor de traditionele Hollandse expansiepolitiek. Wederom bezitten we thans echter geen mogelijkheden (vgl. 1273 idem) om grafelijke inkomsten te controleren, daar rekeningen rondom 1327 ontbreken.

In de jaren 1325-1328 werden tamelijk succesvolle stappen door de graaf ondernomen met zijn schoonzoon Lodewijk van Beieren om zijn gezag in Friesland ten oosten van het Vlie te vestigen. Ook zal de revolutionaire troonwisseling in Engeland, waar in 1326 koning Edward II door zijn vrouw Isabella en zoon Edward - de laatste wordt de nieuwe koning - geld gekost hebben. Graaf Willem III hielp Isabella, maar liet de uitvoering aan zijn broer Jan van Beaumont over. Hij gaf zelf geen officiële steun maar wel reële door zijn baljuwen op te dragen te helpen bij het bijeenbrengen van een transportvloot 23).
Het origineel van 1327 is niet voorhanden, wel een aantal afschriften die al genoemd werden bij 1273. De originele tekst is middelnederlands.

De historische context van het privilege van **1346** laat het volgende zien. Op 26 september 1345 sneuvelde de Hollandse graaf Willem IV bij Warns in Friesland tegen de Friezen. Op 15 januari 1346 beleende Lodewijk van Beieren zijn vrouw Margaretha met Holland, Zeeland en Henegouwen (= de erfenis), plus de heerlijkheid Friesland.
Door de Hollandse en Zeeuwse steden waren zware financiële verplichtingen aangegaan voor de gesneuvelde graaf. Margaretha kampte met geldgebrek en kon de bestaande en toenemende onrust niet wegnemen, temeer daar zij als vrouw in de zgn. zwaardlenen Holland en Zeeland niet kon opvolgen. De standen waren niet van zins haar tegemoet te komen.
Als oplossing zien we in september 1346 dat voor haar zoon Willem (V) een soort regentschap voor al haar gewesten gecreëerd wordt: de 13-jarige Willem "verbeidende de grafelijkheid", met in de praktijk Jan van Beaumont als regeerder. In dit kader valt de stadsrechtverlening aan Vlaardingen op 28 mei 1346. Van grafelijke zijde behoeft men geld en goodwill en wellicht heeft men dat gekregen in ruil voor het privilege. Het stuk lijkt duidelijk op initiatief van de burgers van Vlaardingen ("alzulcke gunst gedaen hebben") tot stand te zijn gekomen.
Het origineel van 1346 is niet voorhanden, wel een aantal afschriften die al genoemd zijn bij 1273. De tekst is in het middelnederlands.

Het stuk van 18 maart **1358** bevestigde de voorafgaande privileges hiervoor genoemd. In 1358 vraagt Albrecht hertog van Beieren wegens ziekte (= krankzinnigheid) van zijn broer, graaf Willem V en mede op dringend verzoek van diens echtgenote Machteld van Lancaster om voor hem als ruwaard = bewaarder, beschermer van diens landen te mogen optreden. Hij beloofde de oude privileges en ge-

bruiken in ere te houden en de eventuele schulden te betalen die Willem V had en dat alles ten voordele van de kooplieden.
Bij geschillen zal Albrecht met zijn raad in samenwerking met de steden arbitreren en dat alles zolang Willem ziek zal zijn. Van de twaalf steden waaraan dit gevraagd wordt schijnt Vlaardingen de enige te zijn waaraan dit speciaal gevraagd wordt: "....ende recht is in den landen ende der poirten van Vlaerdinghen...", in plaats van "...als recht is in den lande". De elf andere steden waar het om ging waren: Dordrecht, Delft, Haarlem, Leiden, Geertruidenberg, Amsterdam, Alkmaar, Oudewater, Schiedam, Rotterdam en Medemblik. Samen met Vlaardingen sloten zij op 21 september **1351** een verbond om Willem V als graaf van Holland en Zeeland, en heer van Friesland te handhaven en te steunen. De bondsbrief schijnt in Vlaardingen in bewaring te zijn gegeven 24).

Het privilege van **1407**
zal zeker op initiatief van de stad Vlaardingen tot stand zijn gebracht, getuige de aanzienlijke tegemoetkomingen en begunstigingen. Rechtsgebieduitbreiding, met name genoemde alleenberechting in eigen stad en een beperkte verjaring van overtredingen rechtvaardigden volledig het financiële offer dat daarvoor gebracht moest worden 25).
Graaf (sedert 13 december 1404) Willem VI had geld en steun nodig in de zgn. **Arkelse Oorlog** (1404-1412). Het waren financieel gezien moeilijke tijden voor Albrecht (en zijn zoon). Dat had Albrecht al tweemaal doen besluiten tot een herwaardering (= devaluatie) dat wil zeggen waardevermindering van de munt, namelijk op 29 september 1388 (en wel voor een beoogde periode van tien jaar) en 15 mei 1393 (idem voor twintig jaar). De belangrijkste steden, waaronder Vlaardingen waren hiermee accoord gegaan 26).

Rond 1400 ging het Holland economisch voor de wind. De steden zagen hun scheepvaart en nijverheid groeien en de landsheer zag met welgevallen naar de daarmee gepaard gaande vergroting van de geldstroom. Aan de andere kant vormde de stedelijke expansie en verzelfstandiging van de stadsmacht een serieuze bedreiging voor de politieke stabiliteit in het graafschap. Deels parallel, maar ook wel eens haaks er op speelden zich de befaamde Hoekse en Kabeljauwse twisten af, die geenszins een ietwat pittoreske provincieruzie, maar een bedreigend netwerk van vetes waren die Holland een eeuw lang op de rand van een burgeroorlog deden balanceren. Soms ging men over die rand, zoals in 1392 na de moord op Albrechts geliefde Aleid van Poelgeest, wat een regelrechte burgeroorlog tussen vader en zoon (de latere Willem VI) tot gevolg had. Ze verzoenden zich later maar de ontwrichtende uitwerking was duidelijk: vele militaire expedities verstoorden de handelsvrede, vernietigden mensenlevens en kapitalen en leidden tot de reeds gesignaleerde desorganisatie van het muntwezen.

Echte successen voor vader Albrecht en zoon Willem VI in Friesland in de jaren 1396-1399 waren uitgebleven alhoewel zij het lijk van Willem IV wisten te bemachtigen en een passende begrafenis te regelen.

De sinds lang geschonden eer (1345 dood Willem VI nabij Stavoren) was eindelijk gewroken, het Hollandse blazoen gezuiverd. De Hollandse hofauteur, de zgn. heraut van Beieren kon tevreden zijn want hij had als geen ander opgeroepen om in het gure noorden de oude rekening te vereffenen. Hij sprak er welhaast in kruistochttermen over: de weg naar eer leidt naar Friesland.

Bij deze campagne werd de graaf gesteund door de Hollandse steden, die veel schade ondervonden van zeeroverij door de zgn. "Likedelers" in de Friese wateren. Daarna zochten ze kennelijk een ander gevechtsterrein om eer te behalen. Dit werd het land van Arkel, tussen Lek en Merwede, op de grens van Gelre en Holland. Deze zelfstandige heerlijkheid had de macht door bijvoorbeeld Lek en Merwede af te sluiten, het Dordtse stapelrecht ernstig aan te tasten. Omdat het zeer de vraag is of buiten Dordrecht veel steden lust hadden zich grote financiële offers te getroosten dat recht te handhaven, mogen we gerust stellen dat de Arkelse Oorlog een initiatief was van de graaf en hooguit door de steden geaccepteerd werd. Hoezeer de graaf steunde op de steden blijkt

met name uit een drietal oproepen ter heervaart (= landsheerlijk recht om ten strijde op te roepen) in de zomer van 1405, waarbij zelfs één herziene oproep 26).
Wellicht speculeerden sommige steden er op bijzondere wensen door de landsheer ingewilligd te krijgen tegen financiële tegemoetkoming.
Zo schijnt Vlaardingen in 1407 haar dubbele heervaart afgekocht te hebben en werd er ook in mei apart vergaderd met de graaf in 's-Gravenhage. Als uitvloeisel daarvan kan de stadsrechtverlening van 23 augustus 1407 beschouwd worden 27).

Ruim een halve eeuw later, in **1463 en 1464** werd dit privilege onderdeel van een proces bij het Hof van Holland tussen de rentmeester van Noordholland, Jan van Assendelft namens de graaf (= Filips de Goede) tegen de magistraat van Vlaardingen en de inwoners van Vlaardinger-Ambacht. Door een uitbreiding van het rechtsgebied van de stad Vlaardingen in 1407 was een deel van het ambacht Woude daarbij gekomen. Het op het ambacht Woude betrekking hebbende deel van de zgn. herfst- en lentebede scheen sedertdien **niet** meer betaald te zijn, doch graaf Filips eiste het vanaf 1460 weer op. Er werd een schikking getroffen doch daarmee bleek de zaak niet afgedaan, getuige het proces geopend op 21 februari 1463. De uitspraak van 30 april 1464 laat zien dat de eis van de rentmeester wordt toegewezen: de stad zal over de stadsuitbreiding schot in de vorm van herfst- en lentebede moeten betalen. De bede blijft ook geheven van Vlaardinger-Ambacht en het ambacht Woude waarbij Vlaardingen dat deel zal betalen over wat in 1407 bij haar rechtsgebied is gekomen en wat tot dan toe bij Vlaardinger-Ambacht behoorde 28).
De vrijstelling van betaling van schattingen in de vorm van gewone, normale bede of schot, die de stad sedert 1273 genoot, gold blijkbaar niet voor dit geval.

Tenslotte toont het octroy van 16 november **1437** ons dat Willem van Naaldwijk, baljuw van Vlaardingen zijn gevangenen, dus ook Vlaardingse poorters, mag overbrengen naar zijn huis in Naaldwijk, daar er binnen zijn baljuwschap geen gevangenis (meer) is; dat alles zolang de graaf dat goeddunkt. Dit in Naaldwijk achter slot en grendel houden betekende een tijdelijke inbreuk op de privileges van Vlaardingen. Dat van 1407 bepaalde nog eens duidelijk dat een Vlaardingse poorter alleen in Vlaardingen berecht, en naar we mogen aannemen ook aldaar vastgehouden mocht worden 29).
Het origineel van 1407 is niet voor handen, wel een aantal afschriften.

Graaf Willem VI verleende enkele jaren later nogmaals een privilege aan Vlaardingen en wel op 30 november **1413.**
Wederom lijkt het initiatief van de kant van de stad te komen want sterker nog dan in het privilege van 1407 is er nu sprake van de welwillendheid van de graaf aan zijn trouwe stad en burgers van Vlaardingen, waarbij hij voor wat die trouw betreft een wissel trekt op de toekomst.
Dit privilege, evenals dat van 1407, speigelt zich uitstekend in het literaire werk van een tijdgenoot: **Willem van Hildegaersberch.**
Deze rond 1400 werkende **sprookspreker** in Holland 30) reisde van het ene gehoor naar het andere, diende zich bij diverse **adellijke hoven** en ontmoetingspunten der geestelijke en stedelijke elite aan om één of meer sproken te komen voordragen. In een titelloze sproke houdt Willem stadsbestuurders voor om een vriendschappelijke band met de stads- of landsheer te onderhouden, eendrachtig te zijn bij het nemen van besluiten, de handel te bevorderen en de welvaart te dienen tot nut van 't algemeen 31).
Ook de stads- en landsheer kon zich aangesproken weten. Een goede verstandhouding kan de stad stadsrechten of privileges opleveren: "Mer (maar) min ende vrienscap gaan vernuwen / Mit sinen goed en getruwen luden / Die lijf noch goet voor hem en huden (onthouden) / Heeft hijs noet, si en latent bliken (indien nodig staan ze klaar = heervaart)". Graaf Willem verleende ze "om liefde ende gunste" aan zijn "getrouwer Stede ende Poorteren van Vlaerdinghen, ende om menigen trouwen dienstwille, die si ons of God wille noch doen sullen.....". Er is daarbij vaak sprake van aandacht voor het economische leven: "sonder neringe groet commuyn, / Dat maect int lest enen cranken tuyn". Burgers zonder voldoende handel en bedrijf, dat levert weinig (economisch) gezonds op. Stads-

en landsheren verstonden de tekenen des tijds, dat wil zeggen dat zij voor de financiering van hun politiek bij de steden aanklopten onder stelselmatige bescherming van het burgerlijk belang. Trouw en (financiële) steun waren onontbeerlijk, want de perikelen rondom de Arkelse Oorlog, hoewel formeel afgelopen, waren nog volop aanwezig. De oorlog had een hoop geld en inspanning gekost van graaf en steden en was nog niet afgerond. In 1412 kwam een vrede tot stand waarbij het land van Arkel bij Holland werd ingelijfd. Zoals gezegd, deze oorlog kostte veel geld waardoor de behoefte ontstond de belastingen op een solidere basis te stellen. Daarvoor zorgde Willem Eggert, sedert 1411 tresorier, via de introductie van de meerjarige beden.
In dit geheel past de privilegeverlening van 1413 **evenals de steun aan de stedelijke aristocratie** via de jaarlijkse verkiezing van raden, waar Albrecht al mee begonnen was rond 1400.
Het origineel van 1413 bezitten we niet meer, wel afschriften.

De laatste twee privileges die we in het kader van stadsrechtverlening en -uitbreiding zullen behandelen dateren van **1446 en 1448.**
Wat onmiddellijk opvalt, is de zakelijke toon in de aanhef van beide stukken. De getrouwe stad en geliefde poorters zijn vervangen door recht op de man (stad) af "stede van Vlairdingen". Beiden stukken zijn op verzoek van de stad geleverd, daar de financiële tegenprestatie van de stad duidelijk is.

Na de officiële afstand van gravin Jacoba van Beieren op 12 april 1433 lagen er kansen voor een bescheiden economische opbloei, mits de vrede met Engeland gehandhaafd bleef en Filips zijn steun zou geven in de welhaast onafwendbare oorlog tegen Lübeck en de Wendische steden (behalve Lübeck: Hamburg, Lüneburg, Rostock, Wismar en Stralsund) in de Oostzee. Verder mochten de belastingen geen struikelblok vormen, deze werden tot dan toe niet erg fanatiek ingevorderd en niemand lag wakker van de grote achterstand die gaandeweg was ontstaan. Maar goed, de oorlog met Engeland brak in 1436 **wel** uit en die leverde Filips een smadelijke nederlaag bij Calais op. In plaats van meteen vrede te sluiten sleepte de oorlog zich drie jaar voort en werd pas op 29 augustus 1439 in het voordeel van Engeland beëindigd. Holland en Zeeland bleven dwarsliggen omdat ze weigerden de afgesproken schadevergoeding voor buitgemaakte en gekaapte schepen te betalen en omdat ze zich volgens zeggen nooit vijanden van Engeland hadden gevoeld. Pas in 1445 verklaarden ze zich accoord. Inmiddels was in 1438 de oorlog met de Wendische steden uitgebroken, wat gecombineerd met een hongersnood een bepaald rampzalige toestand opleverde. In 1439 en 1440 werden alle Hollandse zeesteden en -dorpen verplicht oorlogsschepen, "baardsen", te bouwen, terwijl het jaar ervóór al door graaf Filips schepen (baardsen) geëist en er zo'n 80 gebouwd waren. Vlaardingen diende er, evenals Gorinchem, Heusden, Oudewater, Rotterdam en Schoonhoven één te (laten) bouwen en uitrusten 32).
In 1440 volgde tevens een verzoek, met name aan Vlaardingen, bij te dragen in de kosten ter bescherming van de haringvisserij.
In september 1441 kwam er te Kopenhagen een tienjarige wapenstilstand tot stand waarbij Holland aan de hertog van Holstein en de Pruisische steden een forse schadevergoeding moest betalen en voortaan voor het geleiderecht door de Sont aan de Deense koning geld moest geven.
Dit alles maakte forse uitgaven noodzakelijk, maar de nieuwe beden kwamen slecht binnen, zodat de achterstanden groeiden. Opstanden en partijstrijd - Hoeken en Kabeljauwen - staken de kop op (1441-1448).
De voorschotten die gevraagd werden dwongen de stadsbesturen tot een flinke verhoging van de accijnzen. In dit licht dienen de privileges van 21 maart 1446 en 17 april 1448 gezien te worden om aan de zesjaarlijkse toegezegde bede te voldoen. Nieuw tenslotte in het stuk van 1448 is de "Vroetscip ende Rycdom" die met de komst van graaf Filips van Bourgondië zijn intrede deed.
Wederom bezitten we geen originelen, wel afschriften van de stukken van 1446 en 1448.

4. ONDERLINGE VERGELIJKING EN ANALYSE DER VLAARDINGSE STADSRECHTVERLENINGEN

Het stadsrecht van 1273

Met het stadsrecht van 1273 was Vlaardingen in juridisch opzicht een stad geworden. Daarmee kwam er een meer dan formele scheiding tussen Vlaardingen als handelsnederzetting en het omringende platteland = Vlaardinger-Ambacht.
Het ontstaan van de rechtsgemeenschap Vlaardingen kan goed verklaard worden met een oude opvatting, door **H. Pirenne** met verve uitgelegd en geformuleerd, dat het handelsbelangen zijn geweest, die de stoot daartoe hebben gegeven 33).
Het streven naar stedelijke rechten zal zich vertoond hebben toen de samenleving haar vroeger agrarisch karakter (art. 3) grotendeels verloor en werd bepaald bij nieuwe belangen van handel en bedrijf (art. 1-a,b,c, 4, 6 en 14). De eerste voorrechten die de Vlaardingers vroegen, waren gericht op bescherming van persoon en goed, van tolvrijheid en markt, van ontheffing/vrijstelling van algemeen (land)recht en van vorming van eigen recht voor handel en verkeer. In dezelfde geest spreekt recenter **E. Ennen** zich uit, als zij de verontwaardiging van Alpert van Metz, een monnik die in tegenspraak met zijn naam in het Utrechtse - met de meeste waarschijnlijkheid Amersfoort 34) - schrijvend bezig was, ten tonele voert. Die verontwaardiging sloeg op het feit dat de Tielse kooplieden niet volgens landrecht, doch naar eigen willekeur wilden rechtspreken. Hij wilde niet begrijpen dat zij als kooplieden onder koninklijke bescherming het speciale koopmansrecht toepasten. Echter, het normale landrecht van de vroege middeleeuwen was het recht van een agrarische samenleving. De speciale behoeften van de koopman kwamen daarin niet ter sprake, bijvoorbeeld de regeling van schuldkwesties. Voorts kende het middeleeuws procesrecht het bewijsmiddel van het godsoordeel, vooral van de tweekamp; een nogal lastige toestand voor een koopman, die vaak genoodzaakt was om een schuld te bewijzen of te bestrijden. Zie hier dus een verklaring van het veelvuldig voorkomen van de verbodsbepaling van de tweekamp in stadsrechten 34).
Bij de vergelijking der stadsrechtverleningen zullen we de diverse bepalingen onderbrengen in een aantal rubrieken, te weten 34): 1. naam en ontstaan van de rechtsbron (vgl. hfst. 2 en 3); 2. gebied van toepassing (idem); 3. strafrecht; 4. personenrecht; 5. zakenrecht (tegenwoordig: goederenrecht); 6. erfrecht; 7. verbintenissenrecht; 8. procesrecht; 9. gezagsorganisatie (staatsrecht); 10. privileges; 11. belastingen; 12. andere publieke verplichtingen. Opgemerkt zij dat nr. 4 tot en met 7 privaatrecht betreft.

Vlaardingen had nog geen eigen vertegenwoordiger van de graaf en hoofd van burgerlijk bestuur en rechtspraak in de vorm van een baljuw; men viel onder het baljuwschap van Delfland. Dit wordt reeds genoemd in de stukken van 1273 en 1327. In de oorkonde van 1437 wordt voor het eerst gesproken over een baljuw van Vlaardingen. Wanneer Vlaardingen een eigen baljuw heeft gekregen is (nog) niet opgehelderd; M. van Nievelt, samensteller en schrijver der Handvesten kwam er ook niet uit.
De baljuw uit de oorkonde van 1413 is nog niet definieerbaar als die van Vlaardingen 35). J. Kruisheer stelt dat de beste ingang tot een onderzoek naar het ontstaan van de stadsrechtoorkonde in het algemeen is: een **onderzoek** naar de **beschikbare overlevering** gevolgd door een **analyse van de tekstopbouw** 36).

De overlevering van de oorkonde van 1273

De in 1273 uitgevaardigde bevestigingsoorkonde is **niet** in origineel overgeleverd. We kennen haar tekst alleen in de vorm van **elf** afschriften uit de vijftiende tot de achttiende eeuw 36).
Bij de **afschriften** dient te worden opgemerkt dat een **zestal** niet meer voorhanden zijn, doch bekend uit wel bewaard gebleven vidimi/afschriften 36). Het oudst voorhanden zijnde afschrift is van 1509, dat echter onvolledig is: het mist de artikelen 2 tot en met 14. Restten een **tweetal volledige** afschriften, resp. 1560 (waarvan onder andere afgeleid een vidimus d.d. 1590) en 1753-1763 (afschriften G en afgeleiden enzovoort, en M).
Een groot deel van de tekst treffen we bovendien aan, vertaald in middelnederlands maar inhoudelijk

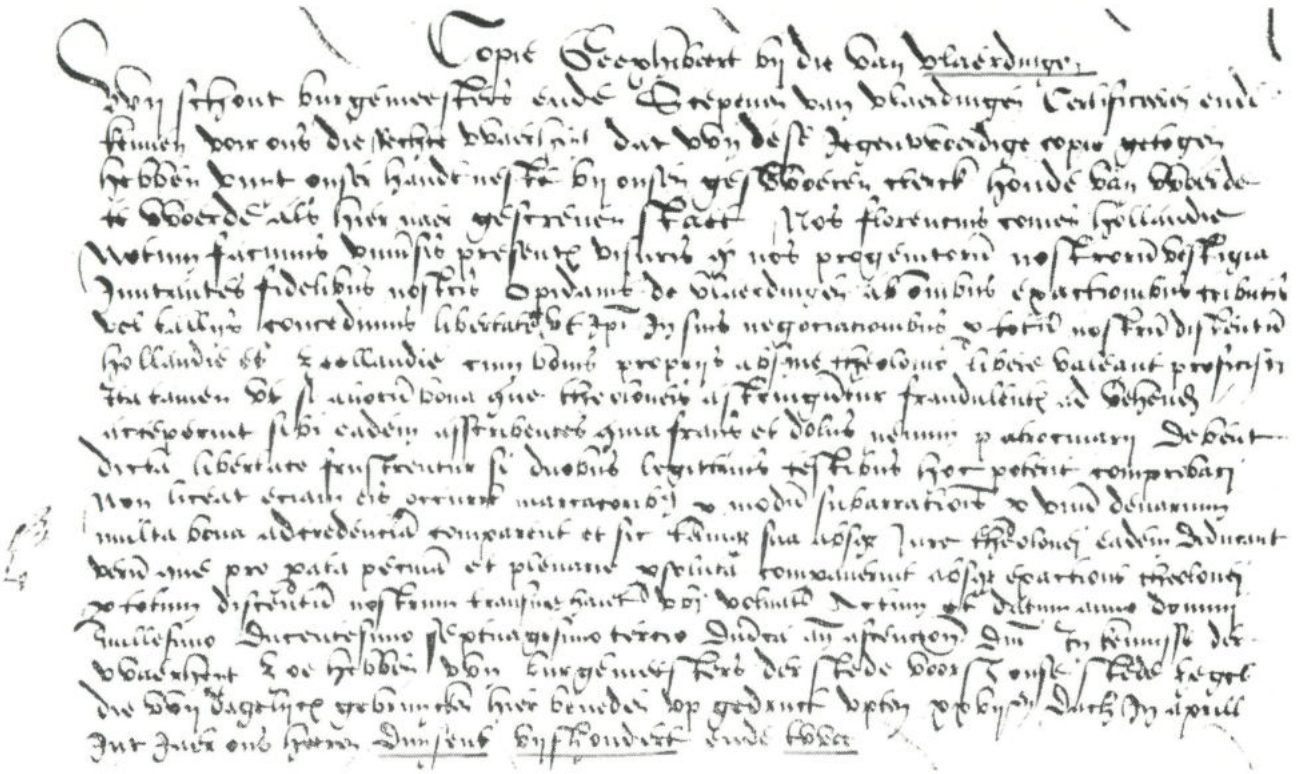

Tekst handschrift oudste afschrift = 1509 (naar een afschrift van 1502 april 27) van het stadsrecht van 1273 (onvolledig) - onderstreping PJW - A.R.A. Den Haag, archief grafelijkheidsrekenkamer, registers nr. 694 , fol. 17 r.

zo goed als ongewijzigd, in de oorkonde d.d. 6 januari 1327 waarbij graaf Willem III op zijn beurt het Vlaardingse stadsrecht bevestigde en uitbreidde 37).

Van de **drukken** noemen we met reden M. van Nievelts: Handvesten (1772) omdat bijna alle andere er bewerkingen van zijn.

Deze stadsadvocaat was zoals gezegd de samensteller en schrijver van bovengenoemde Handvesten 1). De Handvesten waren in 1705 al in bewerking, toen de vroedschap besloot tot uitgave ervan en wel aan de hand van ter secretarie aanwezige originelen en begin zeventiende eeuwse afschriften, vervaardigd door de toenmalige gemeentesecretaris J.A. Dwinglo 38).

In de jaren 1742-1744 kwam het werk, toen begroot op 372 bladzijden gereed, doch de definitieve uitgave werd opgehouden door het proces dat de stad sedert 1742 kreeg te voeren tegen de ambachtsheer van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht. Mr. M. van Nievelt Az. uit 's-Gravenhage was sedert 13 juni 1739 stadsadvocaat en trad tijdens het proces als procureur van de stad op. In het kader van dat proces werden de Handvesten verder uitgebreid en gecompleteerd met een "Naspeuring en Aanwijzing der Stede Vlaardingen", inclusief afbeeldingen, die het licht zagen in 1772 39).

De geleerde stadsadvocaat drukte zijn tekst echter niet klakkeloos af, evenmin altijd echter even nauwkeurig. Naast de door Kruisheer opgemerkte verbetering door Van Nievelt van de corrupte term "papillilata" - moet zijn: "pax illibata" - in art. 14, en de verschillen en bijzonderheden tussen het door hem gebruikte afschrift M met G (waarop de Handvesten gebaseerd zijn) en F in de voetnoten a t/m g", is er **nog een elftal** verschillen te constateren

tussen G en de tekst in de Handvesten. Op één na betreffen het spellingsafwijkingen onder andere in werkwoordsvervoegingen.
Bij het aanvangsprotocol is aan het einde sprake van: "mutantes" wat gelet op het aantal zgn. letterstreepjes volgens Van Nievelt als "imitantes" gelezen zal moeten worden. Van den Bergh 19), de Handvesten volgend, en Kruisheer 19) geven direct "imitantes".
Verder geeft Van Nievelt "vestrorum" in plaats van "nostrorum" in FG en verwerkt dat in zijn noot 4.; Kruisheer en M geven "virorum".

De opbouw van de tekst + analyse

I. De burgers van Vlaardingen hadden, zo kunnen we in het aanvangsprotocol lezen, al van eerdere graven: "in navolging van de voetstappen onzer voorouders", vrijheden en rechten ontvangen. Floris V zou deze in 1273 dan vernieuwd en bevestigd hebben en er een aantal nieuwe bepalingen aan hebben toegevoegd.

Wat nu van de overgeleverde tekst **behoort tot de oudere optekening** en **wat werd in 1273 toegevoegd**? Is het verder mogelijk binnen die oude optekening weer onderscheid te maken tussen oudere en nieuwere bestanddelen?

Tot de bestanddelen die in 1273 **nieuw erbij** kwamen behoort ons inziens art. 3 of een gedeelte daarvan. Gezien de opbouw van het artikel zijn wij van mening, dat de oudere bepaling (= 3a), dat voor enige tijd verblijf buiten de stadsvrijheid, bijvoorbeeld in zaai-, hooi- of oogsttijd, toegestaan was mits men daarna binnen de stad woont en verblijft, **nader gepreciseerd** (= 3b) is met: "dan zal hij **vanaf heden** op grond daarvan zijn vrijheid niet verspelen, als hij maar samen met de anderen zijn bijdrage heeft geleverd aan 's graven heervaart en **het herstel der dijken**".
Vergelijk in dit verband de stadsrechten van Haarlem, Delft, 's-Gravenzande en Alkmaar, die elk apart het geoorloofd verblijf buiten de stadsvrijheid noemen en eveneens apart de heerplicht opvoeren 40).

Omtrent de territoriale grootte van de stadsvrijheid kunnen we slechts gericht gissen: die zal niet veel groter geweest zijn dan het gebied met de huidige begrenzingen Oude Haven - Dayer - Markt - Maassluissedijk - misschien al na ca. 60 m. afbuigend naar het noorden en ter hoogte van de Blokmakersplaats naar het oosten afbuigend naar de Oude Haven. Deze schatting komen we bij Poelstra en Ter Brugge tegen 40) en ook wij kunnen ons daarin vinden gelet op het einde van de (handels)terp geaccentueerd door de dubbele knik in de Hoogstraat.

Geheel **oorspronkelijk** lijkt ons hier het bijdragen aan het herstel der dijken.
We kunnen hierbij met actuele nadruk denken aan de schade veroorzaakt door de stormvloeden van 1262 en 1268, alsmede die van een periode van overvloedige regenval in de jaren 1269-1273 met daarmee in verband staande rivierwateroverlast 41).

Nu we aannemelijk gemaakt hebben, dat met de uitbreiding van art. 3b er nieuwe, vanaf 1273 daterende bepalingen bij gekomen zijn, bezien we eerst de **oudste bestanddelen** van het stadsrecht: de art. 1-a,b,c, 2 en 3a. Deze artikelen betreffen: **a)** de onderlinge relatie van de graaf en de burgers = art. 1-a,b, en 3-a: ontheffing van de plicht van de burgers aan de graaf verschuldigde belasting te betalen (al zal dit de zgn. gewone - in tegenstelling tot de buitengewone bijvoorbeeld in tijd van oorlog - belastingbetaling betreffen), de vrijstelling van alle grafelijke tollen in Holland, zowel als Zeeland, ongeoorloofde vrijstelling bij niet volledig in eigendom zijnde goederen; **b)** de plaatsgebondenheid van de burger = art. 2, het privilege bekend als **"privilegium de non evocando"**: burgers die zich binnen de stad aan geweld (tweekamp) hebben schuldig gemaakt, hoeven onder zekere voorwaarden niet buiten de stad terecht te staan.
c) binnen groep a) kunnen we een ouder en nieuwer bestanddeel 41) zien: in art. 1-b nieuw vanaf: ".... **echter** met dien verstande, dat zij deze vrijheid verspelen wanneer zij goederen van anderen....." Artikel 1-c is een nadere uitbreiding en uitwerking van het nieuwere bestanddeel dat in 1-b begint.

De vrijheid van handeldrijven zonder tolheffing

met eigen waren gold voor heel "ons gewest Holland en Zeeland". In 1273 staat dat in een wat speciaal daglicht daar de toen volledig en in elk opzicht meerderjarige Floris V (geboren 1254) probeerde een practisch uitvoerbare manier van medebestuur over zijn landen (Holland boven de Maas tot en met Amstel- en Kennemerland als noordelijke gewesten, Zuid-Holland met Dordrecht, en tenslotte Zeeland) uit te oefenen.
Omstreeks 1266 gaat dat met behulp van Dirk, heer van Teylingen, baljuw van Holland, Simon van Haerlem, baljuw van Kennemerland, Gijsbert van Aemstel, en Aelbrecht van Voorne als burggraaf van Zeeland. In 1268 sloot Floris te Brugge een verdrag met zijn tante en vroegere voogdes Aleid van Avesnes/Henegouwen en beëindigde daarmee een twist tussen beiden. Kort daarna (31 mei 1272) gaf Floris aan Aleids zoon Floris van Avesnes/ Henegouwen - die in 1268 het gerecht en huis te "Nuwerscie" (= Schiedam - Huis te Riviere) en al het land tussen "Ouder-Schie" (= Overschie) en Schiedam in leen had gekregen - voor ruim twee jaar het bewind over heel Zeeland, zonder dat dit het burggraafschap van Aelbrecht van Voorne scheen aan te tasten 42).
In datzelfde jaar 1272 van zijn stadhouderschap van Zeeland werd hij (7 september) door Floris V tot baljuw van Zuid-Holland benoemd, waarmee hij op dat moment het bewind en de rechtspraak over de grafelijke gebieden ten ziuden van de Maas had. Floris V voerde hier wel in rechte, maar niet in feite het gezag uit, gezien de talrijke wederrechterlijke aanmatigingen door Floris van Avesnes/Henegouwen van de rechten van de leenheer 42).

De nieuwere bestanddelen, dus **vanaf art. 3-b,** kunnen ons inziens verder de artikelen 4 t/m 6 en mogelijk 14 bevatten.
We stellen dit omdat ze, evenals de art. 1-a,b,c, 2 en 3-a van de eerder genoemde groep, de graaf in **eerste persoon** (meervoud = pluralis maiestatis - vgl. "Nos Florentius" van het aanvangsprotocol) laten optreden. Het is volgens Kruisheer een - relatief - kenmerk van de middeleeuwse vorstenoorkonde, bij een door eigen personeel van de vorst opgestelde oorkonde, dat de oorkonder er veelal in de eerste persoon in optreedt. Dat personeel vereenzelvigde zich in zulke gevallen met zijn heer. Het Jaarmarkt-artikel 14 kan verband houden met het verlenen van het desbetreffende privilege, wat voor het eerst in juni 1246 voorkomt door de vermelding van de "zomermarkt" 43). De Jaarmarkt van Vlaardingen dateert vermoedelijk al van vóór de stadsrechtverleningen in Holland vanaf midden dertiende eeuw door Willem II. Het door de vorst toegekende marktrecht (in het algemeen), de ontheffing van tolbetaling bleek al spoedig niet toereikend. De traditionele, op een agrarische samenleving gerichte juridische procedures bleken vooral door hun traagheid niet meer geschikt. Het handhaven in een bevolkingscentrum - met niet alleen honkvaste maar ook een vlottende bevolking van reizenden - van de marktvrede en de vrede in het algemeen vereiste een snelle en vanuit eigen omgeving geregelde rechtsgang.
De voornaamste taak van een vorst bestond uit het handhaven van de vrede in zijn gebied en derhalve ook in de steden daarin. Omdat vorsten daartoe vaak de middelen ontbraken, verenigde de bevolking zich in een soort communes, gemeenschappen die gezamenlijke belangen naar binnen en naar buiten behartigden.
Met hun zelfstandig optreden pleegden ze inbreuk op de macht van de vorst en de oplossing voor dit probleem werd dus gevonden in verdragen, de zgn. stedelijke rechten of kortweg stadsrechten.
Zo zien we in ons geval dat de heervaart en het dijkonderhoud werden geregeld in art. 3-b, terwijl art. 4 t/m 6 de financiële basis van de stad versterkte, waardoor men gemakkelijker aan de bijdragen in de (bijzondere) beden en belastingen kon voldoen.

Een vierde bestanddeel van het stadsrecht van 1273 wordt ons inziens gevormd door de artikelen 7 t/m 13.
Deze artikelen handelen over openbare orde in de stad, over beteugeling van geweld door middel van het afdwingen van vrede en het stellen van sancties op het toebrengen van lichamelijk letsel en op vechten.
Ze lijken **door de burgers zelf** op schrift te zijn gesteld getuige de manier waarop de graaf wordt aangesproken, namelijk in de **derde persoon.** Veel-

vuldig is er sprake van schepenen, schepenenvonnis, het optreden van de rechter; iets wat ook in de toekenning der boeten aarzelend zichtbaar wordt:

Art.	Aan de graaf	Aan de schepenen	Aan de rechter
7	10	20 s. (elk)	20 s.
8	10 s.		
9	10		
10	10	(weigering aan rechter	
11	40 s.	of minimaal 2	
12	10 s.	schepenen een twist	
13	10	bij te leggen: 2 s.)	
14	15		

Ook de aanhef van elke bepaling is stylistisch kenmerkend: Als iemand, alwie, iedere, hij die: si quis, quicumque, qui.

Een laatste vraag die openblijft betreft het **tijdstip** waarop de diverse vernieuwingen en toevoegingen **hebben plaatsgevonden.**

In het voorafgaande deden we een poging enig onderscheid aan te brengen in het geheel van de stedelijke rechten van Vlaardingen sedert 1273: de eerste ons overgeleverde stadsrechtverlening. We kwamen daarbij tot een **gelediing in vieren: 1)** de artikelen 1-a,b, 2 en 3-a; **2)** artikel 1-b, het tweede gedeelte + 1-c; **3)** de artikelen 3-b en 4 t/m 6 en 14; **4)** de artikelen 7 t/m 13. Verdere bestudering zal leren of we dit kunnen blijven verdedigen en staande houden.

Wanneer werden 1, 2, 3 en 4, al of niet in combinatie met elkaar vernieuwd en uitgebreid?

De artikelen bij nr. 3 zullen van 1273 dateren, die van nr. 2 daarvóór en het oudste bestanddeel kan gevormd worden door de combinatie van de nrs. 4 en 1. Als graven/verleners komen in aanmerking mogelijk Willem II (1234, vanaf 1239 zelfstandig - 1256), Floris VI (1222-1234) of Willem I (1203-1222) maar wellicht moeten we denken aan de twaalfde eeuw.

In een kladopzet voor een nooit uitgevoerd overzicht van de "Handvesten, privilegien ende oude keuren der stede Vlaardingen, met een korte beschrijving van dien", door K. van Alkemade en P. van der Schelling 44) voeren dezen vele schrijvers op die **Vlaardingen een van de oudste van de gehele streek** noemen, onder verwijzing bijvoorbeeld naar het stadswapen = de rode Hollandse leeuw als bewijs van bezit van de graven 45).
In de Handvesten 1) vermeldt het afschrift van 2 december 1504 eveneens dat **Vlaardingen één van de eerste en oudste steden in Holland** is geweest. Helaas moet het vooralsnog blijven bij bovenstaande veronderstellingen al lijken de archeologische vondsten een en ander **niet** te weerspreken.

II. Opvallend bij nadere beschouwing van de artikelen van 1273 is het **ruime aantal strafrechtelijke bepalingen**, iets wat we trouwens bij de meeste stadsrechten aantreffen: art. 1-b, 2, 7, 9 t/m 14.

Daarbij kan opgemerkt worden dat bij 1-b een koppeling plaatsheeft met het belastingrecht. Bij 2. zien we dat geëindigd wordt (na:.... volgens sententie....) met procesrecht. Bij 7. hebben we te maken met een strafrechtelijke overtreding van een procesrechtelijke regel.
Voorts is 11. de basisnorm en 12. en 13. zgn. gekwalificeerde delicten van de basisnorm.
Tenslotte vertoont 10. een procesrechtelijk tintje. Naast de strafrechtelijke bepalingen zien we bepalingen van belastingrecht: 1-a, 1-b, 5 en 6. Verder privaatrecht: 1-c, staatsrecht: 3, en procesrecht: 8.

In het vijfde hoofdstuk: De vraag naar de rechtsontlening: Algemeen, en Toepasbaarheid voor Vlaardingen, geven we in dat laatste onderdeel een tabel met vergelijkingen van het Vlaardingse stadsrecht van 1273 met dat van: Haarlem 1245, Delft 1246, 's-Gravenzande 1246, Zierikzee 1248, Dordrecht 1252, Alkmaar 1254 en Leiden 1266, als stadsrechten ouder naar datering dan het Vlaardingse, en Schiedam 1275 in datering net volgend achter Vlaardingen.
Nadere bestudering van die tabel laat zien dat een aantal artikelen qua karakter en inhoud op zichzelf staan: 1-c, 5, 6, 8 en 14.

Andere vertonen verwantschap met bepalingen uit oudere stadsrechten maar wijken op onderdelen af: 3 (laatste gedeelte), 4, 7, 10 en 11.

Dit alles duidt er ons inziens op dat we hier te maken hebben met een **oorspronkelijk stadsrecht.**
Van de 14 bepalingen is er verder een **zestal** van economische aard: 1-b,c, 3, 4, 5, 6 en 14; **twee** van belastingtechnische aard: 1-a,b, en 3, een **zestal** (uiteraard ook in het belang van de economie) heeft betrekking op de orde en veiligheid: 2, 9, 10, 11, 12 en 13, en tenslotte een **drietal** met betrekking tot de rechtszekerheid: 7, 8 en 10.

NOTEN

(bij De middeleeuwse stadsrechten van Vlaardingen I)

1. **M. van Nievelt Az.** - Handvesten, octroyen, privilegien en regten aan de stede Vlaardingen... vergunt... mitsgaders oude keuren en andere egte stukken daartoe betrekkelijk; benevens eene naspeuring... derzelver stede - 's-Gravenhage 1772. Idem Utrecht 1775. Hierna: Handvesten.
2. **P.G.Q. Sprenger van Eijk** - Geschiedenis en merkwaardigheden der stad Vlaardingen - Rotterdam 1832 (fascimile-uitgave: Vlaardingen 1972), blz. 11 (1273), 13 en 14 (1346), 20 (1407). Het jaar 1327 komt bij Sprenger van Eijk voor als 1326, en 1358 als 1357 als gevolg van het niet toepassen van de zgn. Paasstijl: zie bijvoorbeeld **P.J. Westerdijk** - Bijlage bij Historisch Jaarboek Vlaardingen 1988 - reactie op K. Maat - Het stedelijk karakter van Vlaardingen in de middeleeuwen - de 2e en 3e (ongenummerde) blz., welke verstrekt werd bij Historisch Jaarboek Vlaardingen 1991.
3. **C. Postma** - Korte Geschiedenis van Vlaardingen - Vlaardingen 1958, blz. 10 en bijlage 1: blz. 101-102 (1273 en 1326 = 1327) en 14 (1407).
4. **Handvesten** - deels bronnenverzameling met toelichting t/m blz. 222 (= afd. III. Handvesten en Octroyen enz.), deels stadsgeschiedenis: Naspeuring en Aanwyzing..., romeinse nummering. 's-Gravenhage 1772.
   Sprenger van Eijk - (noot 2); 1832.
   A. v.d. Hoeven - Geschiedenis der stad Vlaardingen voor het opkomende geslacht. In gesprekken - Vlaardingen 1840.
   P. van West - Vlaardingen en Vlaardinger - Ambacht voorheen en thans - Vlaardingen 1910.
   C. Drossaart van Dusseldorp - Merkwaardige privileges van Vlaardingen - Vlaardingen 1926.
   F.W.J. Landsman - Het Ambacht van Vlaardingen - Rotterdam 1927 (proefschrift).
   J.A.J. Jousma - Oudheid van Vlaardingen - Vlaardingen 1947 (pr.).
   M.C. Sigal - De Drie Maassteden. Schiedam, Vlaardingen, Maassluis - Amsterdam 1948.
   M.C. Sigal - 675 jarig stadsrecht van Vlaardingen - N.V.C. 12.5.1948 = Nieuwe Vlaardingsche Courant.
   M.C. Sigal - Een belangrijk Vlaardings Handvest - N.V.C. 15.1.1951.
   C. Postma - (noot 3); 1958.

   Rede uitgesproken door: Prof. Mr. **B. de Goede** op 14 mei 1973 ter gelegenheid van het 700 jaar bestaan van Vlaardingen als stad.
   A. Bijl Mz. - Over de oudste stadsgrenzen en de oudste stadsuitbreiding van Vlaardingen - in: Vlaardingen. Zeven auteurs over facetten van zeven eeuwen stad - T.H.V.V. nr. 15, aug. 1973, blz. 19-23 = Tijd-Schrift Historische Vereniging Vlaardingen.
5. **A.G.N.** = Algemene Geschiedenis der Nederlanden, dl. 5 - Haarlem/Bussum 1980, blz. 431, 432 en 443 en verder.
6. **Handvesten,** blz. 289 en verder (1507-jan. 23) en wel "bij oerlove ende Octroye onsen harden (= zeer) lieuen (= lieve) genadighen Heere", en blz. 292 (1515-febr. 1) en verder.
7. **J. Verdam** - Middelnederlandsch Handwoordenboek - 's-Gravenhage 1976.
8. **H.P.H. Camps** - De stadsrechten van graaf Willem II van Holland. Een diplomatische, tekstkritische en historische studie - Hilversum 1989, blz. 120 en verder = paragraaf 3. Rechtshistorische notities.
9. **P.H.D. Leupen** - Heer en stad, stad en heer in de dertiende eeuw - in: De Hollandse stad in de dertiende eeuw - Muiderberg Symposium IV, Zutphen 1988, blz. 10.
10. **R. van Uytven** - Het stedelijke leven 11e - 14e eeuw - in: A.G.N., dl. 2, Haarlem/Bussum 1982, blz. 187-221.
    D.E.H. de Boer, J. van Herwaarden, J. Scheurkogel - Middeleeuwen - Groningen 1989, blz. 241.
11. **J. Kruisheer** - Stadsrechtbeoorkonding en stedelijke ontwikkeling - in: Muiderberg Symposium IV (noot 9), blz. 44, 45, 47, 50, 51. Aanhangers zienswijze a): Oppermann, Gosses, Post, Niermeyer, Van Werveke, Van de Kieft en Jansen, zie noot 1 blz. 44. Voor zienswijze b): Huizinga, Cordfunke, Henderikx, Speet, Van Regteren Altena en Uytven, zie noot 4 blz. 44.
    D.E.H. de Boer - Op weg naar volwassenheid. De ontwikkeling van de productie en consumptie in de Hollandse en Zeeuwse steden in de dertiende eeuw in: Muiderberg Symposium IV (noot 9), blz. 34, 35.
    P.H.D. Leupen - (noot 9), blz. 11, 12, 15. **C. v.d. Kieft** - Perspectief van de Hollandse stad - in: Muiderberg Symposium IV (noot 9), blz. 117, 118.
    J.Ph. de Monté ver Loren - Hoofdlijnen uit de ontwikkeling der rechterlijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling - Utrecht 1967, blz. 145-152.
    H.P.H. Camps - (noot 8), blz. 120, 121.
12. **J. Kruisheer** - (noot 11), blz. 47, 50. Verder: **C. v.d. Kieft** - (noot 11). **P.H.D. Leupen** - (noot 9), blz. 14. **H.P.H. Camps** - Aantekeningen over het oudste stadsrecht van 's-Hertogenbosch - T.v.R. = Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis, LV (1987), blz. 364 tempert Kruisheers aandacht voor de poorters. Zie ook **Camps** (noot 8), blz. 76, en **J. Kruisheer** - Het ontstaan van de stadsrechtoorkonden van Haarlem, Delft en Alkmaar - Amsterdam/Oxford/New York, 1985, blz. 59, 60.
13. **R. van Uytven** - (noot 10), blz. 188.
14. **P.J. Westerdijk** - De scheepvaart en handel van Vlaardingen in de late middeleeuwen, voornamelijk op Engeland - Vlaardingen 1986, blz. 1, 3. Pas via gegevens met betrekking tot het waterschap Delfland en de Enqueste (1494) en Informacie (1514) krijgen we weer wat "directere" gegevens ter beschikking.
15. **E.J.J. van der Heijden, B.H.D. Hermesdorf** - Aantekeningen bij de geschiedenis van het Oude Vaderlandse Recht -

Nijmegen/Utrecht 1965, blz. 147.
Handvesten: in chronologische volgorde de genoemde stukken en vindplaats: **1273,** blz. 6-16; **1327,** blz. 16-24; **1346,** blz. 25-38; **1358,** blz. 29-34 en in verband hiermee **1351,** blz. 44-49; **1407,** blz. 34-36; **1413,** blz. 62-63; **1437,** blz. 64-65; **1446,** blz. 65-66; **1448,** blz. 66-73, **1463,** blz. 74-77 en **1464,** blz. 78-82.

16. **A. Bijl Mz.** - (noot 4), blz. 23 noot 3, resp. 1973 en 1951.
17. Zie voor de voogdij van Floris V: **H. Obreen** - Floris V. Graaf van Holland en Zeeland, Heer van Friesland 1256-1296 - Gent 1907, blz. 5-19.
18. **E.H.P. Cordfunke** - Gravinnen van Holland. Huwelijk en huwelijkspolitiek van de graven uit het Hollandse Huis - Zutphen 1987, blz. 99. Over het mogelijke waarom licht Melis Stoke ons in, zie noot 13 aldaar.
19. 1268 geschil: Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, dl. III: 1256 tot 1278 door **J.G. Kruisheer** - Assen/Maasstricht 1992, nr. 1483, blz. 529-531; hierna: OHZ-III. Tevens **Obreen** (noot 17), blz. 28 en verder. **Vruchtgebruik:** OHZ-III, nr. 1484, blz. 531-535. **Herstel goede verstandhouding:** OHZ-III, nr. 1613, blz. 697-698 en **J.M.A. Coenen** - Graaf en grafelijkheid. Een onderzoek naar de graven van Holland en hun omgeving in de dertiende eeuw - Utrecht 1986 (pr.), blz. 99, 102. De voorganger van OHZ-III is **L.Ph.C. van den Bergh** - Amsterdam/'s-Gravenhage 1873.
20. **1270:** OHZ-III, nr. 1524, blz. 585-586; **1272:** OHZ-III, nr. 1587, blz. 664-666 en nr. 1615, blz. 699-700, alsmede **Coenen** (noot 19), blz. 100; **1273:** OHZ-III, nr. 1654, blz. 749-750 en **Obreen** (noot 17), blz. 32; **1275:** OHZ-III, nr. 1687, blz. 793-796.
21. **F.W.N. Hugenholtz** - Floris V - Bussum 1966, blz. 50, 54.
22. OHZ-III, blz. 722 en verder nr. 1632; afschriften G. en H, aanwezig Gemeente Archief Vlaardingen, in druk: Handvesten, blz. 1-43. Zie ook KL in "Copie privilesie-boeck" van 1703 in G.A.Vl., archief Ambachtsheer, inv. nr. 19.
23. Voor het Engelse avontuur **F.W.N. Hugenholtz** - Ridderkrijg en Burgervrede - Bussum 1973, blz. 102.
Zie voor het Friese: A.G.N., dl. 2, Haarlem/Bussum 1982, blz. 307 en 363.
24. Voor **1358:** Handvesten, blz. 29-33 en noot 2 blz. 31. Voor **1351:** Handvesten blz. 44-49 en noot 2 blz. 49.
25. Handvesten, blz. 35 noot 2 = A.R.A. Den Haag - Archief Graven van Holland, inv. 1261. De rekening loopt van 1407-1408 en **niet** vanaf 1406 daar de Paasstijl dient te worden toegepast; idem **Bijl** (noot 4), blz. 20.
26. Zie voor de devaluatie: Handvesten, blz. 390-392 IX (1388) en blz. 231-233 III (1393). Verder A.G.N. (noot 23), blz. 317-319 . **M.J. Waale** - De Arkelse Oorlog 1401 - 1412. Een politieke, krijgskundige en economische analyse - Hilversum 1990 (pr), blz. 245, 246, 252 en de noten aldaar; Vlaardingen vermeld onder de eerste steden van Holland.
Vgl. voor de situatie vóór de Friese expeditie de literaire bron: **F. van Oostrom** - Aanvaard dit werk. Over Middeleeuwse auteurs en hun publiek - Amsterdam 1992, blz. 140-143.
27. Handvesten, blz. L en noot d).
28. Handvesten: **1463,** blz. 74-77 en **1464,** blz. 78-82. De onvindbaarheid van het ambacht Woude waar Van Nievelt in noot 3, blz. 74 over spreekt kan weersproken worden door de rekeningen van de grafelijkheid: zie de uitgave van de rekeningen uit de Beierse periode recent - R.G.P. grote serie 182, serie II: De rekeingen van de rentmeesters der domeinen, deel : 1393-1396 - 's-Gravenhage 1983, blz. 384, betreft rek. nr. 234 (d.d. 1394) enzovoort.
29. Handvesten, blz. 64-65 en voor 1407 het tweede artikel, blz. 35.
30. **T. Meder** - Sprookspreker in Holland. Leven en werk van Willem van Hildegaersberch (ca. 1400) - Amsterdam 1991 (pr.), blz. 35 en verder voor biografische gegevens. Andere beroepsomschrijvingen: minstreel, seggher of kortweg: spreker. Hun gedichten werden over 't algemeen **niet** in opdracht **doch** op eigen initiatief en naar eigen inzicht vervaardigd. Een sproke is een compacte dichtvorm met een vaak moraliserend of didactisch deel. Vaak wordt de nadruk gelegd op morele waarheden en christelijke of wereldlijke zedenleer. Als genre is de sproke vergelijkbaar met een gelijkenis of preek (blz. 169 en verder); men kan er iets van leren.
31. **W. Bisschop en E. Verwijs** - Willem van Hildergaersberch: Gedichten - 's-Gravenhage 1870 (herdruk Utrecht 1981), blz. 3-5. Voorts: **T. Meder** (noot 30, blz. 697, nr. 2: Over het bestuur van steden, nummering **niet** compleet. Zie voor Willems vermoedelijke bronnen: W. van Anrooy - Hoe men ene stat regeren sal - in: Spiegel der Letteren 34 (1992), blz. 151 en verder. Willem van Hildegaersberch: Spreker tussen hof en stad - in: **H. Pleij e.a.** - Op belofte van profijt. Stadsliteratuur en burgermoraal in de Nederlandse letterkunde van de middeleeuwen - Amsterdam 1991, blz. 155-157. Vgl. **F.P. van Oostrom** aldaar, blz. 58.
32. Algemene politieke situatie: A.G.N., dl. 4, Haarlem/Bussum 1980, blz. 271-282. De Wendische oorlog en uitrusting oorlogsschepen: **P.J. Westerdijk** (noot 14), blz. 36-37, en Handvesten, blz. 233 en L-LII.
33. **H. Pirenne** - L'Origine des constitutions urbaines au moyen-age - Revue historique (53=) 1893, blz. 52, en (57=) 1895 , blz. 294.
34. We volgen hier de goede raad op van E.J.J. van der Heijden/ B.H.D. Hermesdorf (noot 15), blz. 103-104: paragraaf 85. Voor **E. Ennen:** De Europese Stad in de Middeleeuwen - Haarlem 1978, blz. 81 en 82. Voor **Alpert van Metz:** Alpertus van Metz. Gebeurtenissen van deze tijd (De diversitate temporum) enzovoort - **H. van Rij** en A. Sapir Abulafia, Amsterdam 1980, blz. IX-XX en 81. Voor het **verbod tweekamp** eveneens **Van der Heijden/Hermesdorf** (noot 15), blz. 156.
35. Handvesten: over de **Baljuw van Delfland,** blz. 11, noot 2, blz. 19, noot 2 en blz. 23, noot 1. Over de **Baljuw van Vlaardingen,** blz. 64, noot 3 (1437) en blz. 63 (1413). Eveneens

A.A.J. Meylink - Geschiedenis van het Hoog-Heemraadschap en den Lagere Waterbesturen van Delfland - 's-Gravenhage 1850, paragraaf 3 blz. 43-54, met name 45 t/m 47, en Bewijsstukken. **C. Postma** - Het hoogheemraadschap van Delfland in de Middeleeuwen 1289-1589 - Hilversum 1989, blz. 33-36 en noot 51 aldaar.

36. **J. Kruisheer** - Het ontstaan van de oudste Leidse stadsrechtoorkonden (waarschijnlijk einde twaalfde eeuw - 1266) - in: Feestbundel... D.P. Blok - Hilversum 1990 (red. J.B. Berns e.a.), blz. 182-203. Verder OHZ-III, nr. 1632, blz. 722-724 en voor de afschriften blz. 722: B, C, D, E, I, J, en het oudste F.
37. Handvesten, blz. 16-24.
38. Archief Ambachtsheer, G.A.Vl., inv.nr. 23a, **niet te verwarren** met zijn broer en naamgenoot Johan, die hem officieel op 25 oktober 1613, na de dood van Johannes Arnoldi in 1612, opvolgde als secretaris en dat bleef tot zijn dood op 20 mei 1647.
39. Vgl. **heruitgave Mr. P.G.Q. Sprenger van Eijk** (noot 2) - Boekhuis Den Draak, Vlaardingen, 1972, het ongenummerde "Ten geleide... van **A. Bijl Mz.**
40. **Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, dl. II, 1222 tot 1256** - Assen/Maastricht 1986,: OHZ-II: 1245 **Haarlem,** art. 5 en 68, blz. 280, 284; 1246 **Delft,** art. 5 en 57, blz. 301, 305; 1246 **'s-Gravenzande,** art. 5 en 66, blz. 347, 355 en 1254 **Alkmaar,** art. 5 en 68, blz. 709, 718. Voorts **D.E.H. de Boer e.a.** (noot 10), blz. 250.
Zie **Poelstra** bij **B. de Goede** (noot 4), blz. 8 en noot 13 aldaar. Poelstra schat na 100 m. de afbuiging naar het noorden. De ca. 60 m. naar aanleiding van het stadsonderhoud aan de "stenen dijcx" uit de Enqueste 1494, zie **Westerdijk** (noot 14), blz. 42. **J.P. ter Brugge** - Het Vlaardingse kloosterleven in de middeleeuwen - in: Historisch Jaarboek Vlaardingen 1992, blz. 97-111, met name blz. 98.
41. **M.K.S. Gottschalk** - Stormvloeden en rivieroverstromingen in Nederland - dl. I. de periode vóór 1400 - Assen 1971, blz. 202-213 en 215-217. Bij het doornemen van: **O. Oppermann** - Die Grafschaft Holland und das Reich bis 1256 - in: Untersuchungen zur nordniederländischen Geschichte des 10. bis 13. Jahrhunderts, tweede deel - Utrecht 1921, stuitten wij bij blz. 86-87 via het Leidse stadsrecht (verwant aan dat van Delft en Dordrecht) op dat van Vlaardingen. Oppermann wijst daar op minstens twee bepalingen van oudere datum dan 1273; het gaat hier om artikel 1-a,b. De tekst van het Leidse is zeer verwant aan het Vlaardingse merkt hij in noot 1 blz. 87 op, doch het blijft onzeker of deze overeenstemming op gelijkluidende zgn. vooroorkonden teruggaat; die kennen we namelijk niet!
42. **O. Oppermann** - Holland onder de regeering van Graaf Floris V 1256-1296 - in: De Gids 1908 - Amsterdam, blz. 524-526. **H. Obreen** - (noot 17), blz. 19-21 en 28-44.
43 **J.F. Niermeyer** - Bronnen I, zie **P.J. Westerdijk** (noot 14), blz. 11 en noot 28 (= blz. 64) en blz. 46 d.d. 1246: Bijlage II. Verder **D.E.H. de Boer e.a.** (noot 10), blz. 249, 250. Zie voor de ouderdom der Jaarmarkt eveneens **L. Noordegraaf** - Domestic Trade and Domestic Trade Conflicts in the Low Countries: Autonomy, Centralism and Stateformation in the Pre-industrial Era - in: Trade and State - Government and economy in Britain and the Netherlands since the middle ages - (ed.) S. Groenveld and M. Wintle, (Britain and the Netherlands X), Zutphen 1992, blz. 14 en noot 19 aldaar.
44. Ongedateerd, doch gezien het sterfjaar van de eerste van vóór medio 1737; wellicht al 1705 = de oudst bekende opdracht voor de uiteindelijk toch tot stand gekomen Handvesten (noot 1).
45. Archief Ambachtsheer inv. nr. 18, G.A.Vl.